R O M Â N I A
MINISTERUL APĂRĂRII

NESECRET
Exemplarul nr. ....

BULETINUL

UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE

"CAROL I"

PUBLICAȚIE FONDATĂ ÎN ANUL 1937

Nr. 2 **Anul 2007**

**PUBLICAȚIE ŞTIINȚIFICĂ DE IMPORTANȚĂ NAȚIONALĂ DE CATEGORIA "C"
RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII ŞTIINȚIFICE
DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR (CNCSIS)**

**EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE "CAROL I"
BUCUREŞTI – 2007**

Coperta: Prof.univ.dr. ION EMIL

CONSILIUL DE COORDONARE

Gl.prof.univ.dr. Mircea Mureşan - preşedinte
Col.(r) prof. univ.dr. Ion Emil - secretar
Cdor.prof.univ.dr. Florian Râpan
Gl.bg.(r) prof.univ.dr. Viorel Buța
Cam.fl.(r) prof.univ.dr. Marius Hanganu
Cdor.prof.univ.dr. Traian Anastasiei
Lt.col.prof.univ.dr. Daniel Dumitru
Col.(r) cercetător ştiințific gr. I dr. Constantin Moştoflei

Referenți
Gl.bg.(r) prof.univ.dr.Costică Țenu
Cdor.conf.univ.dr. Vasile Bucinschi
Col.prof.univ.dr. Constantin Hlihor
Col.prof.univ.dr. Dănuț Manta
Lt.col.prof.univ.dr. Gheorghe Minculete
Lt.col.prof.univ.dr. Ion Roceanu
Conf.univ.dr. Ana-Maria Negrilă
Lect.univ.dr. Consuela Drăgan

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri fără perceperea taxelor aferente cu condiția precizării sursei.

- ***Responsabilitatea privind conținutul articolelor revine în totalitate autorilor.***

ISSN 1453-4967

BULETINUL
UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE
DE APĂRARE "CAROL I"

C U P R I N S

Lupta societății organizate împotriva criminalității organizate 7
Col.(r) prof.dr. ION DRAGOMAN
Procuror drd. AUREL-MIHAIL CIOROBEA

Considerații privind istoricul participării
românilor la acțiuni militare în afara teritoriului național 32
Col.conf.univ.dr. LIVIU SCRIECIU
Mr.lect.univ.dr. BIXI-POMPILIU MOCANU

Opinii privind impactul operațiilor multinaționale
asupra securității regionale şi globale 41
Col.conf.univ.dr. LIVIU SCRIECIU
Mr.lect.univ.dr. BIXI-POMPILIU MOCANU

Securitatea într-o nouă eră – securitatea umană
şi securitatea zonelor dens locuite.....53
Col. dr. FLORINEL DAMIAN
Lt.col.lect.univ. STAN ANTON

Globalizare şi Internet.....68
Lt.col.ing. drd. MIRELA BĂDEANA

Activitatea politico-diplomatică a lui Neagoe Basarab,
domnitor al Țării Româneşti (1512 – 1521).....74
Prof.univ.dr. CONSTANTIN IORDACHE

Considerații privind medierea şi organizarea profesiei de mediator
din perspectiva Legii nr. 192/16.02.2006 80
Col.(r) just.mil. VALENTIN BĂDESCU

Considerații privind conducerea asigurării (protecției) genistice
în concepția NATO 93
Col.dr. MIHAI SILVIU POPESCU

Aspecte privind realizarea interoperabilității cu structurile
NATO în domeniul conducerii protecției genistice 99
Col.dr. MIHAI SILVIU POPESCU

Utilizarea sistemelor de comunicații tactice
în operația *Iraqi Freedom* 105
Col.(r) prof.univ.cons.dr. GRUIA TIMOFTE

Concluzii şi învățăminte privind comanda
şi controlul luptei din mişcare la eşaloanele tactice 114
Col.(r) prof.univ.cons.dr. GRUIA TIMOFTE

Imperativele schimbării în modul de abordare
şi conținutul securității aeronautice 120
Col.(r) NICOLAE CIOBANU

Comanda şi controlul în războiul bazat pe rețea 128
Lt.col.lect.univ.drd. DĂNUȚ TURCU

Arhitectura sistemului informațional
pentru o structură militară românească
implicată într-o operație multinațională 145
Mr.drd. MARIAN VOICU

Destrămarea "imperiului exterior" sovietic 155
Lect.univ. DOREL BUŞE

Regulile de angajare între libertate şi restrângere 159
Lt.col. ALIN BODESCU

E-Learning – PROS and CONS about
an effective educational system 169
Lect.univ.dr. MARIA-MAGDALENA POPESCU

E-Learning – timely training for the military 174
Lect.univ.dr. MARIA-MAGDALENA POPESCU

O analiză a practicii traducerii/retroversiunii
ca modalitate de învățare/testare în viziunea
cadrului comun european
(Common European Framework sau CEF) 179
Asist.univ. DANIELA TRUȚIA

Comunicare interculturală şi negociere în relaţiile internaţionale 187
MARIA PRIOTEASA

Mentenanța marilor unități (unităților) organizate
în conformitate cu cerințele războiului bazat pe rețea 194
Mr.lect.univ.dr. BIXI-POMPILIU MOCANU

Asimetrie în sprijinul logistic al viitoarelor acțiuni militare. 203
Mr.lect.univ.dr. BIXI-POMPILIU MOCANU

Activitatea structurilor medicale pentru gestionarea
unor situaţii deosebite. 211
Mr.lect.univ.dr. BIXI-POMPILIU MOCANU

Noul echipament de geniu pentru asigurarea supraviețuirii
Forțelor de Apărare Ungare – aplicație şi considerații financiare 219
TIBOR KOVÁCS

New engineer equipment for enhancing survivability
in the Hungarian Defence Forces – aplications
and finances considerations 228
TIBOR KOVÁCS

Situația actuală a echipamentului de fortificații de teren
al Forțelor de Apărare Ungare şi posibile dezvoltări viitoare 237
TIBOR KOVÁCS

The present situation of the field fortification equipment
of the Hungarian Defence Forces and the possible
future developments 249
TIBOR KOVÁCS

Conceptul de *risc* şi tipologia acestuia 261
Col.drd. EMIL MARE

The concept of *risk* and its typology 271
Col.drd. EMIL MARE

Implicații în cadrul trupelor de geniu în noul context
de securitate al Forțelor Terestre din armata României.....281
Lt.col.dr. DUMITRU RADU

Metode de optimizare a performanței sportive.....287
Asist.univ. MARIAN BRABOVEANU
Asist.univ. GABRIELA PENCIULESCU

LUPTA SOCIETĂȚII ORGANIZATE ÎMPOTRIVA CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE

Col.(r) prof.dr. Ion DRAGOMAN
Drd. procuror Aurel-Mihail CIOROBEA

In many parts of the world bad governance, civil conflict and the easy availability of small arms have led to a weakening of state and social structures. The weakness of state is often exploited (and sometimes caused) by criminal elements. Revenues from drugs have fuelled the weakening of state structures in several drug-producing countries. As states fail, organized crime takes over. Criminal activities in such states affect European security. Major illicit flows of drugs and migrants reach Europe through the Balcans, Eastern Europe and Central Asia. That's why Heads of State and Government, ministers responsible for criminal justice systems and other high/level representatives of Governments expressed their determination to protect their societies from the organized crime through effective legislative measures and operational instruments. The United Nations considers that new forms and dimensions of crime and the link among criminal organization has threatened the security and stability of States and has made global action imperative.

Necesitatea combaterii criminalității organizate în cadrul societăților statale

La începutul secolului XXI, crima organizată a devenit unul dintre pericolele cele mai grave la adresa existenței, stabilității şi continuității societăților statale din cauza transformărilor grupurilor infracționale primitive de tip mafiot în adevărate întreprinderi criminale care reuşesc să se opună autorităților statale şi să terorizeze întreaga comunitate prin exacerbarea violenței, diversificarea modurilor de operare, a structurilor de tip criminal şi prin comiterea de infracțiuni din aproape întreg spectrul infracționalității. În aceste condiții, metamorfozarea sindicatului criminal într-un cartel infracțional condus de şefi influenți prin intermediul unor mecanisme instituționalizate specifice, bazate pe frica indivizilor de a nu-şi pierde pozițiile sociale câştigate şi pe coruperea unor factori politici, economici şi sociali, s-a ajuns la „capitalizarea" şi „concentrarea" infracționalității, de la contrabandă, comerț ilicit şi operațiuni de racketing la infracțiuni economice,

informatice, fraude comerciale şi financiare, de la traficul de droguri în tranzit sau pentru consumul intern la spălarea banilor, de la acte violente, ca asasinate comandate, reglări de conturi sau simple execuţii cu arme de foc, la infracţiuni ecologice cu deşeuri periculoase care pun în pericol oamenii şi mediul natural, de la traficul cu arme şi substanţe radioactive la extorcare, de la prostituţie şi trafic de imigranţi la terorism ş.a.m.d.

Ameninţarea crimei organizate pentru comunităţile umane decise să-şi trăiască viaţa într-un climat de legalitate este mai vizibilă dacă menţionăm că fenomenul este uneori dificil de depistat din cauza îmbinării infracţionalităţii cu afacerile „onorabile" obţinute de la funcţionari corupţi prin complicitate şi tăcere, în domeniul serviciilor publice comunitare, al construcţiilor şi antreprizelor de lucrări publice, ca modalitate de „investire" a uriaşelor profituri obţinute din „comisioanele de protecţie" care ajung până la 15% din cifra de afaceri a victimelor, ori de spălare a banilor din traficul ilicit realizat. Riscurile prezente şi viitoare ale criminalităţii organizate devin şi mai vizibile cu ocazia bătăliilor purtate între diferite bande de infractori pentru supremaţie pe piaţa ilegală sau când grupuri mafiote de o anumită coloratură naţională activează pe teritoriul altor state, încercând să-i elimine pe infractorii locali; însă la fel de periculoasă, dacă nu cumva mai periculoasă, este încheierea de alianţe secrete între cartelurile crimei organizate pe seama întregii societăţi, de la simpli particulari la instituţiile statale. Toate acestea accentuează vulnerabilitatea comunităţilor statale pe întreg mapamondul, existenţa şi „funcţionarea " crimei organizate la un anume nivel, fără o reacţie de răspuns a puterilor statului, făcând adesea diferenţa dintre ceea ce numim bună sau slabă guvernare.

Ceea ce este specific criminalităţii organizate la începutul secolului XXI este nu numai creşterea periculozităţii sale sociale, ci şi faptul că ea afectează toate comunităţile umane, toate statele, fără deosebire, încercând să-şi impună propria piaţă de afaceri ilegale. Peste tot însă ea este definită ca fiind, în esenţă, comiterea de infracţiuni în scopul obţinerii de profit şi putere, de către două sau mai multe persoane ce colaborează pentru o perioadă de timp prelungită sau nedefinită, îndeplinind sarcini dinainte stabilite prin folosirea unor structuri comerciale sau similare celor de afaceri, dar şi a violenţei sau a altor mijloace de intimidare ori prin exercitarea unor influenţe asupra politicienilor, administraţiei publice, autorităţilor juridice sau economice[1]. Vulnerabilitatea societăţilor organizate faţă de trusturile mafiote provine şi

[1] Cum am arătat deja, ansamblul complex al acestor grupuri de infractori cuprinde în proporţii diferite utilizarea violenţei, şantajul, escrocarea forţei de muncă, traficul de droguri, jocurile de noroc, camăta, răpirea de persoane, prostituţia, contrafacerea şi plasarea mijloacelor de plată false, contrabanda, evaziunea fiscală, coruperea oficialităţilor publice şi chiar operaţiuni cu aparenţă legală, dar cu consecinţe delictuale, toate acestea în scopul acumulării unor venituri substanţiale pe care le canalizează ulterior în scopul reproducerii activităţii infracţionale la niveluri cu grad de pericol social şi mai ridicat, inclusiv pentru a penetra şi controla organismele puterii şi organizaţiilor statului, slăbind astfel virtuţile organizatorice ale societăţii legitime.

din faptul că activitățile acestora au un caracter secret şi bine organizat, care-i imprimă un impact social deosebit de nociv, în multe state organizațiile criminale fiind un adevărat „cancer” care atacă întreaga societate, amenință integritatea guvernării, determină creşterea taxelor care se adaugă la prețul mărfurilor, periclitează siguranța socială şi ordinea publică, aduce daune considerabile agenților economici legali, controlează prin forța banilor sindicate, toate acestea însemnând o puternică influență în toate sferele vieții societății, în economie, în domeniul social şi în cel politic.

Conştientizarea pericolului crimei organizate a determinat ca dincolo de originile sale istorice şi de rădăcinile sociale, de faptul că e un fenomen autohton sau importat, ştiințele politice, juridice şi sociologice să încerce să-l definească pentru a-l putea preveni şi combate. Preocupările multiple pentru explicarea acestui fenomen sunt justificate de amenințarea pe care îl reprezintă, dar şi de necesitatea imperioasă de a-i cunoaşte dimensiunile şi implicațiile în societate, în scopul evident de a se stabili măsurile cele mai eficiente de contracarare atât pe plan legislativ, cât şi pe cel judiciar şi al aplicării legilor în folosul intereselor publice. Cunoaşterea crimei organizate este un demers dificil din cauza structurilor şi acțiunilor sale secrete şi ilegale, a posibilității ca instituții şi autorități legitime să fie influențate prin violență ori corupție să le sprijine, ca şi de amestecul de activități legale şi ilegale pe care le desfăşoară. Oricum, indivizii nu pot lupta singuri ori în grupuri mici împotriva acestui flagel, ci este nevoie de acțiunea hotărâtă şi concertată a întregii societăți, în special a structurilor statale care dețin instrumentele legale de combatere a criminalității. Ca să nu mai spunem că, într-o societate democratică, patronii crimei organizate pot cumpăra şi presa astfel încât determină adesea o atitudine favorabilă a opiniei publice față de afacerile lor aducătoare de „capital”, de „locuri de muncă” şi deci de prosperitate la nivel local; de asemenea, spre deosebire de infractorii a căror lege este să încalce legea, autoritățile care luptă împotriva criminalității organizate trebuie să respecte legislația statului de drept inclusiv în ceea ce priveşte drepturile şi libertățile celor urmăriți penal şi apoi condamnați; nu puține au fost cazurile când mafioți de notorietate publică au scăpat de sancțiuni datorită imperfecțiunilor legii şi a sistemului de reprimare a crimei organizate, ceea ce implică eforturi pe toate fronturile luptei împotriva acestui flagel.

Literatura criminologică actuală consideră că grupurile criminale organizate ar putea fi delimitate la începutul secolului XXI în patru mari categorii distincte, dar care pot avea legături între ele, şi anume : asociațiile de tip mafiot, constituite pe structuri ierarhice stricte, cu norme interne de disciplină formând un adevărat cod de conduită şi desfăşurând o mare diversitate de activități ilicite (familiile mafiote şi cartelurile crimei organizate italiene, americane, columbiene etc.); organizațiile profesionale criminale ai căror membri, spre deosebire de asociațiile mafiote, se specializează în una sau câteva tipuri de activități criminale (laboratoare clandestine pentru

fabricarea drogurilor, imprimerii clandestine pentru contrafacerea sau falsificarea monedelor, furtul şi traficul de maşini furate, răpiri de persoane pentru răscumpărare, spălarea şi reciclarea banilor etc.); organizaţiile criminale constituite pe criterii etnice, ca rezultat al unor împrejurări specifice precum închiderea graniţelor, circulaţia dificilă peste frontiere, severitatea excesivă a procedurilor de emigrare, expansiunea geografică limitată de tradiţii istorice şi scopuri infracţionale (triadele chinezeşti, societăţile criminale japoneze, grupurile infracţionale jamaicane etc.); organizaţii teroriste internaţionale, care practică asasinatul, deturnarea de fonduri, răpirea de persoane şi alte infracţiuni sub diferite motivaţii, de regulă, politice, religioase, militare şi rasiale.

Astfel de clasificări ale criminalităţii organizate, care au intenţia de a ne evoca puterea şi specificul lumii interlope atunci când se structurează în detrimentul statului şi al societăţii civile, reprezintă doar o reflectare teoretică a unei realităţi neomogene, în care profesionalizarea infractorilor asociaţi conduce la posibilitatea depistării unor adevărate „principii" organizatorice precum stabilirea structurilor infracţionale şi capacitatea lor de adaptare la schimbările de mediu, autoritatea liderului şi ierarhia subordonării, crearea unui sistem de neutralizare a controlului social, preocuparea permanentă de a corupe autorităţile statale, apărarea severă a conspirativităţii şi a securităţii acţiunilor, planificarea activităţii infracţionale, specializarea ce decurge din împărţirea rolurilor, concentrarea scopului activităţii pentru obţinerea de profituri mari prin spălarea banilor murdari şi reciclarea lor în activităţi economice licite, folosirea mijloacelor financiare în scopuri politice. Gravitatea pericolului crimei organizate creşte în zilele noastre şi prin îmbinarea acesteia cu alte ameninţări la adresa societăţilor statale, cum ar fi terorismul, traficul de arme de nimicire în masă, poluarea mediului natural, perturbarea funcţionării sistemelor informatice şi de telecomunicaţii. În acest sens, literatura de specialitate[2] relevă că intrarea pe piaţa neagră a plutoniului, cesiului sau uraniului dovedeşte că o nouă mafie se dezvoltă pe seama descoperirii unor afaceri cu un profit exorbitant, care, dacă nu vor fi oprite la timp, s-ar putea ajunge la proporţiile „comerţului" cu droguri, iar efectele ar putea fi incalculabil mai dezastruoase. La fel de ameninţătoare pare şi perspectiva utilizării de către grupurile teroriste organizate a unor astfel de substanţe periculoase sau chiar a armelor de distrugere în masă. Faptul că organizaţiile criminale nu se dau în lături de la nimic pentru atingerea scopurilor lor egoiste dă legitimitate îndoită puterii statale să se opună din toate puterile prin organizarea legislativă, executivă şi judecătorească a luptei împotriva criminalităţii organizate. Adevărul este că trăsăturile criminale nu reprezintă o fatalitate de care comunităţile organizate nu pot scăpa, după cum o demonstrează cazul statelor care reuşesc să prevină şi să stăpânească acest flagel.

[2] O. Bălan, *Terorism nuclear – mit sau realitate?*, în revista "Lege şi viaţă" nr. 11/1998, p. 25.

Elemente de drept comparat în lupta autorităților statale cu organizațiile mafiote

Încă de la apariția primelor organizații de tip mafiot, societatea în ansamblu şi autoritățile publice în special s-au străduit să limiteze efectele infracționalității structurate, să le combată şi să le reprime astfel încât să se deschidă calea prevenirii producerii lor în viitor. Chiar dacă lupta cu mafia nu este considerată încheiată nici astăzi, Italia are cea mai lungă şi vastă experiență în acest domeniu, din care s-au inspirat şi alte state atunci când s-au confruntat la rândul lor cu grupurile criminale organizate. Din lungul şir de măsuri şi acțiuni legislative, executive şi judiciare luate de-a lungul anilor[3] de către autoritățile italiene în lupta antimafiotă până la începutul secolului XX, amintim :

- încă înainte de unificarea Italiei, Sicilia cade sub incidența unei legi prin care sunt instaurate tribunale speciale cu misiunea de întocmi liste cu indivizi căutați pentru delictul de „bandă armată" prin care aceştia erau pasibili de condamnare la moarte, ceea ce însemna că puteau fi uciși în orice moment de către forțele publice dacă nu se prezentau în fața autorităților, caz în care beneficiau de o pedeapsă de substituire;
- începând cu 1827, printr-o lege denumită „decretul capetelor", şeful de bandă care îşi ucidea trei dintre oameni era amnistiat, la fel şi banditul care reuşea să ucidă un altul, actul normativ respectiv urmărind să spargă solidaritatea şi complicitatea dintre bandiți, dar dovedea slăbiciunea autorităților prin adoptarea unor strategii vizând combaterea răului prin rău;
- după 1835, guvernul Bourbonilor va înmulți campaniile speciale de represiune a banditismului, exemple în acest sens fiind operațiunea armată de mare amploare din 1848 soldată cu împuşcarea a peste 1000 de persoane sau cea la fel de virulentă desfăşurată cu câțiva ani înaintea unificării Italiei;
- banditismul împletit cu activitatea mafiotă continuă şi după unificarea din 1860 astfel încât reprimarea noului stat al mafiei din Sicilia se soldează cu 2000 de morți, ceea ce impune în 1862 desemnarea unei comisii parlamentare de anchetă care vizează ca remedii soluționarea chestiunii sociale şi eficientizarea combaterii banditismului;
- aprobarea în 1863 a legii de reprimare a banditismului prin care se instaura un fel de stare de asediu pe întreg teritoriul Italiei meridionale, membrii bandelor armate capturați urmând să fie judecați de tribunale militare, orice persoană acuzată că ar opune rezistență forțelor de ordine fiind susceptibilă a fi împuşcată sau condamnată la muncă silnică pe viață, în timp ce bandiților care s-ar fi predat autorităților în cel mai scurt timp le erau promise reduceri de pedepse;

[3] Sistematizare realizată după M. A. Matard Bonucci, *Istoria Mafiei*, Editura Corint, Bucureşti, 2002, pp. 28, 46-49, 60, 63, 69, 71, 74 şi 95.

- în baza legii menționate anterior, se întreprinde în Sicilia o expediție militară prin care se lansa un adevărat război împotriva nesupunerii, tradus prin încercuirea unui număr de localități, prin sute de percheziții şi prin arestarea a 4543 de nesupuşi, inclusiv femei şi copii;
- reprimarea violentă a banditismului şi nesupunerii va genera insurecția din 1866 a mai multor bande armate care invadează oraşul Palermo şi, cu sprijinul localnicilor, iau cu asalt clădirile autorităților publice şi distrug arhivele judiciare; după şapte zile şi jumătate ordinea e restabilită, iar Parlamentul hotărăşte numirea unei comisii parlamentare de anchetare a condițiilor economice şi sociale ale provinciei;
- în 1871, Procurorul general al Curții din Palermo porneşte o adevărată cruciadă împotriva metodelor abuzive de guvernare, denunțând samavolniciile, presiunile exercitate asupra magistraturii şi raportul de implicare a autorităților în fenomenul criminalității mafiote; procedura judiciară împotriva prefectului poliției din Palermo, acuzat că a sprijinit înrolarea în rândul poliției a mafioților, se concretizează în anchetarea prefectului poliției care dispusese asasinarea unui bandit şi a doi martori care l-ar fi putut inculpa; procurorul va abandona însă cariera de magistrat atunci când inițiativa sa nu va da rezultate, funcționarul de poliție fiind achitat din lipsă de probe;
- în 1874 un alt prefect al regiunii adresa o circulară tuturor primarilor prin care reprezentanții legii erau invitați să nu coopereze în nici un fel „cu delicvenții şi cu duşmanii societății", iar guvernul decidea o lărgire a puterilor autorităților militare în detrimentul celor civile;
- denunțarea practicilor poliției şi ale reprezentanților statului în Sicilia, a corupției politice, a omorurilor şi violenței practicate în mod obişnuit va face obiectul unui discurs în Parlament de un deputat al opoziției democratice în 1875;
- în 1876 se încerca reprimarea banditismului prin recurgerea la elitele locale, invitate să nu mai protejeze mafioții după cum constată o comisie parlamentară de anchetă; deşi represiunea polițienească şi militară rămâne principala metodă de limitare a banditismului;
- noul cod penal italian adoptat în 1889 înlocuia infracțiunea anterioară de „asociere a bandiților" cu termenul mai modern şi mai adecvat realității mafiote de „asociere criminală", infracțiune la fel de gravă ca şi delictul comis de asociație; pedeapsa pentru asociere criminală era cuprinsă între 1 an şi 5 ani închisoare, sau chiar între 3 şi 10 ani în cazul traficului de arme, atunci când exista o asociere între 5 sau mai multe persoane în scopul de a comite delicte „împotriva administrației, a justiției, a bunelor moravuri, a ordinii familiilor, a persoanelor sau a proprietății";
- primul mare proces mafiot are loc în 1899, în urma asasinării lui Notarbartolo, una din notabilitățile siciliene care ştiuse să se impună ca un

conducător riguros şi cinstit, neezitând să denunțe afacerile mafiote; bănuit că ar fi fost comanditar al asasinatului este un deputat cu un important patrimoniu funciar şi numeroase relații cu mafioții; deşi în primul proces în banca acuzaților se află doar doi muncitori feroviari considerați complici la crimă, în urma anchetei publice desfăşurată de fiul victimei se ajunge în 1902 la inculparea şi condamnarea deputatului mafiot, verdictul fiind anulat pentru viciu de formă de Curtea de Casație; un alt proces desfăşurat în aceeaşi speță în 1904 se va încheia cu achitarea din lipsă de probe.

După cazul Notarbartolo se încheie faza „preistorică" a luptei împotriva mafiei, care devine în secolul XX o problemă de interes național, după cum o demonstrează şi activitatea desfăşurată de Cazare Mori, cel care a fost denumit „Prefectul de Fier"; între anii 1904 – 1914 el a ajuns să cunoască bine Sicilia ca funcționar al siguranței publice, astfel încât în 1916, în calitate de vicechestor, a condus serviciul echipelor mobile de carabinieri şi polițişti pentru capturarea unor urmăriți penal, inclusiv arestări în masă de protectori şi tăinuitori de hoți. Activitățile antimafiote conduse de el între anii 1925 - 1929 ne arată că mafia poate fi învinsă atunci când autoritățile statale sunt bine organizate, chiar dacă avem de-a face cu un stat totalitar, cum era Italia Fascistă a acelor vremuri. Campania împotriva mafiei s-a manifestat printr-o serie de razii în comunele din provincie infestate de crima organizată, urmate în 1926 de mii de arestări şi continuate, în 1927, cu mari procese pentru asocieri criminale organizate. Toate aceste realizări au fost confiscate de fascism, însuşi Mussolini arătând într-un discurs în 1927 din Camera Deputaților, pe baza raportului primit de la prefectul Mori, că în Sicilia, față de 1923, furturile de vite au scăzut de la 696 la 126, jafurile de la 1216 la 298, extorcările de bani de la 238 la 121, stricăciunile de la 1327 la 815, incendiile criminale de la 739 la 469, lupta împotriva Mafiei încetând pentru regimul fascist „nu atunci când nu vor mai fi mafioți, ci atunci când amintirea Mafiei va fi dispărut definitiv din memoria sicilienilor[4]". În realitate, în timpul regimului fascist s-a produs o accentuare de tip totalitar a legislației anticriminale şi mai ales a felului de a acționa al poliției şi justiției în sensul forțării instrumentelor Codului Penal prin nesocotirea drepturilor acuzatului în materia delictelor de asociere; în urma directivelor politice ale lui Mussolini, Mafia a fost definită ca organizație antistatală, astfel încât orice mijloace erau permise pentru reprimarea ei, chiar şi în lipsa probelor evidente, fiind folosite trucuri juridice pentru dovedirea în justiție a existenței asociațiilor criminale, cum ar fi suficiența mărturiei unui polițist cum că cineva era mafiot pentru ca acesta să fie condamnat. Chiar şi în condițiile unui stat polițienesc o astfel de probă era totuşi condamnată, deoarece sub masca luptei antimafia se putea ascunde răfuiala cu adversari politici. Ceea ce ar

[4] P. Pezzino, *Mafiile*, Editura All Beck, Bucureşti, 1999, p. 40.

putea fi util şi pentru statul de drept reprezentat de democraţiile liberale este faptul că succesul combaterii crimei organizate s-a datorat în timpul fascismului în mare măsură şi obţinerii unei bune coordonări între politic şi magistratură, între prefect şi procurorul general al Curţii de Apel din Palermo şi dintre politică şi magistratură.

Cu toate că s-au putut pronunţa sancţiuni cu închisoarea, cu domiciliu forţat principalilor şefi mafioţi ori s-au aplicat măsuri de supraveghere specială pentru cei care au colaborat cu autorităţile, cei mai mulţi mafioţi au rămas nepedepsiţi, continuând să perpetueze organizaţia infracţională la nivelul comunităţilor locale, după cum se va vedea prin reapariţia reţelelor mafiote după căderea fascismului, moment în care, datorită încercărilor de defascizare şi lustraţie, mafioţii au fost învestiţi cu funcţii de „guvernare ” de către administraţia militară aliată[5]. După război, în condiţiile în care Mafia italiană a ştiut să se adapteze la schimbările acelor ani, realizând o împletire de afaceri între organizaţiile criminale, politică şi economie, lupta împotriva criminalităţii organizate s-a mutat în primul rând în Parlament. Astfel, Comisia Parlamentară Antimafia instituită în 1963, după mulţi ani de refuz din partea guvernului la repetatele cereri ale stângii de a dezvălui afacerile crimei organizate, a stabilit că” în mod deosebit activitatea edilitară şi cea de achiziţionare a terenurilor pentru construcţii au constituit solul cel mai propice pentru dezvoltarea de activităţi ilicite şi pentru o putere extralegală exercitată de grupuri de presiune sub formă de intermedieri parazitare şi de favoritisme”; această concluzie parlamentară era susţinută şi de cercetările intensificate ale unor mari anchete judiciare, cum a fost aceea asupra unui masacru provocat de mafie în iulie 1963, în care 7 poliţişti şi carabinieri şi-au pierdut vieţile în urma exploziei unei maşini-capcană burduşite cu trotil[6].

Se pare că prin opinia publică, impresionată în mod special de asasinatele comise de mafie, dar şi de realitatea că începând de la jumătatea anilor ’50, ea şi-a reorganizat propriul aparat de control teritorial, s-a acreditat ideea că prin anchetele judiciare nu se aducea atingere sprijinului politic de care se bucurau mafioţii; chiar în majoritatea rapoartelor din Comisia Parlamentară Antimafia, realitatea complicităţilor politico-afaceriste-mafiote era expediată în categoria „nereguli administrative” şi locul aceleia de „asociere criminală”. Complicităţile cele mai importante, denunţate de opoziţie, erau negate, responsabilităţile politice şi penale nu aveau finalitate,

[5] În legătură cu acest subiect, deşi nu există dovezi indiscutabile, persistă suspiciunea integrată într-o viziune complotistă, că în timpul ocupaţiei americane Mafia ar fi fost reimportată în Sicilia de americani, care ar fi încheiat înţelegeri dubioase atât cu organizaţiile criminale din America (pentru a facilita debarcarea şi ocuparea), cât şi cu cele locale (pentru a permite administraţia de ocupaţie); absenţa dovezilor în acest sens a acreditat ideea ca mafia ar fi fost de fapt o „invenţie” a comuniştilor.

[6] P. Pezzino, op.cit., pp. 57-59.

iar investigațiile juridice s-au soldat la începutul anilor'60 cu unele sentințe răsunătoare de achitare care au pus din nou în circulație pe mulți dintre cei arestați în urma războiului antimafiot, confirmând în ochii populației imunitatea de care se bucurau infractorii şi întărind „prestigiul "şi puterea crimei organizate. Într-un raport al Comisiei Parlamentare Antimafia din 1971 se arată că nerezolvarea cazurilor judiciare „ofensează nu doar justiția, privită în mod abstract, ci, prin imunitatea killerilor şi a celor care îi comandă, constituie totodată o veşnică sursă de doliu şi de noi răzbunări"; prin aceasta, Comisia nu vrea să spună că magistrații sunt incapabili, corupți sau mafioți şi nu vrea să extindă aceste aprecieri la primari, la funcționari de bancă, asesori regionali, funcționarii din corpurile de poliție, funcționarii publici şi oamenii politici din Sicilia, deoarece ar fi nedrept şi contrar adevărului. Se consideră totuşi că alături de zeci de nume de morți în războiul contra mafiei se regăsesc şi nume de funcționari care nu şi-au făcut pe deplin datoria, de protectori, prieteni şi interesați față de activitățile criminale organizate[7]. Aşa se face că, după publicarea în 1976 a unei părți din documentația strânsă în 42 de volume, Comisia Parlamentară Antimafia îşi încheie activitatea după 13 ani de investigații şi audieri care nu s-au putut solda cu elaborarea vreunei indicații importante de politică judiciară față de Mafie.

Persistența fenomenului crimei organizate ca şi necesitatea controlului parlamentar asupra reprimării acestuia determină instituirea prim Legea nr. 646/1982 a unei noi comisii parlamentare pentru studierea fenomenului Mafiei, fără puteri de anchetă, cu sarcina de a verifica gradul de dezvoltare şi eficacitate a intervenției statului privind fenomenul mafiot; în legislatura următoare, dimpotrivă, comisia parlamentară a devenit de „investigare a fenomenului mafiot şi a altor asociații criminale similare", dovedind voința politică a organului legiuitor să lupte eficace cu lumea interlopă organizată, printr-o politică anticriminală mai eficientă. La acest adevărat război declarat de societate şi autorități asociațiilor criminale organizate se răspunde cu violență, din 1982 până în 1987 fiind asasinați oameni politici ostili Mafiei, carabinieri, medici legişti, prefecți, generali şi ofițeri de carabinieri, ofițeri de escortă, membri ai echipelor mobile de poliție, procurori, consilieri şi judecători de instrucție, ziarişti, întreprinzători, polițişti, dar şi persoane complet nevinovate ca membri de familie ori şoferi care se aflau în preajma țintelor principale ale atentatelor ucigaşe. Doar cu astfel de mari sacrificii se poate încheia, în 1987, la Palermo, cu grele condamnări, primul mare proces intentat organizației Cosa Nostra din ultimele trei decenii. Față de această mobilizare a societății organizate, Mafia poate încă răspunde în anii următori nu noi asasinate care au chiar forma unei riposte la nivel militar şi cu atacuri denigratoare la adresa celor care investigaseră cu succes asociațiile criminale,

[7] Idem, p. 54.

ceea ce, paradoxal, din cauza unei susţineri incredibile în anumite sectoare ale poliţiei şi opiniei publice[8], i-a izolat pe magistraţii cei mai expuşi în lupta împotriva Mafiei.

La începutul ultimului deceniu al secolului trecut, Mafia mai deţinea în Italia încă destulă putere pentru a-şi aplica strategiile teroriste împotriva societăţii organizate statal, sfidând autorităţile publice în scopul de a-şi revendica autonomia de subiect suveran la nivel local şi naţional. Din această situaţie, aparent fără ieşire, se naşte strategia atacării sprijinului politic al mafiei: în 1993, Parchetul oraşului Palermo a trimis Senatului italian cererea de autorizare a procedurii judecătoreşti împotriva senatorului Giulio Andreotti pentru complicitate la asociere de tip mafiot şi, după încuviinţarea Senatului, Parchetul din Palermo a dispus în 1995 trimiterea în judecată a unuia dintre cei mai puternici şi importanţi oameni politici ai Italiei. Pe de altă parte, masacrele provocate de organizaţia criminală au diminuat hegemonia socială a Mafiei, permiţând instanţelor ca, după distanţarea unei părţi semnificative din societatea locală de puterea mafiotă, să folosească în anchetă şi în procese mărturiile mafioţilor "pocăiţi"[9]. Se pare că, în Italia, strategia luptei totale împotriva criminalităţii organizate a dat roadele aşteptate şi, odată cu trecerea în noul secol, puterea teritorială a asociaţiilor criminale a fot serios diminuată de legitima suveranitate a instituţiilor statului şi a comunităţii locale şi naţionale.

În SUA, prima atestare a unui moment important în lupta împotriva criminalităţii organizate este procesul din 1890 prin care un clan italian din New Orleans, acuzat de atentat împotriva unei grupări rivale în competiţia pentru exclusivitatea puterii economice portuare, a suferit arestări şi condamnări; de fapt, ambele asociaţii se acuzau reciproc de apartenenţă la o organizaţie secretă numită Mafia, în proces fiind implicaţi ca martori oameni politici şi poliţişti care au făcut declaraţii cu privire la activităţi mafiote ca extorcări de bani, şantaje şi asasinate. La începutul secolului XX, pentru a combate extorcările de bani ale „Mâinii Negre”, în New York s-a înfiinţat o echipă specială de investigatori de origine italiană, conduşi de locotenentul Joe Petrosino, care a reuşit să aresteze şi să expedieze spre Sicilia mai mult de 500 de criminali, iar în 1903 a distrus un grup de falsificatori mafioţi; plecat în Sicilia în 1909 pentru a căuta în cazierele judiciare italiene informaţii despre criminalii emigranţi în SUA, cu scopul de a distruge şi traficul clandestin de imigranţi folosit de mafioţi pentru a se stabili în America, el a fost asasinat la Palermo, demonstrându-se astfel legăturile stabilite între mafioţii de pe cele

[8] Interpretată ca semn al fundamentalei dependenţe a indivizilor şi instituţiilor de mafie, dependenţă care era uneori doar psihologică dar alteori îmbrăca doar formele afectivităţii.

[9] Utilizarea colaboratorilor „pocăiţi” în anchete şi procese este considerată esenţială pentru succesele obţinute de autorităţi în lupta împotriva Mafiei, fără a leza în mod ireparabil drepturile acuzaţilor la garanţiile procesuale, fără a însemna transformarea unor criminali, chiar pocăiţi, în nişte eroi ai luptei antimafia.

două ţărmuri ale oceanului. În perioada prohibiţiei (1920 - 1933), epocă de aur pentru criminalitatea organizată din America, mai cunoscute sunt acţiunile poliţiştilor" incoruptibili" conduşi de Elliott Ness, împotriva asociaţiei criminale de la Chicago conduse de Al Capone, care reuşea să intervină chiar şi în alegeri, în jocurile politice dintre democraţi şi republicani, obţinând profituri estimate la 200 milioane de dolari din acţiunile de racket[10], cifră avansată de Oficiul procurorului de stat din Chicago; totuşi, el n-a putut fi acuzat de asociere criminală, dar, părăsit chiar şi de protectorii lui politici, în 1931 a fost condamnat la 11 ani închisoare pentru fraudă fiscală.

Dacă în timpul şi imediat după cel de-al Doilea Război Mondial lupta împotriva criminalităţii organizate n-a avut evenimente deosebite, în 1950, după o crimă mafiotă petrecută la Kansas City, Senatul american a instituit o comisie specială de investigare a delicvenţei în comerţurile dintre state, condusă de E. Kefauver, care a concluzionat că Mafia este o societate structurată pe întreg teritoriul SUA, o ameninţare pentru democraţie şi pentru modul de viaţă american, o asociaţie împotriva căreia trebuia luptat cu hotărâre dacă se dorea ca „să se evite riscul ca forţa naţiunii americane să se dezintegreze[11]". Aceste concluzii au fost reconfirmate de Subcomisia Permanentă de Anchetă a Senatului condusă de G.L. McClellan care a întocmit un raport în urma unor audieri efectuate în 1963 şi 1964, în care se arată că organizaţia Cosa Nostra guvernează vaste societăţi criminale care produc un venit anual de multe milioane de dolari, dispunând de puteri foarte mari şi bucurându-se de atâta influenţă încât poate fi considerată o adevărată administraţie privată a crimei organizate. Aceste concluzii au determinat instituirea în 1964 a unei Comisii Prezidenţiale pentru întărirea legislaţiei şi justiţiei prin care s-a constituit o forţă specială (task force) pentru combaterea crimei organizate. Rezultate mai evidente ale eficienţei reprimării asociaţiilor criminale se observă în procesul intentat în 1987 Comisiei Naţionale Cosa Nostra, în care, la acuzaţiile procurorului R. Giuliani, s-au obţinut condamnări grele. În 1992, J. Gotti, capul familiei Gambino, a fost şi el condamnat la închisoare pe viaţă prin intermediul mărturiei locotenentului său "pocăit". Astăzi societatea şi autorităţile americane se luptă în continuare cu alte organizaţii criminale care au luat locul Cosei Nostra în gestionarea afacerilor ilicite.

Fie şi numai din aceste două exemple de ţări care au o experienţă mai îndelungată a luptei autorităţilor statale împotriva organizaţiilor mafiote putem concluziona că, încă de la apariţia asocierilor criminale organizate între

[10] Dicţionarele definesc termenul de „racket" prin şantaj, înşelătorie, escrocherie. Pe timpul lui Al Capone, cuvântul desemna o acţiune violentă rapidă pentru a determina victima să accepte plata taxelor de protecţie.
[11] P. Pezzino, op.cit., p. 103.

acestea şi stat/societate, a existat o contradicţie care trebuind să fie rezolvată în interes public presupunea prevenirea, combaterea şi reprimarea grupărilor infracţionale; s-a remarcat că în cadrul acestei confruntări permanente, iniţiativa au avut-o de multe ori asociaţiile criminale care şi-au modificat structurile organizatorice şi procedurile operaţionale pentru a reuşi să încalce legile, acţiune care a presupus de multe ori şi coruperea unor funcţionari şi instituţii publice, instaurarea unui climat de violenţă şi teroare precum şi escaladarea infracţională pe măsura apariţiei unor noi „oportunităţi" ale activităţii ilicite. O altă concluzie se referă la caracterul istoric al luptei împotriva criminalităţii organizate, în sensul că şi autorităţile statale au dat dovadă de flexibilitate şi, învăţând din propriile eşecuri la fel ca şi din succese, şi-au îmbunătăţit arsenalul metodelor şi mijloacelor de combatere a infracţionalităţii organizate. În politicile antimafia s-a trecut în secolul XX de la simplele acţiuni de combatere a banditismului organizat la adevărate strategii operaţionale în care s-au implicat într-un mod concertat toate autorităţile statale, de la comisiile parlamentare de anchetă care au descifrat fenomenul crimei organizate prin investigaţii minuţioase şi îndelungate până la poliţişti, judecători şi procurori care au reuşit să-i aducă pe vinovaţi în faţa instanţelor şi să-i condamne, în special prin spargerea zidului tăcerii mafiote utilizând mărturiile criminalilor „pocăiţi" care beneficiau de unele prerogative judiciare ori prin atacarea frontală a sprijinului politic acordat organizaţiilor mafiote. O altă lecţie învăţată din istoria mai recentă a luptei statelor occidentale împotriva criminalităţii organizate este că alături de politicieni, poliţişti şi magistraţi este uneori necesar să fie folosiţi membri ai forţelor militare de ordine publică (carabinieri, jandarmi) ori ai serviciilor de informaţii ale statului, ba chiar şi armata, în special împotriva traficului de arme, muniţii şi explozibili, de persoane ori de stupefiante ori, mai ales, împotriva reţelelor teroriste organizate ca IRA; ETA, Al Quaeda. Trebuie apreciată la valoarea sa, de asemenea, necesitatea obţinerii sprijinul opiniei publice şi a presei în eficientizarea luptei împotriva crimei organizate, mai ales în condiţiile actuale ale transparenţei activităţii guvernamentale. Nu în ultimul rând, o concluzie importantă ce merită să fie reiterată este aceea că, dincolo de diferenţele organizatorice şi procedurale ce există între statele democratice şi cele totalitare, crima organizată trebuie combătută oricând şi oriunde; ea este puternică atunci când statele sunt slabe şi începe să cedeze şi poate fi învinsă atunci când statele se întăresc. Este mai mult decât evident că această întărire a statelor nu poate îmbrăca decât formele democraţiei liberale şi ale statului de drept în care domnia legii găseşte posibilităţi diverse de combatere a ameninţărilor şi pericolelor reprezentate de grupările criminale organizate. Dincolo de condiţia legalităţii, menţionăm şi pe aceea a oportunităţii în sensul iniţierii şi desfăşurării politicilor anticriminale încă de la apariţia fenomenului, fără a-l lăsa să evolueze.

Sistemul românesc de prevenire şi combatere a criminalităţii organizate

Elementele de drept comparat ale experienţei statelor care s-au confruntat de mai multă vreme cu efectele criminalităţii organizate au inspirat şi alte state în organizarea luptei împotriva asociaţiilor criminale. În momentul în care statul şi societatea au fost ameninţate de grupările criminale organizate, Mexicul, Panama, Columbia, Republica Dominicană, Japonia, China, Coreea de Sud, Thailanda, statele desprinse din fosta Uniune Sovietică, fostele ţări comuniste din Europa ca şi alte state din Europa şi din alte părţi ale lumii au apelat la experienţa italiană şi americană pentru a găsi remedii. Este şi cazul României după 1990 când cunoaşterea şi aplicarea politicilor anticriminale au reuşit să ţină în frâu evoluţia asocierilor criminale chiar dacă nu l-au putut stopa pe deplin, în condiţiile noi ale liberalismului democratic şi economiei de piaţă, a existenţei unei noi filozofii de respectare a garanţiilor procesuale prevăzute pentru drepturile acuzaţilor. Presa şi literatura criminologică[12] au arătat că în condiţiile tranziţiei de la sistemul politic totalitar la cel democratic şi de la sistemul economiei centralizate la cel al economiei de piaţă, România a început să se confrunte cu activităţi de crimă organizată, în paralel cu anumite slăbiciuni ale autorităţilor şi instituţiilor statului care se aflau în plin proces de reformare. Semnele apariţiei unor activităţi ale crimei organizate au apărut chiar din 1990 când s-a constatat săvârşirea unor crime tipice pentru sistemul mafiot, precum şi jefuirea autocarelor cu turişti din spaţiul Uniunii Europene de către grupuri de racheţi; activitatea criminală organizată a fost confirmată de capturarea unor importante cantităţi de droguri, armament şi substanţe radioactive, de traficul cu autoturisme şi falsificarea documentelor acestora.

Iniţial s-a considerat că fenomenul era importat din statele vecine, odată cu deschiderea frontierelor, dar s-a putut constata repede că începuseră să acţioneze şi clanuri criminale autohtone care au descoperit repede metodele bandelor criminale organizate, cum ar fi impunerea de taxe de protecţie, furtul la comandă din patrimoniul privat şi public, inclusiv din patrimoniul cultural naţional, traficul de carne vie, prostituţia, iniţierea unor taxe pentru trecerea ilegală a frontierelor, traficarea forţei de muncă, filiere de contrabandă ori de jocuri de noroc, inclusiv a celor piramidale de întrajutorare, traficul de valută, vânzarea copiilor etc. Împotriva acestor forme incipiente de organizare a societăţilor criminale s-a utilizat legislaţia în vigoare la momentul respectiv, fără proceduri speciale referitoare la crima organizată. Şi experienţa autorităţilor poliţieneşti şi judiciare lăsa de dorit în acest domeniu. Pe măsură

[12] Vezi în acest sens lucrarea coordonată de R.M. Stănoiu, *Tranziţia şi criminalitatea*, Editura Oscar Print, Bucureşti, 1994, precum şi G. Nistoreanu, C. Păun, *Criminologie*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1994, pp. 300-303.

ce grupurile infracţionale organizate se consolidau, s-a profesionalizat şi lupta autorităţilor şi a societăţii împotriva lor, principalele momente legislative fiind adoptarea actelor normative vizând: combaterea traficului şi consumului de droguri (1992); procedura urgentă de urmărire şi judecare pentru unele infracţiuni de corupţie (1992); modificarea unor dispoziţii din Codul Penal şi Codul de Procedură Penală referitoare la traficul cu deşeuri periculoase (1992); neproliferarea armelor chimice, biologice şi nucleare (1993); regimul importurilor şi exporturilor de produse strategice (1994); sancţionarea traficului ilicit de persoane şi migranţi (1995); modificarea legii privind evaziunea fiscală şi eliminarea economiei subterane şi paralele (1996); înfiinţarea Registrului Naţional al Substanţelor chimice toxice (1997); eliminarea procedurilor ilegale de adopţie a copiilor (1997); incriminarea traficului ilegal în domeniul prelevării şi transplanturilor de ţesuturi şi organe umane (1998); regimul juridic al desfăşurării activităţilor nucleare (1998); protecţia dreptului de proprietate intelectuală şi a mărcilor (1998); prevenirea şi sancţionarea spălării banilor (1999); combaterea comercializării neautorizate a fonogramelor (2000); protecţia patrimoniului arheologic, a monumentelor istorice şi a patrimoniului cultural mobil (2000); regulile privind transparenţa şi publicitatea achiziţiilor publice (2000); prevenirea şi sancţionarea faptelor de corupţie (2000); noua lege de combatere a consumului şi traficului ilicit de droguri (2000); regimul ariilor naţionale protejate (2000).

În acest context legislativ al primilor ani ai luptei împotriva crimei organizate, când s-a încercat soluţionarea unor probleme deosebit de complexe şi de diversificate pe care asocierile criminale le pun în faţa statului şi a întregii societăţi, s-au constituit şi primele elemente ale sistemului naţional de combatere a infracţionalităţii organizate, exemple în acest sens fiind: crearea unor structuri specializate la nivel central şi local în cadrul Poliţiei şi a Vămii, cu competenţe în combaterea traficului ilicit de droguri, substanţe chimice esenţiale şi precursori, precum şi a consumului ilicit de stupefiante; organizarea de cursuri naţionale şi locale de perfecţionare din diverse instituţii (Poliţie Vamă, Sănătate, Procuratură, Justiţie) şi participarea la cursurile organizate de diferite organizaţii internaţionale ori de instituţii din alte ţări; amplificarea cooperării cu poliţiile şi autorităţile de combatere a crimei organizate din alte ţări, îndeosebi cu cele membre ale UE şi cu organismele internaţionale pentru perfecţionarea activităţii în domeniu şi cererea de expertiză calificată, cum ar fi de exemplu integrarea în programele PHARE de luptă împotriva crimei organizate; constituirea Comitetului Român pentru Probleme de Migrări şi a Comitetului Interministerial de Luptă împotriva Drogurilor.

Toate aceste măsuri şi acţiuni iniţiale ale luptei autorităţilor române împotriva crimei organizate au avut nu numai meritul de a combate acest flagel deosebit de periculos, considerat de unii ca fiind cel de-al treilea război

mondial, ci şi pe acela de a acumula experienţă proprie necesară pentru a face faţă cu succes ameninţărilor provocate de grupurile infracţionale organizate. Într-adevăr, după 2001, constatăm minimizarea vulnerabilităţii societăţii româneşti faţă de criminalitatea organizată, în sensul perfecţionării continue a profesionalismului autorităţilor publice în acest domeniu. Acest proces s-a petrecut în paralel cu maximizarea provocărilor generate de mafiile autohtone şi străine care impuneau politici anticriminale cât mai coerente şi mai coordonate, inclusiv la nivel internaţional, şi a fost sprijinit de ajutorul constant primit în cadrul aderării României la UE. În acest context s-a putut elabora un adevărat sistem românesc de prevenire şi combatere a criminalităţii organizate care are intenţia de a feri societatea românească la începutul secolului XXI de ameninţarea acestui pericol deosebit de grav şi care cuprinde Strategia naţională de combatere a crimei organizate, Planuri naţionale de implementare anuală şi multianuală a prevederilor strategiei, elementele specifice din Programul de Guvernare, actele normative din domeniu, organismele şi măsurile legislative, executive şi judiciare de luptă împotriva grupurilor infracţionale organizate.

Astfel, *Strategia naţională de combatere a criminalităţii organizate în perioada 2004-2007*, adoptată de guvern[13], arată în introducere că la începutul acestui mileniu comunitatea internaţională e confruntată cu ameninţări grave la adresa securităţii şi ordinii mondiale, cu noi forme de manifestare a criminalităţii, mai ales sub aspectul său organizat, statele membre ale UE şi cele candidate la aderare reprezentând principalii vectori ai luptei împotriva criminalităţii, fiind puternic angajate din punct de vedere logistic, operaţional şi financiar în combaterea acestui flagel. Se arată că România, ca orice altă ţară din lume, se confruntă cu diversitatea crimei organizate, respectiv traficul de persoane, de droguri, migraţia ilegală, falsul de monedă, criminalitatea informatică, traficul internaţional de automobile furate, de materiale strategice şi spălarea banilor proveniţi din aceste activităţi ilicite. Strategia menţionează că în perioada de tranziţie parcursă de România după revoluţia din decembrie 1989, criminalitatea organizată naţională şi internaţională şi-a făcut apariţia şi s-a dezvoltat, grupurile criminale acţionând structurat în diverse domenii ale vieţii economice şi sociale; o parte din cetăţenii români, uzitând de dreptul la libera circulaţie, au săvârşit fapte penale în afara teritoriului naţional pentru ca, ulterior, pe baza „experienţei" acumulate, să iniţieze în România forme organizate de criminalitate, deja existente în alte zone geografice. În acest context, s-a ajuns la o specializare a grupurilor criminale în diverse domenii în care profitul este maxim, prejudiciind de cele mai multe ori sistemul economic şi social prin: fraudarea banilor publici şi trecerea acestora în profitul grupurilor de interese şi afectând sănătatea şi viitorul naţiunii;

[13] Prin Hotărârea nr. 2209 din 9 decembrie 2004, publicată în M.Of. nr. 1256/2004.

organizarea unor rețele de traficanți de droguri şi atragerea tineretului în sfera consumatorilor; traficarea de persoane în vederea exploatării sexuale; traficarea persoanelor cu handicap în vederea practicării cerşetoriei; constituirea unor rețele de aducere în România şi trecere ilegală peste frontieră a unor grupuri de migranți. Documentul strategic apreciază că dimensiunile crimei organizate fac din aceasta un risc la adresa siguranței naționale a României[14] prin afectarea majorității domeniilor de manifestare ale mediului economic şi social, ceea ce impune elaborarea unor strategii adecvate, fundamentate pe analiza de stare a criminalității organizate şi a tendințelor de manifestare a fenomenului; aşa se ajunge la concluzia că Strategia prezintă factori de risc la adresa asigurării unui climat de siguranță şi securitate, principiile care stau la baza combaterii criminalității organizate, stabileşte obiectivele generale şi specifice precum şi modalitățile de realizare a acestora, cât şi responsabilitățile fiecărei instituții cu atribuții în combaterea fenomenului, în raport cu prioritățile şi resursele destinate acestui domeniu.

În capitolul al doilea al Strategiei sunt enumerate principiile directoare ale luptei împotriva criminalității organizate (prioritatea; viziunea globală şi unitară; profesionalizarea în toate domeniile de acțiune; continuitatea; legalitatea; confidențialitatea; nediscriminarea; coordonarea şi cooperarea între toate instituțiile implicate; cooperarea internațională activă), sunt precizați factorii de risc (condițiile geografice; crizele; crima organizată transfrontalieră; proliferarea armelor de distrugere în masă; migrația ilegală) şi vulnerabilitățile interne (corupția, contrabanda, traficul ilegal) şi se statuează care sunt obiectivele generale şi specifice ale combaterii grupurilor criminale organizate pe baza instrumentelor juridice şi angajamentelor României față de UE şi ONU. Cel de-al treilea capitol al documentului programatic de luptă împotriva crimei organizate stabileşte măsurile concrete pentru îndeplinirea obiectivelor enumerate anterior. Astfel, pentru dezvoltarea instituțională şi operațională în vederea compatibilizării cu structurile europene în conformitate cu convențiile internaționale şi cu legislația națională sunt prevăzute următoarele măsuri: crearea şi operaționalizarea în cadrul Ministerului Public a Centrului Național de Coordonare şi Acțiune pentru Combaterea Crimei Organizate ca structură națională interinstituțională cu atribuții specifice în acest domeniu; punerea la dispoziția CNACCO a necesarului de date de la structurile similare Punctului Național Focal din țările europene; corelarea funcționării, la nivel central şi teritorial, a strategiilor de combatere a criminalității organizate şi antidrog din cadrul autorităților şi instituțiilor publice competente în domeniu cu structuri

[14] Crima organizată era considerată un risc la adresa securității naționale încă în Strategia de securitate națională adoptată de Parlament şi publicată în M.Of. nr. 822/2001. Ea rămâne prezentă şi astăzi ca amenințare la adresa securității naționale, în proiectul Strategiei de apărare națională care n-a primit încă girul Parlamentului până în 2007.

corespondente aparţinând Ministerului Public; reorganizarea unor structuri ale instituţiilor implicate în combaterea crimei organizate; dezvoltarea informatizării instituţiilor implicate; operaţionalizarea Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor şi Combatere a Crimei Organizate şi Terorismului (DIICOT). La fel de precise sunt şi măsurile pentru îndeplinirea altor obiective ca dezvoltarea şi modernizarea capacităţii manageriale şi profesionale a personalului implicat în combaterea crimei organizate, armonizarea legislaţiei naţionale cu aquisul comunitar (inclusiv în ceea ce priveşte substanţele toxice), combaterea infracţiunilor din sfera crimei organizate (prin perfecţionarea şi creşterea rolului Grupului Interministerial de Lucru pentru Combaterea şi Evaluarea Activităţii de Combatere a Traficului de Persoane precum şi prin incriminarea infracţiunilor ecologice), dezvoltarea cooperării interinstituţionale, dar şi a cooperării internaţionale în lupta împotriva crimei organizate.

Hotărârea Guvernului nr. 2209/2004 prin care s-a aprobat Strategia Naţională de combatere a criminalităţii organizate în perioada 2004-2007 prevede în art. 2 că Ministerul Public va elabora şi prezenta Guvernului spre aprobare în termen de 90 de zile actul normativ privind organizarea şi funcţionarea CNACCO şi planul de acţiune pentru implementarea Strategiei; până să se elaboreze planul de acţiuni, strategia a fost modificată prin HG 1171 din 19 octombrie 2005 (M.Of. nr. 930/2005) în sensul stabilirii unor obiective generale adaptate documentelor programatice privind aderarea României la UE, noile obiective fiind următoarele: compatibilizarea structurilor DGCCO cu structura DIICOT; completarea Legii nr. 508/2004 privind DIICOT în sensul permiterii accesului la bazele de date ale MAI, Ministerului Finanţelor Publice, Inspectoratului Naţional pentru Evidenţa Persoanelor şi Ministerului Justiţiei – Oficiul Naţional al registrului Comerţului; armonizarea legislaţiei cu aquisul comunitar; îmbunătăţirea dotărilor DIICOT şi DGCCO la nivel central şi regional; instruirea personalului în combaterea criminalităţii organizate; eficientizarea activităţii de combatere a criminalităţii organizate; protecţia martorilor; eficientizarea schimbului de informaţii şi alte date operative privind grupurile şi reţelele internaţionale de criminalitate organizată. Aceste noi obiective ale strategiei au modificat şi capitolul ei referitor la măsurile necesare pentru îndeplinirea fiecărui obiectiv general în parte între care am putut enumera: înfiinţarea de structuri specializate în sfera criminalităţii organizate la nivelul centrelor zonale ale DGCCO precum şi în cadrul serviciilor judeţene compatibile cu organizarea DIICOT la nivel central şi teritorial; constituirea în cadrul DIICOT a unui compartiment tehnic de investigaţii; dezvoltarea capacităţii Centrului de Resurse privind Combaterea Traficului de Fiinţe Umane/IGPR/DGCCO de colectare a datelor statistice privind monitorizarea şi analiza fenomenului la nivel teritorial; înfiinţarea şi dezvoltarea Centrului Aplicaţii Operative în cadrul DIICOT; elaborarea Manualului de bune practici

în lupta împotriva traficului de fiinţe umane, a Metodologiei de investigare a criminalităţii informatice şi a fraudelor prin Internet şi a Procedurilor operaţionale standard de investigare şi cercetare a infracţiunilor de spălare a banilor; operaţionalizarea Oficiului Naţional pentru Protecţia Martorilor.

Cu acelaşi prilej al modificării Strategiei naţionale de combatere a criminalităţii organizate prin HG nr. 1171/2005 s-a aprobat şi Planul de Acţiune pentru implementarea strategiei care conţine măsurile de implementare a obiectivelor generale menţionate anterior, termenele de realizare, resursele, responsabilităţile şi criteriile de evaluare a stadiului realizării acestor măsuri. Acţiunile de implementare sunt grupate pe 3 capitole cuprinzând direcţiile de acţiune şi anume legislaţia, capacitatea instituţională şi cooperarea internaţională. Spre exemplu, la Direcţia de acţiune nr. 2 – capacitatea instituţională, se prevede dotarea a trei instanţe din Bucureşti cu echipamentul necesar aplicării Legii 39/2003 şi a Legii 682/2002 privind protecţia martorilor, măsuri având ca termen decembrie 2006, resursele fiind alocate de la bugetul MJ şi printr-o finanţare PHARE 2004; la fel, consolidarea departamentelor de combatere a traficului de droguri din cadrul DIICOT şi al DGCCO, IGPF se va realiza până în decembrie 2007 prin completarea schemei şi specializarea poliţiştilor şi procurorilor, din bugetul MP şi MAI, dar şi din fondurile PHARE, responsabilitatea acestei acţiuni revenind MP şi MAI, evaluarea stadiului realizării făcându-se în funcţie de gradul de completare al schemei de personal cu numărul de procurori şi poliţişti specializaţi în domeniu.

Din prezentarea pe larg a Strategiei de combatere a criminalităţii organizate şi a Planului său de acţiune putem să observăm accentul care se pune pe necesitatea perfecţionării cooperării interinstituţionale pentru a obţine succese într-un domeniu atât de complex. În acest sens, considerăm că toţi factorii implicaţi trebuie să aibă în vedere nu numai măsurile şi acţiunile specifice de combatere a grupărilor infracţionale organizate ci, mai ales, ansamblul complex şi divers în care-şi desfăşoară acestea activitatea. În nici un caz nu trebuie pierdut din vedere că atunci când se organizează pentru a combate mafiile, statul îşi elaborează strategii diversificate, cum ar fi în cazul României Strategia Naţională Antidrog (M.Of. nr. 112/2005), Strategia Naţională Anticorupţie (M.Of. nr. 272/2005) sau Strategia Naţională de Luptă Antifraudă (M.Of. nr. 773/2005); iar pentru aplicarea operaţională acestor strategii diverse, care fac parte din ansamblul luptei statului împotriva unor forme specifice ale crimei organizate, se adoptă planuri de acţiune speciale, spre exemplu Planul de acţiune al Strategiei naţionale antidrog (M.Of. nr. 376/ 2005) şi cel de implementare a Strategiei naţionale privind migraţia (M.Of. nr. 377/2006). La fel de importante pentru implementarea Strategiei naţionale de combatere a crimei organizate sunt deciziile luate la nivelul ministerelor şi instituţiilor implicate, cum ar fi operaţionalizarea Direcţiei Generale Anticorupţie

din cadrul MAI (M.Of. nr. 809/2005) sau Decizia Plenului Oficiului Național de Prevenire şi Combatere a Spălării Banilor (M.Of. nr. 623/2006).

Şi la *Programele de guvernare* găsim elemente ale perfecționării luptei împotriva crimei organizate. Astfel, în Programul de guvernare pe perioada 2005-2008 (M.Of. nr. 1265/2004, în capitolul 4 (Mediul de afaceri) găsim referiri la combaterea corupției, capitolul 10 este consacrat special politicilor anticorupție, în capitolul 12 (politica fiscal-bugetară) s-au inclus obiective vizând depistarea şi combaterea traficului ilicit de bunuri şi persoane, iar în capitolul 26 (politica în domeniul justiției) există o serie de intenții care au legătură şi cu lupta împotriva criminalității organizate: instituirea obligației CSM de a da anual publicității şi supune dezbaterii Parlamentului Raportul privind starea justiției; adoptarea măsurilor de asigurare a integrității profesionale a magistraților şi combaterea actelor de corupție care afectează actul de justiție; clarificarea raporturilor parchet – poliție judiciară, prin trecerea integrală şi efectivă a poliției judiciare în structura Ministerului Public, sub autoritatea Ministerului Justiției, şi eliminarea dualismului dintre poliția economică şi Garda Financiară, prin absorbirea celei dintâi prin cea din urmă, precum şi clarificarea raporturilor dintre Garda Financiară şi Ministerul Public; reglementarea statutului serviciului de informații al a Ministerului Justiției prin lege şi punerea sa efectivă sub control parlamentar. Consecvent ideii conform căreia criminalitatea organizată reprezintă un pericol la adresa securității naționale, cele mai multe prevederi referitoare la lupta împotriva crimei organizate se găsesc în capitolul 27 referitor la Politica de securitate națională, care în subcapitolul destinat Afacerilor Interne conține măsurile şi acțiunile privind : prevenirea şi combaterea criminalității (prin intermediul unei Strategii naționale de prevenire a criminalității); combaterea crimei organizate prin managementul integrat al structurilor MAI ce gestionează politicile cu privire la afacerile interne precum şi a mecanismelor de cooperare cu alte ministere ori cu organisme naționale din alte țări sau cu cele internaționale; întărirea managementului în domeniul politicilor de combatere a imigrației ilegale; întărirea Brigăzii Antidrog din cadrul Direcției Generale de Combatere a Crimei Organizate şi Antidrog din Poliția Română; realizarea unui management integrat în domeniul politicilor de combatere a traficului şi consumului de droguri între DGCCA din Poliția Română şi Direcția pentru Combaterea Criminalității Transfrontaliere din Poliția de Frontieră Română, Direcția Generală a Vămilor, Ministerul Sănătății şi Familiei; organizarea, coordonarea şi conducerea investigațiilor legate de infracțiuni săvârşite pe Internet.

Fără a diminua cu ceva necesitatea, importanța şi rolul strategiilor şi politicilor de combatere a criminalității organizate, trebuie să amintim că ele reprezintă, până la urmă, doar intenții guvernamentale care nu ar afecta cu nimic fenomenul vizat dacă n-ar fi implementate în practică. Implementarea strategiilor şi politicilor se realizează concret prin crearea în primul rând a

cadrului juridic al luptei împotriva grupurilor criminale organizate, care oferă autorităţilor şi instituţiilor publice implicate legitimitate şi instrumentalizare. Aşa se face că în Programul de guvernare se propun modificări ale legislaţiei în domeniu, adoptarea de noi acte normative în vederea creşterii eficacităţii luptei împotriva mafiei ori pentru perfecţionarea întregului sistem de combatere a criminalităţii organizate. Iar Strategia Naţională pentru 2004-2007 prevede în chiar textul său că, în cadrul procesului de armonizare a legislaţiei româneşti cu cea internaţională, a fost adoptată Legea 39/2003 privind prevenirea şi combaterea crimei organizate, instituindu-se astfel cadrul juridic de reglementare principal, necesar pentru abordarea unitară a fenomenelor conexe şi infracţiunile din sfera criminalităţii organizate de către instituţiile şi structurile cu atribuţii în domeniul prevenirii şi combaterii acesteia.

Într-adevăr, după ce în primul capitol (Dispoziţii generale) se arată că această lege-cadru în domeniu reglementează măsurile specifice de prevenire şi combatere a crimei organizate la nivel naţional şi internaţional şi se definesc principalele noţiuni (grup infracţional organizat, infracţiune gravă, infracţiune cu caracter transnaţional, informator) se trece în cel de-al doilea capitol la indicarea măsurilor concrete de prevenire[15] şi anume: desfăşurarea separat sau în cooperare de către autorităţile şi instituţiile publice, organizaţiile neguvernamentale şi alţi reprezentanţi ai societăţii civile a unor activităţi susţinute de prevenire a crimei organizate (art. 3); autorităţile şi instituţiile publice îşi desfăşoară activitatea în cadrul Grupului Naţional de Analiză şi Coordonare a activităţilor de prevenire a criminalităţii, care ia măsurile necesare pentru elaborarea şi actualizarea periodică a Planului naţional de acţiune pentru prevenirea şi combaterea crimei organizate care va fi aprobat prin hotărâre de guvern şi care face parte din Comitetul Naţional de prevenire a criminalităţii înfiinţat prin HG 763/2001 (art. 4); Ministerul Justiţiei, al Administraţiei şi Internelor precum şi Ministerul Public efectuează studii periodice în scopul identificării cauzelor care favorizează criminalitatea organizată şi iniţiază campanii de informare asupra acestui fenomen (art. 5); prin structurile sale specializate, MAI realizează şi menţine în activitate baza de date privind crima organizată, monitorizează şi evaluează periodic acest fenomen luând în considerare atât categoriile de persoane care fac parte din

[15] Conform art. 10 din Legea 535 privind prevenirea şi combaterea terorismului (M.Of. nr. 1161/2004) atribuţii pe linia prevenirii constau în activităţi informativ-operative, activităţi împotriva fluxurilor de alimentare cu resurse umane, financiare, logistice şi informaţionale ale entităţilor teroriste, activităţi de pază, protecţie şi alte forme specifice de descurajare realizate de stat, activităţi de pregătire a intervenţiei în urgenţe civile, de informare şi relaţii publice, de cooperare internaţională, de instruire şi perfecţionare profesională şi de optimizare a cadrului legislativ; în schimb, potrivit art. 11 din acelaşi act normativ, combaterea consta în identificarea infractorilor şi tragerea lor la răspundere, intervenţia antiteroristă (în situaţia iminenţei producerii atacurilor teroriste) şi contrateroriste (când s-au produs atacurile teroriste) şi participare la operaţiuni de combatere prin cooperare internaţională.

grupurile infracţionale organizate sau care au legătură cu asemenea grupări, cât şi victimele crimei organizate, IGPR cu avizul MAI publicând anual informaţii statistice şi rapoarte de evaluare (art. 6). Considerăm că referirea la desfăşurarea de către ONG şi alţi reprezentanţi ai societăţii civile a unor activităţi de prevenire a crimei organizate se referă în special la sprijinirea victimelor (consumatorii de droguri, migranţi, copii, prostituate etc.) şi credem că ar trebui eliminată contradicţia care există între Legea 39/2003 şi HG 2209/2004 privind competenţa elaborării Planului naţional de acţiune pentru prevenirea şi combaterea criminalităţii organizate.

Aşa cum am arătat anterior, cel de-al treilea capitol al Legii nr. 29/2003 conţine măsuri de reprimare a criminalităţii organizate, prin definirea crimelor specifice în domeniu, iar cel de-al patrulea capitol are ca obiect „dispoziţiile procedurale", cele mai importante măsuri de acţiune concretă pentru combaterea crimei organizate. Astfel, potrivit art. 11 referitor la competenţe, urmărirea penală pentru infracţiunile de crimă organizată (cum sunt ele definite în capitolul I al legii) se efectuează în mod obligatoriu de către procuror şi se judecă în primă instanţă de tribunal; de asemenea, MAI îşi constituie structuri specializate[16] pentru prevenirea şi combaterea crimei organizate, urmând să asigure cadrul organizatoric necesar precum şi pregătirea şi specializarea personalului în acest scop, în cadrul structurilor specializate respective putându-se organiza compartimente tehnice pentru desfăşurarea activităţii de obţinere, prelucrare, verificare şi stocare a informaţiilor (art. 12). În continuare sunt reglementate şi alte aspecte procedurale ale urmăririi penale pentru a se asigura atât succesul acestora, dar şi reprimarea eficace a infracţiunilor de crimă organizată, precum: confiscarea bunurilor utilizate în comiterea infracţiunilor sau, dacă acestea nu se regăsesc, a echivalentului lor în bani (art. 13); inopozabilitatea faţă de procuror şi instanţa de judecată a secretului bancar şi profesional, cu excepţia secretului profesional al avocaţilor (art. 14), informaţiile putând fi solicitate în scris de către procuror pe baza autorizării motivate a procurorului anume desemnat din Parchetul General de pe lângă Curtea de Apel (în cazul urmăririi penale) şi de către instanţă (în cursul judecăţii); posibilitatea dispunerii de către procuror pe o durată de cel mult 30 de zile (cu prelungire pentru motive temeinice prin ordonanţă motivată) a punerii sub supraveghere a conturilor bancare şi a celor asimilate acestora, a sistemelor de informaţii şi informatice ca şi transmiterea de înscrisuri, documente bancare, financiare sau contabile, în cazul în care există indicii temeinice privind săvârşirea de infracţiuni de crimă organizată şi e necesară strângerea de probe sau identificarea

[16] Cum este Direcţia Generală de Combatere a Criminalităţii Organizate(DGCCO) din cadrul IGPR care în afara structurii centrale are şi centre zonale precum şi un centru de resurse privind combaterea traficului de fiinţe umane şi departamente de combatere a traficului de droguri.

făptuitorilor (art. 15); autorizarea de către procurorul desemnat de Procurorul General al Parchetului de pe lângă ICCJ, la solicitarea instituțiilor sau a organelor legal abilitate, a efectuării de livrări supravegheate, cu excepția cazului în care prin aceasta s-ar pune în pericol siguranța națională, ordinea sau sănătatea publică (art. 16); posibilitatea folosirii de polițişti sub acoperire din cadrul structurilor specializate ale MAI pentru strângerea datelor privind săvârşirea infracțiunilor şi identitatea făptuitorilor, în cazul în care există indicii temeinice că s-a săvârşit sau că se pregăteşte săvârşirea unei infracțiuni grave de către unul sau mai mulți membri ai unui grup infracțional organizat, care nu poate fi descoperită sau ai cărei făptuitori nu pot fi identificați prin alte mijloace (art. 17-23).

Dispozițiile capitolului V, „Cooperarea internațională" vor fi analizate cu altă ocazie, iar din capitolul VI „Dispoziții finale" notăm modificarea şi completarea expresă a procedurilor unor legi conexe Legii 39/2003, în special incriminarea unor infracțiuni şi cuantumul unor pedepse, cum ar fi Legea nr. 2/1998 privind prelevarea şi transplantul de țesuturi şi organe umane (M.Of. nr. 81/1998), Legea nr. 143/2000 privind combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri (M.Of. nr. 362/2000), OUG nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României (M.Of. nr. 352/2001), Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane (M.Of. nr. 783/2001), precum şi abrogarea expresă a unor dispoziții ale Legii 678/2001 (definiția grupului organizat, contrară Legii 39/2003) şi din Legea 656/2002 pentru prevenirea şi sancționarea spălării banilor publicată în M.Of. nr. 904/2002 (definiția asocierii infracționale). Considerăm Legea nr. 39/2003 ca fiind legea-cadru în domeniul prevenirii şi combaterii criminalității organizate, deoarece ea coexistă cu combaterea sectorială a unor infracțiuni grave ce intră în scopurile grupurilor infracționale organizate şi, pe de altă parte, sistematizarea realizată de proiectul noului Cod Penal a preluat elemente definitorii ale reglementărilor realizate anterior, fără a le abroga, ceea ce-i asigură continuitatea în viitor.

Nu putem încheia prezentarea sistemului românesc de reprimare a crimei organizate fără a prezenta pe scurt atribuțiile autorităților competente în domeniu, acelea care realizează ceea ce în limbajul juridic anglo-saxon este definit ca fiind „enforcement law", adică activitatea de aplicare a legii specifice. Amintim în acest sens mai întâi câteva dispoziții ale Legii nr. 218/2002 de organizare şi funcționare a Poliției Române (M.Of. nr. 305/2002): competența teritorială generală a IGPR de a investiga şi cerceta infracțiunile deosebit de grave circumscrise crimei organizate (art. 7); atribuția Poliției Române de a realiza activități de prevenire şi combatere a corupției, criminalității transfrontaliere, a celei economico-financiare, a infracțiunilor în domeniul informaticii şi a crimei organizate (art. 26); posibilitatea utilizării de către poliție a metodei livrării supravegheate pentru combaterea infracțiunilor

săvârşite în condiţiile crimei organizate (art. 32); posibilitatea folosirilor informatorilor şi poliţiştilor sub acoperire pentru combaterea corupţiei, criminalităţii transfrontaliere, a traficului de fiinţe umane, terorismului, traficului de droguri, spălării banilor, infracţiunilor informatice şi crimei organizate (art. 33).

O importanţă esenţială în aplicarea legislaţiei de prevenire şi combatere a crimei organizate a avut-o înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea în cadrul Ministerului Public a Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Crimă Organizată şi Terorism, ca structură specializată a Parchetului de lângă ICCJ, prin reorganizarea secţiei de combatere a criminalităţii organizate şi antidrog şi a structurilor sale teritoriale. Demne de remarcat în ceea ce ne interesează sunt următoarele dispoziţii ale Legii nr. 508/2004 (M.Of. nr. 1089/2004) care reglementează acest organism: DIICOT îşi exercită atribuţiile pe întreg teritoriul României prin procurori specializaţi în combaterea crimei organizate şi terorismului (art. 1); DIICOT îşi exercită drepturile şi îndeplineşte obligaţiile procedurale prevăzute de lege în cauzele privind infracţiunile date de lege în competenţa sa (art. 2); organigrama DIICOT cuprinde un serviciu de combatere a crimei organizate, serviciu de combatere a traficului de droguri, serviciu de combatere a macrocriminalităţii economico-financiare, serviciul de combatere a criminalităţii în frontieră (în cadrul serviciilor putându-se organiza birouri) şi un birou de studiere a cauzelor care generează şi favorizează săvârşirea infracţiunilor de crimă organizată şi terorism (art. 4); la nivelul Parchetelor de la Curţile de Apel se organizează servicii ale DIICOT, iar la nivelul parchetelor de pe lângă tribunale se înfiinţează birouri. În ceea ce priveşte competenţa (art. 12) intră în competenţa sa infracţiunile prevăzute în Codul Penal şi în legile speciale, cu excepţia celor date în competenţa PNA[17].

Se poate înţelege mai bine complexitatea luptei împotriva crimei organizate prin prezentarea infracţiunilor date în competenţa DIICOT în mod expres prin art. 12 din Legea nr. 508/2004 şi prevăzute în următoarele legi:

- Codul Penal; infracţiunile prevăzute în art. 189 alin. 3, 4 şi 5 (lipsirea de libertate în mod ilegal); art. 215 (înşelăciunea, când paguba depăşeşte 100.000 Euro); art. 279 (nerespectarea regimului armelor şi munițiilor); art. 280 (nerespectarea regimului materialelor explozive); art. 282 (falsificarea de monede sau de alte valori); art. 284 (falsificarea de valori străine); art. 302 (nerespectarea dispoziţiilor operaţii de import-export) infracţiuni contra siguranţei statului (inclusiv art. 167 - complotul);

[17] Legea nr. 508/2004 a fost modificată şi completată prin OUG nr. 131/2006 care a fost criticată în Parlament pe motive de neconstituționalitate deoarece violează dreptul la viaţa personală şi la secretul corespondenţei prin înfiinţarea unui „serviciu de informaţii” al MJ.

- Legea nr. 87/1994 privind combaterea evaziunii fiscale (pentru pagube minime de 100.000 Euro);
- Legea nr. 11/2006 privind desfăşurarea în siguranţă a activităţilor nucleare;
- Legea nr. 141/1997 privind Codul Vamal al României
- Legea nr. 2/1998 privind prelevarea şi transplantul de ţesuturi şi organe umane;
- Legea nr. 143/2000 privind combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri;
- Legea nr. 182/2000 pentru protejarea patrimoniului cultural naţional mobil ;
- Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului ilicit de persoane;
- OUG nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României (Legea nr. 243/2002);
- OUG nr. 112/2001 privind sancţionarea unor fapte săvârşite în afara teritoriului ţării de către cetăţenii români sau de persoane fără cetăţenie cu domiciliul în România (Legea nr. 252/2002);
- OUG nr. 141/2001 privind sancţionarea unor acte de terorism şi a unor fapte de încălcare a ordinii publice (Legea nr. 272/2002);
- OUG nr. 159/2001 pentru prevenirea şi combaterea utilizării sistemului financiar – bancar pentru finanţarea actelor de terorism;
- Legea nr. 300/2002 privind regimul juridic al precursorilor folosiţi la fabricarea ilicită de droguri;
- Legea nr. 365/2002 privind comerţul electronic;
- Legea nr. 656/2002 privind prevenirea şi sancţionarea spălării banilor;
- Legea nr. 39/2003 privind prevenirea şi combaterea crimei organizate;
- Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei;
- Legea nr. 297/2004 privind piaţa de capital;
- Legea nr. 299/2004 privind răspunderea penală a persoanelor juridice pentru infracţiuni de falsificare de monede şi de alte valori.

Simpla enumerare a legilor aplicabile în lupta împotriva crimei organizate aflate în competenţa DIICOT, la care ar trebui adăugate şi cele apărute ulterior înfiinţării acestui organism, cum ar fi Legea nr. 535/2004 pentru prevenirea şi combaterea terorismului, demonstrează dificultăţile pe care societatea organizată şi autorităţile sale publice le au de înfruntat în

combaterea fenomenului asocierii criminale. Experienţa statelor democratice şi practica românească în domeniu ne arată că dificultăţile respective ale acestei specii de politică anticriminală rezultă din caracteristicile fenomenului complex al crimei organizate[18], dar ne oferă speranţa că valorile statului de drept şi ale justiţiei sociale vor izbândi în această confruntare. Concluziile şi speranţele prezentate, ca şi propunerile vizând o mai bună sistematizare a legislaţiei aplicabile sunt cu atât mai necesare cu cât studiile de specialitate avertizează că nu există o internaţională a crimei mai periculoasă decât cea organizată prin trecerea violenţei şi a terorii peste frontiere deoarece Mafia este o putere care dezvoltă o politică externă, stabileşte relaţii cu alte grupuri criminale, se implantează într-un anumit număr de ţări şi reuşeşte să creeze dincolo de graniţe o serie de legături organice şi structurale care amintesc de modul în care sunt organizate şi funcţionează firmele internaţionale.

[18] Vezi în acest sens culegerea de cazuri comentate realizată de A. Anghelescu, A. Artene, *Mafia statală – de la transporturi speciale la reţele de contrabandă*, Editura *Ziua*, Bucureşti, 2002.

CONSIDERAȚII PRIVIND ISTORICUL PARTICIPĂRII ROMÂNILOR LA ACȚIUNI MILITARE ÎN AFARA TERITORIULUI NAȚIONAL

Col.conf.univ.dr. Liviu SCRIECIU
Mr.lect.univ.dr. Bixi-Pompiliu MOCANU

Our country's actions for the European and Euro-Atlantic integration, started right after 1990, have determined a change of attitude in approaching the regional and global security achievement. Thus, during the period prior to the adhesion, Romania started taking a more active part in actions focusing on the international peacemaking and stability. Our country's integration in NATO will determine the continuation of the participation at multinational operations abroad and utilizing new forces within the North Atlantic Alliance and some ad-hoc coalitions to solve the future crises.

Ca urmare a evenimentelor istorice de la sfârşitul anului 1989, ţara noastră a depus eforturi substanţiale de revenire în marea familie a statelor europene, din care a lipsit aproape 50 de ani, şi şi-a orientat acţiunile de politică externă către accederea în Alianţa Nord-Atlantică şi în Uniunea Europeană. În acest sens, începând cu anul 1991, România a început să ia parte la diferite operaţiuni multinaţionale de stabilitate în zone din cele mai diverse de pe glob (Somalia, Angola, Bosnia etc.). La nivel politico-militar s-a considerat că prin participarea la astfel de acţiuni militare, unităţile şi subunităţile armatei române vor dobândi un nivel înalt de pregătire, iar acţiunile în comun cu militari din statele membre şi nemembre NATO vor grăbi accederea ţării noastre în cele două organisme, ceea ce de altfel s-a şi întâmplat.

Deşi, în prezent tot mai des sunt menţionate momentele prezenţei armatei române la astfel de operaţii după anul 1991, apreciem că participarea ţării noastre la misiuni în afara hotarelor ţării reprezintă un subiect pe baza căruia s-ar putea scrie volume întregi. În cuprinsul acestui demers ştiinţific dorim să prezentăm o retrospectivă a participării armatelor române, la acţiuni militare în afara teritoriului naţional, de regulă în cadrul unor înţelegeri încheiate între mai marii vremurilor trecute, fie că ele au fost cele ale regilor daci, cele ale conducătorilor primelor formaţiuni statale înfiinţate pe teritoriul ţării noastre, fie oştile domnitorilor din cele trei Ţări Române sau, mai aproape de perioada în care trăim, cele ale statului român, imediat după declararea independenţei de stat în anul 1877.

Prin intermediul acestui articol dorim să contribuim la realizarea unei imagini generale privind participarea armatei române de-a lungul timpului la operaţii militare în afara graniţelor ţărilor cărora le aparţineau. Dorim astfel să arătăm că acest tip de acţiuni militare reprezintă o caracteristică a politicii desfăşurată pe aceste meleaguri, fiind întotdeauna legată de dorinţa irevocabilă a locuitorilor spaţiului carpato-danubiano-pontic de a conviețui în pace cu vecini săi, într-o ţară liberă, independentă şi suverană, într-un climat de armonie şi securitate, care să ofere soluţii de dezvoltare durabilă.

Constituie un adevăr faptul că acţiunile militare desfăşurate în trecut de armatele române, în afara hotarelor ţării, nu întrunesc toate caracteristicile operaţiilor multinaţionale, deşi prin stabilirea unui obiectiv comun, exercitarea controlului politic şi a comenzii unice, s-ar părea că nu apar multe deosebiri faţă de ceea ce se întâmplă în zilele noastre. Pentru a fi corecţi din punct de vedere istoric, trebuie să clarificăm faptul că acest concept de operaţii multinaţionale este caracteristic perioadei în care trăim, el apărând ca o cerinţă a rezolvării diferendelor apărute între actorii politici ai zilelor noastre, abia după încheierea perioadei Războiului Rece între cele două mari organizaţii politico-militare, NATO şi Tratatul de la Varşovia. Deşi participarea armatei române la acţiuni militare în afara hotarelor ţării reprezintă un subiect amplu dezbătut în mediul militar actual, se poate spune fără teama de a greşi că nimic nu este nou sub soare, pentru că, aşa cum se cunoaşte, armata ţării noastre a participat, participă şi va fi prezentă şi în viitor în teatrele de operaţii.

După descoperirea de către arheologii români în Oltenia a unor oseminte umane a căror vechime a fost apreciată la circa două milioane de ani, s-au adeverit ipotezele istoricilor conform cărora, încă din acea perioadă, au existat condiţii de viaţă în spaţiul carpato-danubiano-pontic. În acelaşi sens, cele mai vechi descoperiri arheologice din Europa în privinţa îndeletnicirilor vechilor locuitori (cultivarea pământului) ai acestor meleaguri au fost descoperite la Porţile de Fier, în judeţul Caraş Severin, fiind datate în perioada 8.500-5.500 î.Hr.

Este de presupus că primele activităţi agricole pe aceste meleaguri au fost posibile datorită cunoştinţelor de astronomie acumulate de vechii locuitori ai ţării noastre în privinţa cunoaşterii ciclului solar zi-noapte, al succesiunii inexorabile a anotimpurilor care influenţa nemijlocit soarta recoltelor[1].

Istoricii epocii moderne şi contemporane a ţării noastre au descoperit iniţial documente în care termenul de *valah* este menţionat începând cu sfârşitul secolului al X-lea. Ulterior, după extinderea cercetărilor, au descoperit la Muntele Athos o altă serie de manuscrise în care se pomeneşte despre *vlahi* încă din secolul al VIII-lea, cu două secole şi jumătate mai devreme decât se credea, dar şi în sec al IX-lea şi la începutul secolelor X şi

[1] Dorel Radu, extras din prelegerea ţinută la al VI-lea congres internaţional de dacologie „Kogaion – 2005”; www.dacii.ro.

XI. Din antichitate şi până în epoca modernă locuitorii acestor meleaguri au fost consemnaţi în documentele istorice ale vremii cu denumiri apropiate, în funcţie de răspândirea numelui lor printre vecinii acestor meleaguri.

Cercetătorii religiilor şi istoriei au menţionat adeseori în scrierile lor despre prestigiul extraordinar al neamului valahilor, cunoscut din Caucaz până la Vatican, şi din Peninsula Sinai, până în Germania, fără a mai vorbi de aria culturală bizantină. Istoricii români sunt încredinţaţi că acest termen reprezintă legătura care lipsea pentru a se demonstra existenţa neîntreruptă a locuitorilor în interiorul spaţiului carpato-danubiano-pontic. Originea cuvântului valah va face fără îndoială lumină în istoria daco-românilor, dar şi în cea universală, valahii-daco-români reprezentând un factor de continuitate a istoriei noastre, şi a celei universale. Informaţiile despre daci sunt nenumărate, fiind oferite de gânditorii şi istoricii de seamă ai antichităţii începând cu părintele istoriei Herodot (care evidenţiază conduita morală deosebită a dacilor şi înalta lor pregătire militară, spunând că sunt cei mai viteji şi mai drepţi dintre traci) şi continuând cu alţi istorici precum Hellanicos, Platon, Aristotel, Strabon, Porphrius etc. care au îmbogăţit cunoştinţele referitoare la spiritualitatea strămoşilor noştri[2].

Alte informaţii vin să întregească imaginea locuitorilor acestui teritoriu, prin informaţii despre daci, care s-au opus din răsputeri tendinţelor de cucerire ale romanilor. Astfel se menţionează că în anii 60 î.Hr., regele Burebista al Daciei a construit una dintre cele mai mari puteri militare ale timpului, formată din fortăreţe şi aproape 200.000 de persoane cu statut de luptători[3].

Probabil primele menţiuni ale „*contingentelor naţionale*" sunt cele ale istoricului român Florin Constantiniu care, utilizând izvoarele istorice ale epocii respective, afirmă că „…ajuns să fie temut şi de romani (Strabon), Burebista a intervenit în războiul civil din statul roman, trimiţându-l pe Acornion ca sol la Cnaeus Pompeius, rivalul lui Cezar. După victoria acestuia din urmă la Pharsalos, o ciocnire între romani şi geto-daci devenea inevitabilă. Ea nu a mai avut loc întrucât ambii protagonişti au fost asasinaţi (44 î. Hr. ambii sau după alte izvoare, 35 î. Hr., Burebista) (…) într-o zonă greu de identificat (poate Câmpia Munteană), a cârmuit Dicomes, care a intervenit şi el în luptele din statul roman, sprijinindu-l pe Marc Antoniu împotriva lui Octavian August. (…) Armata lui C. Antonius Hybrida este înfrântă de coloniile greceşti răsculate, ajutate de bastarni şi de geţi, în Pontul Stâng"(probabil anul 27 î. Hr.)[4].

În decursul istoriei care s-a scurs de la cucerirea Daciei de către romani, conducătorii locuitorilor acestor ţinuturi au căutat în permanenţă să obţină ajutor militar (la contrapartidă) de la vecinii lor, prin încheierea unor

---

[2] Napoleon Săvescu, extras din prelegerea ţinută la al VI-lea congres internaţional de dacologie „Kogaion – 2005"; www.dacii.ro.

[3] Maria Gâf-Deac, extras din prelegerea ţinută la al VI-lea congres internaţional de dacologie „Kogaion – 2005"; www.dacii.ro.

[4] Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2002, pp. 35-36.

alianțe avantajoase cu țările din jur. Astfel, în anul 332 e.n., împăratul bizantin Constantin cel Mare încheie un tratat cu goții şi taifalii (barbari prezenți în Dacia între secolele II-IV), conferindu-le statutul de aliați.

În anul 1186, vlahii sud-dunăreni se aliază cu cumanii (cumeni, turanici şi români autohtoni) de la nord de Dunăre şi luptă împreună împotriva Imperiului Bizantin aflat în perioada de decadență a puterii sale. Obținerea victoriei împotriva Imperiului Bizantin a favorizat apariția Imperiului româno-bulgar (sub conducerea vlahului Asan)[5]. Ca un ultim exemplu în acest sens, din perioada respectivă, în anul 1205, la Adrianopol, oastea vlaho-bulgară a înfrânt din nou armata bizantină, condusă chiar de împăratul Baduin de Flandra.

Făcând un arc peste timp, în perioada formării Țărilor Române şi ulterior în încercarea lor de a-şi menține integritatea teritorială, independența şi suveranitatea, au existat o serie de contacte ale conducătorilor celor trei țări române cu domnitorii țărilor vecine în ideea formării pe termen scurt sau mai lung a unor înțelegeri sau alianțe de a se sprijini reciproc în conflictele şi războaiele care s-au desfăşurat în perioada medievală.

Sfârşitul secolului al XIV-lea aduce la granițele celor trei țări române pericolul otoman, materializat în războaiele din 1388 (Dobrogea), 1388 şi 1391 (Țara Românească), 1420 (Moldova) şi 1420-1421 (Transilvania), războaie care în opinia istoricilor români inaugurează „…un conflict de durată multiseculară, care, prin disproporția de potențial demomilitar dintre combatanți, aparține, în tipologia războaielor, conflictelor asimetrice (…) Voievozii români au urmărit statornic să obțină ajutorul marilor puteri creştine prin integrarea Țării Româneşti şi Moldovei în Cruciada târzie”[6].

Perioada istorică despre care putem lua în calcul participarea unor contingente naționale la acțiuni militare în afara teritoriului național, este reprezentată de începutul luptei de rezistență a Țărilor Române, în fața imperiilor vecine, care a început în anul 1389, moment în care Mircea cel Bătrân a trimis un corp de oaste cneazului Lazăr al Serbiei pentru a-l sprijini în bătălia de la Kosovopolje, pierdută de acesta din urmă.

În acelaşi an, Mircea cel Bătrân, a încheiat o alianță cu regele Vladislav al Poloniei (Alianță intermediată de Petru Muşat, domn al Moldovei), pe care a reînnoit-o în anii 1390 şi 1391. În anul 1392 domnitorul Țării Româneşti, a încheiat două alianțe cu Sigismund de Luxemburg şi cu emirul Anatoliei şi a întreprins un atac asupra unei baze turceşti din sudul munților Balcani.

Tendința realizării unor astfel de înțelegeri (alianțe) continuă şi în anul 1395, Mircea cel Bătrân încheie un nou tratat cu Sigismund de Luxemburg, privind modalitatea de cooperare militară împotriva turcilor[7]. Spre sfârşitul

[5] *Ibidem*, p. 64.
[6] *Ibidem*, p. 68.
[7] *Ibidem*, pp. 88-89.

perioadei sale de domnie, în anul 1410, domnitorul Țării Româneşti se amestecă în treburile interne ale Imperiului Otoman şi de comun acord cu Sigismund de Luxemburg şi cu Ştefan Lazarevici, despotul Serbiei, sprijină venirea la putere a lui Musa, unul dintre fii lui Baiazid, în lupta acestuia împotriva fratelui său Mahomed.

Istoria continuă, astfel că, în anul 1410, Alexandru cel Bun a trimis un corp de oaste care a luptat alături de oastea polonă împotriva cavalerilor teutoni la Grunwald, ordinul teuton suferind o mare înfrângere.

Iancu de Hunedoara, voievod al Transilvaniei, comite al secuilor (1444) şi guvernator al Ungariei (după 1446), recunoscut ca unul dintre cei mai vajnici apărători ai creştinătății, a încercat să facă împreună cu țările române un adevărat bastion antiotoman, în vederea desfăşurării ofensivei creştine în Balcani. În anul 1444 participă la bătălia de la Varna, alături de Ungaria şi Polonia, pierdută în fața armatei otomane.

Ştefan cel Mare, considerat ca fiind unul (dacă nu cel mai vestit) dintre cei mai mari domnitori din Țările Române în epoca medievală, a continuat politica predecesorilor săi şi a încheiat o serie de alianțe cu Republica Venețiană şi ulterior cu hanul turcoman Uzun Hassan (probabil prima alianță care depăşea granițele Europei, având în vedere că Uzun Hassan stăpânea sudul Azerbaidjanului, Armenia, părți din Irak şi Iran).

În bătălia de la Podul Înalt din anul 1475, grație politicii de apropiere cu vecinii duse de Ştefan cel Mare, oastea moldoveană a primit un sprijin extrem de important din partea Poloniei şi Ungariei. În anul 1485, la Cătlăbuga are loc o altă confruntare cu otomanii, oastea moldavă câştigând bătălia cu ajutorul unui corp de oaste polon.

Petru Rareş, urmaşul lui Ştefan cel Mare, îl ajută pe Ioan Zapolya împotriva lui Ferdinand de Habsburg, în bătălia de la Feldioara (1529) pentru tronul Transilvaniei, trimițându-l pe vornicul Grozav în fruntea unei puternice oşti moldovene. În anul 1538, Rareş s-a alăturat Ligii Sfinte, constituită în acelaşi an sub egida papei, din care făceau parte Imperiul romano-german şi Transilvania.

Continuând demersul nostru pentru realizarea unei imagini cât mai fidele în ceea ce priveşte istoricul participării armatelor Țărilor Române la acțiuni militare în afara teritoriului național, în anul 1690, domnitorul Țării Româneşti, Constantin Brâncoveanu, acordă sprijin neprețuit armatei Imperiului Otoman, la Zărneşti, pentru înscăunarea lui Emeric Thokolz pe tronul principatului transilvănean.

În anul 1707, principele Brîncoveanu trimite emisari în Rusia şi asigură marea putere de la răsărit de sprijin militar cu un corp de oaste cifrat la aproximativ 20.000 de oameni, în eventualitatea unei campanii împotriva Imperiului Otoman.

O altă pagină de istorie în care armatele române au desfăşurat acțiuni militare în afara hotarelor țării avea să se scrie în anul 1711, moment în care domnitorul Moldovei, cărturarul Dimitrie Cantemir, a sprijinit armata țarului

Rusiei, Petru I, în bătălia de la Stănileşti. Pierzând bătălia, principele Dimitrie Cantemir avea să se refugieze la Moscova pentru o lungă perioadă.

Anul câştigării independenței față de Poarta Otomană, 1877, reprezintă un nou moment de participare a armatei Principatelor Române (de această dată) la acțiuni militare, în afara granițelor țării. Astfel, la 24 aprilie 1877, Rusia țaristă a declarat război Imperiului Otoman. Deşi în prima fază țarul Alexandru al II-lea a comunicat prin cancelarul său, A.M. Gorceakov, printr-o telegramă că „…nu ține la cooperația României, şi n-o îndeamnă la aceasta", în a doua fază a operațiilor desfăşurate la sud de Dunăre, prin telegrama ducelui Nicolae (comandantul-şef al armatei), adresată regelui Carol I, se solicită asistență militară la Plevna. Anterior acestui moment, Principatele Române refuzaseră o alianță politico-militară cu Imperiul Otoman. Datorită acestui refuz, la 8 mai 1877, artileria turcă bombardează oraşele Calafat, Bechet, Oltenița şi Călăraşi, iar artileria română ripostează, bombardând Vidinul). La 11 şi 12 mai 1877, cele două camere ale legislativului Principatelor Române votează rezoluții favorabile stării de război cu Imperiul Otoman şi desfăşoară acțiuni independente la sud de Dunăre, ocupând Nicopole.

Secolul XX, cunoscut ca secolul dispariției rapide a marilor imperii, a fost şi secolul celor două războaie mondiale, care au provocat distrugeri de neimaginat, atât materiale dar mai ales umane, a lăsat răni adânci în istoria umanității.

Anul 1914, începutul Primului Război Mondial, găseşte România aliată cu Puterile Centrale (Germania, Austro-Ungaria şi Italia), dar neutră din punct de vedere militar, ca urmare a deciziei politice luate în Consiliul de Coroană din 3 august 1914). Conştientă că numai luptând împotriva imperiului Austro-Ungar îşi va putea reface granițele fireşti, ca urmare a demersurilor înțelepte ale oamenilor politici ai vremii la 17 august 1916 se semnează tratatul de alianță cu Antanta (Franța, Imperiul Britanic şi Rusia țaristă) După patru ani lungi de război, suferințe şi pierderi uriaşe (de teritoriu, umane şi materiale), țara noastră iese din război în urma unei păci separate cu Germania, în anul 1918. Ca urmare a desfăşurării favorabile a acțiunilor militare ale Antantei, România reia acțiunile militare în acelaşi an, alături de aliații săi, ieşind victorioasă şi reuşind astfel, la 1 decembrie 1918, să îşi împlinească visul de veacuri al poporului român, acela de a avea o singură țară şi de a fi un singur popor.

Între cele două războaie mondiale sunt de remarcat acțiunile militare desfăşurate de România în afara teritoriului național, în anul 1919, în războiul împotriva bolşevismului maghiar. În acest sens, acțiunile militare au demarat ca urmare a cererii făcute în 10 iulie 1919, de către fostul prim ministru al Ungariei, Gyula Andrassy, prințul de Windischratz şi fostul ministru Vazsonyi Vilmos, şefului Biroului Român de presă de la Berna, prin care se solicita ocuparea Budapestei şi înlăturarea regimului comunist al lui Bela

Kun. Vilmos afirma chiar că ţara noastră a era singura putere în măsură de a lichida bolşevismul în centrul Europei. Ca urmare a înfrângerii armatei bolşeviste a regimului lui Bela Kun, la 4 august 1919, armata română intra în Budapesta şi astfel războiul ia sfârşit.

Anul 1941 a reprezentat momentul începutului celui de-al Doilea Război Mondial. România se găsea în acel moment pe unul din primele locuri în ceea ce privea furnizarea de petrol (21,5% din necesar la început, ajungând după primele opt luni la 94%) şi cereale Germaniei, precum şi un important importator de produse industriale din această ţară. La 23 noiembrie 1940, conducătorul de facto al ţării noastre din acea perioadă, mareşalul Ion Antonescu, semnează tratatul de adeziune la Pactul Tripartit (Germania, Italia, Japonia) „*…ca instrument de edificare a noii ordini în Europa şi în marele spaţiu răsăritean asiatic”.* Semnarea acestui pact este urmată la scurtă vreme de aderarea la Pactul anticomintern (25 noiembrie 1941). Totuşi, aderarea la aceste pacte nu stipula decât o cooperare de principiu, practic neconstituindu-se o alianţă, întrucât Hitler considera că „…chiar dacă România nu ar fi intrat în război, sovieticii ar fi atacat teritoriul român - şi mai ales zona petrolieră - pentru a-i lovi pe germani”, obligând România la o ripostă armată. La 5 martie 1941, într-o întrevedere la Viena, mareşalul aerului din Germania, Göring, solicită Mareşalului Antonescu forţe pentru „…participarea la acţiunea antisovietică”. La 22 iunie, sub comanda mareşalului Antonescu, România intră în război alături de armata germană, pentru recuperarea teritoriilor răpite de URSS în iunie 1940, dar şi pentru lichidarea bolşevismului.

Un alt moment important al participării armatei române la cel de al Doilea Război Mondial l-a reprezentat întoarcerea armelor la 23 august 1944, împotriva aliaţilor de până atunci şi participare la campania din vest împotriva Germaniei şi ţărilor care au sprijinit-o până la final. Datorită implicării Casei regale în arestarea mareşalului Antonescu şi trecerii armatei române de partea aliaţilor, s-a asigurat înaintarea rapidă şi fără pierderi a Armatei Roşii, aproximativ 750 km. De la momentul 23 august 1944, au mai trecut însă aproape 20 de zile, până la semnarea armistiţiului cu URSS, în noaptea de 12/13 septembrie 1944[8].

Un aspect demn de remarcat, referitor la participarea armatei române în cele două campanii ale războiului, cea din est şi apoi la cea din vest, ar fi cele două declaraţii ale lui Hitler, care, la 12 august 1941, afirma că trupele române sunt *„absolut extraordinare”* şi că *„generalul Antonescu a făcut minuni”,* şi cea a generalul Hans Spiedel (comandantul forţelor terestre NATO în Europa Centrală), făcută după terminarea războiului, care, a spus că din trupele Axei (în afară de germani) cei mai buni militari au fost românii. Deşi adevărată, remarca generalul american cum că astfel de militari ar fi

[8] *Ibidem*, pp. 88-89.

trebuit să beneficieze de şefi mai buni, întristează şi în acelaşi timp ar trebui să ne pună pe gânduri.

În anii ce au urmat încheierii celui de-al Doilea Război Mondial, diferenţele de ideologie dar nu numai, între estul Europei şi vestul euroatlantic, au făcut ca la numai 10 ani de la momentul 9 mai 1945, să fie înfiinţată la Varşovia (14 mai 1955), o organizaţie prezentată „drept replică a Pactului Atlantic". Această organizaţie era prezentată în media acelei perioade, drept un „tratat de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală pe 20 de ani".

Tratatul de la Varşovia, semnat de primii miniştri, miniştrii de externe şi cei ai apărării din Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, R.D. Germană, Polonia, România, URSS şi Ungaria, nu a durat numai 20 de ani. Întrucât prin acest pact erau înfiinţate două structuri suprastatale (una militară şi una politică) devenea lesne de înţeles că va dăinui atâta vreme cât va funcţiona şi NATO.

Evenimentele din 1989 au făcut ca acest tratat să dispară, iar mare parte din fostele membre sunt acum parte a familiei europene şi euroatlantice.

Participarea ţării noastre la acest tratat nu a fost una fără emoţii. Astfel, în 1956, ca urmare a evenimentelor din Ungaria, România şi Bulgaria au oferit trupe URSS pentru intervenţia militară, ofertă respinsă însă de conducătorul de atunci al pactului, Nikita Hrusciov[9]. Sovieticii au intervenit cu trupe de două ori în Ungaria în 1956, în lunile octombrie şi noiembrie[10].

Un alt moment delicat al activităţii României în cadrul acestui tratat a fost reprezentat de intervenţia militară a URSS alături de sateliţii săi, în anul 1968, în Cehoslovacia. România a fost singura ţară din fostul Tratat de la Varşovia care s-a opus invadării Cehoslovaciei, luând chiar atitudine împotriva acestei flagrante încălcări a suveranităţii şi independenţei unei ţări membre. Poziţia ţării noastre a fost intens mediatizată de presa occidentală, Nicolae Ceauşescu condamnând în termeni energici această acţiune militară[11].

După evenimentele din 1989, urmate la scurt timp de transformări pe plan extern (căderea zidului Berlinului în 1990, desfiinţarea Tratatului de la Varşovia în 31 martie 1991, prăbuşirea regimurilor comuniste din Europa de Est), politica externă a României a fost consecventă ideii de deschidere către ţările democrate şi către organismele care le reprezintă. Urmare a reuniunii la nivel înalt de la Bruxelles (10-11 ianuarie 1994) unde s-au concretizat şi aprobat trei documente privind Parteneriatul pentru Pace (P.f.P.), la 26 ianuarie 1994 România a fost primul stat care a semnat Documentul Cadru al acestui parteneriat, fiind urmată în curând de alte 26 de state.

Din dorinţa de a deveni membri ai Alianţei Nord-Atlantice, factorii de decizie ai României au hotărât negocierea şi semnarea unui tratat de bună

---

[9] Andre Fontaine, *Istoria războiului rece*, vol. 3, Editura Militară, Bucureşti, 1993, pp. 171 - 190.
[10] Florin Constantiniu, *Op. Cit.*, p. 459.
[11] Andre Fontaine, *Op. Cit.*, p. 115.

vecinătate şi cooperare cu Ungaria (1996) şi Ucraina (1997). Cu toate acestea, la Summitul NATO de la Madrid, ţara noastră nu a fost admisă ca membru în Alianţa Nord-Atlantică[12]. Au trebuit depuse eforturi majore încă aproape 7 ani, astfel încât în anul 2004 România a devenit membru al familiei europene şi euroatlantice reprezentată de NATO.

Totuşi, ca membru ONU, România participă la operaţiuni multinaţionale în afara hotarelor ţării, începând cu anul 1991 cu un spital de campanie, integrat în structura contingentului britanic din coaliţia multinaţională angajată în Războiul din Golf, după încheierea ostilităţilor participând la misiunea de observatori ONU pentru Irak şi Kuweit (UNIKOM). În perioada 11 mai – 25 septembrie 1992 participă la o misiune de observatori militari pentru soluţionarea paşnică a conflictului din Transnistria. În perioada iunie 1993 – octombrie 1994 participă cu un spital militar de campanie la Operaţiunea UNOSOM (Somalia). Rezoluţia 976 din 13 martie 1995 a Consiliului de Securitate al ONU dă ocazia participării ţării noastre la forţa multinaţională UNAVEM III (Angola). În cadrul misiunii SFOR (Bosnia-Hertzegovina), acţionează, din 1996, cu formaţiuni de geniu şi poliţie militară. Din 2002 contingentele române sunt prezente în Afganistan[13], iar din 2003, în cadrul operaţiunii Antica Babilonia, în Irak.

Evenimentele din 11 septembrie 2001 din SUA au dat un impuls procesului de lărgire a Alianţei, scoţând în relief un nou tip de ameninţare cu care NATO şi ţările membre vor trebui pe viitor să se confrunte şi anume terorismul internaţional, care nu ţine seama de frontiere, de orânduire socială, de convingeri politice sau religioase. În prezent, contingente naţionale din cadrul armatei române participă la operaţii multinaţionale alături de forţele militare ale altor state membre sau nemembre NATO, sub egida ONU sau OSCE.

[12] Florin Constantiniu, *Op. Cit.*, p. 480.
[13] Sorin Pînzariu, Ioana Enache, Bixi-Pompiliu Mocanu, *Logistica operaţiilor multinaţionale sub egida şi comanda O.N.U.*, Editura AISM, Bucureşti, 2003, pp. 20-21.

OPINII PRIVIND IMPACTUL OPERAȚIILOR MULTINAȚIONALE ASUPRA SECURITĂȚII REGIONALE ŞI GLOBALE

Col.conf.univ.dr. Liviu SCRIECIU
Mr.lect.univ.dr. Bixi-Pompiliu MOCANU

Taking part in NATO, UN, EU or OSCE multinational operations is one of Romania's approaches to promote a wide and transparent common global policy in order to support the efforts of the European and Euro-Atlantic community and to establish a new world peace and security structure. Romania believes that participating in multinational operations represents a concrete method to increase Romanian military organ's performances, to train them for situations similar to those of the battlefield and at the same time a method to accustom the Romanian armed forces to modern military structures.

După evenimentele de la 11 septembrie 2001, a devenit clar, pentru toți cei care încă se mai îndoiau de faptul că umanitatea ar mai putea fi supusă riscurilor şi amenințărilor de genul celor care s-au manifestat pe perioada războiului rece, că se înşelau. În acest sens, apreciem că mediul strategic actual diferă foarte mult de cel cunoscut în perioada la care am făcut referire. Astfel, pericolul unei amenințări militare majore împotriva statelor lumii s-a diminuat, dar asistăm la amplificarea riscurilor de natură nemilitară care pot influența negativ stabilitatea şi securitatea națională şi regională a statelor lumii. Devenite imprevizibile şi îndreptate îndeosebi către valorile civilizației occidentale, acțiunile de acest gen au depăşit, de cele mai multe ori, caracterul regional cu care ne obişnuiseră şi au început să se manifeste într-o paletă largă de activități.

Instabilitatea generată de aceste manifestări este amplificată, pe de o parte, şi de sporirea competiției dintre state, desfăşurată uneori în afara cadrului de legalitate, ordine şi drept internațional, iar pe de altă parte şi de anumite interese care, de cele mai multe ori, scapă chiar publicului avizat.

Noul context geopolitic a generat o diversitate de acțiuni, incluzând intimidarea, terorismul, conflictele regionale, traficul de droguri, conflictele interetnice şi religioase, proliferarea armelor de distrugere în masă, încălcarea

drepturilor omului, afluxul de refugiaţi, războaiele civile şi chiar războaie între state.

Faţă de această situaţie, intervenţia comunităţii internaţionale în aceste momente generatoare de instabilitate, nu s-a lăsat prea mult aşteptată, chiar dacă, uneori, pârghiile avute la îndemână nu au putut fi folosite cu multă eficacitate.

Acţionând prin mijloacele politice, diplomatice, economice etc., comunitatea internaţională a încercat să creeze condiţiile pentru rezolvarea de o manieră satisfăcătoare a situaţiilor generatoare de conflict şi, în acelaşi timp, să ofere răspunsuri viabile în ceea ce priveşte contracararea riscurilor.

S-a dorit astfel ca folosirea instrumentelor militare să rămână ultima soluţie în acţiunile de detensionare a situaţiilor şi de descurajare a factorilor perturbatori. Pentru a avea soluţii concrete şi viabile la astfel de situaţii, a fost necesară o nouă abordare a factorilor generatori de instabilitate, într-o manieră coordonată, multinaţională şi multiinstituţională.

În afara faptului că a reprezentat perioada celor mai puternice imperii din istoria omenirii, a celor două războaie mondiale şi a celei mai mari revoluţii tehnologice, secolul XX este şi perioada din istoria umanităţii care a introdus termenul de criză (internă şi internaţională).

Crizele sunt fenomene precise, în principiu de scurtă durată, au un potenţial periculos, iar cel mai important, sunt purtătoarele unor oportunităţi interesante şi, de cele mai multe, ori utile. Ele se produc, de regulă, în regim de urgenţă, trebuie abordate cu maximă concentrare, cu atât mai mult cu cât pe măsură ce evoluează adună tot mai multă tensiune.

Situaţiile de criză au un ciclu propriu de evoluţie, ciclu care cuprinde două etape distincte: etapa de escaladare şi etapa de regres, acestea fiind caracterizate la rândul lor de anumite stări. Trecerea de la prima etapă la cea de a doua etapă poate surveni după oricare din stările care definesc procesul crizei[1].

În acest sens, etapa de escaladare are patru faze, sau stări de dezvoltare: starea de "pace", starea de "diferend", starea de "confruntare" şi starea de "conflict armat". Odată declanşată faza de "conflict armat", care nu reprezintă neapărat luptă armată, înseamnă că prevenirea crizei a eşuat. Dincolo de durata relativ mică a fazei de luptă (numită intervenţie, expediţie) se utilizează forţe de constrângere capabile să ducă un conflict de mare intensitate, uneori putând avea rol de intimidare. Această fază, cu durată variabilă, este denumită, de regulă, "stabilizare", putând fi supusă unor reacţii bruşte şi uneori violente. Ea precede, de regulă, faza de normalizare, fază târzie, care are ca scop restabilirea treptată a suveranităţii ţării respective, cu

[1] Gl.mr. Florian Pinţă, *Referatul de cercetare ştiinţifică nr.2*, "Consideraţii privind principiile, regulile şi normele de întrebuinţare a Forţei Înalt Operaţionalizate Naţionale pe timpul gestionării crizelor", fond Biblioteca U.N.Ap., cota D 418, Bucureşti, 2004, p. 16.

ajutorul forţei armate. Etapa de "regres" include, ca faze sau stări de evoluţie "detensionarea" şi realizarea "noii stabilităţi" [2].

Prima presupune retragerea forţelor şi recunoaşterea faptului că agresiunea sau ameninţarea la adresa ordinii constituţionale nu mai există. Principalele activităţi ce se desfăşoară sunt dezangajarea militară şi negocierea păcii. Cea de a doua presupune restabilirea unui echilibru viabil, precum şi continuarea activităţilor de culegere de informaţii şi analizarea pertinentă a acestora.

Prevenirea conflictelor, managementul şi soluţionarea crizelor reprezintă o acţiune de mare responsabilitate, cu un caracter de specializare ridicat, care implică organizare, planificare, măsuri dirijate şi susţinute pe plan diplomatic, economic, militar, social, ecologic etc., pentru a contribui la diminuarea anumitor efecte negative generate de situaţiile apărute. În acelaşi timp, include şi managementul acestor situaţii, în vederea obţinerii unor soluţionări convenabile.

Activităţile desfăşurate în vederea gestionării crizelor la nivel regional şi global se manifestă pe tot parcursul evoluţiei lor, de la primele indicii de apariţie, se continuă şi iau sfârşit odată cu rezolvarea situaţiilor respective. Pe scurt, gestionarea crizelor necesită "... un proces complex de măsuri de prevenire, limitare sau soluţionare a crizei" [3].

Atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 şi cele care au fost produse după această dată (îndeosebi atacurile din Spania, din 11 martie 2003) au impus crearea şi dezvoltarea unui sistem de răspuns la nivelul Alianţei Nord-Atlantice, care să includă proceduri, capabilităţi şi resurse care să poată fi utilizate în mod eficient şi eficace în situaţii de urgenţă, pentru a putea reacţiona rapid la ameninţările neconvenţionale şi asimetrice, tot mai variate.

În urma acestei necesităţi s-a născut Conceptul de Răspuns la Crize al Alianţei (NATO Crisis Response System - NCRS), care reprezintă răspunsul NATO la crizele ce pot apărea în spaţiul de interes geostrategic al Alianţei. În acest mod, NATO gândeşte să se implice tot mai mult în procesul de gestionare a crizelor, această misiune devenind una fundamentală a Alianţei Nord-Atlantice.

Mecanismul de răspuns la crize a fost construit astfel încât să pună la dispoziţia NATO anumite capabilităţi, care să asigure o capacitate credibilă de răspuns, o reacţie unitară şi rapidă, în toate situaţiile de criză, "... inclusiv în cele subsecvente articolului V al Tratatului de la Washington" [4].

NATO este pregătită să răspundă la toată gama de misiuni, conform articolului V şi non-articol V, în situaţii dintre cele mai diverse. Măsurile preconizate sunt planificate din timp, predefinite şi pot fi implementate de

[2] Gl.mr. Florian Pinţă, *Op.cit.* p. 17.
[3] Ibidem, p. 18.
[4] Ibidem, p. 28.

statele membre sau de către comandamentele NATO, în vederea creşterii gradului de pregătire a forţelor Alianţei, iniţierii procesului de activare a forţelor, dezvoltării unor opţiuni de răspuns la toată gama de crize, inclusiv pentru cele ce survin în cazul unui dezastru major.

Procesul politico-militar de management al crizelor se desfăşoară într-o succesiune de activităţi. Sistemul de alarmare şi informare al NATO (NIWS) alarmează, la nivel strategic, despre apariţia unui iminent pericol, risc sau atac, care afectează securitatea sau interesele NATO. Informarea şi alarmarea despre apariţia unei crize poate fi făcută fie de către unul din statele membre ale Alianţei, fie de către Comandamentul Aliat pentru Operaţii (Allied Command Operations - ACO). După summitul de la Praga, în conformitate cu procesul de transformare al Alianţei, ACO a luat locul Comandamentului Suprem al Forţelor Aliate din Europa (Suprem Headquarter Allied Powers Europe - SHAPE).

Pentru orice operaţie care se încadrează în categoria non-articol 5, mecanismul de răspuns la criză are următoarele faze ale procesului decizional: consultări înainte de iniţierea planificării operaţiei; consultare şi planificare intermediară; execuţie.

În conformitate cu Conceptul Strategic al Alianţei, în vederea soluţionării şi depăşirii crizelor, NATO va coopera şi se va consulta cu alte Organizaţii Internaţionale, în funcţie de capabilităţile şi experienţa fiecăreia. Astfel, NATO va fi în orice moment gata să contribuie la efortul întregii comunităţi internaţionale de prevenire şi management al crizelor, oriunde vor apărea acestea.

Alianţa Nord-Atlantică poate să conducă direct sau să sprijine operaţiile multinaţionale aflate sub mandat ONU sau OSCE. În acest sens, în urma summit-ului de la Washington, din aprilie 1999, al şefilor de state şi de guverne ale ţărilor membre NATO, a fost elaborat documentul-cadru pentru relaţiile NATO-Uniunea Europeană, prin care Alianţa se angajează să sprijine operaţiile Uniunii Europene (NATO nefiind angajat militar), şi să permită accesul acesteia la capabilităţile colective ale Alianţei. Pentru managementul crizelor, NATO poate participa la următoarele tipuri de operaţii: operaţii de descurajare şi apărare colectivă - în baza articolului V şi operaţii de răspuns la crize, non-articol V (operaţiile de stabilitate).

În cadrul procesului general, declanşat în vederea cunoaşterii factorilor ce pot duce la apariţia şi dezvoltarea crizelor, o importanţă deosebită o au acţiunile de cunoaştere în detaliu a mecanismelor de manifestare a fenomenelor specifice acestora, a traiectoriilor posibile de evoluţie, concomitent cu stabilirea unor strategii de rezolvare a lor. Angajarea forţelor armate în rezolvarea crizelor se face în conformitate cu prevederile constituţionale, iar practica a demonstrat că gestionarea unei crize trebuie să includă: măsuri preventive luate pe domenii, dar într-un cadru general; măsuri

specifice de pregătire a intervenţiei; acţiuni specifice de intervenţie, ce vor fi luate pe timpul situaţiei de criză.

În acest context, întrebuinţarea forţelor în rezolvarea crizelor implică angajarea treptată a acestora. În primă fază, vor fi utilizate forţele disponibile din zona în care s-a declanşat criza, urmând ca ulterior să fie introduse şi alte forţe disponibile în scopul executării primei riposte în caz de conflict armat. În continuare, vor fi angajate forţe destinate intervenţiei în situaţie de criză, din cele puse la dispoziţia Alianţei Nord-Atlantice.

În conformitate cu prevederile Legii apărării naţionale nr. 45/1994, Strategiei de securitate naţională a României şi a Doctrinei pentru Operaţiile Întrunite Multinaţionale, ţara noastră poate participa la următoarele tipuri de operaţii de răspuns la crize: operaţii întrunite multinaţionale pentru apărare colectivă, în baza articolului V din Tratatul Alianţei Nord-Atlantice; operaţii de stabilitate şi de sprijin, non-articol V, sub egida diferitelor organizaţii de securitate regională şi colectivă, sau în cadrul unor iniţiative regionale.

Prin participarea ţării noastre la operaţiile de răspuns la crize, desfăşurate în cadru multinaţional, sunt vizate o serie de obiective, după cum urmează: sprijinul comunităţii internaţionale în asigurarea păcii şi securităţii în lume; afirmarea rolului României de generator de securitate şi stabilitate; dezvoltarea şi diversificarea cooperării cu toate statele; instruirea şi pregătirea unităţilor şi efectivelor participante, corespunzător particularităţilor mediului internaţional şi al modului de acţiune în zonele reale de conflict şi război; realizarea criteriilor de standardizare şi interoperabilitate cu armatele ţărilor membre NATO[5].

În opinia multor analişti, evoluţia probabilă a viitoarelor operaţii multinaţionale este determinată de direcţiile şi orientările fenomenului militar care, la rândul său, este axat, în primul rând, pe diversificarea şi modernizarea acţiunilor militare clasice, iar în al doilea rând, pe apariţia şi dezvoltarea unor noi procedee de acţiune adaptabile pe timpul desfăşurării acţiunilor militare.

Altfel spus "... ostilităţile din câmpul de luptă al viitorului reprezintă nu numai o confruntare a forţelor şi mijloacelor (de natură materială), ci şi o confruntare a inteligenţei umane (de natură spirituală), ceea ce conferă acţiunilor militare pe lângă dinamism şi violenţă, încordare, voinţă şi fermitate" [6].

Evoluţia probabilă a fenomenului militar are implicaţii semnificative asupra structurii forţelor armate, în ansamblu, dar şi asupra fiecărei componente a acestora, asupra dotării forţelor cu echipamente, tehnică de luptă şi materiale, precum şi asupra modului de pregătire a comandamentelor, statelor majore şi trupelor.

Impactul tehnologiilor moderne, alături de noile cerinţe impuse de evoluţia mediului de securitate, asupra modului de pregătire şi desfăşurare a

[5] *Doctrina pentru Operaţii Întrunite Multinaţionale*, Bucureşti, 2001, p. 23.
[6] Colectiv, *Tratat de Ştiinţă militară*, Vol. I, Editura Militară, Bucureşti, 2001, p. 181.

acțiunilor se poate materializa în cerința ca structurile militare să "... dobândească o mai mare autonomie acțională" [7], astfel încât să se poată executa acțiuni rapide, decisive, dinamice şi manevriere, continue şi coordonate în cele mai mici detalii.

Misiunile nou apărute şi diversificarea celor clasice determină necesitatea realizării unor unități şi formațiuni multi-rol, cu o structură modulară şi flexibilă, pentru a putea îndeplini o gamă cât mai largă de misiuni şi a proiecta forța în funcție de specificul şi dimensiunea crizei ori conflictului, realizând atât eficiență sporită, cât şi rapiditate în atingerea obiectivelor.

Sub impulsul schimbărilor care au loc la nivelul armatelor moderne, îndeosebi din țările membre NATO, odată cu intrarea în Alianța Nord-Atlantică, armata României se pregăteşte şi ea de schimbări structurale la nivelul forțelor sale.

Orientarea tendințelor de transformare a forțelor armate române va ține seama de scopurile, obiectivele şi misiunile pe care marile unități şi unitățile componente vor trebui să fie în măsură să le îndeplinească, conform cerințelor operaționale şi angajamentelor asumate de țara noastră. Aflată în plin proces de transformare, armata română, prin cele trei categorii de forțe ale sale, doreşte să se alinieze la noile schimbări care au loc pe plan mondial în plan structural, astfel încât să poată face față actualelor riscuri şi amenințări ce pot apărea la adresa securității naționale.

În acest sens, structura marilor unități, unităților, subunităților şi formațiunilor armatei române va trebui să asigure polivalența acestora în îndeplinirea misiunilor dintr-un larg spectru de confruntare, de la acțiuni de menținere a păcii, umanitare, de căutare salvare, ori de impunere a păcii până la contribuția la acțiunile antiteroriste, informaționale ori psihologice, care cer o specializare deosebită.

Pentru atingerea acestor obiective, suntem de părere că un rol deosebit îl vor avea posibilitățile şi gradul de înzestrare cu tehnică de luptă, sistemele de conducere şi cele destinate realizării sprijinului de luptă şi a celui logistic care, la rândul lor, trebuie să fie interoperabile, flexibile şi modulare, posibil de integrat în sisteme şi structuri de forțe diferite ca destinație, compunere şi misiuni, fără modificări esențiale, de genul celor multinaționale (Forța Operațională Multinațională Întrunită - CJTF, Forța de Răspuns a NATO - NRF, Forța Înalt Operaționalizată - FION etc.).

Prin statutul său de membră a NATO şi candidată la aderarea la aderarea la Uniunea Europeană, România a căpătat un nou statut şi, în aceeaşi măsură, un nou rol, devenind o posibilă punte de legătură între Europa Occidentală şi țările din spațiul euro-asiatic, un element de stabilitate în spațiul balcanic şi cel al Europei Centrale şi de Est. În acest moment,

[7] Ibidem, p. 182.

considerăm necesară o reevaluare a rolului geopolitic şi geostrategic al ţării noastre, a potenţialului său politic, militar, cultural, economic şi diplomatic, valoarea geostrategică în spaţiul de la vest de Marea Neagră, astfel încât să îi fie recunoscut, pe deplin, rolul într-o zonă care a început să fie numită de mai mulţi analişti militari "... punctul zero al politicii globale pentru următoarele decenii" [8].

În conformitate cu noul rol pe care ţara noastră este chemată să îl joace în viitorii ani, considerăm că România va trebui, la rândul său, să dispună de o forţă de intervenţie rapidă, cu capabilităţi militare din cele mai avansate, pe care să le poată pune la dispoziţia Alianţei, dar să şi poată interveni pentru rezolvarea unor crize de intensitate redusă.

Această forţă denumită Forţa Înalt Operaţionalizată Naţională (FION) ar trebui să aibă o capacitate de acţiune credibilă, în măsură să ducă la descurajarea adversarului, dar şi să poată da asigurări ferme partenerilor de coaliţie, că este în măsură a interveni, lupta, menţine şi asigura stabilitatea în zona de criză.

În plus, FION va trebui să fie dotată şi înzestrată cu tehnică şi echipamente de ultimă generaţie, care să îi permită ducerea acţiunilor militare în condiţiile în care potenţialul adversar are acces la armele de distrugere în masă, la achiziţionarea de sisteme şi vectori de purtare a acestor arme la ţintă şi, în cel mai rău caz posibil, are avantajul tehnologic de a putea duce acţiuni militare caracteristice războiului cosmic.

Ţinând cont de cele prezentate, în conformitate cu Viziunea Strategică a Armatei României, FION va trebui să fie principala capabilitate militară prin care "... România va contribui la prevenirea proliferării riscurilor regionale, demonstrându-şi astfel apartenenţa la sistemul de valori europene şi euroatlantice" [9].

Altfel spus, FION va fi "... structura (gruparea) integrată de forţe constituită, dotată, instruită şi menţinută într-un stadiu optim de pregătire, care să-i permită ca, într-un timp predeterminat, să intervină şi să execute misiuni specifice pentru îndeplinirea unor obiective (scopuri) de importanţă naţională sau de Alianţă, de nivel strategic, în momente şi puncte decisive ale desfăşurării operaţiilor militare, pe teritoriul naţional sau în afara acestuia" [10].

FION va putea fi întrebuinţată pentru apărarea teritoriului naţional în cazul unei agresiuni armate, beneficiind de (sau acordând) sprijin militar, ca membru NATO, la operaţii non-articol V, de răspuns la crize (CRO), conduse de NATO, UE, ONU sau OSCE. În acest sens, putem observa că FION va trebui să beneficieze de capabilităţi care să îi permită să acţioneze în întreaga gamă de misiuni ale NATO, atât în baza articolului V, cât şi non-articol V.

---

[8] Gl. mr. Florian Pinţă, *Op.cit*, p. 45.

[9] *Viziunea Strategică - 2010 Armata României*, Editura Statului Major General, Bucureşti, 2003, p. 10.

[10] Gl.mr. Florian Pinţă, *Op.cit.*, p. 50.

Odată cu admiterea în Alianța Nord-Atlantică, țara noastră a fost nevoită să deruleze un proces de reconfigurare a relațiilor dintre componentele specifice securității sale naționale, şi să dea un nou conținut proceselor din sfera securității mondiale şi europene la care este parte. Astfel, statul român a trebuit să îşi readapteze strategia de securitate națională la evoluțiile mediului de securitate şi, prin participarea sa la operațiile multinaționale, să încerce să mărească nivelul de capabilități care să îi permită să reacționeze eficient la riscurile şi amenințările ce pot afecta interesele României.

În actualul context geopolitic şi geostrategic mondial, apare cu multă claritate faptul că interesele şi obiectivele de securitate ale țării noastre (dar nu numai) pot fi realizate doar prin cooperarea internațională, care să se manifeste în toate domeniile vieții sociale: în plan economic, politic, social, financiar, militar etc. O parte integrantă a acestui tip de manifestări, la nivel internațional în domeniul securității naționale şi internaționale, o reprezintă şi posibilitatea de acordare a asistenței altor națiuni, direcție importantă de acțiune care-şi regăseşte legitimitatea, necesitatea şi principalele obiective în Constituția României, în Strategia de securitate națională a României, precum şi în alte documente oficiale.

Aşa cum sunt prezentate în Strategia de securitate națională, țara noastră se poate implica cu forțe şi mijloace la operațiuni multinaționale (altele decât războiul), în următoarele situații:

- în cadrul participării în diferite sisteme de securitate globale, continentale, regionale şi subregionale, la alte acorduri, tratate, organisme internaționale şi alianțe care au ca obiect (sau prevăd ca obiective) securitatea globală, regională sau subregională, cum ar fi: ONU, NATO, OSCE, UE, Consiliul Europei, Zona de cooperare economică a Mării Negre, Inițiativa Central-Europeană, Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est;
- în contextul dezvoltării cooperarii cu statele din regiune, inclusiv prin participarea la proiecte de cooperare regională, subregională, transfrontalieră şi în cadrul euroregiunilor;
- pentru promovarea unei politici active în plan bilateral sau într-un cadru internațional pentru asigurarea securității şi stabilității în Europa de Sud-Est, ca şi în Caucazul de Sud şi în întreaga regiune a Dunării şi Mării Negre;
- în cadrul participării la acțiunile militare internaționale împotriva terorismului internațional;
- în cadrul aplicațiilor şi exercițiilor militare internaționale;
- prin constituirea cu alte state a unităților luptătoare mixte (Brigada multinațională cu capacitate de luptă ridicată a forțelor ONU în aşteptare – SHIRBRIG, Forța multinațională de pace din sud-estul Europei – SEEBRIG, Grupul de cooperare navală în Marea Neagră – BLACKSEAFOR etc.);

- prin acțiuni de cooperare internațională organizate de către ministerele de resort.

Mijloacele prin care țara noastră poate propune participarea sa efectivă la astfel de acțiuni de asistență în domeniul securității sunt cele legate de reprezentarea țării noastre în diferite țări de pe glob, astfel:

- prin intermediul diplomaților români acreditați în diferite state ale lumii;
- prin diplomații militari care activează în diverse state ale lumii;
- prin reprezentanții români care participă la diferite manifestări pe plan internațional (simpozioane, conferințe etc.).

În conformitate cu aceste cerințe, la nivel decizional NATO, există o serie preocupări, care conduc spre o nouă viziune asupra prezenței forțelor combatante în teatrul de acțiuni militare sau zona de conflict, urmărindu-se mai mult controlul zonei de conflict decât prezența fizică, folosind echipamente şi tehnologii sofisticate de supraveghere şi avertizare bazate pe capabilități dispuse la sol, în aer sau în spațiul cosmic.

În acelaşi timp, se consideră necesară schimbarea structurii unităților şi subunităților ce vor compune aceste forțe, indiferent de denumirea lor (CJTF, NRF, FION etc.), care vor trebui să devină entități organizatorice de nivel mic, capabile a-şi asuma îndeplinirea unor scopuri şi obiective operaționale chiar şi de nivel strategic. Având în vedere tendințele probabile de evoluție a fizionomiei acțiunilor militare, este posibil ca şi componentele capacității operaționale a acestor forțe să sufere modificări.

Pentru realizarea acestor deziderate, considerăm că va trebui luată în calcul o relaționare a mobilității forțelor luptătoare cu concentrarea efortului logistic necesar realizării unei disponibilități ridicate, prin utilizarea unor soluții de sprijin logistic inovatoare, care pot introduce sustenanță sporită, distribuție centralizată, încredere asupra unor surse de aprovizionare considerabile, astfel încât să se evite introducerea unui grad de vulnerabilitate în lanțul de aprovizionare al acestora.

Modul cum va arăta câmpul de luptă viitor reprezintă în momentul actual o necunoscută chiar şi pentru cei care sunt implicaţi în crearea noilor structuri militare, a mijloacelor de luptă, a tehnicii şi sistemelor de armament ce vor fi utilizate în teatrele de operații. Este o certitudine faptul că, datorită noilor provocări, amenințări sau pericole la adresa securității lumii civilizate, ceva trebuie să se schimbe în acest domeniu. Aşa cum am putut observa pe timpul desfăşurării ultimului război din Golf, o țară din al treilea val, SUA, a constatat că există o diferență imensă între acțiunile militare planificate şi posibilitățile unităților şi marilor unități implicate de a le executa.

Apreciem că, în viitorul apropiat, vom înlocui expresia generică de *câmp de luptă* cu o expresie de genul *spațiu de conflict* (sau poate în alt mod), deoarece este clar că "... în dimensiunea sa terestră, aeriană, maritimă şi

cosmică, tinde să devină tot mai integrat, complet cibernetizat, cu tendinţe tot mai accentuate de a se extinde în mediul electromagnetic pe baza evoluţiilor spectaculoase din domeniul tehnico-ştiinţific" [11].

În prezent, în acest domeniu, se pot observa eforturile unor ţări puternice din punct de vedere militar, dar mai ales tehnologic, de a constitui unităţi mici şi mobile, capabile să îndeplinească o plajă largă de acţiuni militare.

Beneficiind de capacitatea de a executa misiuni la mare distanţă, aceste unităţi (subunităţi) se vor baza numai pe propriile lor posibilităţi, fără sprijinul nemijlocit al trupelor proprii.

Capabilităţile acestora vor fi reprezentate de capacitate sporită de dislocare, adaptabilitate, flexibilitate, posibilităţi ridicate de deplasare şi precizie de lovire la distanţă tot mai mare şi, dacă este necesar, violenţă ridicată.

Specialiştii militari sunt de acord cu faptul că succesul acţiunilor este determinat de câştigarea supremaţiei în celelalte domenii ale câmpului de luptă, care include acţiunile informaţionale, psihologice şi speciale.

În acest context, acţiunile de luptă devin precise şi eficiente, sunt pregătite şi coordonate în cele mai mici detalii, sunt rapide şi cu pierderi mici, dar cu efecte majore. Se prefigurează, astfel, o nouă fizionomie a câmpului de luptă modern, caracterizat de înalta tehnologie folosită, de amploarea operaţiilor speciale, de acţiuni psihologice ori acţiuni de diversiune etc.

Recentele mutaţii în domeniul tehnico-militar indică o extindere a câmpului de luptă în adâncime, lăţime şi înălţime şi de aceea putem spune că, spaţiul de luptă va deveni atât fluid, cât şi extins. Această extindere, conjugată cu un număr mai redus de soldaţi, reprezintă o tendinţă de evoluţie în procesul de ducere a războiului. Capacitatea constantă de a lovi adânc inamicul, cu sisteme de arme şi cu muniţii inteligente, combinată cu prelucrarea şi distribuirea rapidă a informaţiei, vor accelera acest fenomen.

În condiţiile acestui spaţiu de confruntare, misiunile forţelor armate dobândesc trăsături noi, corespunzătoare atât celor două tipuri de conflict, convenţional şi neconvenţional, cât şi celor mai avansate tehnologii cu aplicabilitate în construcţia, pregătirea, dotarea şi conducerea forţelor armate.

Unii specialişti militari au emis opinii potrivit cărora bătălia se va desfăşura după modelul celei navale, adică la 360º. Odată cu extinderea câmpului de luptă în timp şi spaţiu, acesta va atrage toate resursele disponibile, pentru îndeplinirea scopului militar stategic.

Având în vedere cele prezentate, considerăm că, în viitor, câmpul de luptă va deveni saturat din punct de vedere electronic, iar succesul luptei poate decide, într-o mare măsură, victoria, aşa cum au demonstrat-o conflictele militare din Iugoslavia, Afganistan şi Irak. În acelaşi timp, ca

[11] Mircea Mureşan, Gheorghe Toma, *Provocările începutului de mileniu*, Editura UNAp, Bucureşti, 2003, p. 310.

urmare a perfecționării teoriei militare, dezvoltării mijloacelor şi tehnicii de luptă, diversificării şi perfecționării structurilor funcționale, acțiunile militare viitoare vor căpăta noi dimensiuni şi caracteristici, în concordanță cu evoluțiile din domeniu.

Există mai multe opinii ale unor specialişti şi analişti ai domeniului militar, cu privire la ceea ce ar reprezenta fizionomia acțiunilor militare în viitor. În acest sens, sunt majoritare cele potrivit cărora "... elementele caracteristice ale fizionomiei acțiunilor militare ar putea fi: situația politico-militară a ambelor părți; gradul de organizare a forțelor; amploarea acțiunilor întrunite; sistemele strategice care se confruntă; spațiul de desfăşurare; tipul dominant de acțiune; întrunirea acțiunilor; nivelul violenței armate" [12].

Suntem de părere că, în acest moment, interdependențele dintre structurile socio-politice la nivel național, zonal, continental şi mondial au atins un anumit stadiu de dezvoltare, exprimat sintetic de procesul de globalizare, în care nu mai sunt posibile evoluțiile autonome, antagoniste şi izolaționiste. În acest context, procesele şi tendințele ce se manifestă în sistemul internațional de securitate exercită un complex de influențe asupra celor din plan regional şi național, în mod deosebit asupra țărilor mici şi mijlocii.

În ansamblul transformărilor produse în esența relațiilor interstatale au apărut indici importanți ai modificărilor matricelor comportamentale în materie de securitate şi întrebuințare a forței militare, constatându-se un proces de reducere drastică a libertății de utilizare a forței armate pe plan internațional. Armata este utilizată doar ca instrument de ultimă instanță, după ce toate tratativele diplomatice au eşuat. Considerăm că, în noul contex geopolitic şi geostrategic mondial, acțiunile militare ale viitorului vor fi multinaționale, şi se vor circumscrie următoarelor condiționări: cauzele conflictelor militare se deplasează din zona economică spre unele preponderent etnice şi religioase; folosirea subtilă a forțelor militare, sub forma intervențiilor armate, interpunerilor, blocajelor etc; îmbinarea tipului clasic de agresiune cu alte feluri de agresiuni (economică, culturală, religioasă, informațională etc); forțele armate rămân instrumentul de impunere a intereselor unei mari puteri etc.

În momentul de față, a devenit o certitudine faptul că există influențe şi implicații concrete ale mediului de securitate asupra fizionomiei crizelor şi conflictelor, în special a celor de natură militară.

Aceste influențe determină evoluții importante în cadrul fenomenului militar în ansambul său, precum şi în privința structurii şi înzestrării forțelor armate, a modalităților de pregătire a acestora şi, mai ales, a procedeelor de întrebuințare a forțelor în acțiunile militare.

---

[12] Col. Dumitrescu Octavian, *Fenomenul militar contemporan. Evoluții actuale, prognoze, tehnologii moderne. Implicații pentru construcția armatei României*, Referat de cercetare ştiințifică nr.1, fondul de carte al Bibliotecii UNAp., cota D 517, Bucureşti, 2001, p. 48.

Se apreciază că, pe baza dorinței exprimate de nenumărate ori de factorii de decizie politico-militară, România îşi va baza, în continuare, politica externă şi de securitate pe eforturile de integrare în NATO şi UE şi va răspunde solicitărilor OSCE şi ONU, de implicare şi participare activă şi responsabilă la gestionarea unor situații care pun în pericol stabilitatea şi securitatea internațională, ceea ce presupune participarea la operațiile multinaționale.

În momentul actual se înregistrează o lărgire a spațiului de securitate care este gestionat de fiecare țară în parte, iar această caracteristică este valabilă şi în cazul României. În prezent, pentru țara noastră, spațiul de securitate care interesează şi ca posibile acțiuni care o pot afecta porneşte din SUA şi ajunge până în China şi Japonia. De aceea, suntem de părere că strategia de securitate națională şi, corespunzător, politica de securitate a țării noastre ar trebui să țină seama de acest factor deosebit de important.

Asigurarea securității naționale devine, astfel, mult mai legată de asigurarea securității regionale şi globale, o importantă direcție de acțiune constituind-o implicarea activă a statului român în asigurarea securității la nivel regional şi global.

În final, dorim să subliniem faptul că, în conformitate cu noile evoluții în contextul geopolitic şi geostrategic mondial, asistența acordată altor națiuni în domeniul securității naționale va deveni una dintre direcțiile principale de acțiune pe plan extern ale statului nostru, acțiune prin care se poate contribui la întărirea securității naționale a altor state şi, implicit, a celei regionale, globale şi, nu în ultimul rând, a securității naționale a României.

Pentru țara noastră asistența oferită de NATO şi UE în domeniul securității naționale va constitui cu certitudine cea mai importantă sursă de securitate, prin care vom reuşi să suplinim deficitul de securitate avut încă de la începutul epocii moderne a istoriei României şi, totodată, va oferi țării noastre căile de afirmare ca factor de stabilitate în plan regional şi, prin intermediul acestor organizații, un posibil pilon al păcii şi securității la nivel mondial.

Suntem de părere că scurta prezentare a acestor aspecte, care fac referire la posibilele evoluții ale mediului de securitate la nivel global şi regional, nu poate surprinde întreaga complexitate a proceselor care vor avea loc în acest domeniu atât de sensibil. De aceea am căutat ca, prin acest demers, să acordăm o atenție sporită factorilor ce pot influența pe viitor mediul de securitate la nivel regional, în detrimentul altora, încercând, în acelaşi timp, să analizăm în ansamblu acest fenomen şi proces în acelaşi timp.

SECURITATEA ÎNTR-O NOUĂ ERĂ – SECURITATEA UMANĂ ŞI SECURITATEA ZONELOR DENS LOCUITE

Col.dr. Florinel DAMIAN
Lt.col.lect.univ. Stan ANTON

The beginning of the new millennium is dominated by profound transformations of security. As such, the decision-makers' efforts in this more globalized world are aimed to an optimal reaction to internal and external threats. The most important issues regarding security are generating substantial changes in the perception of the real status of the national, regional and international security by political leaders, public opinion or media all over the world. Together with the disappearance of the west-east ideological confrontation, new tendencies have revealed their potential by the means of globalisation effects which redefine the new cultural, religious or economical boundaries, now being obvious the confrontation between north and south and a new intervention policy as proved by the actions in Lebanon, Iraq, Somalia or Afghanistan.

The actual problems of security in its broader sense belong to sustainability, survival of the human race, maintenance of the welfare, quality of life or humankind development.

UNDP has connected explicitly humankind development with the notion of human security in which its dimensions of social, economical, environmental or political security play an important role.

One of the most relevant aspects of nowadays security includes a new dimension in terms of urban security. The urban societies all over the world have established as a main goal the adaptation to the structural changes defined by the key processes which are under development: globalisation, information superiority and the growth of urban areas.

Începutul mileniului III a fost şi continuă să fie marcat de transformări profunde în domeniul securităţii. Societatea devine din ce în ce mai complexă şi interdependentă, iar fenomenul globalizării se afirmă tot mai mult ca fiind ireversibil. Căutările factorilor de răspundere, indiferent de nivel, de a reacţiona optim la ameninţările interne şi internaţionale se datorează atât interconectărilor din ce în ce mai accentuate ale economiilor naţionale în cadrul sistemelor economice regionale şi al celui global, cât şi impunerii pe scară tot mai largă a erei informaţionale. Aceste tendinţe generează modificări

substanțiale în planul perceperii stării de securitate națională, regională şi internațională de către liderii politici, opinia publică şi mass-media din diferite state ale lumii.

În perioada războiului rece, supraviețuirea reprezenta prevenirea celui de- al treilea război mondial şi evitarea confruntării militare dintre cele două mari superputeri. În mod paradoxal, transformarea echilibrului de putere într-un echilibru al „terorii" a constituit un mijloc eficient de descurajare. Astfel, confruntarea dintre cele două superputeri s-a manifestat prin conflicte aşa zise periferice, de natură politică sau economică, pe cuprinsul întregului glob, din America Latină până în Africa şi din Asia în Orientul Mijlociu, uneori această confruntare „rece" îmbrăcând forma unor războaie „surogat" în care probleme legate de dezvoltare, inechitate socială sau auto-determinare erau indirect conectate cu rivalitatea superputerilor.

Odată cu dispariția confruntării ideologice dintre comunism şi capitalism, noi tendințe şi-au dezvăluit potențialul prin aceea că în această nouă ordine mondială potențată de efectele globalizării se redefinesc noi frontiere culturale, religioase, economice, în care devine tot mai evidentă confruntarea Nord-Sud, iar Afghanistan, Irak, Liban, Somalia dezvăluie o nouă politică de tip intervenționist precum şi o confruntare de tip nou.

Problemele arzătoare conexe securității şi implicit asigurării păcii orbitează în jurul sustenabilității, supraviețuirii rasei umane, bunăstării, calității vieții şi dezvoltării umane în care pacea transcende atitudinile şi acțiunile de tip *real-politik*, conducând evoluția organizării societății umane dincolo de limitele impuse de *realpolitik* şi internaționalismul liberal spre noi frontiere în care *noosfera* şi *noopolitik* consfințesc saltul organizării sociale a umanității în care rețeaua sau organizarea tip „network" va reprezenta următoarea importantă formă de organizare socială.

În aceste condiții este necesară, într-adevăr, o redefinire a ceea ce constituie amenințare la adresa securității. Foarte importantă este, de altfel, întrebarea - ale cui interese şi a cui securitate sunt amenințate? Sau care este legătura dintre interesul individual sau public şi cel național sau care sunt interesele concrete dintre organismele naționale şi cele globale, internaționale, multinaționale sau transnaționale.

Securitatea umană. O considerație de ordin normativ referitoare la securitatea umană ia în calcul dezvoltarea sustenabilă sub forma – empirică ce-i drept – a indicelui de calitate a vieții şi de dezvoltare umană al ONU (UNDP 1995). Aceste concepte au un caracter holistic şi integrativ accentuat, mai mult decât factorii multipli ce afectează existența de zi cu zi a oamenilor sau decât securitatea convențională definită în termeni de apărare națională sau echilibru a capacităților militare. În 1994, Programul de dezvoltare a Națiunilor Unite (UNDP) a conectat în mod explicit analiza dezvoltării umane cu noțiunea de securitate umană. Prezentarea acestui concept într-un

document oficial internațional vine să statueze, dar şi să atragă atenția asupra extinderii dimensiunilor pe care conceptul clasic de securitate le avea: securitatea teritoriului fața de o amenințare externă, protecția interesului național în politica externă sau securitatea globală în fața amenințărilor induse de o proliferare nucleară necontrolată.

Securitatea individuală şi comunitară. Lua în considerare şi se baza pe existența unui sistem politic capabil să rezolve conflictele socioeconomice printr-o abordare ce consta în ajustări ale consensului indivizilor şi unei comunități asupra unor elemente derivate din funcțiunile sociale asociate unei comunități cum ar fi nivelul coerciției, al violenței şi amenințărilor adresate vieții în cadrul tipului represiv sau insurecțional de management al conflictelor. Principiul etic central al acestei abordări este respectul pentru viață şi recunoaşterea demnității umane ca principiu director al acțiunii sociale. Cu alte cuvinte, în lipsa unui cod etic de bază securitatea nu este posibilă.

O altă definiție a securității se bazează pe reducerea riscului, care se centrează în special pe modalitățile de prevenire a cauzelor insecurității şi nu pe acțiunile şi mijloacele ce concură la reducerea, eliminarea sau „izolarea" efectelor acesteia.

Natura securității nu permite obținerea unei definiții general acceptate, ambiguitatea fiind dată atât de riscurile la care se referă securitatea, cât şi de dificultățile de determinare a obiectului de referință a acesteia, de contradicțiile majore dintre securitatea individuală şi națională, dintre securitatea națională şi internațională.

Unii teoreticieni au încercat elaborarea unor definiții care scot în evidență unele criterii ale securității, cu deosebire locul central al valorilor, durata şi intensitatea amenințărilor, natura politică a securității ca obiectiv de stat etc., dând un sens absolut securității la modul existenței sau inexistenței stării de securitate.

Între dimensiunile ce aparțin securității după dispariția lumii bipolare, au atras atenția cele care aparțin *domeniului general al securității umane* şi care includ următoarele:

- dimensiunea ecologică, personală şi siguranța individului – ce militează pentru dreptul indivizilor şi comunităților la prezervarea vieții şi sănătății lor într-un mediu sigur şi sustenabil;
- dimensiunea economică – accesul la muncă şi la resursele necesare existenței, reducerea lipsurilor şi îmbunătățirea calității materiale a vieții;
- dimensiunea socială – securitatea socială exprimată în lipsa discriminărilor de natură etnică, de vârstă, statut social; poate include libertatea de asociere, accesul la cunoaştere şi informații etc.;
- dimensiunea politică – dreptul la reprezentare, la a fi ales şi a alege etc.;
- dimensiunea juridică – dreptul individual şi colectiv de acces la justiție şi protecția împotriva abuzurilor.

Unul dintre aspectele securității, care se constituie în obiect de studiu de actualitate este reprezentat de *zonele dens locuite* sau aglomerările urbane, realitate ce are la bază dezvoltarea acestui tip de zonă, cu referire în special la metropole.

Securitatea zonelor dens locuite, ca element component al securității, este o stare pentru a cărei menținere în parametrii planificați statele utilizează toate instrumentele pe care le au la îndemână, având în vedere fie **triunghiurile** putere – amenințare – identitate, respectiv politică externă economică – doctrina militară – diplomație, fie **patrulaterul** amenințări – statul centralizat – mobilizarea internă – obiectivele războiului.

Frecvența modificării fizionomiei şi dimensiunilor spațiale ale zonelor locuite, în special a aglomerărilor urbane, explică de ce statele sunt preocupate de amenințările şi riscurile la adresa securității lor şi de ce grija pentru asigurarea planificării demografice, respectiv urbanistice, a devenit o preocupare aproape universală. Statele / uniunile de state trebuie să se bazeze pe propriile forțe pentru autoprotecție, deoarece sistemul internațional global nu este dominat de ordine, ci de anarhie (a se vedea problemele exportului islamului în țările civilizate şi emigrării musulmanilor, chinezilor şi indienilor în special în Uniunea Europeană, respectiv în SUA). Securitatea zonelor dens locuite ale unui stat / uniuni în sensul diminuării sentimentului de teamă şi respingere de către rezidenții acestora a tendinței de creştere numerică a imigranților şi acceptării în activitatea cotidiană a tradițiilor acestora este primordială şi, de aceea, forțele politice, indiferent de culoare şi orientare, acordă un loc însemnat în doctrinele şi proiectele lor.

Implicațiile apariției zonelor dens locuite

În fapt, zonele locuite, în special cele cu densitate mare (oraşele, metropolele) au adus cu sine atât lucruri benefice (creşterea nivelului de confort, facilitarea accesului la educație etc.), dar şi lucruri mai puțin bune (creşterea decalajului între oraşe şi sate, creşterea şi diversificarea zonelor de interes politico-economic, creşterea numărului şi nivelului crimei organizate, creşterea poluării, incapacitatea infrastructurii actuale de a mai asigura standarde de viață acceptabile, creşterea violenței, creşterea aglomerării peste limita suportabilității etc.).

Aceste realități au făcut posibil ca factorul demografic şi, implicit, zonele locuite, să constituie elemente de bază ale conceptului de securitate.

Având în vedere abordarea securității zonelor locuite cu toate anexele sale, una dintre definițiile ce ne-au atras atenția, referitor la conceptul de securitate, este cea dată de Jozef Balazj[1]: „Securitatea internațională este determinată în fond de securitatea internă şi externă a diferitelor sisteme

[1] Barry Buzan, *Popoarele, statele şi teama*, Editura Cartier, Chişinău, 2000, p. 28.

sociale, de măsura în care, în general, identitatea sistemului depinde de circumstanţele externe. Experţii definesc în general securitatea socială ca pe securitatea internă. Funcţia ei esenţială este aceea de a asigura puterea politică şi economică a clasei conducătoare date sau supravieţuirea sistemului social şi un grad adecvat de securitate publică." Departe de a încerca reducerea securităţii la descrierea simplistă de sisteme sociale, putem afirma că, într-o lume în curs de globalizare, siguranţa furnizată de existenţa unei stări de securitate, la nivel naţional, sau lipsa acesteia, afectează într-o oarecare măsură inclusiv stabilitatea zonelor locuite la nivel zonal, regional sau global. Starea de securitate a colectivităţilor umane depinde de ameninţările ce planează asupra zonei/zonelor şi de parametrii factorilor ce se manifestă în cadrul dimensiunilor majore ale securităţii, respectiv: politic; social; economic; militar; cultural; de mediu etc. Detalii în *fig. nr. 1.*

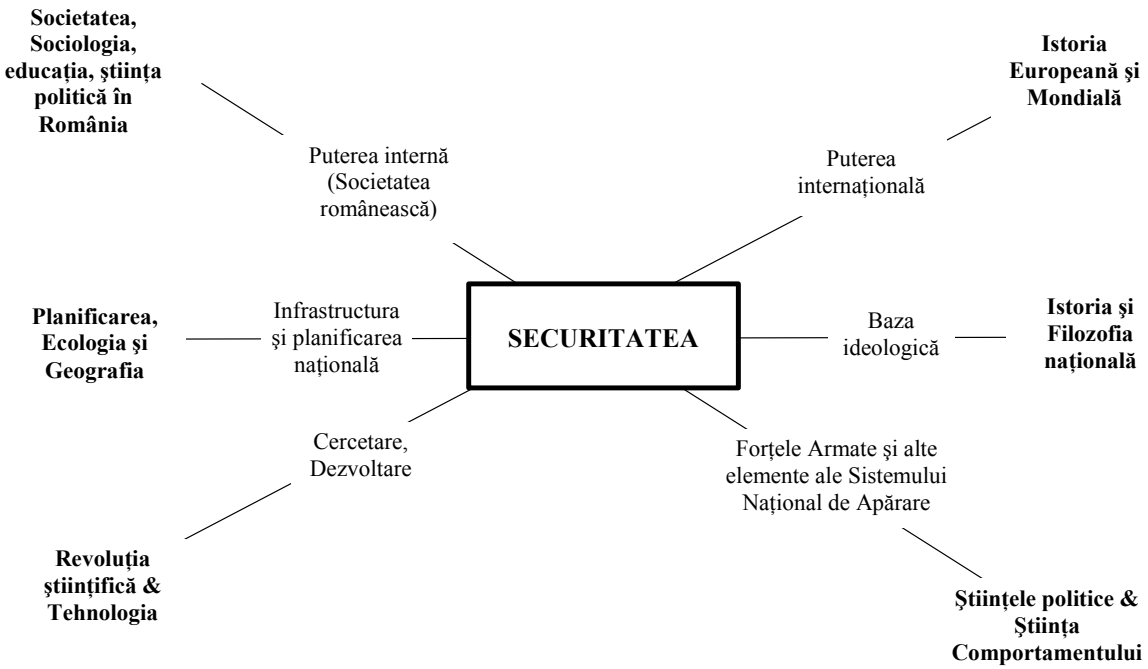

Fig. nr. 1 *Conceptul de securitate*

Pentru ca parametrii să corespundă unei stări de securitate solide, factorii aflaţi la nivelul fiecărei dimensiuni a securităţii trebuie să îndeplinească o condiţie de bază, şi anume să se manifeste în direcţia realizării unei stabilităţi organizaţionale la nivel statal sau guvernamental – *stabilitate politică*; unei *stabilităţi economice*, prin realizarea accesului la resurse, în special cele de natură energetică, şi pieţe de desfacere pentru a susţine un nivel adecvat bunăstare şi putere a statului; *crearea condiţiilor necesare evoluţiei culturale* (limbă, tradiţii, religie) care să nu favorizeze

apariția de stări conflictuale ce ar genera instabilitate având la origine surse etnice sau religioase. Securitatea mediului este importantă, referindu-se la menținerea mediului înconjurător regional şi global, fiind cadrul de manifestare a tuturor acțiunilor umane. Realizarea stabilității necesare unei stări de securitate solide nu se înfăptuieşte, însă, doar prin acțiunea singulară a factorilor aparținând unei dimensiuni, ci prin acțiunea întrețesută a diferiților factori ce se manifestă în toate dimensiunile securității.

Literatura de specialitate consideră mediul de securitate drept un ansamblu de sisteme: forțe şi actori politici, procese şi reguli de funcționare şi reglare. Respectând regula oricărui sistem, acesta este caracterizat de stabilitate sau instabilitate, stare dată de absența / prezența factorilor de risc în ansamblul său.

Sursa majoră de instabilitate cu cel mai mare potențial beligen se află în dezechilibrele create de labilitatea sistemică a societății omeneşti, într-o perioadă de transformări profunde. Manifestându-se disparat şi indistinct de multe ori, alteori în mod evident, acestea creează imaginea mediului internațional de securitate ale cărui principale caracteristici sunt:

1. **Sfârşitul bipolarității** – prin fereastra de oportunitate creată pentru reorganizarea centrelor de putere şi existența, încă, a unei singure superputeri mondiale, SUA.

2. **Proliferarea actorilor** – dezintegrarea unor state federale în ultimele două decenii a dus la creşterea numărului de țări. Multitudinea problemelor regionale şi mondiale, pe care statele şi le-au propus să le rezolve, a condus la sporirea numărului organizațiilor internaționale. Efect al globalizării, legăturile economice s-au înmulțit şi diversificat, au apărut noi piețe de desfacere, ceea ce a dus la creşterea numărului companiilor multinaționale şi a dorinței lor de afirmare ca actori cu valoare internațională. Interesul pentru protecția ființei umane a devenit din ce în ce mai vizibil, ceea ce a determinat sporirea şi diversificarea organizațiilor neguvernamentale umanitare; terorismul, prin modul său de manifestare, în ultima perioadă, s-a transformat într-un actor global.

3. **Expansiunea democrației** – tot mai multe țări au îmbrățişat o etică politică democratică. Acest fapt nu înseamnă automat şi adoptarea aceloraşi tradiții sau moduri de funcționare ale instituțiilor. Respectarea în continuare a sistemului piramidal de conducere lasă puține şanse implementării principiilor democratice la nivelul instituțiilor.

4. **Accesul diferențiat al statelor la resurse şi apariția fenomenului de insuficienta a resurselor** afectează relațiile dintre acestea. Detalii asupra modului cum acest factor afectează securitatea în zonele locuite sunt prezentate în *fig. nr. 2.*

5. **Utilizarea, la scară industrială, a unor procese puternic poluante**, fapt ce afectează atât sănătatea populației, arealul, în special în zonele dens

locuite, cât şi clima. Toate aceste realităţi pot duce la apariţia de procese ireversibile, care, pe termen mediu şi lung, pot afecta inclusiv viaţa speciilor pe Pământ.

6. **Prăbuşirea unor state, condiţiile economice precare, tulburările sociale** sau, mai grav, combinaţii ale acestora, fac ca unele ţări să nu fie capabile să se susţină ca entitate politică, mai ales în cazul statelor al căror comportament este dirijat de motive politico-ideologice, culturale sau religioase (Irak, Afganistán, Somalia etc.). În vidul creat pot interveni alte state sau organizaţii, nu neapărat de securitate şi stabilitate sau umanitare – cum este cazul multor organizaţii teroriste care profită din plin de „ospitalitatea" unor astfel de state.

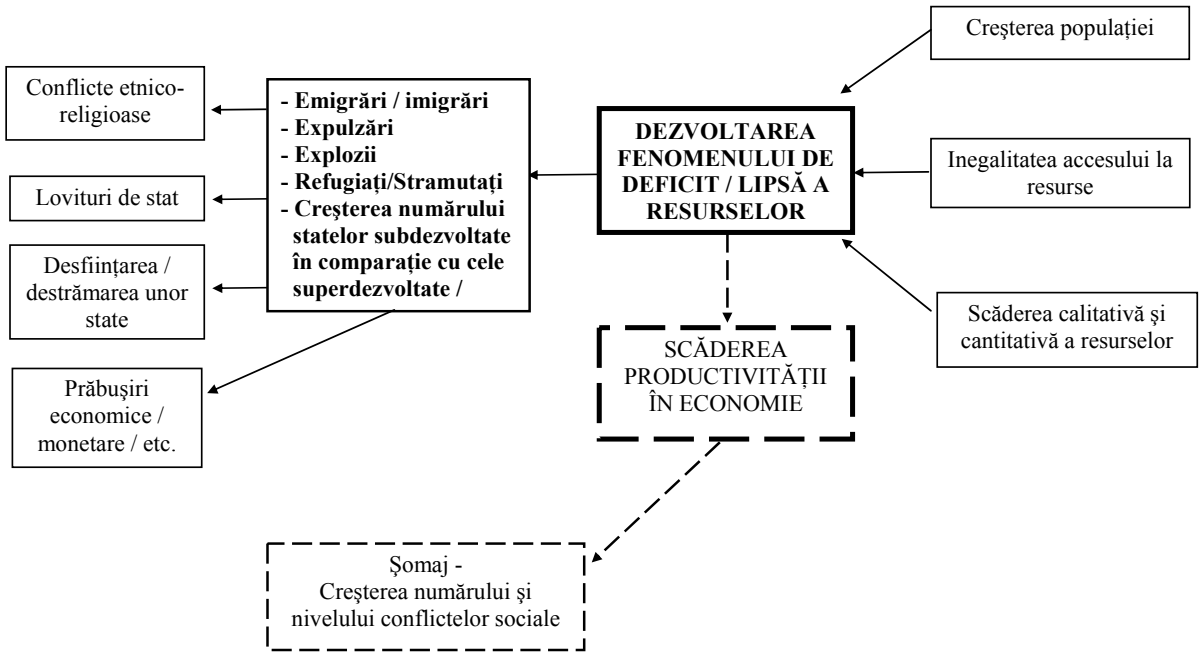

Fig. 2 *Consecinţele nerefacerii / reînnoirii întârziate a resurselor deficit / lipsă*

7. **Răspândirea conflictelor de tip etnico-religios**. Ultimele decenii au arătat că tendinţa spre conflicte ce au la origine pretenţiile teritoriale a scăzut, în schimb, s-au amplificat şi diversificat modalităţile de rezolvare prin forţă a divergenţelor de natură etnică sau religioasă; acest fenomen ia amploare din ce în ce mai mare, în special în zonele dens locuite, fapt ce creează anarhie.

8. **Creşterea performanţelor tehnicii militare şi proliferarea mai accentuată a acesteia**. Progresele ştiinţei şi tehnicii, precum şi răspândirea mijloacelor IT&C tot mai sofisticate au oferit multor actori (statali sau nonstatali) posibilitatea de achiziţionare şi deţinere a unor arme, uneori

disproporționate în raport cu nevoile de apărare, puterea şi resursele proprii, fapt ce poate crea panică şi derută, în special în rândul populației care locuieşte în zone dens populate.

Şi toate lucrurile ar fi bune şi frumoase, având în vedere faptul că s-ar putea ca, la un moment dat, să ne revenim din visul urât şi să facem în aşa fel încât realitatea să devină mult mai bună, în care să se reducă poluarea, să adoptăm un set de măsuri pentru a asigura accesul acceptabil al tuturor statelor la resurse etc., dar există şi o componentă aleatoare. Această componentă este reprezentată de **creşterea demografică**. Toate problemele ar putea fi posibil de soluționat dacă rata creşterii demografice ar putea fi cu adevărat predictibilă, iar densitatea umană ar fi uniform repartizată pe întreaga suprafață a Pământului. Prognoza specialiştilor în domeniu ne arată totuşi faptul că şi în viitor creşterea demografică va fi inconstantă şi se va manifesta în funcție de nivelul de dezvoltare a statului / grupurilor de state / regiunii. Detalii în *fig. nr. 3*.

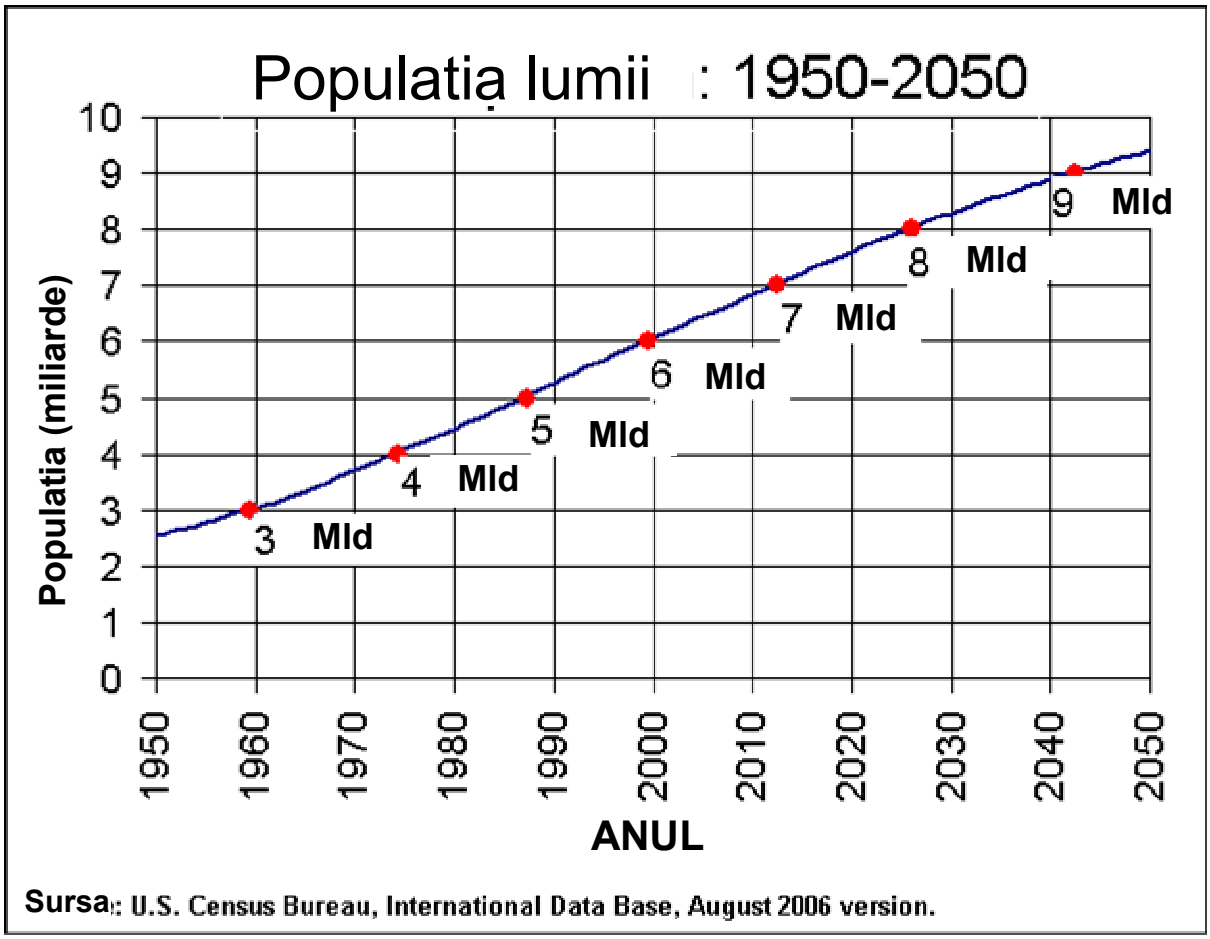

Fig. nr. 3

În condițiile în care creşterea demografică va fi incontrolabilă, aceasta, în mod paradoxal, va fi mai mare în zonele mai slab dezvoltate din punct de vedere economic şi cu un nivel de trai mai scăzut (ex.: în țările cu o dezvoltare neuniformă pe întreg teritoriul țări, precum China, India, țările din Africa etc.). În cazul în care nu se vor lua măsurile necesare în domeniul demografic, coroborat cu o dezvoltare industrială poluantă, se va ajunge la dezastre ecologice, care, din păcate, nu vor afecta numai zonele respective, ci întreg ecosistemul planetar. Detalii cu privire la impactul creşterii necontrolate a populației în zonele defavorizate sunt prezentate în *fig. nr. 4*.

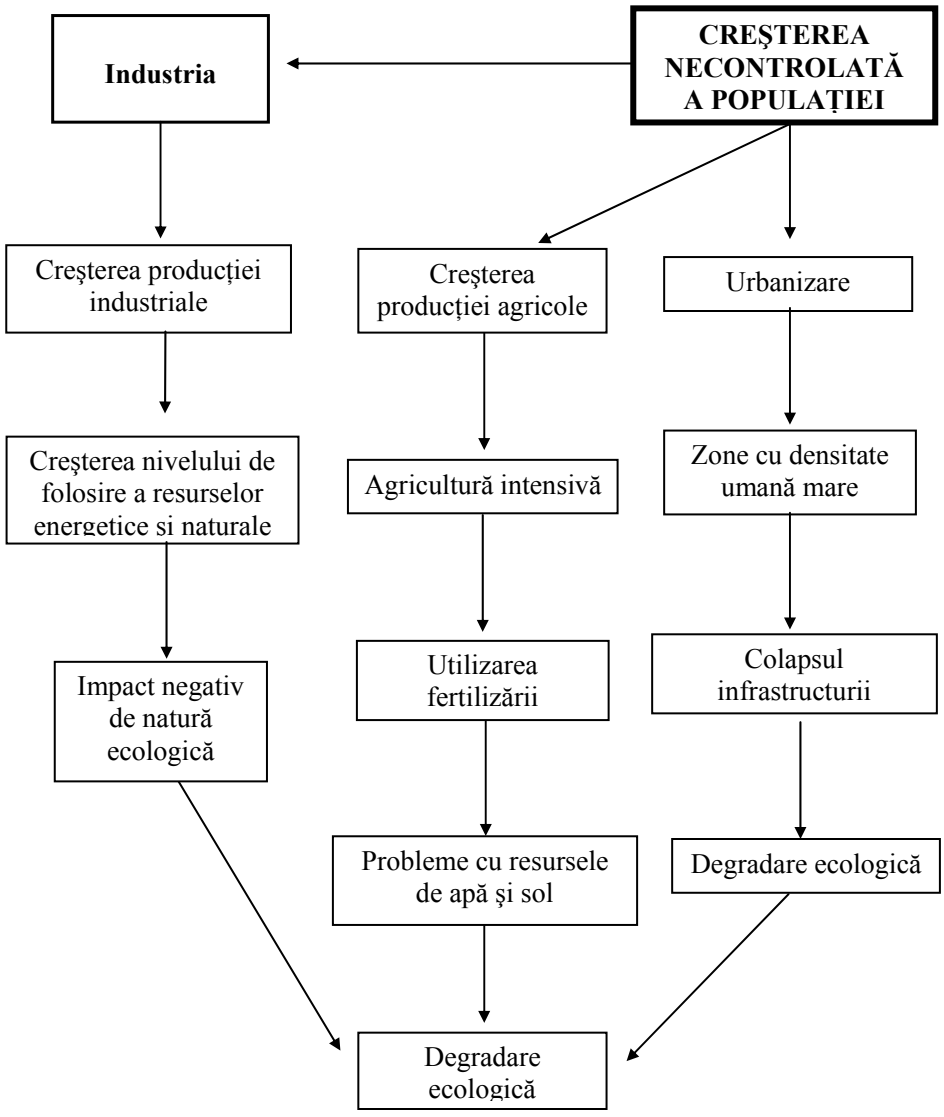

Fig. nr. 4 *Impactul creşterii necontrolate a populației*

În acelaşi timp, se măresc **decalajele dintre sat şi oraş**, principalul dezavantaj fiind faptul că tinerii, în special, părăsesc zonele rurale şi se îndreaptă spre hăţişul marilor metropole. Aici individul este, în general, necunoscut de către comunitate, iar democraţia şi libertăţile sociale, le poate aplica, uneori, după bunul plac. Efectele acestor realităţi creează un mare deserviciu la adresa securităţii, fapt prezentat sintetic în *fig. nr. 5*.

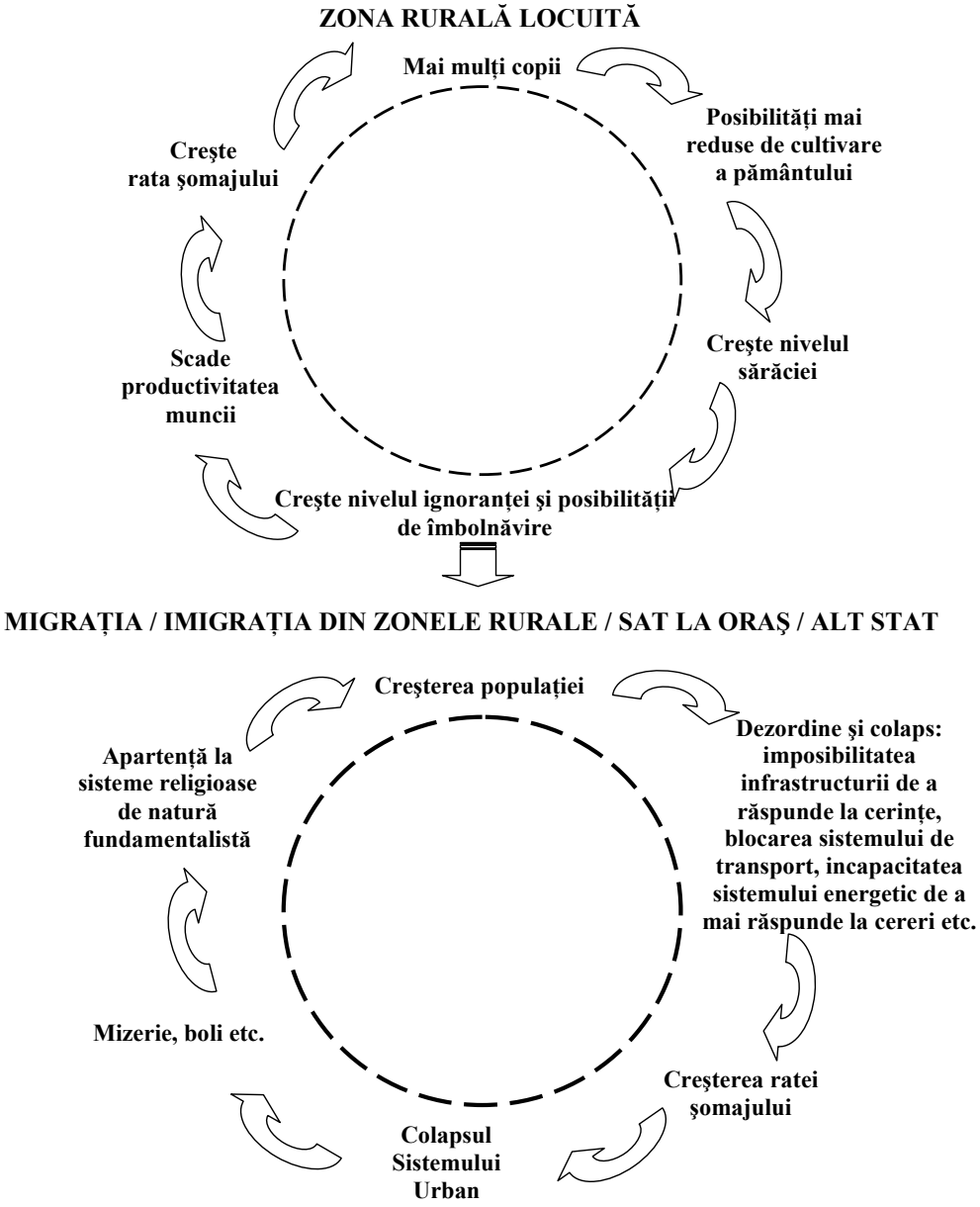

Fig. nr. 5 *Efectele exodului populaţiei de la sat la oraş*

Relaţia centru - periferie pe plan mondial

Fenomenul centru - periferie descrie, în principal, modul de organizare spaţială în cele mai multe state, atât în zona Uniunii Europene, cât şi în zona SUA şi, parţial, în zona de sud a Australiei şi în ţările din America Centrală, Latină şi Africa.

Când ne referim la acest fenomen, trebuie să avem în vedere faptul că discutăm despre zone, oraşe mari / metropole, din care, de regulă, se asigură conducerea zonală, națională sau regională şi în care diferența de nivel de trai între grupurile de oameni este foarte mare. În termeni naționali, percepția centru – periferie rămâne o prezumție, care presupune două domenii deja identificate, respectiv zone dezvoltate – zone subdezvoltate, respectiv centrul şi periferia, definite printr-o multitudine de relații de natură administrativă, de conducere şi de interdependență.

În acest sens, **centrul** reprezintă zona favorizată (dezvoltată), care prin instituțiile / organizațiile de natură politică, ce îşi au sediul aici, planifică, conduc şi controlează activitățile aferente, atât în spațiul regional (ex.: Bruxelles,Viena, Geneva) / național (ex.: Bucureşti), respectiv zonal (ex.: Cluj-Napoca), cât şi accesul la resurse. Aici se desfăşoară cele mai multe activități din domeniul economic, aici este concentrată populația cu nivelul cel mai ridicat de educație, aici se iau deciziile pentru toate domeniile activității de natură socială. Capitalul acumulat şi majoritatea elementelor de comandă şi control economic sunt atrase ca un magnet de centru. Aceste zone dens populate reprezintă concentrări urbane, care au în atenție, în principal, atât activități de natură economică, socială şi culturală, să centralizeze puterea politică şi de comunicare, cât şi să reprezinte o "locomotivă" pentru dezvoltarea societății din toate punctele de vedere, inclusiv în zone mai puțin populate.

Noua fizionomie a economiei globale presupune existența unor structuri urbane de tip metropolă, în care sunt concentrate atât resursa umană şi fizică, cât şi infrastructura necesară şi care coexistă alături şi împreună cu servicii urbane moderne. Aceste structuri urbane permit acumulări de capital adecvate, care înseamnă, de fapt bunuri şi servicii de nivel național şi internațional.

Societățile urbane de pe întreg mapamondul au ca orizont adaptarea la schimbările structurale de putere, definite de principalele procese care se dezvoltă în prezent şi viitor, respectiv: globalizarea, superioritatea informației şi accelerarea creşterii zonelor urbane dens populate.

La polul opus centrului, în cadrul zonei dens populate se află "zona rău famată", denumită generic **periferia**. Se găseşte la polul opus centrului deoarece acolo condițiile de trai sunt uneori sub limita acceptabilului, locuitorii nu au resurse de subzistență, nu au acces la resurse, nu sunt sedii de bănci şi vile / blocuri confortabile, nu există servicii de calitate, ci sunt case care abia se mai țin „picioare", mici, întunecate, fără o infrastructură strict necesară, adevărate ghetouri sau bombe sociale cu efect întârziat, aspect demonstrat recent şi în Bucureşti prin protestele locuitorilor din cartierul Ferentari al Bucureştiului. Tot acolo sălăşluiesc elementele de execuție ale crimei organizate, elemente compuse din oameni fără o educație corespunzătoare, cei care, de regulă, nu au repere morale, iar pentru o sumă

neglijabilă sunt în stare să ia viața unui om sau să incendieze maşini / clădiri, să provoace dezordine publică etc.

Creşterea în trecut a diferențelor dintre inima metropolei / oraşului şi marginea acesteia / acestuia în toate domeniile activității sociale a impus apariția unor oportunități, atât la nivel individ, cât şi la nivel societate, care au dus la o nouă relație centru – periferie, în sensul bun al cuvântului. Această relație presupune creşterea atenției față de fizionomia periferiei şi față de nivelul de trai al celor care locuiesc aici, respectiv: creşterea calității populației, prin dezvoltarea sistemului educațional şi prin dezvoltarea unei infrastructuri proprii standardelor moderne ale civilizației; prevenirea fenomenului infracțional şi asigurarea unei ordini publice propice dezvoltării umane; asigurarea igienizării permanente a periferiei; creşterea nivelului serviciilor în zonă, în condițiile asigurării unor locuri de muncă, care să permită obținerea unor venituri, proprii unei vieți decente etc.

Amenințarea principală ce afectează legăturile centru-periferie este materializată în intensificarea tensiunilor, care are la bază inegalitățile de ordin economic, social şi de mediu sau de aplicare discriminatorie a actului justiției – vezi mişcările de stradă din Paris din anul 2006 sau cele de la începutul anilor ’90 din Los Angeles. Aceste tensiuni vor fi, de cele mai multe ori, de un nivel conflictual superior, când populația care trăieşte la periferie este de etnie şi / sau religie diferită de cea a populației care locuieşte în centru. Guvernele sunt îngrijorate de creşterea numărului şi intensității protestelor de natură socială şi economică, deoarece acestea pot degenera în acte teroriste, rebeliune etc. Neglijarea realităților periferiei poate, de asemenea, să degenereze în pierderea stabilității zonale sau acțiuni cu caracter separatist. Aici este necesar să menționăm faptul că o problemă deosebit de importantă este reprezentată de **zonele defavorizate** (slab dezvoltate), care pot fi comparate cu **periferia**, iar neacordarea la timp a atenției necesare poate duce, inclusiv, la acțiuni iredentiste, de solicitare a autonomiei / independenței şi, ca ultim pas, de alipire la un alt stat.

Concluzii

Din cele prezentate, rezultă faptul că securitatea, în general, reprezintă capacitatea unui stat / uniuni de state de a răspunde oportun, eficient şi cu pierderi / consumuri minime la diferite amenințări, care ar afecta interesele de orice natură ale acestuia şi ale cetățenilor săi. Deşi dimensiunile individuale şi colective ale securității sunt determinante în realizările socio-umane ale indivizilor şi societății în ansamblul său, totuşi, dimensiunea politică reprezintă cheia menținerii şi promovării drepturilor politice, economice, sociale şi culturale ale unui popor, care prin decizia politică constituie principiul organizator al oricărei societăți şi al vieții unei comunități. Dar, fără factorul uman, realizarea tuturor celorlalte forme ale securității nu ar fi

posibilă. Ca urmare, considerăm că într-o lume din ce în ce mai globalizată semnificația principală a conceptului de securitate este subordonată dimensiunii umane, principalii indicatori ai stării de securitate fiind prezentați în *Tabelul nr. 6.*

În ceea ce priveşte țara noastră, apreciem că o adevărată securitate a zonelor dens locuite va fi posibilă numai în condițiile unei integrări reale în cadrul Uniunii Europene, adică:

- asigurarea unui standard occidental de trai pentru populația României, indiferent de zona în care locuieşte;
- realizarea unei infrastructuri care să răspundă cerințelor şi necesităților, în condițiile unei creşteri demografice inegale;
- reducerea / dispariția decalajelor / diferențelor dintre regiuni / oraşe – sate / centru – periferie;
- creşterea cantitativă şi calitativă a forțelor şi mijloacelor la dispoziție pentru a face față cu succes urgențelor civile, precum şi a nivelului de pregătire a autorităților locale şi centrale în domeniul managementului urgențelor civile şi în special în managementul consecințelor.

Asigurarea capabilității fiecărui stat / fiecărei uniuni de adaptare de natură socio-politică, economică şi de mediu, în condițiile dezvoltării procesului de globalizare.

Tabelul nr. 1

PRINCIPALELE SEMNIFICAȚII
ALE CONCEPTULUI DE SECURITATE ŞI INDICATORII PRINCIPALI
PENTRU MĂSURAREA STĂRII DE SECURITATE

Conceptul	Dimensiunile	Indicatorii
Securitatea	1. Națională (internă)	Situația geopolitică
		Interesul național
		Integritatea funcțională a statului
		Suveranitatea statului
		Controlul frontierelor
		Amenințari externe
	2. Internațională (externă)	Situația geopolitică
		Suveranitatea şi integritatea teritorială
		Colectivitățile non-statale
		Sisteme de securitate şi eficiența acestora
	3. Militară	Situația geostrategică
		Statutul şi structura forțelor armate
		Membră/nemembră a unei alianțe politico-militare
		Dotarea şi nivelul de instruire
		Capacitatea acțională

Conceptul	Dimensiunile		Indicatorii
Securitatea	4.Umană	4.1.Politică/guvernarea	Sistemul politic şi funcţionalitatea regimului politic
			Sistemul judiciar/ordinea publică
			Caracterul politicii de apărare
			Dezvoltarea instituţională
			Evoluţia vieţii şi a procesului politic
			Percepţia populaţiei asupra actului de guvernare
			Corupţia (natura, nivelul şi sume rezultate) şi controlul criminalităţii
			Reprezentarea diplomatică
			Asigurarea drepturilor şi protecţia minorităţilor
			Existenţa societăţii civile şi nivelul dezvoltării acesteia
		4.2.Economică	Comerţul şi investiţiile
			Transportul şi infrastructura
			PIB
			Industria şi nivelul tehnologic
			Sistemul financiar-bancar
			Serviciile (asigurări, turism etc)
			Comunicaţiile
			Sistemul de distribuţie a bunurilor
			Datoria publică
			Capitalul privat
			Tipul de economie (economie liberă, în tranziţie, de stat)
			Piaţa neagră
			Starea economiei – recesiune, stagnare etc.
		4.3. Socială	Populaţia (număr, repartiţia geografică, migraţia internă şi externă etc.)
			Starea de sănătate a populaţiei şi nivelul de acces la servicii sanitare şi calitatea serviciilor medicale/starea epidemică
			Sistemul educaţional şi nivelul de acces la educaţie, calitatea educaţiei
			Venitul populaţiei, bunăstarea, rata şomajului, nivelul sărăciei, oportunităţi economice, inechităţi
			Servicii şi necesităţi sociale (electricitate, combustibil, apă etc.)
			Mediul şi starea locativă/hiperurbanizarea
			Accesul la informaţie şi fluxul informaţiei
		4.4. Mediului	Natura şi componentele biofizice ale acţiunii sociale
			Existenţa unei culturi a mediului/ecologică în cadrul societăţii
			Resursele şi modul de exploatare a acestora/ relaţia mediu-resurse
			Epuizarea, poluarea şi regenerarea resurselor naturale – apă, aer, sol, floră, faună(despădurirea, degradarea solului, stratul de ozon, ploi acide, hidroameliorăţii etc.)

Conceptul	Dimensiunile	Indicatorii
Securitatea	5. Statului	Coeziunea socio-politică
		Relaţiile stat-societate
		Relaţiile externe şi/sau sprijinul extern
		Tendinţe de integrare transnaţională şi dezintegrare naţională
	6. Conflict armat	Forţele naţionale/forţe guvernamentale/forţe insurgente
		Forţele internaţionale/trupe din alianţe/existenţa insurgenţilor străini
		Raportul de forţe dintre beligeranţi
		Tactici, tehnici şi proceduri întrebuinţate
		Mişcări ale populaţiei – refugiaţi / strămutaţi
		Atitudinea populaţiei civile faţă de forţele internaţionale – forţe de coaliţie/alianţă, actorii umanitari/reprezentanţi guvernamentali
		Atitudinea populaţiei civile faţă de forţele insurgente
		Răspunsul populaţiei la evenimente (acţiuni militare, acte teroriste etc)
		Conflicte/tensiuni etnice, religioase
		Istoricul conflictului şi cauzele acestuia
		Numărul şi clasificarea evenimentelor de securitate în funcţie de ţintă, modul de operare, locaţie etc.

GLOBALIZARE ŞI INTERNET

Lt.col.ing.drd. Mirela BĂDEANA

The dependencies between the so-dense world-wide networks have become a new powerful virtual planet. In a ever changing information society (in which information and data has become knowledge) globalization must be understood not as a simple growing up process of our world's unity. It has to be seen mainly as a new reorder of time and distance in social life. As a consequence of the information society, globalization is inevitable and irreversible. New maps are continuously being drawn, new realities shaped as solutions: global space and geography, global information systems. The Internet, this true engine and symbol of globalization, and its use becomes ubiquitous and compulsory for every social agent or company.

Despite the new challenges (vulnerability, cybernetics spaces security in data-terrorism context, nations development, life standards and social life menaces), we must distinguish the favorable aspects of globalization as a solution for the future world economical development.

Societatea informaţională redefineşte o economie şi o societate în care colectarea, stocarea, prelucrarea, transmisia şi utilizarea cunoştinţelor şi informaţiilor joacă un rol esenţial. Societatea informaţională reprezintă o nouă etapă a civilizaţiei umane, care implică folosirea intensivă a informaţiei în toate sferele activităţii şi existenţei umane, cu un impact economic şi social major.

Aceasta permite accesul larg la informaţie, un nou mod de lucru şi de cunoaştere, amplifică posibilitatea globalizării economice.

În societăţile din "al treilea val", materia primă prioritară este informaţia, produsul este cunoaşterea, echipamentele industriale sunt calculatoarele, iar munca manuală este înlocuită de efortul intelectual. Importanţa informaţiei şi a sistemelor de comunicaţii pentru societate şi economia globală se intensifică odată cu valoarea şi cantitatea informaţiei transmisă şi stocată pe aceste sisteme. Pentru multe organizaţii, informaţia şi tehnologiile care o fac posibilă reprezintă cele mai valoroase bunuri ale organizaţiei.

Noua economie a devenit o realitate a lumii la acest început de secol XXI. Impactul tehnologiilor informaţiei şi comunicaţiilor este mare, ele

determină avantaj competitiv şi accelerează globalizarea. Trecerea de la *Era industrială* la *Era informației* a schimbat organizațiile şi societatea, valoarea adăugată se bazează pe informație şi cunoştințe, a apărut un nou tip de lucrător, lucrătorul cu informația.

Acest lucrător se caracterizează printr-o mare capacitatea de a raționa, nivel de cunoaştere ridicat, educație, experiență, personalitate şi motivare diferite de muncitorul erei industriale.

Se conturează cât mai vizibil transformarea lucrătorului cu informația în lucrător cu cunoştințele. Dacă lucrătorul cu informația produce, procesează, înmagazinează, transmite şi compară informația, un lucrător cu cunoştințele va proiecta informație care produce valoare, deci cunoştințe.

Instrumentul de muncă cel mai uzual al acestuia este Internetul, care a pornit din lumea ştiinței de la nevoia de a muta date sau documente, informații în general, mai întâi între calculatoare interconectate direct, pe urmă în cadrul unor rețele locale, apoi la distanță fără să mai fie necesară conectarea directă. Mai târziu calculatoarele implicate în "mutarea" de date au devenit tot mai multe şi mai depărtate unele de altele.

Internetul este cel mai nou, şi sub multe aspecte unul dintre cele mai influente dintr-o serie de mijloace de comunicare: telegraful, telefonul, radioul, televiziunea care, pentru mulți oameni, au eliminat în mod progresiv spațiul şi timpul ca obstacole în calea comunicării în ultimul secol şi jumătate. Consecințele asupra indivizilor, națiunilor şi a întregii lumi sunt imense.

Considerând pe bună dreptate Internetul ca pe adevăratul motor şi simbol al globalizării, nu ne mai apare ca o simplă curiozitate faptul că unul dintre motoarele de căutare pe world-wide-web poartă numele lui Magellan, primul om care a experimentat fizic una dintre dimensiunile globalizării.

Odată instaurat în fibrele societății, Internet-ul a produs şi produce consecințe noi pentru societate. Cel mai important dintre acestea este procesul de globalizare despre care academicianul Mihai Drăgănescu[1] afirma: "În esență societatea informațională este societatea care se bazează pe Internet. De asemenea, globalizarea este […] o consecință cu prioritate a Internetului. Atunci se poate spune că globalizarea este un fenomen specific societății informaționale[…]. Datorită legăturii dintre societatea informațională şi globalizare, ceea ce îndreptățeşte afirmația globalizarea este o consecință firească a societății informaționale, întrucât societatea informațională se dovedeşte a fi un proces care nu mai poate fi oprit, globalizarea este şi ea un proces inevitabil".

Se poate spune că globalizarea este un proces care durează de secole. Roma antică stabilise legături comerciale cu negustorii asiatici care se

[1] Academicianul Mihai Drăgănescu este Preşedintele Secției de Ştiința şi Tehnologia Informației a Academiei Române

strângeau la o dată fixă în marea insulă Ceylon, în aşteptarea marii flote romane care venea dintr-un port de la Marea Roşie; marile descoperiri geografice din Evul Mediu au fost rezultatul unor călătorii intercontinentale. Prin urmare, "fluxurile" umane de produse şi simboluri există de foarte mult timp.

Nici o definiție dată globalizării nu este mai acoperitoare decât cea indusă de cunoscuta sintagmă a „satului planetar", iar globalizarea este prezentată ca un fenomen specific sfârşitului de secol şi de mileniu. Ceea ce deosebeşte fenomenul contemporan al globalizării de precedentele procese integraționiste sunt scara (anterior regională, actual mondială), ritmul schimbărilor (este suficient să luăm în considerare rata anuală a „universalizării" Internetului) şi sprijinirea într-o mare măsură decât oricând înainte pe progresul tehnologic cu impact imediat asupra condițiilor vieții cotidiene.

Volumul de informație în Internet creşte continuu. Acest lucru poate crea anumite situații de risc major cum ar fi: lipsa sau întârzierea constituirii conținutului digital, folosirea adversă a informației şi violarea intimității, adică utilizarea potențială a informației stocate în sistemele informatice împotriva persoanelor, colectivităților sau organizațiilor etc. Pe un plan mai general, acumularea de informație în Internet şi alte rețele informatice generează teama de amenințare la adresa democrației.

În prezent globalizarea conduce la o tot mai accentuată concurență, dar şi la o calitate mai bună a vieții prin accesul la informațiile disponibile în format electronic indiferent de locația geografică şi la oportunități noi într-un mediu de afaceri caracterizat de reducerea ciclurilor economice.

Lucrul cel mai special în spațiul nostru global este acela că dependențele create prin rețelele de nivel planetar sunt atât de dense, încât creează o adevărată planetă. Ordinea mondială instituțională a dobândit o forță destul de mare şi are o logică tot mai clar diferențiată de configurațiile locale pe care le străbate. Mişcările şi interacțiunile din spațiul global au dobândit un caracter de-a dreptul „standardizat" prin instituțiile cu caracter global, astfel încât societățile locale se simt nevoite să reacționeze în sensul implicării în configurația de natură mondială.

Toate aceste demersuri sunt intercondiționate: deciziile de ordin politic afectează strategiile economice, care la rândul lor influențează reacțiile sociale, şi invers. Astfel, în noua lume globală nu numai că trebuie să ne adaptăm dependențelor dintre configurațiile locale şi rețelele mondiale semiautonome, ci trebuie să acordăm o atenție sporită acțiunilor condiționate de reacțiile factorilor din cele trei sfere de acțiune.

Sistemul global nu este doar un mediu în interiorul căruia se dezvoltă şi evoluează societățile particulare. Legăturile sociale, economice si politice care traversează granițele dintre state condiționează în mod decisiv soarta celor care trăiesc în fiecare din ele. Termenul general folosit pentru a caracteriza această interdependență crescândă a societății umane este acela de globalizare.

Ar fi o greşeală să ne gândim la globalizare ca la un simplu proces de creştere a unităţii lumii noastre. Globalizarea relaţiilor sociale ar trebui să fie înţeleasă în primul rând ca o reordonare a timpului şi distanţei în viaţa socială.

Globalizarea relaţiilor sociale a fost de la început asociată cu inegalităţile dintre diferite regiuni ale lumii, în acest sens de o importanţă deosebită fiind procesul prin care au fost create societăţile Lumii a treia.

Globalizarea este un proces ce lărgeşte cadrele determinante ale schimbării sociale la nivelul lumii ca întreg. Astfel, în timp ce schimbarea socială a fost iniţial abordată în cadre locale, regionale si naţionale, acum centrarea este asupra internaţionalizării şi globalizării.

De-a lungul timpului, globalizării i s-au dat diferite accepţiuni, ajungându-se chiar la introducerea în uz a verbului *a globaliza* – pentru prima dată apărut în anul 1944, în *Merriam Webster Dictionary*. Anterior existau doar conceptele *global* şi *globalizare*. Prin global se înţelegea o extensie a legăturilor de diverse tipuri dintre localităţi, dând naştere unui nou fenomen, dar şi unui atribut special. Apar conceptele de *spaţiu global* sau *geografie globală* care elimină influenţele negative ale distanţelor dintre localităţi şi le leagă unele de altele, schiţându-se noi hărţi pe care liniile vor marca sensuri ale deplasărilor, migrărilor, mutărilor, comunicaţiilor, schimburilor ş.a.

Globalizarea, odată cu avantajele şi transformările pozitive pe care le aduce la nivelul naţiunilor, nu este lipsită de aspecte ce ridică, de multe ori, probleme şi îngrijorare, între care un loc din ce în ce mai important îl ocupă problematica securizării spaţiilor cibernetice, cu atât mai mult cu cât fenomenul terorismului a luat o amploare fără precedent, inclusiv terorismul informaţional.

Globalizarea spaţiului cibernetic determină factorii decizionali să-şi concentreze atenţia şi asupra caracteristicilor sistemelor informaţionale globale, a noilor ameninţări care planează în legătură cu potenţialele riscuri la care sunt expuse, ameninţări care se pot transforma într-un adevărat război informaţional. De aceea, se impune revizuirea modului de asigurare a securităţii informaţiilor prin clasificarea acestora şi, nu în ultimul rând, dezvoltarea unor strategii viabile de securizare a spaţiului cibernetic.

Sistemele informaţionale globale îşi propun să studieze interferenţa dintre sistemele informaţionale şi tendinţele de globalizare mondială. Se recunoaşte că mulţi factori joacă un rol important în stabilirea trendului globalizării, dar specialiştii sistemelor informaţionale globale consideră că tehnologiile informaţionale se află printre factorii dominanţi ai acesteia şi îşi propun să stabilească o diagramă de relaţii cu ceilalţi factori de influenţă.

Sistemele informaţionale globale afectează globalizarea pe trei planuri: infrastructural, operaţional şi organizaţional.

Pentru sistemele informaţionale globale, literatura de specialitate mai apelează şi la alţi termeni, cum sunt:

- Global Information Technology (Tehnologii informaţionale globale);

- Global Information Technology Management (Managementul tehnologiilor informaționale globale);
- International Information Systems (Sisteme informaționale internaționale);
- Global Management Information Systems (Sisteme informaționale ale managementului global);
- Cooperative Information Systems (Sisteme informaționale în cooperare);
- Global Information Infrastructure (Infrastructura informațională globală).

Având în vedere rolul pe care Internetul îl are în prezent în societate, vulnerabilitatea Internetului devine direct o vulnerabilitate nouă şi importantă a societății umane. Evident, nu se poate pune problema de a renunța la Internet ca rețea mondială, ci de a găsi antidoturi, sisteme de apărare, ceea ce duce la o nouă etapă tehnico-socială a Internetului. S-ar putea ca această cursă între metode de agresiune şi antidoturi de apărare să nu se termine, important este ca atacurile să poată fi ținute sub control.

Internetul a devenit în scurtă vreme critic pentru lumea afacerilor: multe companii nu au de ales, trebuie să se conecteze la restul lumii pentru a fi în legătură directă cu furnizorii, clienții, partenerii şi chiar proprii angajați.

În afara vulnerabilității clasice în Internet a apărut atacul informatic ca element provocat sau declanşat întâmplător. Este cunoscut că informația poate fi pierdută, furată, modificată, folosită necorespunzător şi decriptată ilegal. Este posibilă pierderea integrității, confidențialității şi disponibilității datelor. Vulnerabilitatea Internetului este de 100%, nefiind posibil să se conceapă un sistem total nevulnerabil. Elementele de vulnerabilitate pot fi evidențiate la nivel micro- şi macrosistem.

Trecerea la utilizarea Internet în ample aplicații economice, de învățământ, culturale, de administrație publică face ca ignorarea problematicii vulnerabilității să devină un factor de frânare chiar mai mare decât acela al unor reglementări insuficient fundamentate. Prin caracterul său global fenomenul Internet cere reglementări globale transfrontaliere.

Globalizarea are trei cauze principale*: tehnologică, politică şi economică*. Ele au declanşat un proces în care distanța geografică a devenit un factor neesențial în stabilirea şi susținerea legăturilor transfrontaliere, a relațiilor economice, politice şi socioculturale internaționale pe care le numim globalizare. Oamenii au devenit conştienți de acest lucru. De aici, toate rețelele, relațiile şi dependențele interumane şi statale au devenit virtual mondiale. Această internaționalizare potențială a relațiilor şi dependențelor cauzează deficite pe plan democratic, ecologic, social şi al securității şi produce efecte cum ar fi schimbarea atitudinilor şi deficiențe administrative. Globalizarea este un factor de integrare a omului în comunitatea mondială şi

oferă spațiu de desfăşurare noilor sisteme de guvernabilitate globală şi unei societăți civile globale.

Ținând cont de aspectele prezentate s-au formulat următoarele concluzii:

- Globalizarea, după cum consideră Martin Albrow[2], "se referă la toate acele procese prin care popoarele lumii sunt încorporate într-o singură societate mondială, societatea globală";
- Globalizarea constă "în intensificarea relațiilor sociale în lumea întreagă, care leagă într-o asemenea măsură localități îndepărtate, încât evenimente care au loc pe plan local sunt privite prin prisma altora similare, petrecute la multe mile depărtare, şi invers[3]" .
- După Emanuel Richter globalizarea "este rețeaua globală care a adunat laolaltă comunități de pe această planetă, altădată dispersate şi izolate, într-o dependență mutuală şi o unitate ale unei singure lumi[4]".

Globalizarea trebuie văzută ca un proces cu efecte benefice - o adevărată soluție pentru viitoarea dezvoltare economică mondială - dar, în acelaşi timp, inevitabil şi ireversibil. De multe ori procesul globalizării este privit cu ostilitate, chiar cu teamă, considerându-se că el determină creşterea inegală între națiuni, provoacă şomajul, amenință standardele de viață şi procesul social.

Globalizarea oferă oportunități extinse pentru o dezvoltare reală la nivel global, dar se manifestă printr-un progres inegal pe regiuni. Globalizarea economică ar putea fi privită ca fiind *procesul complex şi deosebit de dinamic al creşterii interdependențelor dintre statele naționale, ca urmare a extinderii şi adâncirii legăturilor transnaționale în tot mai largi şi mai variate sfere ale vieții economice, politice, sociale şi culturale şi având drept implicație faptul că problemele devin mai curând globale decât naționale, cerând, la rândul lor, o soluționare mai curând globală decât națională.*

Noile realități conturate în sfera relațiilor economice internaționale au determinat pe unii analişti să emită părerea că economia mondială se îndreaptă către un nou model de globalizare, indus de noile forțe care acționează în mod implacabil în această direcție, cum ar fi: noile tehnologii din domeniul informaticii şi telecomunicațiilor, piețele financiare, comerțul cu servicii şi strategiile marilor corporații transnaționale bazate pe operarea rețelelor de servicii, deci s-ar putea să fim martorii cristalizării unei economii globale bazate pe rețele.

---

[2] Martin Albrow este profesor de Ştiințe sociale la Institutul din Roehampton/ Londra.

[3] Runda Uruguay, *Ghidul Întreprinzătorului*, Centrul de Comerț Internațional UNCTAD/ OMC, traducere în limba română, Centrul Român de Comerț Exterior, Bucureşti, 1997, p. 55.

[4] T*rade and Development Report 2002*, Geneva, United Nations, 2002, p. 45.

ACTIVITATEA POLITICO-DIPLOMATICĂ A LUI NEAGOE BASARAB, DOMNITOR AL ȚĂRII ROMÂNEŞTI (1512-1521)

Prof.univ.dr. Constantin IORDACHE

Neagoe Basarab was the protector of the Orthodox Church beyond the borders of his state, being praised by historians from the Balkan Peninsula for building monasteries at Mount Athos.

Through the creations of typographer Macarie, Neagoe Basarab continued the Byzantine imperial tradition to support the spreading of the Church's teachings. He followed the doctrinary policy of the Byzantine Empire, especially on the negotiation and intermediation methods for solving differences, without any armed conflicts. He also utilized treaties for maintaining peace.

Neagoe Basarab developed the diplomatic and consular mission in order to accomplish military alliances, mainly anti Ottoman alliances.

La începutul secolului al XVI-lea, în circumstanțe dramatice pentru existența neamului românesc, s-a afirmat un ilustru domnitor muntean, Neagoe Basarab, spirit encicloped şi un proeminent reprezentant al iluminismului european. El a fost educat în mediul cultural de la mânăstirea Bistrița, edificiu monahal amplasat în nordul Olteniei.

După intrarea Regatului Serbiei sub dominația otomană, la Mănăstirea Bistrița s-au refugiat familii de aristocrați din țara vecină cu tezaure culturale şi financiare. Este importantă contribuția unor personalități din aceste familii, formate în universitățile italiene, în afirmarea rafinamentului şi valorilor renaşterii italiene pe teritoriul Țării Româneşti.

În acest mediu cultural, artistic şi profund marcat de influențele dreptului canonic bizantin şi-a format personalitatea politico-juridică domnitorul român. Neagoe Basarab a fost discipolul lui Nifon, patriarh la Constantinopole între anii 1504-1508.

Dezvoltarea intelectuală a fost influențată de învățăturile culturale şi religioase ale lui Brancovici Maxim, patriarh al Țării Româneşti, de marele artist şi tipograf Macarie care va fi numit patriarh pe durata domniei lui Neagoe Basarab.

Domnitorul muntean a manifestat o vie pasiune pentru cultura şi literatura europeană, pentru creaţiile artistice renascentiste.

Prin căsătoria cu Despina Milița Brancovici domnitorul a pătruns în mediul de valori şi tradiţii bizantine.

Pe durata călătoriilor de studii întreprinse la Constantinopole şi Budapesta, Neagoe Basarab s-a documentat asupra realităţilor politice ale Orientului, a intrat în contact cu valorile culturale europene.

În perioada domniei sale (23 ianuarie 1512 – 15 septembrie 1521) graţie talentului său diplomatic, de rafinat negociator şi mediator în administrarea puterii politico-militare, a asigurat pacea, dezvoltarea economică şi afirmarea valorilor culturale româneşti.

S-a angajat să plătească tributul puterii otomane, sub condiţia păstrării autonomiei statale.

Neagoe Basarab a realizat tratative diplomatice cu reprezentanţii statelor europene, pentru dezvoltarea comerţului şi asigurarea unui viitor sprijin al comunităţii europene de state creştine.

A participat, cu subtilitate, la cruciade antiotomane, printr-o politică de succes în negocierile cu Republica Veneţia şi cu Papa Leon al X-lea (Ioan de Medicis – 1513-1521). La acel moment istoric Papa era suzeranul regilor şi prinţilor statelor catolice , protectorul artelor şi ştiinţelor.

Domnitorul a fost contemporan cu ilustrul diplomat şi scriitor florentin Machiavelli, autor al celebrei opere literare „Principele”, creaţie dedicată familiei Papei Leon al X-lea.

Neagoe Basarab a urmărit implementarea valorilor culturii europene şi bizantine, fiind un promotor şi protector al artei româneşti. El purta corespondenţă cu literaţii şi oamenii de ştiinţă occidentali. În afara ctitoriilor sale, dintre care cea mai importantă a fost Mănăstirea Curtea de Argeş, o grandioasă realizare a geniului arhitectural românesc, domnitorul a elaborat o operă doctrinară care reflectă nivelul său de gândire politică şi juridică „Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”.

Această creaţie remarcabilă, tezaur al istoriei diplomaţiei şi dreptului public românesc, a fost tipărită în anul 1843 de Ioan eclesiarhul, care o considera extrem de valoroasă şi prin valenţele sale teocratice (religioase).

Lucrarea poate fi considerată un „*tratat sintetic*” al vechiului drept cutumiar constituţional românesc, în care se relevă teoria conducerii cu justeţe şi autoritate în plan administrativ.

Nicolae Iorga a reeditat la Vălenii de Munte, în anul 1910, traducerea românească „Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”, ediţia din 1843. Marele istoric scria: „Cred că am redat literaturii noastre o carte de citire populară din care se pot scoate multe învăţăminte”.

Filosoful român Constantin Noica, în cartea „Pagini despre sufletul românesc”, Editura HUMANITAS, Bucureşti, 1991, a analizat domnia

luminoasă a lui Neagoe Basarab, enunțând idei interesante despre aportul domnitorului în afirmarea valorilor spirituale şi culturale ale poporului român „Neagoe Basarab a fost domnitor al Munteniei pe la începutul veacului al XVI-lea. Minte luminată şi caldă, tip de principe conştient de tot e putere lumească, pornit spre magnificiență uneori, aşa cum o dovedeşte Mănăstirea Curții de Argeş al cărei ctitor este... Neagoe e însufleţit de spirit militar, el scriind pagini de adevărată tehnică a războiului. E însufleţit de măreția domniei când sfințeşte măreața Mănăstire a Curții de Argeş în prezența Patriarhului Constantinopolului. Mai mult încă, Neagoe e însufleţit de cultură, dar el însuşi compune, după modelul împăraților bizantini, o carte „Învățături" către fiul său Teodosie care trebuie să-i urmeze ca domn, dar moare fără s-o poată face".

Prof.univ.dr. Mihai T. Oroveanu, discipol al marelui jurist român, din perioada interbelică – prof.univ.dr. Paul Negulescu, în cartea sa „Istoria dreptului românesc şi evoluția instituțiilor constituționale", Editura CERMA, Bucureşti, 1992, afirma „Pentru români, cartea lui Neagoe Basarab este mai prețioasă decât orice altă carte politico-juridică străină, deoarece doctrinarul domnitor român a transpus principiile din morala creştină în politică şi drept".

Neagoe Basarab a preluat ideile doctrinare ale împăraților bizantini despre originea divină a domniei.

Conform uzanțelor dreptului bizantin, domnitorul era obligat să respecte canoanele creştine. El considera că originea divină a domniei nu presupune absolutismul domnului, ci obligația conducerii poporului cu dreptate.

Neagoe Basarab afirmă într-un document emis în oraşul Piteşti, la data de 29 iulie 1517, că „Domnitorii dețin stăpânirea şi puterea de la Dumnezeu". În documentul „Învățăturile bunului şi credinciosului domn al Țării Româneşti, Neagoe Basarab, către fiul său Teodosie voievod – îndreptate de sfinția sa, părintele Ion, eclesiarhul Curții Bucureşti – 1843, Ediția Nicolae Iorga, Vălenii de Munte, 1930, este relevat spiritul justițiar şi umanist al domnitorului „Exercițiul puterii nu trebuie să-l împingă pe Domn la trufie, ci să-l mențină blând, răbdător şi îngăduitor cu supuşii săi, să nu verse sânge fără rost, să ajute pe cei slabi acordând toată atenția celorlalți oameni".

Domnitorul Neagoe Basarab studiase politica şi practicile administrative ale marelui domnitor al Moldovei Ştefan cel Mare în rezolvarea conflictelor (crizelor) interne şi internaționale în sensul că trebuie acționat cu fermitate pentru soluționarea cu succes a situațiilor complexe.

În textul „Învățăturilor", domnitorul recomandă fiului său Teodosie „să învingă în sine orice resentiment din perioada anterioară urcării în scaunul domnesc pentru că făcând rău pentru rău, oamenii vor fugi de el, terminând prin a-şi face rău lui însuşi". Pentru fundamentarea unor metode de acțiune în plan politico-administrativ Neagoe Basarab face apel la texte din Biblie şi din „Cartea regilor".

Neagoe Basarab, un domnitor umanist, s-a dorit a fi un educator şi luminist al neamului românesc. El detestă şi sancţionează imoralitatea, trufia şi minciuna. În aceeaşi epocă istorică un mare doctrinar politico-diplomatic, Machiavelli, în cartea sa „Principele" pledează pentru un principiu lipsit de moralitate „Scopul scuză mijloacele", relevând arta de a fi ipocrit şi perfid „din raţiuni de stat" în exercitarea guvernării.

Pe timpul domniei lui Neagoe Basarab, cu aportul incontestabil al mitropolitului Nifon, se amplifică procesul de implementare a dreptului bizantin nomocanonic. Prin hotărârea Adunării (Consiliul domnesc) se legitima aplicarea pravilelor bizantine în Ţara Românească, conform principiilor dreptului imperial bizantin. Pravilele devin primele acte normative scrise. Receptarea dreptului bizantin era în consonanţă cu ideologia teocratică a acelui moment de ev mediu românesc. Reforma lui Nifon a triumfat, iar după moartea mitropolitului moaştele sale au devenit obiect de cult religios şi politic.

Puterea politică – administrativă a lui Neagoe Basarab s-a manifestat prin funcţiunea judecătorească, legiuitoare şi executivă.

Prin consultarea şi aplicarea pravilelor (legi scrise) domnitorul şi mitropolitul ţării exercitau un control activ asupra cutumelor (obiceiurilor) care în trecut constituiau Legea nescrisă a ţării.

Neagoe Basarab milita ca judecata unor fapte grave să fie realizată „fără părtinire pentru cel bogat" şi „fără miluire" pentru cel sărac. El a aplicat „învăţăturile creştine", cu valoare de principii, în faza de judecare considerând, în textul „Învăţăturilor" către fiul său Teodosie „ cu ce măsură vom măsura noi dreptatea săracilor cu aceea se va măsura şi dreptatea noastră".

Asupra rolului „Sfatului domnesc", ca organism important în luarea deciziilor administrative, Neagoe Basarab considera că interesul domnului este să se consulte, fără întrerupere, cu sfetnicii săi şi să asigure un climat prielnic consfătuirilor în medierea unor conflicte şi rezolvarea problemelor importante. Fiind un adept al domniei autoritare avea convingerea că dreptul de a decide îl are numai domnitorul.

Din analiza textului „Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie", Ediţia Nicolae Iorga, Vălenii de Munte, 1930, pg.200-202 – rezultă că în accepţiunea domnitorului „Secretul unei conduceri înţelepte stă în felul în care domnul îşi constituie un corp de sfetnici valoroşi care duc o muncă migăloasă pentru a-l sprijini pe domn să guverneze bine, ... dobândind un renume de prestigiu intern şi internaţional".

Domnitorul cunoştea pericolul reprezentat de conflictele interne ale boierilor, care puteau, prin metode conspirative, să pună în pericol domnia sa. Faţă de clasa aristocratică Neagoe Basarab a adoptat o politică diplomatică, prin negocieri (tratative) şi metode de mediere pentru reglementarea diferendelor (crizelor) administrative. Asigurând devotamentul boierilor,

domnul putea realiza şi politica externă, cu salvgardarea independenţei şi a intereselor de stat.

Neagoe Basarab a fost adeptul monarhiei de tradiţie bizantină, unde domnitorul credincios armoniza interesele claselor sociale, media şi rezolva conflictele interne sau internaţionale.

Neagoe Basarab a fost impresionat de valenţele dramatice ale evenimentelor din Transilvania – anul 1514, răscoala iobagilor conduşi de Gheorghe Doja.

Esenţa învăţăturilor lui Neagoe Basarab constă în asigurarea echilibrului social, a climatului de pace internă şi externă în procesul de administrare a ţării. El manifestă spirit de conciliaţiune faţă de supuşi, în vederea rezolvării unor situaţii excepţionale, de natură să pericliteze suveranitatea statală.

În „Învăţăturile" sale domnul atrage atenţia „Să nu se încredinţeze dregătoriile acelora care distrează pe domn, ci pentru această „îndeletnicire" cu caracter privat să fie răsplătiţi prin daruri manuale, iar nu cu dregătorii luate de la cei capabili să servească ţara printr-o bună administrare". Neagoe Basarab a militat pentru introducerea „regulilor de dreptate" la recrutarea dregătorilor, în interesul unei bune guvernări a ţării. El a acordat un sprijin deosebit „slujitorilor" de bază (militarii, oastea sătenilor privilegiaţi). Urmărea ca aceştia să fie răsplătiţi preferenţial, înaintea reprezentanţilor clerului, pentru ca aceştia „să nu fie puşi în situaţia umilitoare de a cere milă". Remuneraţi corespunzător vor da dovadă de patriotism şi „împreună cu neamul lor vor fi gata să facă sacrificiul suprem pentru apărarea ţării".

Domnul aduna la „ospeţele" sale îmbelşugate, însoţite de jocuri şi cântece, reprezentanţii diferitelor clase sociale.

Într-o scrisoare către „căpeteniile" Braşovului, emisă la Târgovişte, 26 aprilie 1520, îi invita pe aceştia la un mare praznic – de închinare pentru biserica domnească şi notifica „La închinarea acestei biserici va veni toată Ţara aceasta".

Domnitorul Neagoe Basarab a întărit rolul Bisericii, urmărind să confere domniei o valenţă divină, imperială. El a apelat la influenţa şi puterea bisericii prin intermediul lui Macarie – mitropolitul Ţării Româneşti, pentru iluminarea poporului său şi a-i învăţa calea lui Dumnezeu. Pe durata domniei sale, a urmărit transformarea preceptelor religioase, de conduită morală, în norme juridice.

Neagoe Basarab a avut o activitate diplomatică remarcabilă, a formulat în cartea sa principii de politică externă, care au influenţat în mod fast politica următorilor domnitori. Este adeptul tratativelor şi medierii pentru rezolvarea situaţiilor conflictuale dar, sub influenţa doctrinară a filozofului creştin TOMA D'AQUINO (1225-1274) conchidea „Dacă partenerul răspunde cu acte agresive ofertelor paşnice, atunci lupta va fi acceptată, fiindcă el este vinovat".

Neagoe Basarab a fost protector al Bisericii creştine ortodoxe dincolo de frontierele statale, fiind elogiat în documentele unor istorici din Peninsula

Balcanică pentru construirea de mănăstiri la Muntele Athos (unde s-au conservat tradiţiile bisericii creştine bizantine).

Domnitorul a continuat tradiţia imperială bizantină de sprijinire a propagării învăţăturilor Bisericii prin opera tipografului Macarie, mitropolitul Ţării Româneşti în intervalul său de domnie. Neagoe Basarab a urmat politica doctrinară a Imperiului Bizantin punând accent pe rezolvarea diferendelor prin negocieri şi acte de mediere, cu evitarea conflictelor armate. Utiliza tratativele pentru menţinerea păcii, pentru afirmarea intereselor domneşti şi ale autonomiei statale.

Domnitorul a dezvoltat misiunea diplomatică şi consulară în vederea realizării de alianţe militare, alianţe antiotomane, urmărindu-se salvagardarea patriei. Neagoe făcea o remarcă interesantă în Învăţăturile sale „Cuvântul este ca vântul; dacă iese din gură, nici într-un chip nu-l mai poate opri; şi, măcar de te-ai căi şi ziua şi noaptea, nimic nu vei folosi".

Domnitorul insufla reprezentanţilor săi diplomatici sentimentul datoriei faţă de patrie, în vederea realizării unor deziderate ale politicii statale.

Din „Învăţături" rezultă că pentru tratativele diplomatice, domnitorul are o misiune importantă, fiind obligat să desfăşoare toate diligenţele necesare pentru identificarea căilor de rezolvare a diferendelor, a situaţiilor tensionate în planul relaţiilor cu alte state.

Dacă pericolul de invazie a agresorului era iminent, domnitorul organiza şi coordona acţiunile forţelor armate, urmărind realizarea coeziunii populare.

Domnitorul conchidea „Dacă dregătorii împreună cu ceilalţi boieri vor sta alături de domnitor, victoria este asigurată. Domnitorul va avea în permanenţă asupra sa vistieria statului, din care va remunera oştenii merituoşi şi care îl vor salva din situaţii dificile".

Neagoe Basarab a consolidat poziţia statului său, a preluat şi selectat, cu spiritul său pătrunzător, principiile politico-juridice bizantine, le-a adaptat realităţilor sociale româneşti ale epocii sale.

Pentru români, monumentala sa lucrare politico-juridică „Învăţăturile..." a fost prima carte a neamului pentru educarea poporului în spiritul principiilor creştine.

Ideile de forţă din carte se proiectează pe un fundal al dreptăţii reale, în armonie cu sentimentul de justiţie romană, relevat în normele dreptului bizantin.

Doctrina politico-juridică a lui Neagoe Basarab are o valabilitate universală, deoarece ea reflectă ideile umanismului european al acelui moment istoric de ev mediu. Teoriile social-politice şi juridice ale domnitorului aveau meritul incontestabil de a contribui la educarea românilor pe baza fundamentelor moralei creştine.

Importanţa scrierilor sale este reflectată de valoarea ştiinţifică a ideilor de administrare autoritară şi justă a statului .

Cartea domnitorului este un tezaur în patrimoniul culturii, politicii şi al ştiinţelor juridice româneşti.

CONSIDERAȚII PRIVIND MEDIEREA ŞI ORGANIZAREA PROFESIEI DE MEDIATOR DIN PERSPECTIVA LEGII NR.192/16.02.2006

Col.(r) just.mil. Valentin BĂDESCU

By the adoption of the Law no. 192/2006 concerning the mediation and the organization of the profession of mediator, the Roumanian legislator has settled, in a complete new manner, as against the similar dispositions of some European legislations, the institution of mediation and the profession of mediator.

Judging the way of approach and by the content of legal framework, it could be stated that a real legal reformation of the mediation matter has been accomplished, reformation that will have, for certain, positive effects on Roumanian justice. In spite of the practical importance that this law will have in the legal activity, a few articles regarding the new enactment of the mediation have been published so far.

There are other aspects of the new settlement that have not been studied, and it is possible to give a different interpretation to the legal dispositions against this one that determined us to write the present material.

Într-un studiu publicat cu ceva timp în urmă[1], când abia se iveau mugurii medierii pe la noi, arătam că medierea este o metodă alternativă de rezolvare a litigiilor civile în general şi a celor familiale în special, prin care o a treia parte, numită mediator, imparţial şi neutru, asistă părţile în negocierea problemelor care fac obiectul acelui litigiu, astfel încât acestea să ajungă la un acord. Ulterior, distinşi preopinenţi[2] formulează o nouă definiţie a medierii ca fiind acea modalitate extrajudiciară de soluționare a conflictelor, prin care mediatorul, o terță persoană neutră, imparțială şi fără putere de decizie în privința conținutului înțelegerii la care vor ajunge părțile – le ajută pe acestea să rezolve neînțelegerile dintre ele prin utilizarea unor metode şi tehnici specifice, bazate pe comunicare şi negociere. Exista, desigur şi riscul

[1] Valentin –Stelian Bădescu, *Medierea – un alt mod de soluționare a litigiilor civile*, Revista Juridica nr.7/2000, p.254.

[2] Fl. A. Baias, V. Belegante, *Medierea- un altfel de justiție*, Revista de drept comercial", nr.7-8/2002, p.78.

imperfecțiunii unei prime întreprinderi de acest gen, atât sub raportul completitudinii problematicii medierii, cât şi sub acela al unității de interpretare – atâta timp cât în multe probleme teoretice, opiniile, chiar în rândul specialiştilor, rămân încă divergente. În fond, cercetarea ştiințifică, mai ales în domeniul cercetării juridice, nu este altceva, într-o formulare cu o notă metaforică, aparținând distinsului profesor Antonie Iorgovan, decât un permanent proces de perfecționare a limbajului pentru a evoca esențe, mereu mai profunde. De aceea, cel puțin în această materie, vom opta pentru definiția legiuitorului român consacrată *in terminis* în art.1 alin 1 potrivit căruia „medierea reprezintă o modalitate facultativă de soluționare a conflictelor pe cale amiabilă, cu ajutorul unei terțe persoane specializate, în calitate de mediator, în condiții de neutralitate, imparțialitate şi confidențialitate". Scopul medierii bazate pe încrederea pe care părțile o acordă mediatorului, ca persoană aptă să faciliteze negocierile dintre ele, este soluționarea conflictului, prin obținerea unei soluții reciproc convenabile, eficiente şi durabile.

Regimul juridic al exercitării profesiei de mediator în România

Regimul juridic al exercițiului profesiunii de mediator în România este reglementat de Legea nr. 192/2006 privind medierea şi exercitarea profesiei de mediator, care din punct de vedere al tehnicii juridice aduce unele noutăți referitoare la împletirea, în cuprinsul ei, a unor reguli de drept public şi privat asemănătoare altor profesii liberale cum ar fi, avocat, notar, medic. Atribuțiunile de organizare şi supraveghere a exercițiului profesiunii de mediator au fost stabilite în competența unei structuri organizatorice neguvernamentale, respectiv a luat ființă Consiliul de mediere, organism autonom cu personalitate juridică, de interes public (art.17 alin.1), care se organizează şi funcționează potrivit prevederilor legii şi ale regulamentului propriu. Autonomia consiliului rezidă şi din faptul că membrii acestuia sunt aleşi prin vot direct sau prin reprezentare de către mediatorii autorizați (art.17 alin 3), ministrului justiției revenindu-i numai prerogativa de a-i valida (art. 17 alin.4). Deşi Consiliul de mediere are autonomie instituțională şi îşi exercită atribuțiile fără posibilitatea vreunei imixtiuni – elementele care îl apropie de organizațiile de tip asociativ reglementate de Ordonanța Guvernului nr.26/30.01.2000 cu privire la asociații şi fundații[3], fără însă a-l identifica cu regimul juridic al acestora -, organizarea şi funcționarea sa, ca şi atribuțiile pe care urmează să le exercite sunt stabilite de legiuitor. *Exempli gratia*, apartenența mediatorilor la Consiliul de mediere nu este identică cu dreptul de asociere recunoscut de Ordonanța Guvernului nr.26/30.01.2000, întrucât în temeiul prevederilor art.8 din Legea nr. 192/2006 persoanele care

[3] Publicată în *Monitorul Oficial nr.39/31.01.2000*, modificată şi completată prin Ordonanța Guvernului nr.37/31.01.2003, publicată în Monitorul Oficial nr. 62/01.02.2003.

îndeplinesc condiţiile vor fi autorizate ca mediatori de către Consiliul de mediere. Altfel spus aceste persoane nu se exprimă în sensul apartenenţei la organizaţie, ci ele o compun în temeiul legii, ca urmare a exercitării profesiei de mediator, evidenţiindu-se, în acest fel, caracterul profesional şi administrativ al „Baroului" mediatorilor din România.

Pe de altă parte, Consiliului de mediere i se conferă capacitatea de autoreglementare în domenii expres determinate: adoptarea regulamentului privind organizarea şi funcţionarea sa (art.20. lit.m) şi a Codului de etică şi deontologie profesională a mediatorilor autorizaţi (art.20 lit.j) precum şi elaborarea standardelor de formare în domeniul medierii (art.20 lit b).

Reglementarea recentă dată de Legea nr. 192/2006 privind medierea şi exercitarea profesiei de mediator are menirea, apreciem noi, de a constitui o reală reformă a activităţii de mediere, mai ales în litigiile în materie comercială sau penală, unde raporturile dintre participanţi cunosc o rapiditate sporită faţă de cele de natură civilă în general. Această nouă reglementare va contribui cu certitudine la finalizarea litigiului prin procedura medierii mai suplă şi mai rapidă faţă de un clasic proces de lungă durată şi costisitor.

Organizarea şi exercitarea profesiei de mediator

Mediatorul ca şi notarul public ori executorul judecătoresc este învestit, potrivit prevederilor art.4 alin.1 din legea menţionată, să îndeplinească un serviciu de interes public, să soluţioneze un conflict pe cale amiabilă, în condiţii de neutralitate, imparţialitate şi confidenţialitate, prin obţinerea unei soluţii reciproc convenabile, eficiente şi durabile, chiar dacă din această perspectivă mediatorul nu desfăşoară literalmente o profesie juridică. Distincţia este importantă, deoarece profesia de mediator nu trebuie privită condiţionat de formaţia de jurist a celui care o exercită[4]. S-a afirmat deja în literatura de specialitate[5] opinia pe care, la rândul nostru o împărtăşim, caracterul multidisciplinar al activităţii de mediere prin raportare la diversitatea litigiilor ce se pot ivi, aspect ce a generat concepţia legiuitorului român care nu distinge asupra naturii studiilor superioare, că aria de recrutare a mediatorilor nu poate fi restrânsă la exponenţii domeniului juridic, cum de altfel această activitate nu poate constitui monopolul vreunei profesii în general[6]. În Occident s-a conturat deja o branşă a mediatorilor de conflicte, care, în ultima vreme, s-a transformat într-o adevărată industrie. Firmele de mediere s-au extins în toate domeniile, ajungând să fie la fel de profitabile ca şi cele de avocatură.

---

[4] Ştefan Naubauer, Tiberiu Savu, *Realizarea activităţii de mediere de către avocat în perspectiva reglementării organizării profesiei de mediator*, Reformele Administrative şi Judiciare în perspectiva integrării europene, Caietul Ştiinţific, Sibiu, 2005, p.195.

[5] Fl. A. Baias, V. Belegante, *Op. cit*., p.78.

[6] Ştefan Naubauer, Tiberiu Savu. *Op.cit*., p.195.

Cu privire la mediator, într-o altă opinie[7] se susține că el ar trebui să aibă în mod obligatoriu studii juridice, întrucât chiar dacă medierea este o procedură necontencioasă, ea presupune, de fapt, tot o procedură de soluționare a unui litigiu cu conotații juridice, pentru a cărui soluționare este nevoie să fie cunoscute normele de drept material şi chiar procesual. Apreciem că legiuitorul român, atunci când a formulat în alin.2 al art.22 din lege, posibilitatea ca „mediatorul sau mediatorii pot angaja juriști" a avut în vedere tocmai asigurarea consilierii din partea unui specialist în drept.

Dreptul de a exercita profesiunea de mediator aparține oricărei persoane fizice care îndeplinește, în mod cumulativ, o serie de condiții pozitive sau negative. Condițiile pozitive ce trebuie îndeplinite pentru exercitarea profesiunii de mediator sunt prevăzute de art.7 din lege şi se referă la persoana care are capacitate deplină de exercițiu, la cea de licențiat al unei instituții de învățământ universitar, are o vechime în muncă de cel puțin trei ani sau a absolvit un curs postuniversitar de nivel master în domeniu, acreditat conform legii şi avizat de Consiliul de Mediere, a absolvit cursurile pentru formarea mediatorilor, se bucură de o bună reputație şi a fost autorizat ca mediator de Consiliul de Mediere. Condițiile negative pentru exercitarea profesiunii de mediator, se referă, în schimb, la anumite situații în care nu trebuie să se găsească persoana ce urmează a exercita profesia de mediator. Astfel, ea nu trebuie să fi fost condamnată pentru săvârşirea unei infracțiuni intenționate, de natură să aducă atingere prestigiului profesiei, aşa cum stipulează art.7 lit.e din lege.

Accesul la profesia de mediator în România al cetățenilor aparținând statelor membre ale Uniunii Europene sau ale Spațiului Economic European este dobândit în contextul dreptului de stabilire, pe baza unui document de calificare în profesia de mediator obținut în unul din aceste state, după recunoaşterea acestui document de către Consiliul de mediere, conform Legii nr. 200/2004 privind recunoaşterea diplomelor şi calificărilor profesionale reglementate în România, cu modificările ulterioare (art.8 alin.2).

În mod similar, cetățeanul unui stat terț, care a absolvit cursurile pentru formarea mediatorilor în străinătate sau care a dobândit calitatea de mediator în străinătate şi doreşte să desfăşoare activitate de mediere cu caracter permanent în România, dobândeşte acces numai dacă îndeplineşte cumulativ următoarele condiții: prezintă titlul de studii, însoțit de atestatul de echivalare eliberat de Ministerul Educației şi Cercetării şi conținutul programei de formare parcurse, care sunt evaluate de Consiliul de mediere.

---

[7] Cristian-Cornel Domocoş, *Medierea, procedură necontencioasă de soluționare a litigiilor, Reformele Administrative şi Judiciare în perspectiva integrării europene*, Caietul Ştiințific, Sibiu, 2005, p. 183.

Pentru mediatorul străin care doreşte să desfăşoare ocazional activitate de mediere în România, sub forma prestării de servicii, în baza documentului care atestă că exercită legal această profesie în statul de origine sau de proveniență, legea (art. 8 alin 6) nu a instituit decât obligația de a înştiința în scris Consiliul de mediere cu privire la desfăşurarea acestei activități, fiind exceptat de la cerințele de autorizare şi de înscriere prevăzute în lege.

Profesiunea de mediator are un caracter liberal, principiu care îşi găseşte sediul materiei în interpretarea sistematică a art. 13 şi art. 22 alin 3 din lege care statuează că „exercitarea profesiei de mediator este compatibilă cu orice altă activitate şi profesie, cu excepția incompatibilităților prevăzute prin legi speciale" şi că „mediatorii autorizați pot fi angajați cu contract individual de muncă, în condițiile prevăzute de Legea nr.53/2003-Codul Muncii. Aceasta înseamnă că o persoană care are profesiunea de mediator poate desfăşura acte şi fapte de comerț, operațiuni comerciale, ca oricare persoană, fără a implica exercițiul profesiei de mediator.

Competența mediatorilor

Pentru exercitarea atribuțiilor mediatorilor, legea a prevăzut o delimitare clară a competenței acestora față de atribuțiile instanțelor judecătoreşti sau a altor organe cărora legea le conferă atribuții jurisdicționale, de justa rezolvare a acestei probleme depinzând nu numai realizarea sarcinilor ce revin unei structuri a statului de drept, dar şi respectarea drepturilor şi intereselor părților aflate în litigiu.

Potrivit prevederilor Secțiunii a doua a Capitolului IV din lege, mediatorul are următoarele obligații:

- să dea orice explicații părților cu privire la activitatea de mediere, pentru ca acestea să înțeleagă scopul, limitele şi efectele medierii, în special asupra raporturilor ce constituie obiectul conflictului şi să se asigure că procedura se realizează cu respectarea libertății, demnității şi a vieții private a părților;
- să depună toate diligențele pentru ca părțile să ajungă la un acord reciproc convenabil, într-un termen rezonabil şi să conducă procesul de mediere în mod nepărtinitor şi să asigure un permanent echilibru între părți;
- să refuze preluarea unui caz, dacă are cunoştință despre orice împrejurare ce l-ar putea împiedica să fie neutru şi imparțial, precum şi în cazul în care constată că drepturile în discuție nu pot face obiectul medierii, cum ar fi drepturile strict personale (cele privitoare la statutul persoanei) sau orice alte drepturi de care părțile, potrivit legii, nu pot dispune prin convenție;
- să păstreze confidențialitatea informațiilor de care ia cunoştință în cursul activității sale de mediere, precum şi cu privire la documentele întocmite sau care i-au fost predate de părți pe parcursul medierii, chiar după încetarea funcției sale;

- să respecte normele de deontologie şi să răspundă cererilor formulate de autoritățile judiciare respectând principiul confidențialității informațiilor. Pentru asigurarea confidențialității, sediul profesional al mediatorului este inviolabil. Percheziția sediului profesional al mediatorului poate fi dispusă numai de judecător şi se efectuează de procuror sau organul de cercetare penală, în condițiile prevăzute de Codul de procedură penală;
- să comunice Consiliului de mediere orice modificare a condițiilor, care face necesară actualizarea mențiunilor referitoare la datele din Tabloul mediatorilor;
- să restituie înscrisurile ce i-au fost încredințate de părți pe parcursul procedurii de mediere.

Mediatorul nu poate reprezenta sau asista vreuna dintre părți într-o procedură judiciară ori arbitrală având ca obiect conflictul supus medierii. De asemenea, mediatorul nu poate fi audiat ca martor în legătură cu faptele sau actele de care a luat cunoştință în cadrul procedurii de mediere. În cauzele penale mediatorul poate fi audiat ca martor numai în cazul în care are dezlegarea prealabilă, expresă şi scrisă a părților şi, dacă este cazul, a celorlalte persoane interesate. În toate cazurile, după ce a fost audiat ca martor, mediatorul nu mai poate desfăşura activitatea de mediere în cauza respectivă.

În cazul încălcării obligației de confidențialitate, imparțialitate şi neutralitate sau al refuzului mediatorului de a răspunde cererilor formulate de autoritățile judiciare şi de a restitui înscrisurile încredințate de părțile aflate în conflict ori în situația în care mediatorul reprezintă sau asistă una dintre părți într-o procedură judiciară având ca obiect conflictul supus medierii, precum şi atunci când săvârşeşte alte fapte care aduc atingere probității profesionale, intervine răspunderea disciplinară a mediatorului. Sesizarea în legătură cu abaterile comise poate aparține oricărei persoane interesate şi este adresată Consiliului de mediere, care hotărăşte, pe baza dosarului de cercetare, cu privire la răspunderea disciplinară a mediatorului.

Dacă prin încălcarea obligațiilor sale profesionale, mediatorul a cauzat prejudicii, acesta răspunde civil, în condițiile Codului civil.

Mediatorii îşi pot desfăşura activitatea în cadrul unei societăți civile profesionale, al unui birou în care pot funcționa unul sau mai mulți mediatori asociați, cu personalul auxiliar corespunzător, sau în cadrul unei organizații neguvernamentale.

În privința competenței teritoriale a mediatorilor, întrucât prin lege nu se dispune altfel, art.5 alin 2 precizând că părțile au dreptul să îşi aleagă în mod liber mediatorul, opinăm că prevederile Legii nr.51/1995 pentru organizarea şi exercitarea profesiei de avocat[8] sunt aplicabile *mutatis*

[8] Publicată în *Monitorul Oficial nr.116/09.06.1995* şi republicată în Monitorul Oficial nr. 113/06.03.2001.

mutandis, mai ales că instituţia medierii a fost expres prevăzută – la art. 3 alin. lit. f din actul normativ amintit – ca activitate ce poate fi realizată de avocat, în urma modificării intervenite prin Legea nr. 255/2004[9]. Corespunzător acestei modificări legislative, în Statutul profesiei de avocat[10] a fost consacrată o subsecţiune distinctă activităţii de mediere (art.93-97) în cadrul Capitolului III (activitatea profesională a avocatului), Secţiunea I (conţinutul activităţii profesionale).

Despre cum ar trebui să fie mediatorul ideal, numai câteva cuvinte. „Oamenii maeştri", care din păcate sunt prea puţini pe această planetă îmbogăţind conştient viaţa cu prezenţa lor – ar trebui să fie serviabili, cinstiţi, drepţi, prietenoşi, politicoşi, suverani, să se situeze într-un fel „deasupra lucrurilor", deci sunt, mai de grabă neutri. Sunt aşa-numiţii mediatori, care aplanează conflictele prin dragoste, maturitate şi cunoaştere, oameni aşadar, care sunt conştienţi de forţa gândurilor, ideilor şi faptelor lor şi care acţionează în spiritul adevărului şi echităţii, care uneori sunt ascunse în spatele chichiţelor avocăţeşti de procedură.

Consacrarea unor reguli speciale de procedură în materia medierii

Normele procedurale privind procedura de mediere sunt cuprinse în Capitolul I şi V din lege şi relevă, prin conţinutul şi finalitatea lor, intenţia legiuitorului de a crea un cadru juridic nou menit să asigure o soluţionare rapidă a acestor litigii. Este neîndoielnic că normele care alcătuiesc capitolele au un caracter imperativ relevat de tehnica redactării textelor legale şi alcătuiesc o reglementare aparte a materiei medierii. Sistematizarea acestora în Legea nr. 192/2006 nu este întâmplătoare, ci subliniază concepţia actuală a legiuitorului român în sensul de a conferi caracterul de procedură specială cadrului normativ şi procesual în care se produce rezolvarea acestor litigii. Dar nu în sensul unei definiţii doctrinare[11] care prin sintagma „procedură specială" califică un anumit segment al dreptului procesual civil şi desemnează un „complex de norme procedurale, complementare sau derogatorii de la procedura de drept comun după care se soluţionează numai anumite pricini civile expres determinate de lege" ci aceea de *reguli de procedură speciale în materia medierii* aşa cum pretenţios le-am denumit mai sus.

Concepţia şi scopul avute în vedere de legiuitorul român se reflectă, între altele, în câteva reguli care jalonează întreaga desfăşurare a medierii încă din faza procedurii prealabile încheierii contractului de mediere. Aceste reguli privesc:

- părţile, persoane fizice sau juridice, pot recurge la mediere în mod voluntar, inclusiv după declanşarea unui proces în faţa instanţelor competente,

[9] Publicată în *Monitorul Oficial al României nr. 559/23.06.2004*.
[10] Publicat în *Monitorul Oficial al României nr 45/13.01.2005.*
[11] Mircea N.Costin, Ion Leş, Mircea St. Minea, Dumitru Rada, *Dicţionar de drept procesual civil*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983, p.401.

convenind să soluționeze pe această cale orice conflicte în materie civilă, comercială, de familie, în materie penală, precum şi celor din domeniul protecției consumatorilor, în cazul în care consumatorul invocă existența unui prejudiciu ca urmare a achiziționării unor produse sau servicii defectuoase, a nerespectării clauzelor contractuale ori a garanțiilor acordate, a existenței unor clauze abuzive cuprinse în contractele încheiate între consumatori şi agenții economici ori a încălcării altor drepturi prevăzute de legislația națională sau a Uniunii Europene în domeniul protecției consumatorului (art. 2 alin. 1 şi 2);

- părțile au dreptul de a-şi soluționa disputele prin mediere atât în afara, cât şi în cadrul procedurilor obligatorii de soluționare amiabilă a conflictelor prevăzute de lege (art.2 alin.4);
- în orice convenție ce priveşte drepturi asupra cărora părțile pot dispune, acestea pot introduce o clauză de mediere, a cărei valabilitate este independentă de validitatea contractului din care face parte, medierea înfăptuindu-se în mod egal pentru toate persoanele, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială (art 2 alin.5 şi art.3);
- obligativitatea încheierii contractului de mediere înainte de desfăşurarea şedințelor de mediere (art. 44 alin.2); contractul de mediere se încheie în formă scrisă, sub sancțiunea nulității absolute, se semnează de către părțile aflate în conflict şi de mediator şi se întocmeşte în atâtea exemplare originale câți semnatari sunt (art.47), constituind titlu executoriu cu privire la obligația părților de a achita onorariul scadent cuvenit mediatorului (art.48); declanşarea procedurii de mediere are un important efect: prescripția dreptului la acțiune se suspendă începând cu data semnării contractului de mediere, până la închiderea procedurii de mediere (art.49);
- părțile aflate în conflict se prezintă împreună la mediator. În cazul în care se prezintă numai una dintre părți, mediatorul, la cererea acesteia, va adresa celeilalte părți invitația scrisă, în vederea acceptării medierii şi încheierii contractului de mediere, stabilind un termen de cel mult 15 zile, mediatorul putând face şi alte demersuri legale pe care le consideră necesare pentru invitarea părților la mediere, respectând dispozițiile legii; în cazul imposibilității de prezentare a părții convocate, mediatorul poate stabili, la cerere, o nouă dată pentru prezentarea la mediere, cu acordul ambelor părți, iar dacă cealaltă parte refuză în mod explicit medierea sau nu se prezintă de două ori la rând la datele fixate pentru semnarea contractului de mediere, medierea se consideră neacceptată (art.43);
- medierea se bazează pe cooperarea părților şi utilizarea de către mediator, a unor metode şi tehnici specifice, bazate pe comunicare şi negociere. Metodele şi tehnicile utilizate de către mediator trebuie să servească exclusiv interesele legitime şi obiectivele urmărite de părțile în conflict, iar mediatorul nu poate impune părților o soluție cu privire la conflictul supus medierii (art.50);

- medierea se desfăşoară, de regulă, la sediul mediatorului, dar dacă părţile şi mediatorul convin, poate avea loc şi în alt loc (art.51);
- în tot cursul medierii, părţile au dreptul să fie asistate de avocat sau de alte persoane în condiţiile stabilite de comun acord, ori pot fi reprezentate de alte persoane, care pot face acte de dispoziţie (art.52);
- în scopul creării tuturor premiselor unei bune finalizări a procedurii medierii a fost introdusă o nouă reglementare referitoare la confidenţialitatea informaţiilor furnizate de părţi în cadrul procedurii medierii. Astfel, susţinerile făcute pe parcursul medierii de către părţile aflate în conflict, de reprezentanţii acestora, de avocaţi, specialişti, precum şi de către mediator au caracter confidenţial faţă de terţi şi nu pot fi folosite ca probe în cadrul unei proceduri judiciare sau arbitrale, cu excepţia cazului în care părţile convin altfel ori legea prevede contrariul (art.53);

Dacă, pe parcursul medierii, apare o situaţie de natură să afecteze scopul acesteia, neutralitatea sau imparţialitatea mediatorului, acesta este obligat să o aducă la cunoştinţa părţilor, care vor decide asupra menţinerii sau denunţării contractului de mediere. Mediatorul are dreptul să se abţină şi să închidă procedura de mediere. În această situaţie mediatorul este obligat să restituie onorariul proporţional cu etapele de mediere neparcurse sau, după caz, să asigure continuarea procedurii de mediere, în condiţiile stabilite prin contractul de mediere.

Atunci când în conflictul supus medierii apar aspecte dificil de soluţionat sau controversate, de natură juridică ori din orice alt domeniu specializat, mediatorul, cu acordul părţilor, poate să solicite punctul de vedere al unui specialist din domeniul respectiv, iar când specialistul este din afara biroului său nu i se va dezvălui identitatea părţilor.

Închiderea procedurii de mediere

Caracterul special al închiderii procedurii de mediere decurge din regulile care o guvernează:

a) prin încheierea unei înţelegeri între părţi în urma soluţionării conflictului. Când părţile aflate în conflict au ajuns la o înţelegere, se redactează un acord care va cuprinde toate clauzele consimţite de acestea şi care are valoarea unui înscris sub semnătură privată. Înţelegerea părţilor poate fi afectată, în condiţiile legii, de termene şi condiţii şi nu trebuie să cuprindă prevederi care aduc atingere legii şi ordinii publice. Aceasta va putea fi supusă verificării notarului public în vederea autentificării ori, după caz, încuviinţării instanţei de judecată, care va pronunţa, la cererea părţilor, o hotărâre, potrivit dispoziţiilor art. 271 din Codul de procedură civilă.

b) prin constatarea de către mediator a eşuării medierii. Dispoziţia legală la care ne referim ni se pare cel puţin laconică şi bizară sub următoarele aspecte:

- sub aspect terminologic, primul sens al verbului intranzitiv a eşua se referă la acţiunea de a aşeza voit sau de a se împotmoli în nisip a unui vapor şi abia în sensul secundar la a suferi un eşec[12];
- recunoaşte mediatorului care a instrumentat o procedură de mediere a cărei încheiere o constată o competenţă neţărmurită de nici un criteriu obiectiv. Pur şi simplu mediatorul constată eşecul medierii. Apreciem că aşa cum a procedat în cazul procedurii prealabile încheierii contractului de mediere, la stabilirea unor criterii de timp (exempli gratia 15 zile termenul de acceptare a medierii), prin simetrie, era legal şi firesc ca legiuitorul să stabilească aceleaşi coordonate şi pentru această situaţie. Sau, cel puţin, cum a statuat în art. 60 alin.3 din lege faptul că „dacă una dintre părţile aflate în conflict nu se mai prezintă la mediere, fără a denunţa contractul de mediere în condiţiile alin.1, mediatorul este obligat să facă toate demersurile necesare pentru a stabili intenţia reală a părţii respective şi, după caz, va închide procedura de mediere (n.n sublinierea noastră).

c) prin depunerea contractului de mediere de către una dintre părţi. În orice fază a procesului de mediere, oricare dintre părţile aflate în conflict are dreptul de a denunţa contractul de mediere, încunoştinţând, în scris, cealaltă parte şi mediatorul, care ia act de denunţarea unilaterală a contractului de mediere şi, în cel mult 48 de ore de la data primirii încunoştinţării, întocmeşte un proces-verbal de închidere a procedurii de mediere. Întocmirea procesului – verbal este obligatorie în toate cazurile de închidere a procedurii de mediere, în atâtea exemplare originale câte părţi sunt în litigiu şi va fi semnat de către acestea personal sau prin reprezentant şi de către mediator.

Dispoziţii speciale privind medierea unor conflicte

Medierea în cazul unui litigiu civil
aflat pe rolul instanţelor de judecată

În situaţia în care conflictul a fost dedus judecăţii, soluţionarea acestuia prin mediere poate avea loc din iniţiativa părţilor ori la recomandarea instanţei, acceptată de părţi, cu privire la drepturi asupra cărora părţile pot dispune potrivit legii. Medierea poate avea ca obiect soluţionarea în tot sau în parte a litigiului.

Pentru desfăşurarea procedurii de mediere, judecarea cauzelor civile de către instanţele judecătoreşti sau arbitrale va fi suspendată la cererea părţilor, în condiţiile prevăzute de art.242 alin.1 pct.1 din Codul de procedură civilă, cursul termenului perimării fiind suspendat pe această durată, dar nu mai mult de 3 luni de la data semnării contractului de mediere.

[12] A se vedea *Dicţionarul explicativ al limbii române, DEX*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998, p. 349.

În cazul în care conflictul a fost soluționat pe calea medierii, instanța va pronunța, la cererea părților, o hotărâre care să consfințească învoiala părților, potrivit dispozițiilor art.271 din codul de procedură civilă.

Cu privire la rezultatul medierii apreciem ca fiind utile studiului de față câteva considerații relative la medierea realizată de avocat[13]. Astfel, teza întâi din Statut prevede, cu titlu exemplificativ, că acesta poate consta într-o reparație, recunoaştere reciprocă, prezentare oficială de scuze, armonizarea intereselor părților în vederea ameliorării relațiilor lor viitoare etc. De asemenea, avocatul-mediator are obligația – în temeiul art.95 alin 2 teza a treia din Statut -, de a se asigura ca acest rezultat să fie unul rezonabil. Consemnarea rezultatului se face într-o tranzacție[14], căreia Statutul îi atribuie efectele prevăzute de lege (art.96 teza a doua din Statut).

Dispoziții speciale privind conflictele de familie

În acord cu alte reglementări internaționale în materie[15], legiuitorul român a instituit reglementări speciale referitoare la posibilele conflicte de familie care pot fi rezolvate prin mediere cum ar fi: neînțelegerile între soți cu privire la continuarea căsătoriei, exercițiul drepturilor părinteşti, stabilirea domiciliului copilului, contribuția părinților la întreținerea copiilor, precum şi orice alte neînțelegeri care apar în raporturile dintre soți cu privire la drepturi de care ei pot dispune potrivit legii.

Înțelegerea soților cu privire la desfacerea căsătoriei şi la rezolvarea aspectelor accesorii divorțului se depune la instanța competentă să pronunțe divorțul.

Rezultatul medierii este condiționat de îndeplinirea unor condiții referitoare la interesul superior al copilului, a nevoilor acestuia, iar asumarea responsabilității părinteşti, separația în fapt sau divorțul să nu impieteze asupra creşterii şi dezvoltării acestuia. Dacă, în cursul medierii, mediatorul ia cunoştință de existența unor fapte ce pun în pericol creşterea sau dezvoltarea normală a copilului ori prejudiciază grav interesul superior al acestuia, este obligat să sesizeze autoritatea competentă.

---

[13] Pentru detalii, în legătură cu „Realizarea activității de mediere de către avocat" a se vedea S. Naubauer, T. Savu, *Op. cit*., pp. 194-202.

[14] Contractul de tranzacție este reglementat de art.1704-1717 din Codul civil. A se vedea în acest sens şi Fl. A. Baias, V.Belegante, *Op.cit*., p. 90.

[15] A se vedea Recomandarea Consiliului Europei nr.98(1) din 21 ianuarie 1998, medierea judiciară în Franța accesând site-ul „La justice en France" – http://perso.club-Internet.fr./bois/4eme/justice/z.htm.;Legea cu privire la medierea familială în Canada, site-ul „acces to Justice Network Canadian Law and Justice": http://www.acynet.org./acyfr.html.

Dispoziții speciale privind medierea în cauzele penale

O noutate o reprezintă şi introducerea posibilității folosirii procedurii medierii şi în cauzele penale care privesc infracțiuni pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală.

Ansamblul reglementării instituite prin această Secțiune a II a Capitolului VI al legii se caracterizează ca o normă specială guvernată de reguli proprii, specifice şi derogatorii de la dreptul comun procesual penal, legiuitorul distingând în funcție de momentul declanşării procedurii.

Astfel, în cazul în care procedura de mediere se desfăşoară înaintea începerii procesului penal şi se închide prin împăcarea părților, persoana vătămată nu mai poate sesiza, pentru aceeaşi faptă, organul de urmărire penală sau, după caz, instanța de judecată. Dacă procedura de mediere a fost declanşată în termenul prevăzut de lege pentru introducerea plângerii prealabile, acest termen se suspendă pe durata desfăşurării medierii. În situația în care părțile aflate în conflict nu s-au împăcat, persoana vătămată poate introduce plângerea prealabilă în acelaşi termen, care îşi va relua cursul de la data întocmirii procesului-verbal de închidere a procedurii de mediere, socotindu-se şi timpul scurs înainte de suspendare. În cazul în care medierea se desfăşoară după începerea procesului penal, urmărirea penală sau, după caz, judecata se suspendă, în temeiul prezentării de către părți a contractului de mediere, suspendarea durând până când procedura medierii se închide prin oricare dintre modurile prevăzute de legea medierii, dar nu mai mult de 3 luni de la data semnării contractului de mediere.

În toate cauzele penale medierea trebuie să se desfăşoare astfel încât să fie garantat dreptul fiecărei părți la asistență juridică şi, dacă este cazul, la serviciile unui interpret, iar în cuprinsul procesului-verbal prin care se închide procedura medierii, trebuie să se arate dacă părțile au beneficiat de asistența unui avocat şi de serviciile unui interpret ori, după caz, să menționeze faptul că au renunțat expres la acestea. În plus, mediatorul are obligația să comunice organului judiciar o copie de pe acest proces-verbal întrucât procesul penal se reia din oficiu dacă se constată că părțile nu s-au împăcat. De menționat faptul că, în cazul minorilor, garanțiile prevăzute de lege pentru desfăşurarea procesului penal trebuie asigurate, în mod corespunzător, şi în cadrul procedurii de mediere.

Concluzii

Ca orice nouă reglementare juridică obligată să răspundă unor exigențe minime, astfel încât să cuprindă dispoziții logice, coerente, cu noțiuni sau concepte clare, corecte, inclusiv în cazul preluării unora dintre reglementările internaționale în materie sau a formulării unor definiții proprii, originale, considerăm că această idee a călăuzit şi opera de elaborare şi adoptare a legii medierii şi, ca în majoritatea situațiilor, se vor fundamenta şi alte puncte de vedere, care pot suscita interpretări contradictorii.

Oricum, medierea nu putea exista în afara legii, iar evenimentele care vor urma, practica mediatorilor şi satisfacția clienților acestora poate vor confirma sau infirma temerile şi concluziile exprimate mai sus în legătură cu voința de a reglementa juridic instituția medierii. Şi într-un caz şi în altul, parafrazând cuvintele biblice „Dați Cezarului ce este al Cezarului şi lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu", s-ar putea spune: „Dați mediatorilor ce pot să facă, iar justiției, ceea ce trebuie să facă".

Fără a mai intra în alte amănunte, concluzia specialiştilor este cvasiunanimă; în general, societatea are de câştigat atunci când conflictele se soluționează cu celeritate şi, mai ales, în cazul în care participanții sunt mulțumiți de deciziile luate. Când se ajunge mai rapid la o înțelegere, resursele sociale şi umane afectate soluționării litigiilor pot fi reinvestite în alte scopuri mai eficiente, conducând astfel spre o societate preponderent civilă şi, cu atât mai mult, spre o democrație încununată de succes.

CONSIDERAȚII PRIVIND CONDUCEREA ASIGURĂRII (PROTECȚIEI) GENISTICE ÎN CONCEPȚIA NATO

Col.dr. Mihai Silviu POPESCU

In order to become interoperable with the similar NATO Armed Forces' command structures it is obviously necessary that both, the planning process and the documents elaboration system, should fit each other. For that reason, it's more than necessary personnel training in this field, and the subject in this case has great importance, no matter what the military specialty is.

Țările membre NATO acordă o importanță deosebită armei geniu. Rolul, principiile întrebuințării (utilizării), comenzii şi controlului trupelor de geniu din armatele NATO sunt stabilite prin DOCTRINA TRUPELOR DE GENIU. În afara acestei doctrine s-au realizat şi adoptat STANAG-uri, menite să asigure standardizarea principiilor şi procedurilor genistice. Acestea permit unităților (subunităților) de geniu din structurile NATO executarea misiunilor şi operațiunilor întrunite într-un mod standardizat, indiferent de tipul echipamentului folosit. Totodată fac posibilă predarea (transferul) de misiuni de la o națiune la alta. De reținut este faptul că, în cadrul NATO, întâlnim atât STANAG-uri care sunt specifice exclusiv trupelor de geniu, cât şi STANAG-uri care standardizează anumite proceduri specifice armei geniu pentru toate categoriile de trupe indiferent de armă şi/sau specialitate.

În mod evident conducerea trupelor şi acțiunilor pe linia armei geniu este strâns legată de rolul, misiunile şi principiile de întrebuințare a trupelor de geniu în luptă şi operație. Pentru a înțelege corect principalele aspecte legate de problematica conducerii, considerăm necesar să tratăm pe scurt rolul, domeniile de manifestare, misiunile şi principiile de întrebuințare a trupelor de geniu în concepția NATO.

DOCTRINA TRUPELOR DE GENIU ÎN NATO, la Secțiunea 1 / Capitolul I defineşte rolul trupelor de geniu prin principalele misiuni care le revin acestora:

a) sprijin pentru realizarea mobilității;
b) sprijin printru realizarea contramobilității;
c) sprijin pentru realizarea mascării;
d) suport general genistic.

Din perspectiva domeniilor de manifestare a armei geniu, în doctrina NATO întâlnim două concepte: protecţia şi suportul genistic. „Protecţia include toate aspectele legate de protejarea personalului, armamentului şi a materialelor”[1], acestea putând include, apreciem noi, şi măsuri de inducere în eroare a inamicului.

Protecţia (genistică) implică responsabilităţi pentru toate categoriile de forţe. Trupele de geniu trebuie să asigure sprijin în acest domeniu numai în limita resurselor avute la dispoziţie şi a priorităţilor stabilite de comandant. Măsurile de protecţie încep cu utilizarea elementelor naturale de protecţie, ascunderea şi mascarea, urmate de „lucrări de săpare şi construcţie a poziţiilor de apărare şi protecţie”[2] (în accepţiunea noastră, lucrări de fortificaţii).

Trupelor de geniu, în condiţiile arătate anterior, le revin ca principale misiuni în acest domeniu: acordarea de asistenţă în pregătirea şi executarea fortificaţiilor, realizarea (mecanizată) a lucrărilor de fortificaţii, acordarea de asistenţă în realizarea mascării, ascunderii şi inducerii în eroare a inamicului.

Suportul logistic se realizează prin concentrarea forţelor, echipamentelor şi tehnicii specializate (specifice). Trupele de geniu „trebuie să execute misiuni pentru asigurarea suportului genistic al forţelor tactice”[3].

Decizia finală este luată de comandantul unităţii tactice, rolul important în luarea deciziei revenind specialistului de geniu, care trebuie să-l consilieze pe comandant asupra modului de întrebuinţare a structurilor de geniu.

Principiile definitorii ale angajării (întrebuinţării) trupelor de geniu sunt: principiile războiului ca principii generale şi principiile acţionale (specifice). Cele mai importante principii acţionale sunt: trupele de geniu sunt angajate pe baza deciziei comandantului tactic; coordonarea centralizată şi execuţia descentralizată; stabilirea priorităţilor; avertizarea din timp şi recunoaşterile; suportul logistic; comunicaţiile, standardizarea şi interoperabilitatea. Din lipsă de spaţiu ne vom opri pe scurt asupra câtorva dintre cele mai importante principii.

Coordonarea centralizată şi execuţia descentralizată presupune coordonarea centralizată la cel mai înalt nivel ce se pretează fiecărei situaţii, detaliile de execuţie fiind specificate până la cel mai de jos nivel. **Comanda şi controlul** dau orientarea generală asupra misiunii. Misiunea în esenţă prevede (indică) obiectivele ce trebuie realizate, fără a preciza cu excepţii, modul de realizare. **Stabilirea priorităţilor** se realizează printr-o strânsă legătură între comandantul la nivel tactic şi ofiţerii de stat major pe de o parte, respectiv ofiţerii specialişti de geniu de cealaltă parte. În principiu, rolul important îl au specialiştii de geniu, iar decizia revine exclusiv comandantului unităţii tactice.

---

[1] *Doctrina trupelor de geniu în NATO*, ATP-52, STANAG-2394, p.11.
[2] Ibidem, p.11.
[3] Ibidem, p.12.

Avertizarea din timp şi recunoaşterea presupun, în mod deosebit, necesitatea unor permanente şi oportune informaţii de geniu, organizarea şi existenţa executarea la timp a recunoaşterilor. Acest principiu implică participarea ofiţerilor de geniu la planificarea operaţiilor încă de la începutul activităţilor specifice. Suportul logistic, foarte important pentru geniu impune o asemenea planificarea şi execuţie, încât trupele de geniu să nu-şi întrerupă în nici o situaţie operaţiile. Planificarea, execuţia şi controlul nu trebuie realizate la un nivel prea înalt, acestea putând duce la întârzieri, dar nici la un nivel prea mic, deoarece ar duce la erori datorate lipsei de informaţii necesare.

Comunicaţiile, pornind de la cerinţele de comandă şi control a trupelor de geniu, de la nevoile de informaţii permanente pe care trebuie să le deţină ofiţerii specialişti de geniu, inclusiv pentru revizuirea permanentă a priorităţilor, presupune ca aceştia să fie în măsură: să primească continuu rapoarte şi informaţii despre misiune, să poată trimite permanent şi oportun ordine clare, să fie permanent în legătură cu comandantul tactic şi statul major. Cel puţin din aceste motive, dar nu numai, comunicaţiile sunt vitale, presupunând importante mijloace specializate la dispoziţie.

Standardizarea şi interoperabilitatea sunt principii foarte importante având în vedere faptul că trupele de geniu sunt organizate diferit, la fiecare nivel de comandă şi, deşi misiunile sunt în principiu aceleaşi, procedurile de execuţie (realizare) a acestora diferă.

Interoperabilitatea, în mod deosebit, este un principiu adiţional ce nu trebuie în nici un caz subestimat în procesul de depăşire a diferenţelor dintre conceptele diferitelor state în ceea ce priveşte doctrina şi echipamentele tehnice.

Foarte importantă este compatibilitatea comunicaţiilor, în prezent aceasta fiind limitată mai jos de nivelul grupului de armată, ceea ce poate crea în opinia specialiştilor NATO, probleme serioase în comanda şi controlul operaţiilor multinaţionale. La capitolul comunicare, în afara aspectelor tehnice, limba de comunicarea poate de asemenea constitui o barieră în calea realizării corespunzătoare a comenzii şi controlului.

În ceea ce priveşte planificarea operaţiilor de geniu, doctrina armei geniu din NATO precizează că „planul pentru utilizarea geniştilor este o parte integrantă a planului comandamentului tactic”[4]. Din acest motiv este esenţial ca şeful trupelor de geniu să fie inclus în echipa de planificare, chiar de la început. Acesta trebuie să îndrume comandantul tactic asupra modului cel mai bun de folosire a terenului pentru atingerea scopului comandantului.

Dacă este posibil, „şeful geniului trebuie să fie prezent când comandantul primeşte noi directive de la eşalonul superior”[5].

[4] Doctrina trupelor de geniu în NATO, ATP-52 STANAG-2394, p.16.
[5] Ibidem, p.17.

Ciclul de planificare a „operațiilor de geniu” cuprinde: obținerea informațiilor, formularea planului, prioritățile şi alocarea resurselor.

Aceste elemente ale planului care fac necesară coordonarea vor fi puse de acord cu aspecte ale planului de operații (de exemplu: planul de obstacole cu planul de foc). Privind comanda şi controlul trebuie subliniate câteva aspecte importante.

Un prim aspect care trebuie avut în vedere este acela că, în concepția NATO, trupele de geniu acționează independent, dar de cele mai multe ori „sub comanda şi controlul operațional sau în suport”[6]. Privind comanda se subliniază faptul că, în mod deosebit pe linia suportului logistic, activitățile trebuie obligatoriu coordonate cu eşalonul superior cel mai apropiat, pentru realizarea eficientă a acestuia.

De asemenea se evidențiază faptul că dislocarea şi organizarea trupelor de geniu trebuie să se realizeze în interiorul limitelor tactice.

Comandantul tactic este autoritatea unică, şeful geniului/şeful trupelor de geniu este principalul său consilier, iar şeful/comandantul structurii de geniu primită în sprijin va deține pe linia comenzii o funcție stabilită de comandantul tactic.

Pe linie de comandă, şeful geniului/comandantul forțelor genistice are următoarele responsabilități:

- consilierea permanentă a comandantului tactic;
- comanda şi controlul structurilor subordonate; elaborarea şi integrarea „planului utilizării geniştilor” în planul de operații de arme întrunite; planificarea acțiunilor/utilizării geniştilor la nivelul fiecărei structuri subordonate (formațiuni); coordonarea execuției lucrărilor de geniu.

Pe linia comenzii structurilor de geniu, principalele responsabilități sunt: coordonarea acțiunilor; stabilirea procedurilor de comandă; organizarea legăturilor.

Documentele de bază prin care se asigură informațiile necesare exercitării comenzii şi controlului pe linia armei geniu sunt: raportul de geniu (ENGREP), raportul scurt de geniu (ENGSPOTREP), raportul pentru obstacole (BARREP), raportul de actualizare a datelor genistice (ENGDATREP). Descrierea fiecărui raport este prezentată în STANAG-2096, iar o detaliere a acestora apreciem că nu se impune în contextul aspectelor abordate, din punct de vedere al conducerii protecției genistice la nivel NATO.

În contextul problematicii abordate ne vom opri pe scurt asupra unor aspecte privind „doctrina de geniu pentru operații comune” cu referire directă asupra operațiilor de geniu care sprijină dezvoltarea acțiunilor de luptă pentru

[6] Ibidem, p.17.

manevră, sporesc deplasarea operațională şi strategică şi asigură infrastructura pentru protecția forței. De asemenea, în concepția NATO, operațiile de geniu asigură suport operațiilor logistice şi de sprijin.

Planificarea operațiilor de geniu în acțiunile forțelor comune (întrunite) are la bază mai multe principii:

- **Obiectivul:** direcționează fiecare misiune spre un obiectiv clar definit, precis şi realizabil. În operațiile comune, specialiştii de geniu din forța comună estimează capacitatea genistică de sprijin pe baza analizei necesarului pentru obiectivele stabilite şi pentru cursul propus al acțiunilor (COA). Comandantul forței comune (CFI) stabileşte prioritățile şi sarcinile pentru toate activitățile genistice.
- **Ofensiva:** presupune cucerirea, păstrarea şi exploatarea inițiativei.

Operațiile de geniu sporesc mobilitatea forței întrunite pentru a cuceri şi păstra inițiativa concomitent cu menținerea libertății de acțiune pentru atingerea rezultatelor decisive.

- **Mascarea trupelor:** presupune concentrarea efectelor forței luptătoare la momentul şi locul potrivit pentru a obține rezultate decisive. Operațiile de geniu dau forței comune posibilitatea să deplaseze şi să concentreze forța de luptă prin asigurarea infrastructurii necesare.
- **Economia de forțe:** presupune distribuirea unui minim de forță combatantă, vitală pentru eforturile secundare. Forțele de geniu trebuie să fie angajate şi distribuite judicios pe câmpul de luptă. Deoarece resursele genistice sunt limitate, comandantul forței comune (CFI) trebuie să se asigure că operațiile genistice se concentrează pe sarcinile cele mai importante pentru sprijinirea efortului principal al operației.
- **Manevra:** plasează inamicul într-o poziție dezavantajoasă prin folosirea flexibilă a forței de luptă. Operațiile genistice sprijină schema de manevră a CFI prin sporirea mobilității trupelor proprii şi scăderea mobilității inamicului.
- **Unitatea de comandă:** asigură unitatea efortului prin numirea unui comandant pentru fiecare obiectiv. Pentru obținerea efectelor dorite, operațiile genistice necesită integrare precisă şi sincronizare.
- **Siguranța:** nu permite inamicului să obțină avantajul în mod neaşteptat. Geniştii joacă un rol major în sprijinul protecției forței prin lucrări de întărire şi fortificații, camuflaj, mascare şi inducere în eroare.
- **Surpriza:** presupune prezența la momentul şi în locul potrivit sau într-o manieră care să-l surprindă pe inamic. Operațiile de geniu care sprijină mobilitatea şi contramobilitatea sunt desemnate să acționeze pentru obținerea surprizei. Geniştii asigură mobilitatea pentru a lovi inamicul înainte ca acesta să poată reacționa.
- **Simplitate:** înseamnă pregătirea unor planuri clare, necomplicate şi ordine concise pentru a asigura înțelegerea amănunțită şi corectă. Planificatorii de geniu întrețin simplitatea asigurându-se că organizarea şi

responsabilitățile permit o tranziție lină. Unităților li se asigură ordine de misiune clare, concise, cu oportunitate maximă pentru obținerea planificării centralizate şi a execuției descentralizate.

Este uşor de sesizat că toate aceste elemente materializează de fapt principiile luptei (războiului) la specificul şi rolul armei geniu în operații întrunite.

Foarte mare atenție se asigură în planificarea operațiilor de geniu, realizării „funcțiilor câmpului genistic de luptă". Acestea sunt:

a) **Geniul de luptă.** Componentele geniului de luptă sunt mobilitatea, contramobilitatea şi cercetarea.

b) **Geniul general.** Acesta asigură constituirea şi repararea liniilor de comunicații (LOCs), a rutelor principale de aprovizionare (MSRs), a aerodromurilor, utilităților şi facilităților genistice necesare operațiilor militare comune şi poate fi executat în sprijinul direct al operațiilor (de luptă). Se impune să facem o precizare foarte importantă referitoare la Geniu-Aviație. Forțele Aeriene mențin unitățile de geniu organizate ca Forțe de Geniu de Urgență (PRIME BEEF) sau unități REDHORSE. Aceste unități asigură sprijin în toate operațiile militare. Acestea pot fi planificate şi conduse fie ca o parte a unei forțe aeriene expediționare (AEF), fie ca unități detaşate, care acționează în sprijinul misiunilor specifice sau sarcinilor operaționale. Comanda şi controlul operațiilor de geniu se realizează prin aplicarea următoarelor principii de bază:

- structura de geniu a CFI trebuie să realizeze unitatea efortului;
- simplitatea şi claritatea relațiilor de comandă pentru forțele de geniu trebuie să fie maximă;
- comandantul Forței Întrunite trebuie să stabilească relații de comandă şi control care avantajează flexibilitatea trupelor de geniu;
- structura de comandă a forței de geniu este mai potrivită atunci când forțele de geniu se află în sprijinul direct al misiunilor;
- într-o structură de comandă a elementelor funcționale, relațiile de comandă pentru forțele de geniu se bazează pe cerințele misiunii genistice;
- când se impune, Comandantul Forței Întrunite trebuie să organizeze un stat major de geniu pentru a coordona funcțiile cheie ale geniului.

ASPECTE PRIVIND REALIZAREA INTEROPERABILITĂȚII CU STRUCTURILE NATO ÎN DOMENIUL CONDUCERII PROTECȚIEI GENISTICE

Col.dr. Mihai Silviu POPESCU

The command of specific Engineering units and subunits in missions (actions), which are similar to those of NATO member states, involves knowledge of the field of the main doctrinary principles from concept and action point of view in engineering protection and support, this being largely explained in the article.

Considerăm necesar să evidenţiem pentru început, în linii generale desigur, care este accepţiunea NATO şi care este accepţiunea armatei române dată principalelor concepte cu care operăm în domeniul foarte complex al standardizării.

Interoperabilitatea în accepţiunea NATO a fost definită ca loc şi conţinut într-un concept lărgit şi complex denumit – STANDARDIZARE. Aceasta reprezintă procesul de formulare (elaborare), punere de acord şi introducere a standardelor în cadrul alianţei.

Scopul este, în esenţă, dezvoltarea capacităţii militare a alianţei. De reţinut este că procesul în sine implică însă şi o valoare politică, deoarece este în acelaşi timp şi o demonstraţie de cooperare şi solidaritate.

Interoperabilitatea reprezintă obligativitatea părţilor (sisteme sau forţe) de a furniza (a susţine) şi a accepta servicii de la alţi parteneri de operaţii, cu posibilitatea de a conlucra efectiv.

Pentru a înlătura confuziile, trebuie să aducem în discuţie şi alţi trei termeni frecvent uzitaţi şi anume:

Compatibilitatea – nivelul de bază al standardizării, presupune capacitatea a două sau mai multe părţi de a funcţiona împreună fără o interferenţă negativă (perturbare) reciprocă.

Interschimbabilitate – reprezintă obligativitatea ca două sau mai multe părţi să posede caracteristici compatibile, mijloace cu performanţe similare, astfel încât să poată fi înlocuite unele cu altele fără modificări structurale sau funcţionale.

Comunitatea – presupune că fiecare parte foloseşte echipament, proceduri şi doctrină comune.

Fiecare dintre acestea, inclusiv interoperabilitatea, vizează trei domenii importante:

- **domeniul operațional –** se referă la doctrina forţelor, structuri militare, metode de lucru în comandament, pregătirea şi întrebuințarea forțelor potrivit standardelor şi misiunilor NATO;
- **domeniul material (logistic) –** se referă la asigurarea materială, muniții, mijloace de conducere şi logistice precum şi înzestrarea cu tehnică de luptă şi echipamente;
- **domeniul administrativ –** se referă la terminologia comună şi la sistemul informațional folosit. Interoperabilitatea, prin conținutul său concret are menirea de a face din componenta militară un sistem adaptat la anumite condiții şi cerințe.

În concepția specialiştilor militari occidentali, exprimată în lucrări recente, întâlnim şi definiții uşor diferite. Fie interoperabilitatea este definită ca fiind capacitatea unor sisteme, unități (în sensul de entități sau categorii de forțe) de a asigura serviciile la alte unități sau categorii de forțe şi a utiliza serviciile astfel rezultate în scopul cooperării eficace, fie interoperabilitatea este un sistem integrat care cuprinde doctrine, proceduri, structură organizatorică, personal, echipament, facilități pe linie de comunicații, care furnizează autorităților de la toate nivelurile datele adecvate, în timp real, pentru a planifica, direcționa şi controla activitățile.

În esență, cele trei domenii şi-au păstrat conținutul, cu diferența că domeniul material a fost redefinit ca sintagmă, în prezent fiind utilizat „domeniul tehnic".

La nivelul Armatei României, prima formularea a conținutului conceptului de interoperabilitate a făcut referire directă la „capacitatea comandamentelor, forțelor şi mijloacelor puse la dispoziția alianței de a acționa în comun, de a funcționa ca sisteme în cadrul organizatoric şi de a conlucra eficient atât cu armatele țărilor partenere, cât şi cu cele ale statelor membre NATO"[1].

Într-un sens mai larg, conform Concepției de realizare a interoperabilității Armatei României cu structurile NATO elaborată de Ministerul Apărării, acest proces reprezintă „adaptarea şi implementarea unui sistem de norme, metode şi reguli derivate din experiența şi acțiunile NATO"[2], care au permis crearea unor mecanisme proprii de conducere, execuție şi evaluare, prin elaborarea de standarde şi metodologii adecvate care vor creşte în

[1] Victor Babiuc, *Discursul la reuniunea miniştrilor apărării* de la Sofia din 03.10.1997

[2] *Concepția de realizare a interoperabilității Armatei României cu structurile NATO*, Ministerul Apărării, Bucureşti, 1998, p.5

final capacitatea şi competenţa funcţională ale marilor unităţi (unităţilor) din organica Armatei României în cadrul acţiunilor şi misiunilor NATO.

În accepţiunea Armatei României, domeniul operaţional al interoperabilităţii se referă la doctrina forţelor, la structurile militare, metodele de lucru în comandament, pregătirea şi întrebuinţarea forţelor potrivit standardelor şi misiunilor NATO. Domeniul tehnic, în aceeaşi accepţiune, are în vedere materialele militare, sistemele de armament şi mijloacele de conducere, logistica existentă şi înzestrarea armatelor, precum şi principiile de realizare a logisticii pe toate liniile. În fine, domeniul administrativ se referă la terminologia comună şi la sistemul informaţional folosit.

Sunt uşor de observat, pe de-o parte, similitudini până la asimilare în ceea ce priveşte accepţiunile NATO şi cele ale Armatei României, privind conceptele de bază, ca definire şi conţinut, iar pe de altă parte complexitatea şi dificultatea demersului atât teoretic, cât şi practic, de realizare şi punere în practică.

Desigur, problematica teoretică şi chiar practică cu aspect general este mult mai vastă şi cuprinzătoare, de aceea în cuprinsul materialului vom formula cu predilecţie câteva direcţii care pot conduce la realizarea interoperabilităţii în domeniul conducerii protecţiei genistice.

Apreciem că problemele interoperabilităţii nu trebuie abordate sau rezolvate strict în ordinea ierarhică a nivelurilor sau a domeniilor, ci ţinându-se seama de corelaţiile dintre ele şi în mod deosebit de posibilităţile practice, concrete. Trebuie avut în atenţie că relaţia dintre elementele sistemului este de intercondiţionare, iar pe anumite niveluri, de determinare. De aceea activităţile întreprinse în acest sens trebuie să aibă un caracter sistemic, cu obiective generale şi operaţionale foarte bine concretizate şi să se încadreze într-o concepţie clară şi temeinic fundamentată.

Pentru realizarea interoperabilităţii la nivelul conducerii protecţiei genistice cu structuri similare NATO considerăm că se impun două cerinţe de bază: prima, ca fiecare structură nominalizată sau posibil a fi nominalizată să fie pregătită conform standardelor NATO, iar cea de-a doua este reprezentată de modalitatea prin care aceste structuri pot fi asociate în domeniul operaţional, cu structurile de comandă şi control NATO pentru realizarea pregătirii, desfăşurării şi, nu în ultimul rând, evaluării operaţiilor de geniu.

Aceste cerinţe presupun ca structurile de geniu, desigur cele operaţionale, de comandă şi control, în esenţă comandamentele acestor structuri să posede un limbaj operaţional comun cu cele similare NATO, să dispună de capacitatea de comunicare necesară prin mijloace de legătură şi proceduri de stat major compatibile, chiar comune în marea lor majoritate.

Indiferent de asocierea organizatorică sau structurală, adevărata interoperabilitate se realizează în primul rând în gândire, apoi în acţiune, ceea ce presupune familiarizarea cu limbajul operaţional şi cunoaşterea temeinică a structurilor şi procedurilor NATO de operare şi planificare.

Acesta se realizează şi din punct de vedere structural, urmărindu-se armonizarea organizatorică atât a structurilor funcționale (de conducere) cât şi în mod deosebit a structurilor operaționale (de execuție).

Din punct de vedere procedural, este foarte importantă, chiar decisivă, satisfacerea cerințelor schimbului informațional şi standardizarea limbajului de comunicare şi a procedurilor de operare.

Trebuie înțeles că realizarea interoperabilității operaționale presupune adaptări conceptuale şi implementarea unor noi standarde operaționale ale căror efecte, în prezent şi de perspectivă, vor influența atât practica trupelor de geniu, cât şi practica procedurilor de operare.

Interoperabilitatea operațională în domeniul abordat trebuie să asigure tehnologia şi vocabularul necesar înțelegerii în domeniu cu partenerii NATO, să conducă la eficientizarea relațiilor funcționale pe verticală şi orizontală între elementele structurilor de comandă/conducere, dar în egală măsură să ofere capacitatea formulării unor obiective tangibile, care pot fi real verificate.

Pe lângă compatibilitatea structurală şi a sistemelor de conducere, este foarte importantă armonizarea standardelor din interiorul sistemului propriu cu standardele din sistemele similare NATO, realizarea anumitor interferențe pe domenii şi compartimente structurale.

Este necesară totodată o temeinică cunoaştere a doctrinei de întrebuințare a diferitelor structuri de geniu din armatele statelor NATO, a conceptelor şi procedurilor de gestionare a diferitelor situații, a regulilor de angajare în operații, a procedurilor de operare, precum şi a modalităților de integrare şi lucru în comun cu structuri NATO din arma geniu.

Realizarea interoperabilității în domeniul conducerii acțiunilor militare ale structurilor armei geniu, la toate nivelurile artei militare şi în toate formele de desfăşurare a acestora, presupune în opinia noastră ca domenii de bază următoarele: domeniul doctrinar al armei geniu, domeniul structural (atât la nivelul funcțional cât şi operațional), domeniul comenzii şi controlului, domeniul comunicațiilor, domeniul planificării acțiunilor (protecției genistice) şi domeniul întrebuințării forțelor.

În domeniul doctrinar se impune ca o mare necesitate elaborarea fie a doctrinei armei geniu, având în vedere faptul că structurile similare din armatele NATO acționează potrivit unei doctrine comune, amintită anterior, fie a unui regulament de bază al armei geniu care să includă clar un capitol în care să fie evidențiate principiile, normele şi procedurile care trebuie însuşite şi aplicate în operații multinaționale sub mandat NATO sau ONU. Din punct de vedere doctrinar este necesar să definim concepte, noțiuni, principii, norme şi proceduri care să fie operaționale în limbajul doctrinar al structurilor similare din armatele statelor membre NATO. Este mai mult decât necesară armonizarea conceptual-doctrinară şi adoptarea unui „vocabular” adecvat în domeniul armei geniu, între parteneri, care să conducă la eficientizarea

relaţiilor funcţionale, atât pe verticală, cât şi pe orizontală, între elementele structurilor funcţionale partenere, care să dea posibilitatea formulării clare a unor obiective tangibile şi verificabile, în mod eficient. În egală măsură, o nouă doctrină a armei geniu trebuie să asigure direct sau indirect cunoaşterea doctrinei armei geniu din NATO şi din armatele statelor membre NATO, a conceptelor şi procedeelor de gestionare a acţiunilor trupelor de geniu, a regulilor de angajare a forţelor, a procedurilor de operare standard, precum şi a modalităţilor de integrare şi lucru în cadrul structurilor similare NATO. Totodată, foarte important este să fie definite cu claritate modalităţile prin care structurile de geniu din armata noastră pot fi integrate sau asociate cu structurile NATO, în mod deosebit cu structurile de comandă şi control, în scopul realizării pregătirii, desfăşurării şi evaluării protecţiei genistice. De asemenea, doctrina armei geniu trebuie să stabilească şi să precizeze cu claritate principiile şi normele, obligativităţile şi limitele ori restricţiile implementării şi aplicării sistemului complex de STANAG-uri care armonizează întrebuinţarea structurilor de geniu din armatele NATO în operaţii multinaţionale. Cu alte cuvinte, este absolut necesară o doctrină a armei geniu, care, indiferent de situaţie, context sau asociere organizaţională, să creeze condiţiile optime şi clare necesare realizării unei adevărate interoperabilităţii, pornind de la ideea că aceasta presupune înainte de orice interoperabilitatea în gândire, ca demers obligatoriu pentru realizarea interoperabilităţii în acţiune.

În ceea ce priveşte domeniul structural, atât din punct de vedere funcţional, cât şi operaţional sunt de evidenţiat câteva aspecte deosebit de importante, care pot aduce clarificări şi totodată pot direcţiona activitatea în interiorul armei geniu, în acest domeniu. În opinia noastră interoperabilitatea din punct de vedere structural trebuie să permită şi să conducă la compatibilitatea şi capacitatea de coordonare eficientă a acţiunilor specifice (protecţiei genistice), la capacitatea de organizare şi coordonare coerentă a acţiunilor de informare, atât pe verticală cât şi pe orizontală, având în vedere implicaţiile subordonărilor, a resubordonărilor, în contextul acţiunilor/operaţiilor multinaţionale. În egală măsură, în special la nivel funcţional trebuie realizată capabilitatea de stabilire în detaliu, realizare şi coordonare a măsurilor de sprijin şi asigurare de luptă, având în vedere particularităţile situaţiilor specifice acţiunilor: proiecţia forţei, intrarea în teatrul de operaţii, necesitatea angajării imediate în misiuni specifice, protecţia multidimensională a acţiunilor, realizarea unui sistem logistic flexibil, dezvoltarea capacităţii de acţiune întrunit etc.

Structurile specifice armei geniu (indiferent de categoria de forţe din care fac parte) trebuie să deţină o capacitate informaţională ridicată de evaluare rapidă a situaţiilor, capacitate de manevră şi dislocare rapidă în teatrul de operaţii multinaţionale. Structurile funcţionale trebuie să realizeze /

să fie în sine un sistem de conducere fluent şi sincronizat, atât în interiorul structurii, cât şi cu structuri similare. În egală măsură este necesar să aibă disponibilități pentru realizarea comunicațiilor, să fie structuri flexibile, eficiente şi adaptabile, capabile să opereze în toate tipurile de acțiuni şi în toate zonele de acțiune, şi foarte important, să fie capabile să asigure comanda şi controlul forțelor într-un sistem multinațional unitar.

Domeniul comenzii şi controlului este domeniul vital pentru realizarea interoperabilității. Comanda trebuie să realizeze şi să asigure continuu conexiunea între conținutul conceptual şi execuția acțiunilor specifice. Ansamblul activităților şi mijloacele prin care se declanşează acțiunile de luare şi îndeplinire a deciziilor trebuie să fie compatibile cu cele utilizate în sistemul comenzii şi controlului structurilor similare din NATO. Comanda, ca instrument ce face legătura între etapa de concepție şi cea de execuție, fiind o funcție importantă a conducerii, trebuie să asigure funcționalitatea sistemului condus, în contextul cerințelor de interoperabilitate în teatrul de operații multinațional. În egală măsură, controlul are în ansamblul conducerii funcția legăturii inverse. Controlul trebuie să asigure cunoaşterea permanentă a realității sistemului condus, modul de înfăptuire a misiunilor destinate realizării protecției genistice şi a rezultatelor obținute.

Obiectivele, scopurile şi sarcinile stabilite prin decizie sunt coordonate în etapele de execuție prin control, care printre altele are rolul de a adapta permanent acțiunile la scopuri şi obiective şi a asigura realizarea standardelor de eficiență. Este foarte important de înțeles că, deşi sunt analizate, de regulă separat, comanda şi controlul sunt o entitate funcțională.

În ceea ce priveşte planificarea, aceasta reprezintă un domeniu deosebit de important la nivelul conducerii protecției genistice fiind de altfel o verigă esențială care se identifică ca unul din atributele importante ale conducerii.

Pentru realizarea interoperabilității în acest domeniu, în opinia noastră se impun mai multe cerințe/direcții de acțiune.

Trebuie pornit de la înțelegerea acestui atribut (funcție) ca proces unic, coordonat şi interoperabil, a cărui finalitate este fie un plan, fie o directivă/ordin care să genereze o acțiune militară clară în domeniul realizării protecției genistice. Acest proces implică un sistem de planificare bine structurat şi definit. Pentru a fi interoperabili cu structurile de conducere similare din armatele NATO, este absolut necesar ca atât procesul de planificare cât şi sistemul de planificare şi documentele specifice (plan, directivă-ordin) să fie similare sau cât mai aproape de cele uzitate în NATO. Aceasta impune, din perspectiva procesului de planificare, proceduri comune (eventual compatibile), iar din perspectiva sistemului, mijloace şi metode unitare. Procesul şi sistemul de planificare impun o temeinică pregătire a personalului din structurile de conducere, un sistem informațional organizat atât pe orizontală, cât şi pe verticală. În egală măsură impun implementarea STANAG-urilor şi a documentelor tipizate, utilizate în sistem NATO.

UTILIZAREA SISTEMELOR DE COMUNICAȚII TACTICE ÎN OPERAȚIA "IRAQI FREEDOM"

Col.(r) prof.univ.cons.dr. Gruia TIMOFTE

The Third Infantry (Mechanized) Division successfully communicated over non-doctrinal distances while on the move, not only through the systems and procedures that were in place, but also by fielding new equipment, integrating available communications technology, and developing tactics, techniques, and procedures to resolve issues that arose during planning for Operation IRAQI FREEDOM. The division successfully executed their mission with several small command post configurations. Two of these smaller, more mobile command posts included M4 command and control vehicles equipped with multiple types of single channel radios, a small-pipe on-the-move International Maritime Satellite (INMARSAT) data connection, and external connections for more robust data networking at the halt. The division's future communications will require a more mobile, capable, modernized system to better facilitate the command and control requirement it will have for future conflicts.

D. 3 I. a comunicat cu succes informaţii la distanţe mai mari decât cele prevăzute în cerinţele doctrinare, din mişcare, nu numai cu sistemele şi procedurile utilizate până la începerea conflictului, dar şi prin implementarea a noi echipamente, a tehnologiei informaţiei şi comunicaţiilor, precum şi prin dezvoltarea tacticilor, tehnicilor şi procedurilor pentru a rezolva problemele care s-au ridicat pe timpul Operaţiei "Iraqi Freedom" (OIF). Divizia şi-a îndeplinit misiunile la nivelul cerinţelor utilizând câteva puncte de comandă în configuraţii reduse. Două dintre aceste puncte de comandă au avut vehicule C2 (comandă şi control) de tip M4 echipate cu mai multe tipuri de mijloace radio mono-canal, o magistrală de capacitate mică pentru comunicaţii de date prin sateliţi INMARSAT şi conexiuni externe robuste la reţeaua de date staţionară. Comunicaţiile viitoare ale diviziei vor solicita un sistem mult mai mobil, eficient şi modernizat pentru a satisface mai bine cerinţele C2 pentru viitoarele conflicte. Acesta nu va deveni numai o versiune modernizată a

sistemelor existente, ci un nou sistem care să sprijine cerinţele de conectivitate ale ABCS (Army Battle Command System – Sistemul de Comandă în Luptă al Trupelor de Uscat) şi va fi integrat treptat în fiecare vehicul din punctele de comandă sau prin extensia cu vehiculele din centrele de acces.

Principalele lecţii învăţate se referă la următoarele probleme:

- echipamentele radio de abonat mobil nu satisfac cerinţele de comunicaţii pentru conducerea acţiunilor de luptă pe timpul deplasărilor pe distanţe mari a punctelor de comandă. De aceea, este necesar un nou sistem de comunicaţii capabil să asigure conexiuni de voce şi date în întregul spaţiu de luptă al diviziei, la distanţe mari şi pe timpul deplasărilor;
- Trupele de Uscat trebuie să-şi sprijine unităţile prin asigurarea accesului la sistemele de comunicaţii prin satelit, în special la canale de satelit de 25 kHz, atât pe timpul instruirii, cât şi pe timpul desfăşurării operaţiilor (conform principiului „instruieşte-te ca în luptă”);
- compartimentul G6 trebuie să determine necesităţile de comunicaţii prin satelit, iar comandantul corpului de armată să stabilească prioritătile de utilizare a acestora;
- unităţile de acces radio distante şi unităţile care dispun de mijloace radioreleu pentru conectarea la centrele de acces necesită staţii radio de abonat mobil şi măsuri de protecţie a acestor forţe şi mijloace;
- compartimentul G6 va mai asigura conectarea telefoanelor şi calculatoarelor prin fir la punctele de comandă ale diviziei numai dacă se menţin configuraţii de tipul centrului operaţional tactic;
- unităţile trebuie să realizeze un calcul mai riguros al necesarului de frecvenţe care să fie transmis compartimentului G6 pentru validare şi rezolvare;
- divizia trebuie să aibă un acces facil la frecvenţele pentru sistemul radio de abonat mobil (MSE – Mobile Subscriber Equipment) care trebuie coordonate, analizate pentru a elimina conflictele şi alocate de către un manager al frecvenţelor de la eşalonul superior, dispus în apropierea dispozitivului diviziei;
- securitatea comunicaţiilor şi procedurile de operare standard trebuie revalidate, repetate şi distribuite tuturor eşaloanelor pentru a se asigura că unităţile cunosc procedurile corecte pentru securitatea comunicaţiilor şi aplicarea coordonată a planurilor;
- transmiterea cheilor de criptare de grup prin reţeaua radio de abonat mobil reprezintă o măsură de rezervă faţă de transmiterea normală a acestora, mai ales atunci când există constrângeri generate de distanţele mari;
- telefoanele din sistemul de sateliţi Iridium reprezintă un mijloc eficient în asigurarea comunicaţiilor sigure prin sateliţi de comunicaţii comerciali. Au fost sesizate unele dificultăţi în utilizarea lor şi fiabilitatea relativ scăzută a acestora;

- sistemul de comunicaţii prin satelit INMARSAT şi-a demonstrat eficienţa în asigurarea conectivităţii limitate în voce şi date pentru vehiculele C2 pe timpul deplasării, dar terminalele din acest sistem au fost aduse prea târziu în cadrul diviziei;
- a existat o cerere mult mai mare pentru sateliţi de televiziune decât s-a estimat iniţial. Se urmăreşte posibilitatea asigurării cu receptoare TV de satelit până la nivelul centrelor de operaţii tactice din cadrul brigăzilor;
- divizia are nevoie de mai multe mijloace radio monocanal prin satelit, chiar dacă lucrează numai în trei reţele (C2, operaţii şi cercetare, sprijin de foc), în scopul de a asigura mijloacele radio pentru elemente sau cerinţe neprevăzute şi echipele de luptă ale brigăzilor la distanţe foarte mari;
- în absenţa unui sistem rapid de ridicare a antenelor, unităţile trebuie să dezvolte tactici, tehnici şi proceduri de instalare mai operativă a acestora.

Planificarea şi întrebuinţarea în operaţie a sistemelor de comunicaţii

B. Trs. al diviziei este dotat cu un sistem radio de abonat mobil care nu poate fi utilizat din mişcare şi nici nu poate fi modernizat sau modificat pentru a opera în acest mod. Diviziile digitalizate au unităţi de transmisiuni cu echipamente mult mai moderne, dar sunt la fel de limitate şi incapabile să lucreze pe timpul deplasării. De aceea, un nou sistem de comunicaţii este necesar pentru acţiunile din mişcare, care să asigure comunicaţii de voce şi date la distanţe mari. Acest sistem trebuie să fie proiectat pentru a asigura conectarea tuturor unităţilor până la nivel companie inclusiv. La nivelul punctelor de comandă ale diviziei, mici şi mobile, vehiculele de comunicaţii trebuie să fie la fel de mobile şi viabile ca şi punctele de comandă, iar planificatorii comunicaţiilor, inginerii de sistem şi operatorii trebuie să aibă acelaşi nivel de cunoaştere a situaţiei şi de acces la mijloacele C2 ale diviziei ca şi celelalte elemente din structura organizatorică a diviziei.

Pe timpul OIF, D. 3 I. a achiziţionat şi echipat 3 vehicule C2 de tip M4. Fiecare vehicul a fost dotat cu un set de mijloace radio HF, VHF, UHF în gama 3 – 3000 MHz, EPLRS (Enhanced Position Location Reporting System – Sistemul de raportare avansat al poziţiei), de satelit (INMARSAT, Iridium) şi conexiuni de voce şi date prin MSE, în staţionare. Capabilităţile INMARSAT s-au implementat, în ultimă instanţă, în ziua în care divizia a trecut graniţa cu Irakul şi nu au fost funcţionale complet până s-a ajuns la atacarea poziţiilor de la nord de Najaf. Viitoarele vehicule C2 trebuie să ofere o lărgime de bandă mai mare de 64 Kbps în INMARSAT pentru a conecta toate categoriile de sisteme C2. Canalele de satelit de 5 KHz au dovedit o calitate scăzută din cauza întârzierilor la acces şi nivelului inacceptabil al erorilor. Numai accesul la satelit cu un unghi de 40^0 deasupra orizontului va potenţa desfăşurarea operaţiilor din mişcare cu echipamente radio obişnuite. Sunt necesari mai mulţi sateliţi în fiecare teatru pentru a se asigura accesul la satelitul potrivit, la un unghi adecvat şi în bandă largă.

Din analiza activității de planificare a sistemelor de comunicații au rezultat următoarele concluzii:

- necesitatea dezvoltării capacităților de comunicații din mişcare de pe platformele C2 dispuse pe vehicule;
- dezvoltarea unor puncte de comandă cu integrarea sistemelor de comunicații şi a celor informatice interoperabile pentru fiecare sistem operațional din spațiul de luptă;
- extinderea comunicațiilor prin satelit, în special a celor monocanal, şi asigurarea accesului pentru instruirea operatorilor;
- sistemul MSE nu poate sprijini divizia cu capacităților necesare pe timpul deplasării;
- s-au primit mijloace de întărire de la C. 5 A.: 1 centru de comunicații de sprijin; 3 centre de comunicații de extensie; 2 terminale de satelit multicanal TSC-93 şi 3 antene de satelit cu câştig mare;
- divizia a dispus batalionul pentru centrul operațional tactic şi centrul de control al sistemului împreună cu G6 la punctul de comandă principal al diviziei pentru a forma un centru de securitate şi operații al rețelei de comunicații a diviziei. Aceasta a eliminat eforturile redundante desfăşurate în ambele structuri şi a îmbunătățit fluxul informațional dintre comunitatea de transmisiuni şi statul major al diviziei. O structură similară, dar mai redusă, a fost constituită şi la punctul de comandă tactic, care a potențat comanda şi controlul elementelor de sprijin de transmisiuni ale brigăzilor şi altor elemente înaintate ale diviziei;
- necesitatea repartizării unor elemente de acces radio, în limita vizibilității directe, în cadrul unor unități importante;
- necesitatea elaborării unei scheme standard de instalare a centrelor de comunicații ale punctelor de comandă.

Managementul frecvențelor

a) Sprijinul limitat cu frecvențe pentru mijloacele monocanal prin satelit. Datorită cererilor mari pentru rețele de comunicații monocanal prin satelit, Comandamentul Central a asigurat componentei terestre o bandă de frecvențe limitată. C. 5 A. a primit 2 frecvențe cu lărgimea de bandă de 25 KHz, iar D. 3 I. nici una. Divizia a primit 2 frecvențe cu lărgimea de bandă de 5 KHz. În ambele situații, calitatea comunicațiilor a fost sub nivelul mediu, cu jumătate din comunicații de voce neinteligibile. După începerea operațiilor, divizia a primit un canal de 25 KHz care a îmbunătățit capacitatea comunicațiilor de a realiza C2. La nivelul C. 5 A., canalul de 25 KHz primit a fost utilizat pentru terminalele de voce digitale de bandă îngustă proiectate pentru canale de 5 KHz. Divizia a organizat 3 rețele cu lărgimea de bandă de 5 KHz pentru operații, cercetare şi sprijin de foc.

Divizia se aşteaptă la cereri mai mari de bandă de frecvenţe pentru a acoperi distanţe mari şi a lupta într-un spaţiu neliniar, discontinuu. Brigada trebuie să fie asigurată cu un număr mai mare de mijloace radio mono-canal prin satelit sau un sistem de comunicaţii de rezervă cu mare densitate de mijloace.

b) Planificarea frecvenţelor MSE. În timpul etapei de planificare, divizia a solicitat un set de frecvenţe pentru MSE în scopul rezolvării conflictelor şi repartiţiei acestora, în cadrul acesteia utilizând expertiza unor specialişti în managementul frecvenţelor din fiecare punct de comandă de batalion. Cererile diviziei au intrat în contradicţie cu dorinţa C. 5 A. care dorea să controleze la nivel central şi să repartizeze frecvenţele MSE în întregul teatru de operaţii. Abordarea corpului avea avantajul de a preveni apariţia interferenţelor între sisteme. B. 123 Trs. a deţinut poziţia de manager de frecvenţe pe timpul deplasării şi când se lucra numai cu mijloace radio cu modulaţie în frecvenţă. Apariţia unor interferenţe între frecvenţele din banda I MSE şi reţelele monocanal prin satelit în zona aeroportului internaţional din Bagdad a impus deplasarea unui manager de frecvenţe al teatrului în zona de conflict pentru a rezolva aceste probleme. A rezultat necesitatea ca managerii de frecvenţe să realizeze un echilibru între cerinţa de control centralizat cu realitatea unei execuţii descentralizate. Pentru ofensivă s-au asignat frecvenţe fiecărui sistem MSE.

c) Lipsa frecvenţelor de rezervă pentru mijloacele radio cu modulaţie în frecvenţă. A existat o lipsă acută de frecvenţe de rezervă pentru mijloacele radio cu modulaţie de frecvenţă din cauza numărului mare de unităţi din structura organizatorică a diviziei. Divizia a lucrat cu 699 identificatori de reţele (300 - 999), iar în raionul de dispunere a avut 10 frecvenţe libere. Pe timpul realizării dispozitivului ofensiv şi ocupării Irakului, divizia a fost autorizată să utilizeze identificatori suplimentari. A rezultat că unităţile trebuie să anticipeze şi să trimită o listă detaliată cu cererile de frecvenţe la G6. De asemenea, aceiaşi identificatori de reţea utilizaţi pentru instruire trebuie să fie utilizaţi şi pe timpul operaţiei.

d) Cereri de frecvenţe în gama HF neanticipate. Managerul de frecvenţe al diviziei a coordonat un set de frecvenţe la sosirea în teatru. După primirea instrucţiunilor de operare electronică a comunicaţiilor întrunite, managerul a fost solicitat să satisfacă cereri de frecvenţe radio în gama HF pentru poliţia militară, operaţii psihologice, operaţii ale mijloacelor blindate. Divizia nu a putut satisface toate cererile, dar a solicitat şi primit frecvenţe suplimentare. A rezultat concluzia că fiecare unitate şi mare unitate trebuie să aibă calculat un număr standard de frecvenţe care să se centralizeze la G6.

e) Saltul de frecvenţă. Toate reţelele care au utilizat staţii radio cu modulaţie de frecvenţă (SINCGARS) au folosit saltul de frecvenţă, ţinându-se cont şi de capacităţile de război electronic ale inamicului. Este necesară

realizarea analizei deliberate a capacităților de război electronic ale inamicului pentru a se determina dacă poate fi acceptat riscul de a lucra pe frecvență fixă în loc de salt de frecvență. În acest caz, inamicul poate utiliza războiul electronic prin acțiuni de interceptare, bruiaj, goniometrare şi de a exploata comunicațiile, precum şi de a lovi punctele de comandă. Oricum, dacă inamicul nu are asemenea capacități, nu există nici un risc. Echipamentele radio proprii se vor folosi în modul cel mai potrivit în funcție de amenințarea inamicului.

Securitatea comunicațiilor

a) Impactul securității comunicațiilor asupra operațiilor. În mod normal, managementul COMSEC (securitatea comunicațiilor) se realizează în punctul de comandă logistic şi reprezintă un proces prin care supervizorii proiectează COMSEC, se întorc la punctul de comandă principal şi distribuie cheile unităților subordonate. Acestea s-au repartizat pentru o perioadă de o lună.

COMSEC are o eficiență diferită în timp în funcție de sistem, clasificarea informațiilor ce se transmit şi probabilitatea ca acestea să fie compromise. Întreruperea şi schimbarea COMSEC se produc la perioade fixe de timp (săptămânal, lunar) şi nu sunt sincronizate cu desfăşurarea operațiilor. Aşa cum s-a întâmplat în multe operații anterioare, D. 3 I. a solicitat aprobarea să mențină COMSEC la aliniamentul de atac pentru a preveni pierderea comunicațiilor. Deşi cererea a fost refuzată, Comandamentul Componentei Terestre a autorizat schimbarea cheilor de secretizare în cele mai multe sisteme înainte de aliniamentul de atac, în scopul de a evita impactul schimbării. Divizia a schimbat cheile cu câteva zile înainte de a ajunge la aliniamentul de atac. Ca o componentă a acestui proces, B. 123 Trs. a schimbat cheile în rețeaua MSE. În timpul desfăşurării operațiilor, unitățile au raportat posibile compromiteri ale cheilor de secretizare, în locuri unde din cauza acțiunilor tactice s-au distrus echipamente şi dispozitivele de păstrare a cheilor nu au fost distruse sau nu au fost şterse cheile. În aceste situații, autoritatea de control COMSEC a decis ca măsură imediată schimbarea cheilor. Din cauza amenințărilor precum ambuscadele organizate împotriva vehiculelor uşoare şi elicopterelor, nu au existat căi sigure de transfer pe suporturi electronice al cheilor COMSEC. Compartimentul G6 al D. 3 I. a conlucrat cu B. 123 Trs. pentru a abilita centrele din rețeaua MSE să transfere cheile spre alte centre care, la rândul lor, să transmită pe canal unic vocal cheile de la punctul de comandă principal la punctul de comandă tactic, iar punctul de comandă tactic să schimbe cheile la sistemele de satelit ale C. 5 A.

Este necesar să se limiteze nivelurile ierarhice de păstrare a cheilor în scopul de a evita compromiterea lor. Bazându-se pe evaluarea amenințării, cheile COMSEC pot fi menținute pentru a coincide cu perioada consolidării şi pregătirii viitoarelor operații. Planurile flexibile de transmitere a cheilor prin

curier pot fi dublate, când este necesar, prin transfer electronic de la un centru de comunicații la alt centru de comunicații.

b) Verificarea compromiterii planului COMSEC. Compartimentul G6 trebuie să verifice posibilele compromiteri ale planului COMSEC al diviziei. În asemenea cazuri se suprimă distribuția cheilor. Pentru divizie au fost distribuite cheile pentru 90 de zile, iar divizia le-a distribuit brigăzilor pentru 30 de zile. Planul prevedea ca atunci când se compromit cheile, nivelul cel mai mic să distribuie noi chei către utilizatorii săi. Planul trebuie să prevadă detaliile pentru distribuția cheilor de la punctul de comandă logistic către cele mai înaintate unități, precum şi procedura de raportare de la divizie la eşalonul superior. Trebuie, de asemenea, realizate antrenamente în acest scop.

Se impune dezvoltarea procedurilor de operare standard la nivelul diviziei, brigăzilor şi batalioanelor care să stipuleze modul de acțiune în caz de compromitere a cheilor. De aceea, se vor distribui cheile strict necesare şi nu toate pentru 90 de zile.

În condiții similare, biroul de management COMSEC al diviziei trebuie să determine punctele de introducere şi menținerea unei persoane în aceste puncte pentru a retrage cheile vechi şi a le transporta la punctul de comandă logistic. Toți membrii biroului de management al COMSEC al divizei implicați în distribuția cheilor trebuie să dispună de un vehicul pentru a facilita această operațiune.

c) Distribuția cheilor prin MSE. Când s-a confruntat cu situații în care divizia nu era capabilă să distribuie cheile COMSEC din cauza distanțelor mari dintre punctele de comandă şi unitățile subordonate, G6 a utilizat metoda de transfer a cheilor de grup, aceeaşi pe care a utilizat-o B. 123 Trs. pentru transmiterea cheilor de la un centru la altul. Supervizorul COMSEC de la punctul de comandă tactic al diviziei s-a deplasat la cel mai apropiat centru pentru a instala cheile COMSEC şi apoi le-a distribuit la subordonați manual.

Transferul de grup este o alternativă eficientă la distribuția punct la punct. Această metodă este funcțională numai dacă legătura dintre centre este de bună calitate, altfel cheile pot fi deteriorate. De asemenea, aceasta nu garantează distribuția sigură la un singur destinatar, precum distribuția punct la punct.

Potențatorii electronici

a) Sistemul de date şi voce INMARSAT. D. 3 I. a primit sistemul de comandă şi control M4 prea târziu pentru a fi în măsură să asigure instruirea şi instalarea adecvate. De asemenea, grupul de comandă al D. 3 I. nu a fost instruit privind utilizarea terminalelor Mini-M INMARSAT.

Când compartimentul G6 a primit aceste terminale, războiul începuse cu utilizarea altor sisteme de comunicații. De asemenea, au fost unele probleme cu instruirea, alimentarea (220 V), sistemul de antene. De aceea,

aceste mijloace nu au fost folosite până în februarie când au fost repartizate la punctul de comandă logistic. S-a impus continuarea colaborării cu INMARSAT pentru instruire. Fluxurile de 64 Kbps sunt utile pentru legătura punctelor de comandă pe timpul opririlor scurte ale acestora.

b) Telefoanele celulare. În timpul fazelor de primire, integrare şi deplasare, divizia s-a bazat, în mare măsură, pe telefoanele celulare comerciale nesecretizate. Aceste telefoane au fost utilizate pentru comunicații la distanțe mari. În acelaşi timp, din cauza faptului că telefoanele sunt nesecretizate, utilizarea lor a fost limitată. S-au folosit mijloace de tip Smart, apoi Motorola XTS-3000 (numai pentru poliția militară). S-a recomandat cumpărarea mai multor mijloace Motorola şi să se asigure că au primit cartele sigure.

c) Telefoanele Iridium. Acestea au fost folosite limitat datorită fiabilității scăzute şi cerințelor de exploatare pretențioase. Divizia a achiziționat inițial 13 telefoane ajungând, în final, la 70 (din care 10 au fost păstrate în rezervă). La fel ca terminalele de satelit mono-canal, aceste telefoane au asigurat comunicații de voce, în clar, indiferent de distanță. Oricum, aceste telefoane nu au fost eficiente în aproximativ 50% din situații din cauza următoarelor fenomene: convorbirile se întrerupeau în timpul desfăşurării; nu se realiza conexiunea; bateria avea un timp de funcționare redus, ceea ce impunea oprirea telefoanelor pentru încărcarea bateriei; bateriile puteau fi încărcate numai la 110 V; utilizatorii nu cunoşteau codul PIN pentru încărcarea şi realizarea de convorbiri secretizate.

De asemenea, unitățile nu au utilizat întotdeauna telefoanele în modul secretizat, punând în pericol securitatea operațiilor prin transmiterea informațiilor clasificate.

d) Sateliții TV comerciali. Înainte de desfăşurarea diviziei s-au instalat sateliți TV comerciali numai la punctele de comandă, în aşteptarea Sistemului de Difuziune Global (GBS – Global Broadcasting System) care să asigure servicii în teatru. Divizia a primit GBS chiar înainte de a trece aliniamentul de contact şi s-a putut coordona cu Directoratul pentru Managementul Informațional pentru a primi decodere KUSAT. După trecerea de aliniamentul de contact, divizia s-a coordonat cu C. 5 A. pentru a primi decodere pentru satelit AFRTS. Oficiul de automatizare al diviziei a studiat cerințele de asigurare a recepției prin sateliți TV în mai multe locuri din punctele de comandă. Această problemă nu este în responsabilitatea compartimentului G6.

Sistemele radio tactice

a) Terminalul radio de comunicații prin satelit AN/PSC-5. Divizia a dispus de un număr mic de asemenea mijloace (49) care s-au utilizat în 3 rețele: C2; conducerea focului; operații şi cercetare. S-a recomandat achiziția mai multor mijloace de acest tip.

b) Terminalul de satelit AN/PSC-11. Divizia a primit 10 terminale monocanal portabile cu protecție împotriva bruiajului pe care le-a repartizat

elementelor de logistică pentru comunicaţii la mare distanţă. Unele dificultăţi în folosirea acestui terminal au fost determinate de faptul că nu poate fi utilizat pe timpul deplasării şi că trebuie alocat timp mare pentru instalare.

c) Familia de mijloace radio cu modulaţie în frecvenţă SINCGARS. În aşteptarea unor mijloace radio cu modulaţie în frecvenţă cu bătaie mai mare, artileria diviziei a combinat două tipuri de antenă: una de 9 m (SHF) catarg şi două de tipul OE-254 pentru a se crea o antenă înaltă pentru centrul operaţional tactic al artileriei. Un neajuns l-a constituit lipsa unor dispozitive automate de ridicare a catargului.

Bibliografie

*** *Third Infantry Division (Mechanized) After Action Report Operation IRAQI FREEDOM*, Fort Hood, Texas, 2004, pp. 2-5, 183-196, 265-268.

*** *Operations in Iraq. Lessons for the Future*, Ministry of Defence, London, 2003.

*** *Operations in Iraq. First Reflections*, Ministry of Defence, London, 2003.

Smith J., *Operation Iraqi Freedom. PEO Soldier Lessons Learned*, Newland, 2003.

Biddle S., Embrey J., *Iraq and the Future of Warfare*, US Army War College, 2003.

CONCLUZII ŞI ÎNVĂŢĂMINTE PRIVIND COMANDA ŞI CONTROLUL LUPTEI DIN MIŞCARE LA EŞALOANELE TACTICE

Col.(r) prof.univ.cons.dr. Gruia TIMOFTE

Currently, command and control is conducted from Command Posts (CP). There are three basic areas of battle command; the current fight, future planning, and support. The current fight is the responsibility of the Division Tactical CP, which is usually small and mobile and allows the commander to plan and monitor the battle from a remote location. This planning is conducted from a much larger command post, Division Main (DMAIN), which performs functions such as coordination, synchronization, prioritization, and allocation of resources and is not as mobile as the DTAC. Finally, support functions are run from the Rear CP, which includes sustainment, maintenance, movement control, and fire support.

În mod normal, comanda şi controlul acţiunilor de luptă se realizează de la punctele de comandă. Pe timpul Operaţiei ”IRAQI FREEDOM”, divizia a organizat patru puncte de comandă: punct de comandă de asalt; punct de comandă tactic; punct de comandă principal (de bază); punct de comandă logistic. În cadrul acestor puncte de comandă se derulează trei categorii de activităţi de bază: conducerea acţiunilor de luptă în curs de desfăşurare; planificarea acţiunilor viitoare; asigurarea sprijinului acţiunilor de luptă. Pentru conducerea acţiunilor de luptă în curs de desfăşurare se utilizează punctul de comandă tactic al diviziei, care este mai mic, foarte mobil şi permite comandantului să planifice şi monitorizeze lupta dintr-un raion dispus la o anumită distanţă de aliniamentul de contact (zona acţiunilor de luptă). Acest punct de comandă se deplasează împreună cu elementele de cercetare şi siguranţă şi se instalează, în timp scurt, în raionul ales în acest scop. A doua categorie de activităţi o reprezintă planificarea luptei şi a cercetării în adâncime care se realizează de la un alt punct de comandă – punctul de comandă principal (de bază) al diviziei, mult mai dezvoltat şi mai bine dotat cu mijloace tehnice şi produse software, dar cu un nivel de mobilitate mai redus decât al punctului de comandă tactic. În acest punct de comandă se

desfăşoară activităţi care privesc coordonarea, sincronizarea, stabilirea priorităţilor şi repartiţia resurselor. Activităţile de sprijin se derulează de la punctul de comandă logistic şi cuprind asigurarea acţiunilor de luptă, mentenanţa tehnicii de luptă şi a armamentului, controlul deplasării şi sprijinul cu foc. În cadrul acestui punct de comandă se rezolvă probleme privind depozitarea muniţiei şi carburanţilor, instalarea şi manevra spitalelor de campanie şi alte activităţi de sprijin sau mentenanţă necesare în spaţiul de luptă[1].

Această structură de comandă şi control a funcţionat destul de bine, dar din cauza distanţelor mari de parcurs (de exemplu, D. 3 I. a avut două deplasări de peste 350 km în mai puţin de 80 de ore) punctul de comandă principal (de bază) şi punctul de comandă logistic au fost deseori în deplasare simultană.

Una dintre problemele deficitare a acestui sistem de comandă şi control al luptei constă în comunicaţiile reduse de care dispune comandantul când se găseşte în spaţiul de luptă. Planificarea acţiunilor de luptă are loc în punctul de comandă principal (de bază) sau în centrul operaţional tactic. După începerea luptei, comandantul părăseşte punctul de comandă principal (de bază) şi se deplasează într-un raion apropiat de locul angajării forţelor proprii. În această situaţie, comandantul dispune de comunicaţii limitate asigurate, de regulă, prin mijloace radio care necesită vizibilitate directă între antene şi o hartă cu cele mai recente acţiuni ale inamicului şi trupelor proprii, făcând dificilă urmărirea şi controlul tuturor evenimentelor pe măsură ce acestea apar. Acţiunile de luptă se desfăşoară foarte rar aşa cum au fost planificate şi, de aceea, statul major va încerca să-l ţină la curent pe comandant cu schimbările apărute şi să-i facă propuneri prin comunicaţii de voce. Comandantul are nevoie, în mod real, de aceleaşi resurse de care dispune în punctual de comandă principal pentru a „vizualiza" întregul spaţiu de luptă, schimbările care se produc şi să elaboreze noi decizii în timp ce se află în afara punctului de comandă. O altă dificultate derivă din timpul destul de mare necesar pentru instalarea punctelor de comandă.

Toate aceste probleme au impus cercetarea şi găsirea unor noi soluţii pentru realizarea comenzii şi controlului pe timpul deplasării punctelor de comandă. Aceasta constă în crearea unui punct de comandă digital de asalt pe vehicule blindate dotat cu mijloace de comunicaţii şi informatice care să permită planificarea operaţiilor, să comunice intenţia comandantului, să distribuie informaţii, să urmărească progresele realizate fără a fi obligat să stea în punctul de comandă, să ofere o imagine operaţională comună şi să asigure înţelegerea situaţiei din mişcare, permiţând comandantului să fie prezent în punctele decisive ale spaţiului de luptă.

În decursul timpului s-au derulat, în Trupele de Uscat ale SUA, mai multe etape care au condus la soluţia enunţată mai sus, astfel:

[1] Odierno R. T., Erickson E. J., *The Battle of Taji and Battle Command on the Move*, Military Review, July-August 2003, pp. 2 – 8.

• în anul 1993 a fost introdus în dotare un vehicul blindat de comandă şi control care reprezenta un punct de comandă tactic pentru operaţiile mobile ale unităţilor de blindate. Platforma utilizată era instalată pe un vehicul tractat din sistemul de lansare multiplă a rachetelor cu o putere de 600 CP. Sistemul de comandă şi control conţinea 4 staţii de comandă care puteau accesa Sistemul de Comandă al Trupelor de Uscat în Luptă (ABCS – Army Battle Command System), oferind capacitatea de a asigura sprijinul funcţiilor de comandă şi control pe timpul deplasării;

• următoarea etapă s-a desfăşurat în 1995 când s-a realizat un vehicul de comandă şi control pe mijloc blindat Bradley care asigura un centru al operaţiilor tactice la nivelul D. 4 I., Bg. 1 şi 2 I., în scop experimental. Acest vehicul conţinea trei staţii de lucru şi mijloace digitale de comunicaţii necesare conducerii luptei prin utilizarea pachetelor software pentru Sistemul de Control al Manevrei (MCS – Maneuver Control System), Sistemul de Analiză al Tuturor Surselor (ASAS – All Source Analysis System) şi Comanda Luptei Forţei XXI la Brigadă şi Subordonaţi (FBCB2 – Force XXI Battle Command Brigade and Below);

• a treia etapă în dezvoltarea capabilităţilor asigurate „pe timpul deplasării" a reprezentat-o realizarea vehiculului Pandur în anul 2001. Acesta a fost utilizat pe timpul Exerciţiului de Înalt Nivel al D. 4 I. în scopul „de a revigora cerinţele Trupelor de Uscat pentru vehiculul terestru al comandantului care să permită conducerea luptei independent de punctele de comandă staţionare"[2]. Obiectivele au fost acelea de a dezvolta şi demonstra capacităţile unui vehicul cu blindaj uşor de a realiza comanda şi controlul din mişcare prin utilizarea transmisiunilor de date prin radio. Acesta a fost un sistem unic care conţinea o unitate de prelucrare multiplă, un comutator mouse – video - tastatură şi staţii de lucru care permiteau comandantului şi ofiţerilor ce-l însoţeau accesul la principalele zone funcţionale ale spaţiului de luptă;

• programul actual a fost accelerat din cauza pericolului unui război în Asia de Sud - Vest.

Completele de echipamente pentru misiune sunt de două tipuri: A şi B. Modulul A cuprinde echipamente instalate permanent în vehicule şi constau din antene, locurile de lucru, interfeţele şi unitatea de control a mediului. Modulul B cuprinde echipamentele care pot fi demontate şi utilizate în afara vehiculelor de comandă. Alte cerinţe care s-au luat în considerare se referă la proiectarea mecanică şi electrică, asigurarea alimentării electrice, distribuţia semnalelor, eliminarea interferenţelor electromagnetice, protecţia la impulsul electromagnetic şi TEMPEST (măsuri de ecranare a mijloacelor care emană în mediul înconjurător radiaţii electromagnetice), controlul interferenţelor în acelaşi spaţiu închis, greutate şi echilibru, managementul termic, adaptarea la

[2] C2OTM briefing, May 17, 2001.

cerinţele mecanice şi de mediu etc. Sistemul a fost configurat pentru instalarea în cinci vehicule blindate M4.

Sistemul de comandă a luptei pe timpul deplasării nu este un concept nou în trupele de uscat, necesitatea lui impunându-se şi în alte conflicte militare. Vehiculele de comandă şi control M4 au reprezentat o puternică „armă" în operaţia desfăşurată în Irak.

Arhitectura hardware a acestui sistem cuprinde staţii radio pentru comunicaţii de voce prin canal unic de acces terestru şi aerian în gamele VHF (30-300 MHz) şi UHF (300 – 3000 MHz) (SINCGARS), terminal de satelit monocanal UHF şi DAMA de tipul AN/PRC - 117, terminale de voce secretizate şi nesecretizate. O altă capabilitate esenţială utilizată este accesul la internetul tactic pentru comunicarea cu eşaloanele superioare şi cele subordonate care este „o reţea organizată ce se adaptează la configuraţia terenului, schimbările în structura organizatorică, condiţiile de luptă şi disponibilitatea canalelor de transmisiuni"[3] prin SINCGARS, Sistemul de Raportare Îmbunătăţit al Poziţiei (EPLRS – Enhanced Position Location Reporting System) şi Sistemul Radio Digital de Proximitate (NTDR – Near Term Digital Radio). În plus, echipamentele de indicare a poziţiei precum Sistemul de Poziţionare Globală (GPS) şi FBCB2 sunt vitale pentru îndeplinirea misiunii şi urmărirea corectă a luptei.

Pachetul software conţine cinci elemente: MCS; ASAS; Sistemul de Date Tactice al Artileriei Terestre Moderne (AFATDS – Advanced Field Artillery Tactical Data System), Staţia de Lucru pentru Apărarea Aeriană şi Împotriva Rachetelor (AMDWS – Air and Missile Defense Workstation) şi FBCB2. Combinaţia dintre cele cinci produse software îl ajută pe comandant să elaboreze decizii în cunoştinţă de cauză în spaţiul de luptă. „MCS creează şi distribuie, în mod automat, o imagine tactică comună a spaţiului de luptă, precum şi planurile şi ordinele de operaţii"[4]. MCS integrează, de asemenea, informaţiile din alte operaţii desfăşurate în spaţiul de luptă cu scopul de a asigura un nivel ridicat de precizie informaţiilor. FBCB2 asigură cunoaşterea situaţiei, precum şi comanda şi controlul la nivelul brigăzii şi unităţilor subordonate. Acesta facilitează un flux de informaţii despre comanda luptei şi poziţionarea forţelor şi mijloacelor în întregul spaţiu de luptă prin utilizarea internetului tactic şi transponderelor GPS instalate pe vehiculele terestre. Informaţiile despre inamic sunt adăugate în imaginea operaţională comună de către structurile de cercetare prin utilizarea ASAS. AFATDS este folosit pentru prelucrarea necesarului de muniţie şi alte informaţii necesare pentru

---

[3] Richard J. Blue *Force Tracking, The Afghanistan and Iraq experience and its implications for the U.S. Army*, Northrop Grumman Mission Systems, Retrieved, March 12, 2004, from http://www.capitol.northgrum.com/files/BFTWP%20Halfc.pdf.

[4] Maneuver Control System (MCS), Retrieved March 12, 2004, from http://www.defensedaily.com/ progprof/army/mcs.pdf.

coordonarea şi optimizarea altor informaţii referitoare la utilizarea tuturor mijloacelor de executare a focului. Comandantul întrebuinţează AFATDS pentru a controla spaţiul de luptă prin asigurarea unor combinaţii potrivite de platforme de tragere şi muniţii în scopul distrugerii ţintelor inamicului. În sfârşit, AMDWS este folosit pentru a integra diferitele produse software într-o singură sursă de informaţii. AMDWS este instrumentul principal pentru monitorizarea şi conducerea operaţiilor prin combinarea informaţiilor primite de la MCS şi ASAS, ajutându-l pe comandant în realizarea imaginii operaţionale comune pentru planificarea şi controlul îndeplinirii misiunii.

Echipamentele tehnice utilizate în sistem au fost la fel de importante ca şi produsele software. Acestea trebuiau să satisfacă cerinţele de comunicaţii, planificare şi de dispunere spaţială în vehiculele blindate Bradley. Elementul hardware principal l-a reprezentat unitatea multiprocesor cu 6 componente. Aceasta este o platformă configurabilă care unifică şase module ale calculatorului de bord într-o singură carcasă. Software-ul a fost instalat în hard disk, în loc de a se monta câte un calculator pentru fiecare aplicaţie. Prin utilizarea acestei tehnologii s-au putut instala mai multe capabilităţi într-un spaţiu limitat de interiorul vehiculului blindat. O altă componentă tehnică a fost comutatorul mouse – video - tastatură care permite operatorilor să-şi schimbe locul şi să acceseze informaţii din ABCS prin pachetul software instalat.

Dispunerea echipamentelor s-a realizat într-un spaţiu limitat care a impus unele constrângeri. Al doilea factor important l-au reprezentat vibraţiile mecanice ale vehiculului. Deoarece unitatea multiprocesor disipa o mare cantitate de căldură a fost realizată o unitate de control al mediului pentru a evita defectarea echipamentelor. Interfeţele au reprezentat o altă preocupare. Proiectanţii au proiectat instalarea echipamentelor cu utilizarea unei cantităţi minime de cabluri. Cerinţele comandantului au determinat ca mijloacele de comunicaţii cu dispozitive de secretizare să fie instalate în apropierea locului de lucru al acestuia. În fiecare vehicul s-au instalat trei staţii de lucru. De asemenea, o mare problemă a reprezentat-o dispunerea celor 12 antene diferite în exteriorul vehiculului Bradley.

Sistemul este compus din patru vehicule blindate Bradley echipate aşa cum s-a prezentat anterior. Aproximativ 90 - 95% din componentele sistemului sunt echipamente comerciale şi militare (calculatoare, routere, staţii radio, produse software din ABCS etc.). Programul a reprezentat un succes uriaş şi a fost foarte bine primit de utilizatori. Patru asemenea sisteme au fost utilizate de către D. 4 I. pe timpul desfăşurării în Irak. Sistemul a fost protejat de două tancuri M1A1 Abrams şi o grupă de infanterie pe vehicul blindat Bradley.

Au fost reţinute unele probleme de rezolvat în viitorul apropiat: micşorarea nivelului vibraţiilor mecanice ale display-urilor; optimizarea dispunerii mijloacelor tehnice; îmbunătăţirea unităţii de control al mediului în

sensul de a climatiza întregul vehicul nu numai unitatea multiprocesor; terminalele telefonice au fost înlocuite cu telefoane celulare în sistemul Iridium care ocupă spațiu mai mic; instalarea unui terminal de satelit INMARSAT care asigură "comunicații de voce şi date cu agențiile maritime, guvernamentale şi civile"[5].

De asemenea, se intenționează dotarea cu echipamente radio demontabile, LAN wireless (rețele locale de calculatoare interconectate prin radio) şi vehicule aeriene fără pilot, realizarea antenelor multibandă pentru a reduce numărul de antene şi a elimina interferențele, folosirea vehiculelor HMMWV[6].

Trupele de uscat trebuie să dezvolte sisteme de comunicații de voce şi date, care nu se bazează pe mijloace ce asigură legătura în limita vizibilității directe, pentru transmiterea informațiilor la distanțe mari şi pe timpul deplasării. Unitățile şi subunitățile de la nivel grupă până la nivel divizie au nevoie stringentă de vehicule de comandă şi control, cu tehnică modernă şi capacitate de conducere din mişcare[7]. De asemenea, unitățile trebuie să acționeze astfel încât planificarea să se realizeze la nivel maxim posibil înainte de a se ajunge la aliniamentul de atac. Astfel se asigură o imagine operațională comună care permite derularea unor activități de comandă şi control flexibile şi continue.

[5] Operational Requirements Document for Mounted Battle Command on the Move ACAT III, February 5, 2004.
[6] Morley R., Kobsar J., *Battle Command on the Move*, Ft. Monmouth, New Jersey, 2004, pp. 4-7.
[7] Morris Kenneth, *Battle Command on-the-move: information as a decisive element in combat power and how we're working to achieve this*, Army Communicator 21 (spring 2002), pp. 26-29.

IMPERATIVELE SCHIMBĂRII ÎN MODUL DE ABORDARE ŞI CONȚINUTUL SECURITĂȚII AERONAUTICE

Col.(r) Nicolae CIOBANU

The aim of aviation security is to safeguard international civil aviation operations against acts of unlawful interference.

The safety of passengers, crew, ground personnel and the general public is the primary objective of each state in all matters related to safeguarding against acts of unlawful interference with international civil aviation.

Mutațiile tot mai pregnante în ultima perioadă asupra conceptelor de ducere a războiului, ca fenomen socio-politic şi militar, apariția, dezvoltarea şi perfecționarea modalităților de agresiune neconvenționale, conturarea unui nou tip de "război al secolului XXI – RĂZBOIUL ÎMPOTRIVA TERORISMULUI", impun în mod imperativ luarea în considerare şi tratarea cu o deosebită seriozitate a escaladării acțiunilor de tip terorist, precum şi implicațiile acestor acțiuni în planul securității mondiale, a securității naționale şi, nu în ultimul rând, a securității aeronautice.

Securitatea aeronautică este parte integrantă a securității naționale şi, totodată, a securității mondiale. Ea este influențată şi influențează securitatea națională şi securitatea mondială.

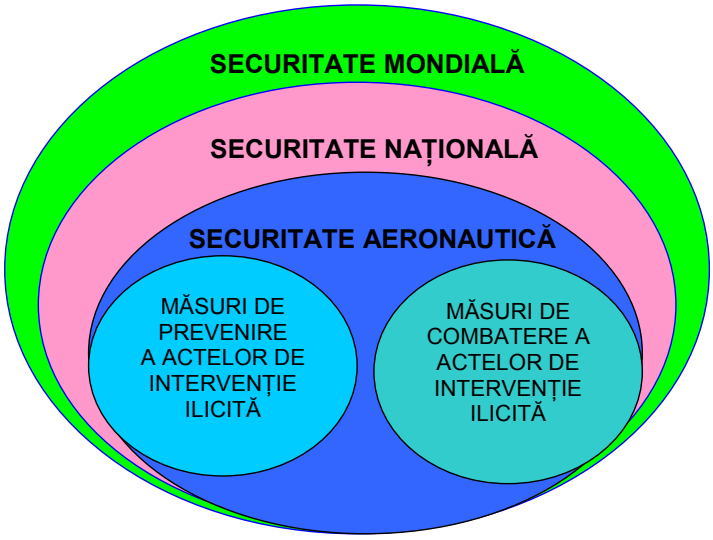

Securitatea aeronautică reprezintă ansamblul de măsuri organizatorice materiale şi umane, utilizate în scopul protejării activității de Aviație Civilă împotriva actelor de intervenție ilicită.

Obiectivul principal al securității aviației civile internaționale este asigurarea protecției pasagerilor, echipajelor, personalului de sol, publicului general şi facilităților unui aeroport împotriva actelor de intervenție ilicită atât pe sol, cât şi pe timpul zborului. Acesta se realizează printr-o combinație de măsuri şi prin menținerea controlului asupra diferitelor resurse umane şi materiale, la nivel internațional, național şi aeroportuar.

Actul de intervenție ilicită este un act de:

a) violență împotriva unei persoane la bordul unei aeronave în zbor, dacă acel act poate să pericliteze siguranța aeronavei respective;

b) distrugere a unei aeronave în serviciu sau provocarea de avarii unei astfel de aeronave, care o fac inaptă de zbor sau care îi pot periclita siguranța în zbor;

c) amplasarea sau favorizarea amplasării într-o aeronavă în serviciu, prin orice mijloace, a unui dispozitiv sau unei substanțe care poate distruge acea aeronavă sau îi poate provoca avarii care să o facă inaptă de zbor ori care îi poate periclita siguranța în zbor;

d) distrugere sau avariere a mijloacelor de navigație aeriană sau de intervenție în operarea lor, dacă un asemenea act poate periclita siguranța aeronavelor în zbor;

e) comunicare a unor informații despre care se ştie că sunt false, punând astfel în pericol siguranța unei aeronave în zbor;

f) folosire ilegală şi în mod intenționat a oricărui dispozitiv, substanță sau armă:

- pentru îndeplinirea unui act de violență împotriva unei persoane, la un aeroport care deserveşte aviația civilă internațională, care provoacă sau îi poate provoca rănirea gravă sau moartea;
- pentru distrugerea sau avarierea gravă a facilităților unui aeroport care deserveşte aviația civilă internațională sau a aeronavelor care nu sunt în serviciu, dar sunt dispuse pe acel aeroport ori pentru întreruperea serviciilor aeroportului; dacă un asemenea act pune în pericol sau poate periclita siguranța la acel aeroport.

Pe plan internațional, în urma studiilor şi cercetărilor în domeniul securității aeronautice, s-a ajuns la o serie de reglementări unanim acceptate de către state:

• *Convenţia I.C.A.O. de la Chicago/1944* care stabileşte, prin *anexa 17*, standarde internaţionale şi recomandări practice de securitate privind actele de intervenţie ilicită;

• *Convenţia de la Tokyo/1963* - acte şi acţiuni violente la bordul aeronavelor;

• *Convenţia de la Haga/1970*, care face referiri şi stabileşte reguli privitoare la deturnări, infracţiuni şi extrădări;

• *Convenţia de la Montreal/1971*, care stabileşte reguli şi procedee privitoare la "bombă şi ameninţarea cu bombă";

• *Protocolul suplimentar de la Montreal/1988* privitor la protecţia aeronavelor şi aeroporturilor;

• *Convenţia de la Montreal/1991* – dispozitive plastice explozive;

• *Manualul de securitate pentru Aviaţia Civilă I.C.A.O*. (International Civil Aviation Organization) – doc. 8973/5;

• *Manualul de securitate I.A.T.A(Asoc. Internaţ. a Tp. Aer.)*;

• *Documentul 30 al Conferinţei Europene a Aviaţiei Civile*.

La noi în ţară, până în prezent s-a ajuns la o serie de reglementări, dintre care cele mai importante sunt:

• Programul Naţional de Securitate Aeronautică ;

• Codul Aerian al României;

• Legea 257/2001 privind modul de acţiune împotriva aeronavelor care utilizează neautorizat spaţiul aerian al României;

• Reglementările aeronautice române RACR RA – Regulile aerului (stabileşte regulile generale de desfăşurare a zborurilor în spaţiul aerian naţional);

• Reglementările aeronautice române RACR SECA privind securitatea aeroporturilor;

• Reglementările aeronautice române RACR SECO privind securitatea operatorului aerian;

Implementarea unui concept de securitate se bazează pe definirea de programe de securitate la fiecare din aceste niveluri, atât pentru administraţiile aeroportuare, cât şi pentru operatorii din zona de transport aerian.

Securitatea trebuie să se conformeze principiului că nivelul măsurilor de securitate trebuie să se adapteze nivelului ameninţărilor.

Securitatea eficientă a aviaţiei se poate obţine prin dezvoltarea, implementarea şi întreţinerea unei legislaţii naţionale, reglementări, programe, măsuri şi proceduri complete, flexibile şi eficiente.

Scopurile şi obiectivele programului naţional de securitate a aviaţiei unui stat trebuie să asigure protecţia eficientă a pasagerilor, echipajelor, personalului de sol, publicului călător, aeronavelor, aeroporturilor şi facilităţilor de navigaţie aeriană.

Pentru a îndeplini aceste scopuri şi obiective trebuie să se stabilească o organizaţie închegată, o structură legală, responsabilităţi şi metode de implementare clar definite.

Pentru realizarea unui nivel standardizat de securitate a aviaţiei, statul, prin autoritatea sa reprezentativă pentru securitate, trebuie să stabilească o concepţie sprijinită pe prevederi legale corespunzătoare, care să fie implementate de multiplele entităţi implicate în orice structură de securitate a aviaţiei civile.

Fiecare din aceste entităţi, care de obicei includ operatorii, aeroporturile, autoritatea responsabilă de activităţile planificate, organizaţiile care asigură acţiuni de securitate şi informaţii, trebuie să aibă clar definite conceptele, procedurile, standardele de îndeplinire şi metodele de implementare, corespunzător politicii şi directivelor statului.

Nu mai puţină importanţă are nevoia de coordonare şi corectitudine a implementării securităţii între aceste entităţi. Pentru obţinerea unui rezultat final eficient este necesar ca statul să stabilească standarde şi să supravegheze aplicarea practicilor şi procedurilor pentru a asigura implementarea concepţiei sale la nivelul acestor standarde. De asemenea, statul trebuie să ia măsuri pentru stabilirea comitetelor de securitate naţionale şi aeroportuare sau a altor mijloace eficiente pentru a facilita implementarea coordonată a conceptelor şi standardelor.

Conceptele şi standardele de implementare a securităţii trebuie să urmărească îndeplinirea scopurilor şi obiectivelor globale ale programului. Ele trebuie să se conformeze şi cerinţelor Standardelor şi Practicilor Recomandate din Anexa 17 a Convenţiei de la Chicago, în condiţii normale de operare. Este important ca planurile pentru situaţii neprevăzute să permită implementarea rapida a unor contramăsuri suplimentare, pentru a se adapta oricărei creşteri a nivelului ameninţării.

În mod similar, planurile de răspuns la incidentele grave de intervenţie ilicită, bine stabilite şi testate, constituie elemente importante ale unui program eficient.

Este necesar ca securitatea să aibă prioritate faţă de facilitare. Totuşi, pe cât posibil, trebuie să se asigure şi îndeplinirea măsurilor de securitate astfel ca să se folosească la maximum avantajul vitezei, inerent în transportul aerian.

În aerogările de pasageri este deosebit de importantă menţinerea unui echilibru între securitate şi facilitare. Măsurile şi procedurile de securitate din aerogări trebuie să fie flexibile şi sunt în relaţie directă cu pericolul existent la un moment dat.

Deşi există preocupări în domeniul sporirii "securităţii aeronautice", nu există încă un cadru de reglementări conceptual-organizatorice bine definit şi punctual.

Principalii factori ce impun imperativ schimbări profunde în modul de abordare şi conţinutul securităţii aeronautice sunt:

- diversificarea riscurilor şi ameninţărilor la adresa securităţii mondiale şi naţionale;
- amplificarea acţiunilor teroriste, cu dezvoltarea fără precedent a terorismului aerian;
- dezvoltarea tehnologică în domeniul aviatic;
- dezvoltarea tehnologică în domeniul înzestrării organizaţiilor teroriste;
- schimbările în reglementările şi procedurile la nivel internaţional;
- necesitatea ordonării şi grupării cunoştinţelor, principiilor şi normelor cu privire la securitatea aeronautică civilă şi militară într-un sistem unitar.

Unul dintre cei mai importanţi factori este terorismul aerian, ca formă a acţiunilor teroriste de mare amploare.

Din studiile făcute şi încercările de elucidare a unor probleme specifice de influenţă a terorismului asupra securităţii aeronautice constatăm că abordările sistemice ale acestui subiect sunt încă extrem de rare, ţara noastră confruntându-se cu un handicap serios din acest punct de vedere.

Terorismul este un fenomen mai uşor de descris decât de definit. Nu există încă o definiţie clară şi unanim acceptată a termenului de „terorism”, iar ceea ce pentru o anumită naţiune apare ca terorism, poate fi pentru alta o luptă pentru libertate.

Pentru a ne da seama de adevărata dimensiune a terorismului aeronautic să facem un mic studiu asupra acţiunilor teroriste la nivel mondial întreprinse în perioada 2001-2005.

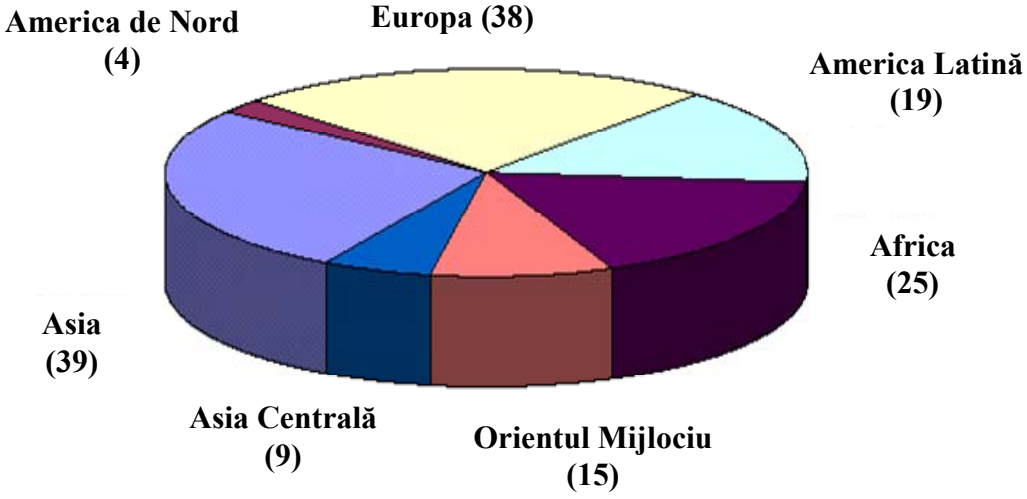

INCIDENTE AVIATICE LA NIVEL MONDIAL
- PE ZONE GEOGRAFICE -2001-2005
– 149 incidente -

În perioada analizată se observă o rată mare a incidentelor teroriste aeronautice (128 de incidente), cu o distribuţie oarecum uniformă în Asia (34) şi Europa (31).

Dacă analizăm pe cazuistică şi mod de realizare a incidentelor, avem:

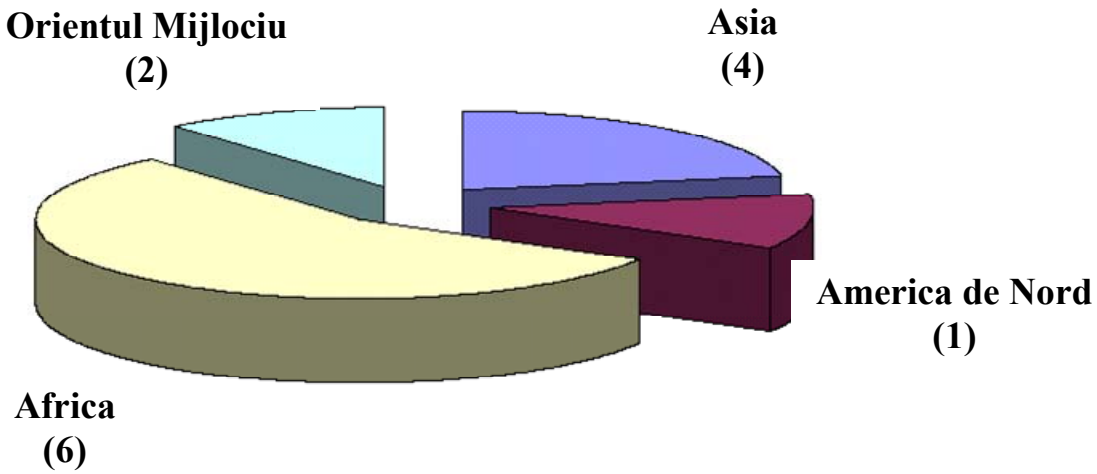

ATACURI LA SOL ASUPRA AERONAVELOR
2001-2005
– 13 incidente -

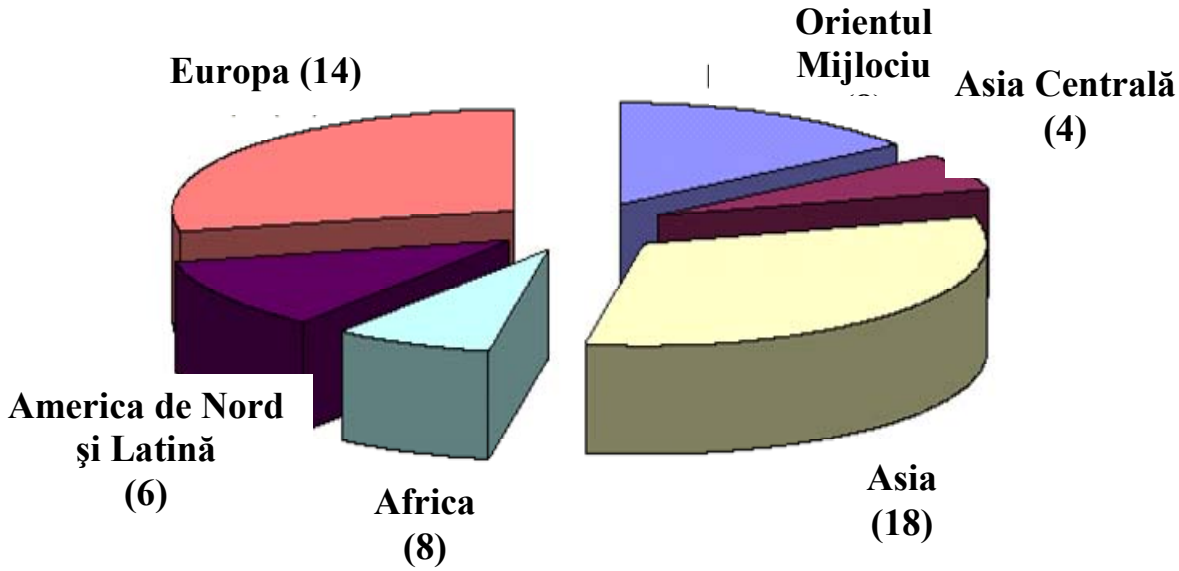

DETURNĂRI DE AVIOANE
2001-2005
- 53 incidente -

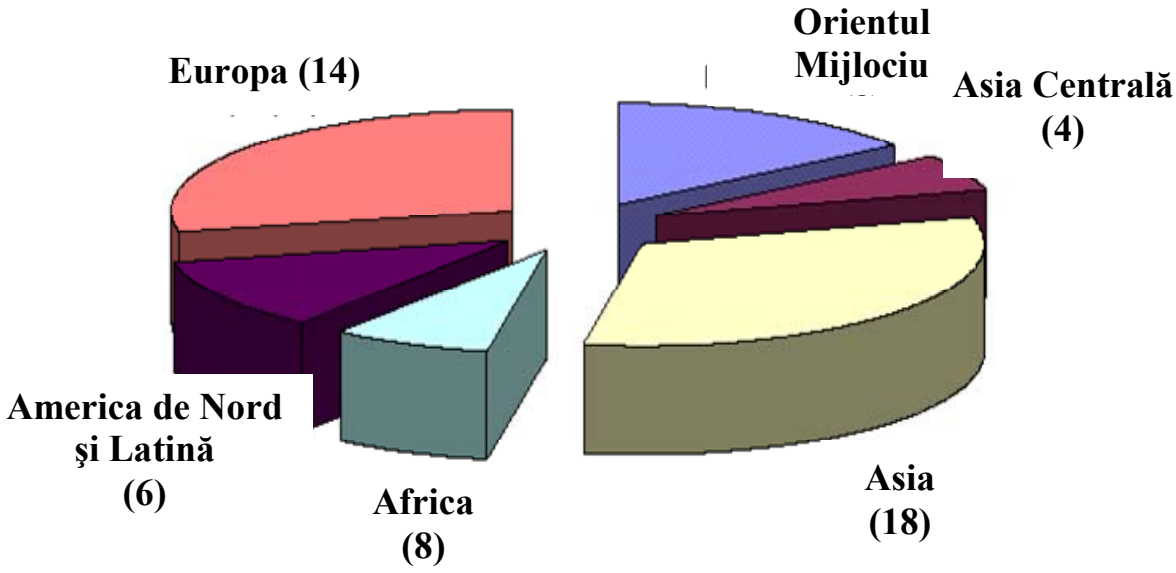

DETURNĂRI DE AVIOANE
2001-2005
- 53 incidente -

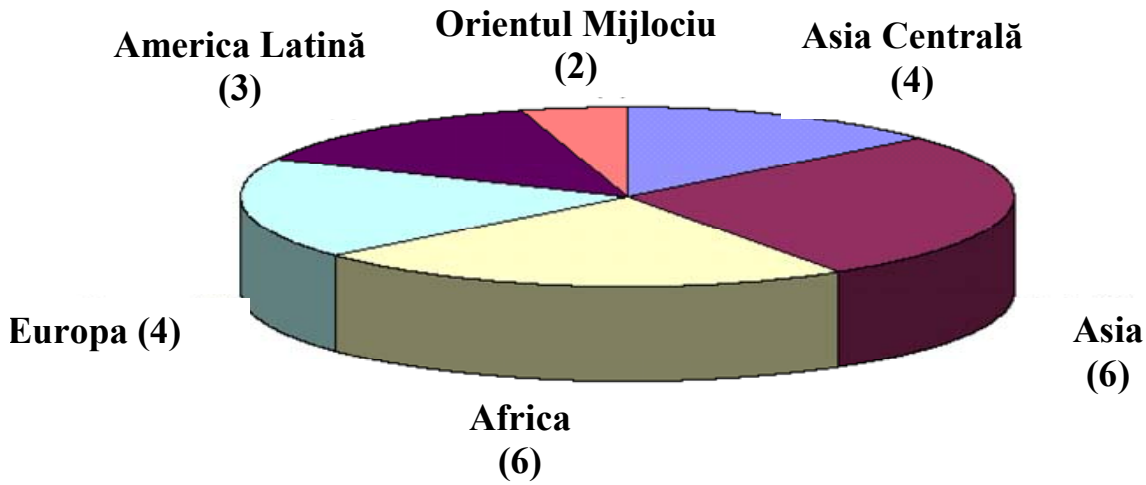

ATACURI LA AEROPORT
2001-2005
- 25 incidente -

Ca urmare, cele mai multe situații au fost de natura deturnărilor (53) sub presiunea unor arme de foc, arme albe sau a folosirii explozivilor şi cu luarea de ostatici.

Cu prilejul ultimelor atentate care au avut loc în 11.09. 2001 în S.U.A., când patru avioane de linie au fost deturnate şi au lovit o serie de obiective de importanță majoră pentru poporul american, o serie de personalități politice marcante şi specialişti americani şi-au exprimat opinia că "acțiunile teroriste de amploare tind să devină noua formă a războiului viitorului".

Reuşita acțiunilor teroriste cu cele patru avioane deturnate a fost posibilă pe fondul unor măsuri de securitate aeronautică superficiale pentru zborurile interne ale S.U.A.

În acest context rolul securității aeronautice în domeniul aviației militare şi civile tinde să fie unanim recunoscut având în vedere îndeosebi că succesul misiunilor sau zborurilor, în general, nu depinde numai de siguranța sistemului pilot-avion. În perspectiva imediat următoare este de aşteptat ca acest concept de securitate aeronautică să fie regândit şi consolidat cu măsuri şi proceduri mult mai bine reglementate şi de o strictețe deosebită. Totul trebuie regândit însă prin prisma înțelegerii şi proiectării modului de gândire şi de acțiune a teroriştilor.

COMANDA ŞI CONTROLUL ÎN RĂZBOIUL BAZAT PE REȚEA

Lt.col.lect.univ.drd. Dănuț TURCU

The central focus of command and control is on the decision maker. Decision makers operate within a framework of established doctrine, strategies, tactics, and procedures and are supported by an array of command and control systems that are now operating in the Network Centric Warfare environment. Command and control systems provide military commanders with the facilities, sensors, and equipment necessary for managing strategic, conventional, and special operations forces.

Termenul de comandă şi control desemnează o multitudine de activități ce se desfăşoară la toate nivelurile organizațiilor militare şi care includ acțiuni ce privesc repartizarea de sarcini, motivarea personalului, impunerea de țeluri şi scopuri comune laolaltă cu coordonarea între membrii organizației, precum şi evaluarea modului în care aceste scopuri sunt realizate atât la nivelul organizației în ansamblu, cât şi de către fiecare membru al său.

Comanda şi controlul sunt prin natura lor procese iterative de luare a deciziilor, ale căror etape sunt strâns legate de procesul de feedback ce se stabileşte între realitatea existentă în spațiul de luptă şi măsurile cuprinse în planurile şi corectivele acestora întocmite la nivelul comenzii.

Schimbările generate în acest domeniu de era informațională au adus unele modificări ale modului de abordare pe această linie, schimbări ce comportă o serie de oportunități, dar şi câteva provocări ce vor fi descrise în cele ce urmează.

Operațiile militare sunt sau ar trebui să fie concepute astfel încât să îndeplinească un obiectiv sau să rezolve o problemă. Ca şi în oricare altă acțiune umană, adesea cea mai mare problemă este de a recunoaşte existența unei probleme, când ea apare, şi, mai mult, de a cunoaşte în amănunt natura acestei probleme. Modul de a formula problemele apărute include adesea, în conformitate cu arta militară, necesitatea de a recunoaşte şi a face distincția dintre nivelul tactic şi cel strategic şi de a transpune problemele specifice rezultate într-o perspectivă amplă.

Chiar şi dezvoltarea unei campanii de luptă se prezintă în cele din urmă ca fiind o lungă formulare a unui set de probleme, interrelaționate între ele.

Abordarea actuală a dezvoltării unui astfel de plan de campanie este în principal bazată pe înțelegerea setului de relații ce se stabilesc între evenimentele din realitate care au drept caracteristică principală necesitatea unui anumit timp de dezvoltare. Astfel, planul poate fi descompus într-o serie de paşi, fiecare dintre aceştia fiind construiți şi decurgând într-o manieră lineară față de cei precedenți. Însăşi capacitatea noastră de a conduce ceva atât de complex ca o campanie militară depinde de abilitatea de a separa evenimentele în timp şi spațiu. Din punct de vedere organizațional se prevăd trei niveluri: strategic, operațional şi tactic. Din punctul de vedere geografic, operăm cu teatre sau sectoare, iar funcțional scopurile specifice pot fi acțiuni, operații sau manevre corelate într-o manieră secvențială. În acest fel spațiul de luptă este segmentat astfel încât să putem trata cu probleme mai mici şi izolate şi care să conducă la o mai bună înțelegere a complexității ansamblului.

Însă natura informației din era informațională face din ce în ce mai dificilă o asemenea abordare reductivistă a acțiunilor. Tehnologia actuală a comprimat continuu spațiul şi timpul, iar realitățile politice au şters separațiile clare existente între nivelurile strategice, operaționale şi tactice. În toate previziunile propuse există o mare doză de haos şi incertitudine. Suntem din ce în ce mai mult puşi în situația de a conduce piese sau acțiuni mai mari, cu viteză sporită şi în timp cât mai scurt. În acelaşi timp, există şi necesitatea de a integra în planificarea acțiunilor proprii o multitudine de informații provenind dintr-o gamă largă de senzori la dispoziție, într-o manieră care să permită obținerea unei imagini de ansamblu a spațiului de luptă şi adaptarea răspunsului nostru optim.

Toate aceste provocări la adresa comenzii şi controlului vor impune modificarea doctrinei folosirii forțelor în concordanță cu conceptul de război bazat pe rețea.

Pe de altă parte, în concepția forțelor NATO, războiul este caracterizat de existența fenomenului de „ceață" şi „fricțiune", înțelegându-se prin acestea incertitudinea raportată la ceea ce se petrece cu adevărat în spațiul de luptă şi dificultatea de a transpune intențiile comandanților în acțiuni de luptă, aşa cum acestea au fost gândite. Impedimentele în cauză sunt strâns legate de lipsa conştientizării realității permanente din teren şi de inabilitatea de a construi o imagine de ansamblu din cauza informațiilor incomplete şi disparate. Aceste neajunsuri sunt accentuate de existența în spațiul de luptă a unui mare număr de organizații ce pot dispune de anumite informații de real folos, a căror coordonare este însă extrem de dificilă. Nu în ultimul rând, raza redusă de acțiune a senzorilor disponibili în momentul actual, cât şi incapacitatea acestora de a face diferența între forțele adverse şi cele aliate, afectează obținerea unei imagini complete a spațiului de luptă.

Cerințele principale ale activității de comandă şi control trebuie să conducă la îndeplinirea următoarelor necesități:

- evitarea greşelilor majore;
- evitarea atacurilor asupra forţelor aliate;
- realizarea coeziunii de scopuri şi acţiune;
- maximizarea eficienţei folosirii forţelor;
- realizarea economiei de forţe.

Dacă până în prezent aceste obiective erau realizate prin planificarea meticuloasă a fiecărei etape, prin comasarea unui mare număr de forţe, inclusiv prin folosirea rezervelor, printr-o doctrină rigidă şi restricţionarea fluxului de informaţii către nivelurile cele mai înalte de comandă pe baza supraevaluării principiului comenzii unice, în era informaţională va trebui să regândim toate aceste concepţii şi practici izvorâte dintr-o realitate revolută.

Obiectivele misiunilor militare au cunoscut evidente schimbări, unele opţiuni viabile în trecut au dispărut, apărând o serie de noi alternative care au schimbat natura actorilor. Se schimbă modalitatea de luare a deciziilor, de alocare a responsabilităţilor în cadrul organizaţiei, de dezvoltare şi evaluare a opţiunilor şi modul de alegere a celei mai favorabile. Apar astfel noi implicaţii în ceea ce priveşte pregătirea personalului propriu şi arhitectura sistemului, prin crearea unui mediu capabil de a trece de la comanda unică la un management participativ al acţiunilor, datorat atât misiunilor multinaţionale în care este angrenată NATO, cât şi distribuţiei conştientizării spaţiului de luptă şi necesităţii unei decizii rapide.

Creşterea ritmului acţiunilor a condus la transformarea modului de planificare şi conducere a luptei care, încetând să mai fie privit ca o serie de elemente statice, trebuie să facă dovada unei mai mari integrări între procesele de planificare şi cele de execuţie, conducând în cele din urmă la contopirea acestora.

Eforturile de accelerare a ştergerii diferenţelor de timp dintre planificare şi execuţie au condus la necesitatea unui nou concept de comandă şi control, denumit „Planificare dinamică”, în care alăturarea proceselor C2 execuţiei se justifică din cel puţin două motive:

- orice produs al procesului comandă-control (decizii, planuri, ordine etc.) are valoare abia după ce se transformă în acţiuni reale în spaţiul de luptă;
- în cadrul conceptului RBR, C2 şi execuţia tind să se transforme într-un proces unic, integrat ca urmare a ritmurilor în creştere ale operaţiilor şi a necesităţii de a oferi răspunsuri în timp real, adecvate la situaţii critice.

RBR oferă posibilitatea perfecţionării atât a C2, cât şi a execuţiei la fiecare eşalon pentru misiuni concrete, deoarece:

- grilele de decizie vor fi mai bine informate;
- grila actor va fi mai bine informată;
- grilele actor şi de decizie vor fi mai bine interconectate;
- grila senzor va răspunde mai prompt solicitărilor.

Astfel, grila de decizie mai bine informată va putea identifica abordări altădată imposibile şi nu va mai fi nevoită să acorde prioritate atitudinii defensive în faţa incertitudinilor. În consecinţă, va acorda mai multă atenţie „modelării” pe termen lung a spaţiului de luptă şi va fi mai puţin preocupat de reacţia la modificări surprinzătoare.

Conectivitatea sporită între grilele actor şi de decizie va oferi abilitatea sporită în a proiecta răspunsurile necesare la schimbările de situaţie. Se va modifica într-o bună măsură şi natura proceselor C2, deoarece se vor putea acorda competenţe şi responsabilităţi sporite eşaloanelor inferioare. Eşaloanele înalte ale conducerii vor dispune de timp şi resurse pentru a se concentra asupra monitorizării situaţiei şi prospecţiei, astfel încât problemele să fie identificate şi rezolvate chiar înainte ca grilele actor să realizeze existenţa lor.

Din cele menţionate mai sus, va trebui să analizăm comanda şi controlul pe trei paliere diferite: procesele de comandă şi control, activităţile de comandă şi control şi sistemul de comandă şi control. Asocierea dintre aceste paliere şi domeniile menţionate sunt cele prezentate în figura 1.

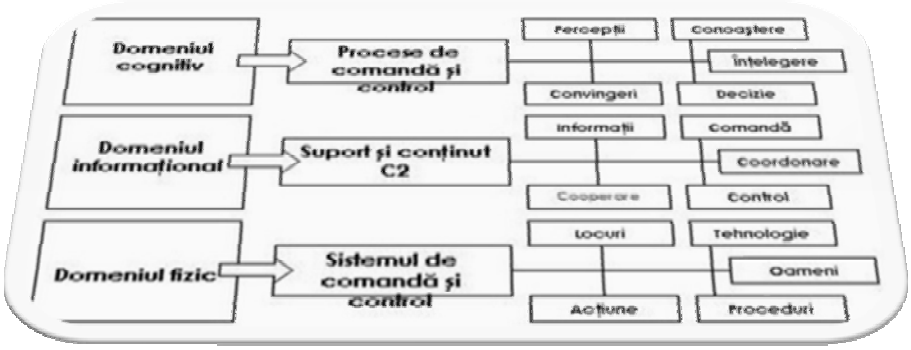

Fig. 1 *Domenii, comandă, control şi conţinut*

Modelul de referinţă al cadrului conceptual al proceselor de comandă şi control încadrate în domeniul cognitiv este prezentat în figura 2.

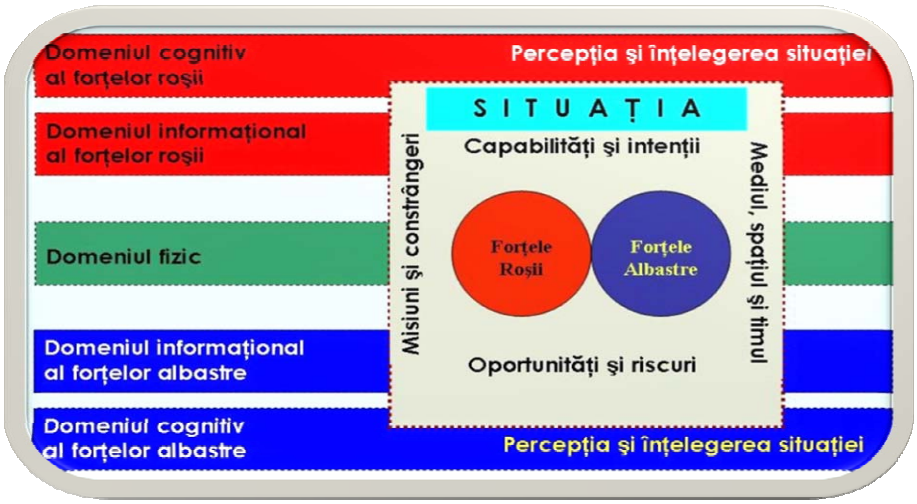

Fig. 2 *Modelul de referinţă al cadrului conceptual C2*

Procesele de comandă şi control

Primul pas în abordarea conceptelor care definesc şi încadrează comanda-controlul îl constituie acceptarea unui limbaj special, care să conțină ideile de bază de la care se poate porni spre înțelegerea acestor concepte.

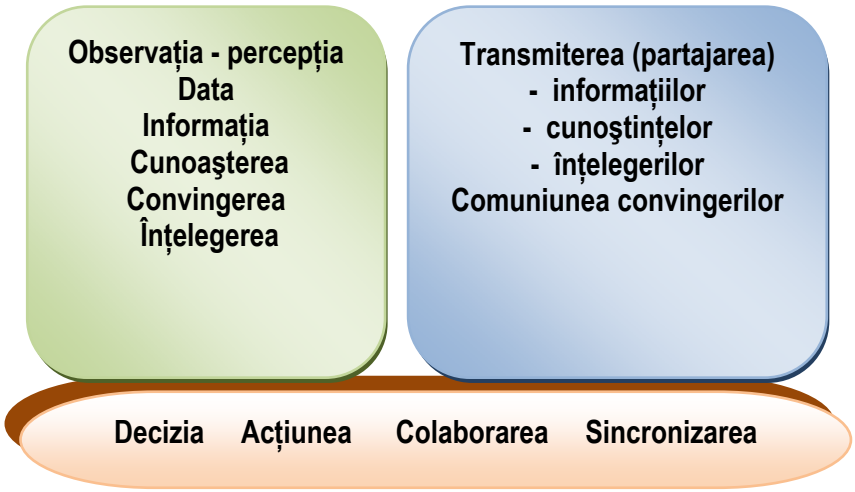

Fig. 3 *Concepte de bază pentru înțelegerea C2*

Acest set de douăsprezece concepte sunt considerate ca fiind de bază în înțelegerea comenzii şi controlului şi necesare pentru modelarea procesului de comandă-control[1]. Acestea sunt prezentate în figura 3.

Observația - percepția reprezintă transformarea unui semnal exterior de orice natură în reprezentări cognitive. Pot fi identificate două tipuri de observații: directe şi indirecte.

Observația directă are loc când se descoperă un obiect, eveniment sau fenomen în domeniul fizic prin unul din simțuri (văzul, auzul, mirosul sau tactil), iar aceasta este reprezentată direct în domeniul cognitiv, figura 4.

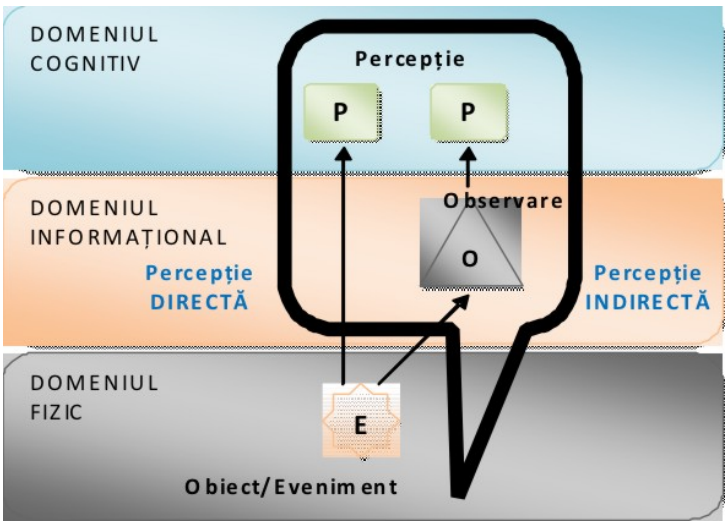

Fig. 4

[1] Dumitru C., Roceanu I., *Războiul bazat pe rețea, provocarea erei informaționale în spațiul de luptă*, Ed. UNAp, Bucureşti, 2005, p.87.

Observaţia indirectă se manifestă atunci când omul apelează la oricare mijloc fizic pentru a-i înlesni sau eficientiza observarea unui fenomen, situaţie sau oricare obiect din mediul fizic. Acest tip este şi cel caracteristic sistemelor actuale care se bazează foarte mult pe tehnologie pentru observare şi studiere. Din acest motiv, percepţiile pot fi supuse unor erori de interpretare datorită calităţii mijloacelor tehnice de a reda fidel realitatea.

Data este reprezentarea faptelor în mod individual, a concepţiilor sau instrucţiunilor într-un mod corespunzător pentru comunicaţie, interpretare sau procesare de către om sau mijloacele automatizate. Exemple de date ar fi sesizările radar, observaţiile senzorilor şi datele înregistrate.

În domeniul informatic, data este acceptată ca fiind „număr, mărime, relaţie etc. care serveşte la rezolvarea unei probleme sau care obţinută în urma cercetării urmează să fie supusă unei prelucrări. Reprezentare, accesibilă unui procesor, a informaţiei prelucrate; este caracterizată prin valorile pe care le poate avea prin operaţiile primitive de transformare şi prin structura sa”[2]. În domeniul militar nu s-a definit încă sensul curent al noţiunii şi în accepţiunea cea mai largă poate fi considerat ca fiind „elemente de cunoaştere asupra unui eveniment, acţiune, stare sau mediu care oferă posesorului posibilitatea eliminării unui segment de necunoaştere fără a da posibilitatea unei înţelegeri de ansamblu, integrale şi corecte despre eveniment, stare, acţiune sau mediu finite în timp”. Altfel spus, data poate fi considerată ca fiind o parte a unui întreg, care în interacţiune de tip logic şi/sau cu alte date poate genera întregul.

În domeniul militar, atât informaţiile cât şi datele sunt definite corespunzător finalităţii proceselor care le utilizează. În plus, definirea acestora trebuie să corespundă unui grad de înţelegere comun, mediu, astfel încât fiecare utilizator să poată fi capabil să le distingă şi să le folosească.

Astfel, datele sunt definite ca:

- reprezentări, fapte, concepte sau instrucţiuni, prezentate într-o manieră formalizată care poate fi utilizată pentru comunicare, procesare sau interpretare, prin intermediul unor mijloace automate sau de către om;
- orice reprezentări cum ar fi caracterele scrise sau orice altă formă analogă, cărora înţelesul îi este sau îi poate fi ataşat;
- elemente de cunoaştere asupra unui eveniment, acţiune, stare sau mediu care oferă posesorului posibilitatea eliminării unui segment de necunoaştere fără a da posibilitatea unei înţelegeri de ansamblu, integrale şi corecte despre eveniment, stare, acţiune sau mediu finite în timp.

Informaţia este rezultatul procesului de prelucrare a datelor şi are o formă de reprezentare individuală, prin individual înţelegând o persoană, grup, organizaţie sau un sistem. Pentru fiecare entitate în parte informaţia are un înţeles specific şi de regulă unitar în interior, iar ceea ce este pentru unii informaţie, pentru alţii poate fi dată sau nimic.

[2] Ibidem, p.89.

Cuvântul informație în întrebuințarea obișnuită se referă la diferitele puncte din spectrul informațional, de la date la cunoştințe. Totuşi, ca un termen de bază, informația este rezultatul aşezării observațiilor individuale (oferite de senzor) într-un context cu înțeles.

Informația este elementul principal al domeniului informațional, dar depinde în mare măsură de celelalte domenii. Are punctul de inițiere în domeniul fizic (data), dar domeniul cognitiv este cel care decide ce este informație şi ce nu, unde este aşezată şi la ce foloseşte, figura 5.

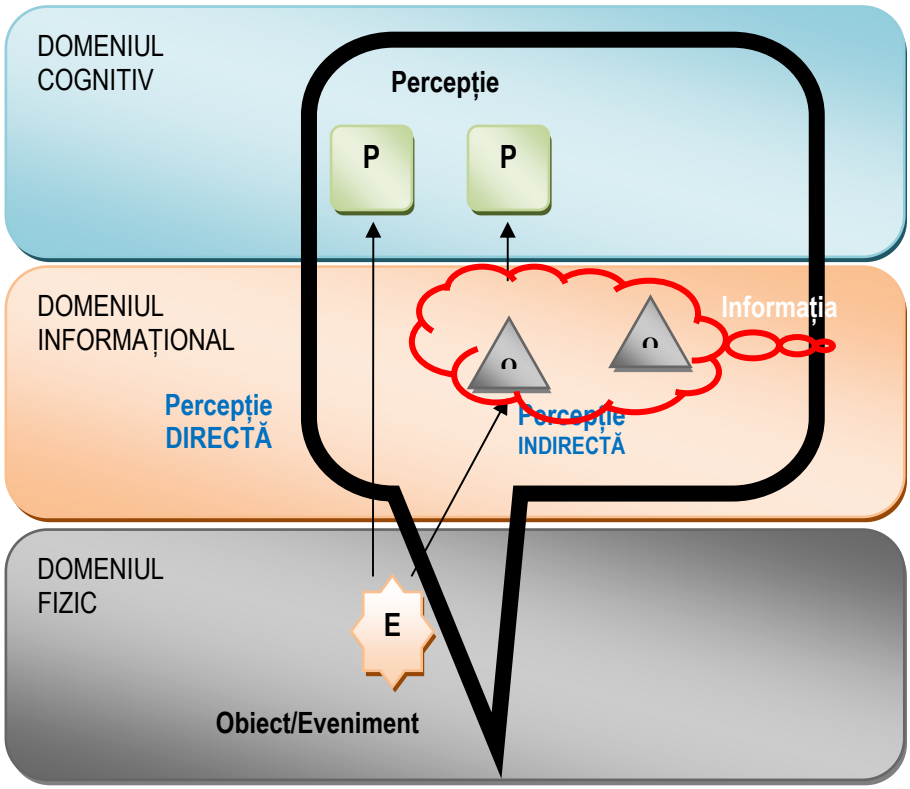

Fig. 5 *Informația*

Cunoaşterea presupune concluziile trase din modelul sugerat de o informație disponibilă. Cunoaşterea unei situații rezultă din concluziile care pot fi trase dintr-o informație care se referă la acea situație. Cunoaşterea există atât în domeniul informației, cât şi în cel cognitiv. Cunoştințele sunt acumulate în domeniul cognitiv, ca rezultat al învățării şi sunt înmagazinate în domeniul informației. Încărcarea în domeniul cognitiv individual se poate face prin câteva căi, incluzând: instruirea anterioară, antrenamentul sau experiența; experiența directă în domeniul fizic; interacțiunea cu alți indivizi; interacțiunea cu domeniul informației, figura 6[3].

[3] Ibidem, p. 91.

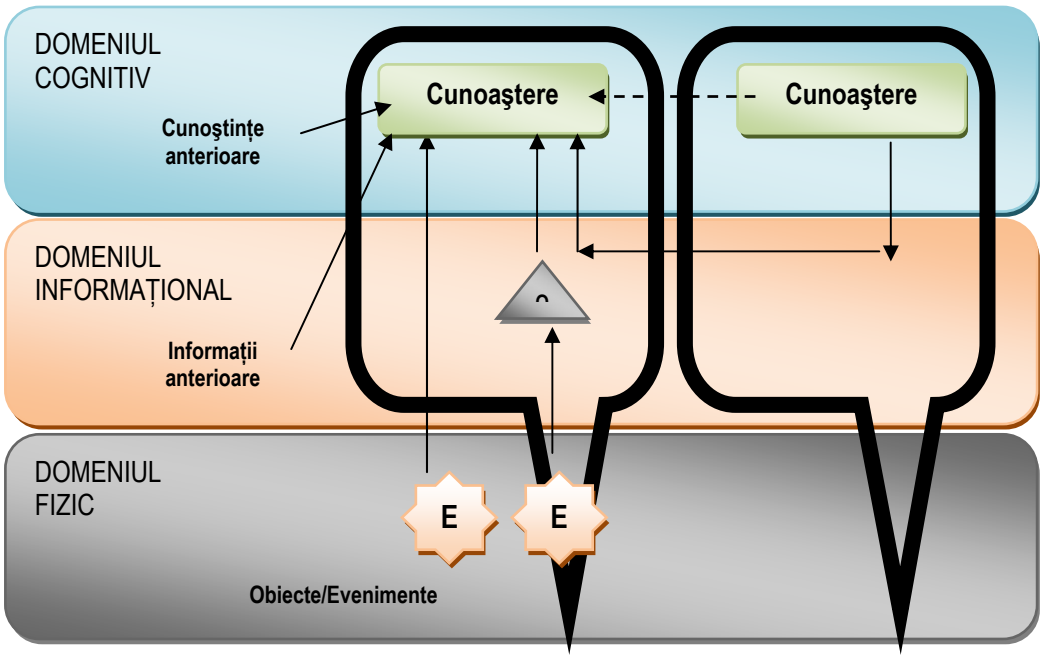

Fig. 6 *Cunoaşterea*

Cunoaşterea poate, de asemenea, să fie mutată din domeniul cognitiv în domeniul informației, atunci când este transmisă altor indivizi, sub forma instrucțiunilor sau regulilor de manevrare sau pentru stocare în computere.

Conştientizarea reprezintă nivelul de înțelegere a unei situații în care respectivul decident este edificat pe deplin cu starea actuală şi evoluția situației în etapele imediat viitoare.

Convingerile se bazează foarte mult pe informații utile, înțelegerea corectă a situației, încrederea în sine şi în colaboratori şi forțe. Acest stadiu sau proces mai este denumit în anumite lucrări „comuniunea cunoaşterii” şi este considerată a fi mai mult decât măsurarea gradului de comuniune a informațiilor.

Conştientizarea se referă la o situație şi la rezultatul interacțiunilor complexe dintre cunoştințele anterioare (şi convingeri) şi actuala percepție a realității. Fiecare individ are un mod unic de a conştientiza indiferent de situație. Educația profesională şi instruirea sunt folosite pentru a furniza militarilor aceleaşi date, informații şi cunoştințe actualizate care să conducă la obținerea unui mod similar de avertizare.

Înțelegerea implică deținerea unui nivel suficient de cunoştințe care să permită obținerea unor concluzii despre posibilele consecințe ale situației, cât şi o suficientă cunoaştere a situației pentru a prezice viitoarele modele. Situația conştientizată este focalizată pe ceea ce este cunoscut din situațiile trecute şi prezente, în timp ce înțelegerea unei situații este focalizată pe ceea ce situația poate să devină şi cum acțiuni diferite vor avea impact asupra situației prezente.

Transmiterea (partajarea) este denumită în alte lucrări „punerea în comun” sau „comuniunea” şi în esență reprezintă interacțiunea între entități, direct sau indirect, prin care acestea pun la dispoziție reciprocă date, informații, cunoştințe, înțelegeri etc. Evoluția în timp a depins întotdeauna de evoluția tehnologiilor în domeniul comunicațiilor, dar în ultimul deceniu s-a produs o adevărată revoluție în acest sens. Astfel, plecând de la o comunicare peer-to-peer (abonat la abonat) s-a ajuns la comunicarea de tip punct - multipunct, care se bazează pe existența unor rețele şi a unor centre de stocare a informațiilor. Pentru o mai corectă abordare este necesar ca această temă să fie abordată în funcție de obiectul de transmis (conținutul transmiterii), astfel putem avea cel puțin trei segmente distincte: transmiterea datelor şi informațiilor; transmiterea cunoştințelor; transmiterea înțelegerilor.

Transmiterea informației. Punerea în comun a informației este o interacțiune care poate avea loc între două sau mai multe entități în domeniul informațional (acestea pot fi oameni, baze de date sau programe).

Abilitatea de a împărți informația este esențială pentru a putea dezvolta un stadiu al cunoaşterii comune, după cum este esențială pentru colaborarea şi/sau sincronizare (în figura 7 este reprezentată interacțiunea dintre două entități care fac schimb de informații).

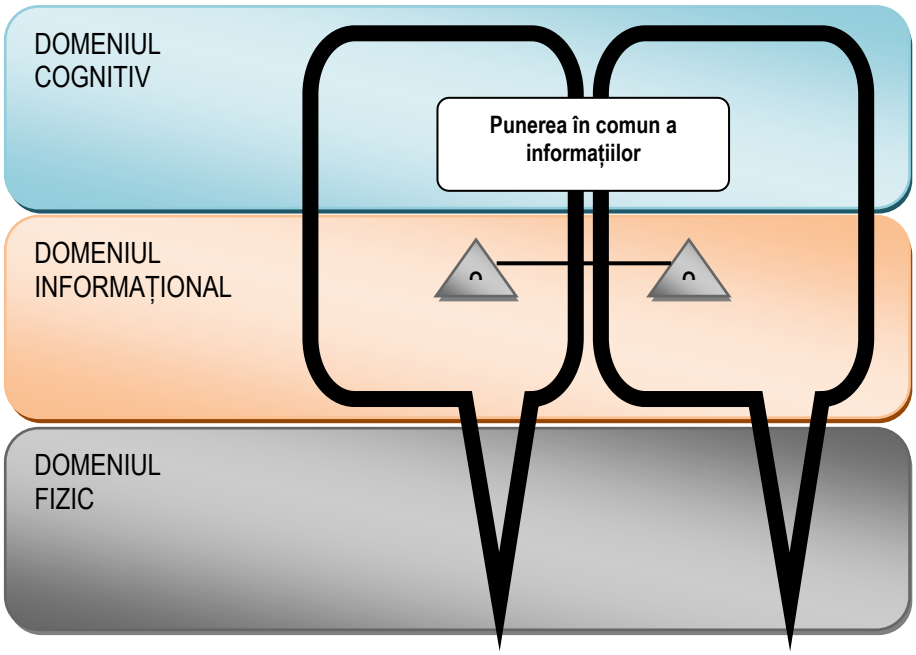

Fig. 7 *Transmiterea (partajarea) informației*

Pot fi implicate multe entități, iar forma de transmitere a informației poate varia semnificativ. Când două sau mai multe persoane sunt situate la mică distanță, informația poate fi schimbată între acestea prin voce, conversând unul cu celălalt, alte tehnici, ca semnele făcute cu mâinile, gesticulările, pot fi de asemenea întrebuințate. Când două sau mai multe

persoane sunt geografic situate la distanță, pentru transmiterea informațiilor trebuie folosite câteva tipuri de tehnologie (telefonul, poşta electronică, teleconferința). În timp, diferite tipuri de tehnologie au fost dezvoltate pentru a capta, înmagazina şi transmite informațiile.

Transmiterea cunoştințelor. Într-o oarecare măsură transmiterea cunoştințelor există în toate eforturile depuse de oameni, pentru a colabora şi se manifestă cu precădere în domeniul cognitiv, aşa cum este arătat în figura 8.

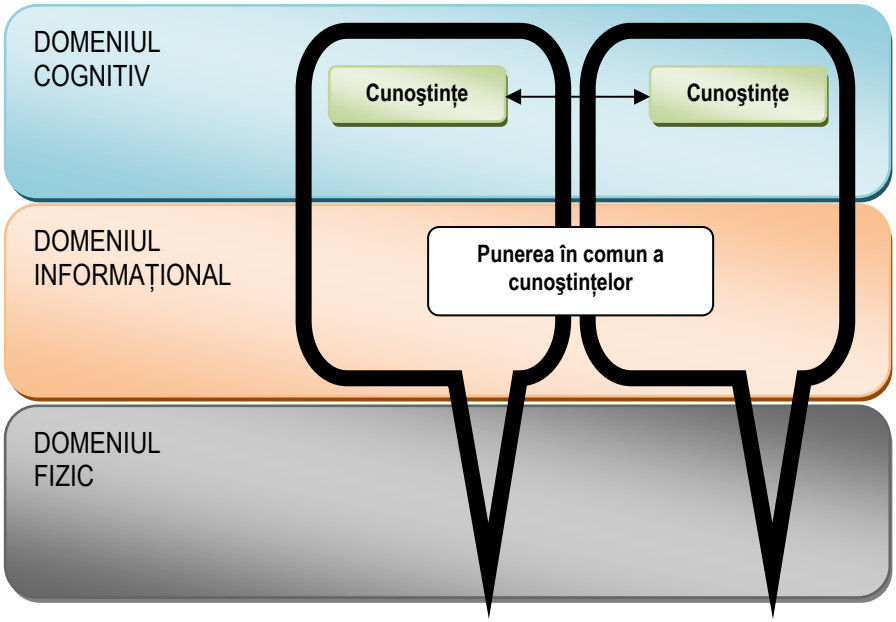

Fig. 8 *Transmiterea (partajarea) cunoştințelor*

Instrucția şi doctrina au fost angajate de-a lungul istoriei să dezvolte un înalt grad al transmiterii cunoştințelor, avertizărilor, în rândul trupelor, astfel încât acestea să înțeleagă şi să reacționeze la situații în modul indicat. Transmiterea cunoştințelor este esențială pentru ca elementele independente ale unei forțe să-şi poată coordona acțiunile şi devină vitală, mai ales, când forțele încearcă să-şi coordoneze acțiunile fără comunicații sau încearcă să se auto-sincronizeze.

Gradul în care transmiterea cunoştințelor poate fi dezvoltată are o influență semnificativă asupra naturii comenzii şi controlului, naturii şi cantității comunicărilor necesare dezvoltării şi întreținerii transmiterii de avertizări, uşurinței şi gradului în care forțele pot fi sincronizate.

Comuniunea convingerilor reprezintă o stare existentă în domeniul cognitiv când două sau mai multe entități sunt în măsură să dezvolte cunoştințele similare despre o situație anume, aşa cum este descris în figura 9.

Gradul de asemănare cerut (sau de diferențe tolerabile) va depinde de tipul şi gradul de colaborare şi sincronizare necesar.

O multitudine de factori influențează gradul în care un stadiu al comuniunii poate fi dezvoltat între două sau mai multe entități (similitudinile

şi deosebirile punctelor de vedere, culturale, limbajul şi urmărirea intereselor). Convingerile comune reprezintă o cerință esențială pentru abilitatea de a sincroniza acțiunile în domeniul fizic în absența unui plan detaliat.

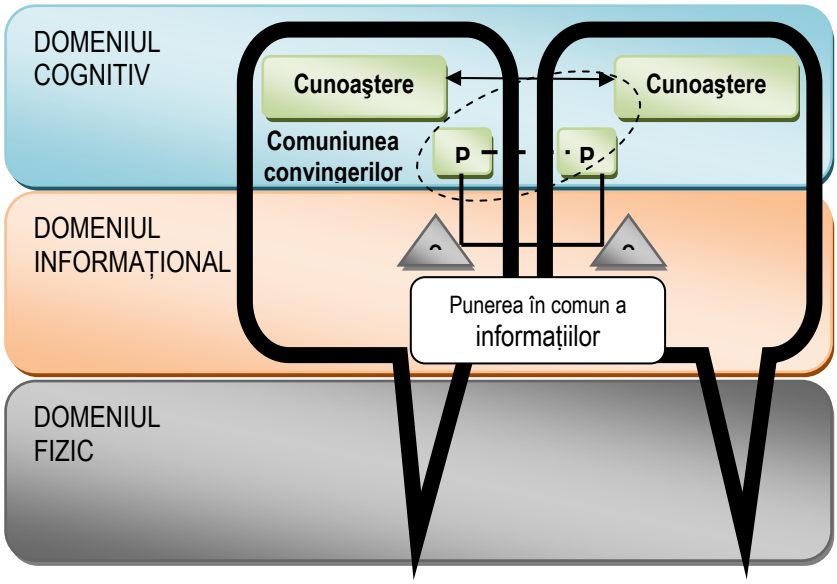

Fig. 9 *Comuniunea convingerilor*

Decizia este de asemenea situată în domeniul cognitiv şi reprezintă alegeri, opțiuni asupra a ceea ce este de făcut (figura 10).

Lărgirea viziunii asupra deciziei presupune includerea tuturor acestora într-un model conceptual al spațiului misiunii indiferent de nivelul la care se manifestă.

Deşi deciziile sunt descrise ca fiind rezultatul înțelegerii, ele pot fi luate în mod evident şi în lipsa oricărei înțelegeri. Din această cauză, în domeniul militar se încearcă sprijinirea proceselor de comandă şi control prin mai multe mijloace tehnice care să poată aduce mai multe date şi informații, astfel încât să se reducă la minim gradul de necunoaştere şi în acest mod să se reducă riscul unor decizii în situații de incertitudine.

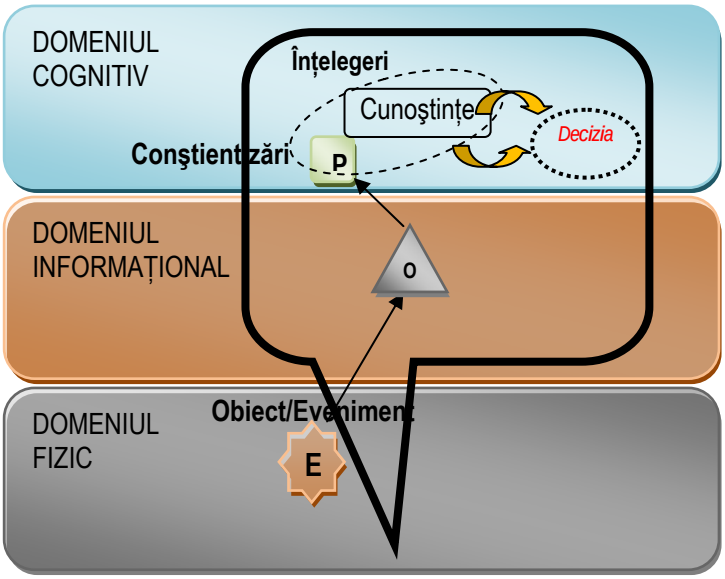

Fig. 10 *Decizia*

Acţiunea se desfăşoară în domeniul fizic şi este determinată de deciziile din domeniul cognitiv. Decizia poate declanşa direct o acţiune nouă sau poate continua una deja în curs modificându-i parametrii. Acţiunea poate fi decisă de un nivel superior în urma unei decizii urmată de un ordin (informaţie) sau din proprie iniţiativă, ca rezultat al deliberărilor proprii.

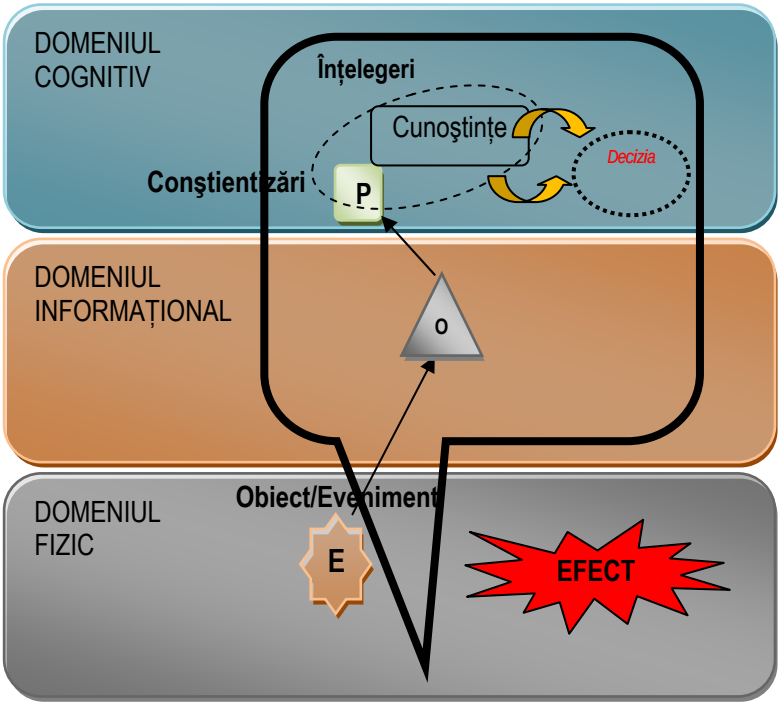

Fig. 11 *Acţiunea*

Nivel individual al cunoaşterii, influenţează nivelul de conştientizare, gradul de înţelegere şi procesul de luare a deciziilor. Diagrama din figura 11 evidenţiază cunoaşterea unei situaţii specifice ca o valoare de intrare în procesul de luare a deciziei.

Colaborarea este un proces care are loc între două sau mai multe entităţi în domeniul cognitiv şi implică întotdeauna lucrul în comun pentru atingerea unui scop (figura 12)[4]. Această particularitate îi dă distincţie în faţa simplelor comuniuni ale datelor şi informaţiei, cunoştinţelor sau a convingerilor.

Procesul de colaborare este reprezentat ca un dreptunghi punctat între cele două entităţi. Colaborarea cere abilitatea de a avea comuniune de informaţii.

Colaborarea implică o punere în comun a datelor, informaţiilor, cunoştinţelor şi percepţiilor referitoare la anumite fapte şi situaţii, presupunând lucrul împreună al tuturor actorilor ce urmăresc îndeplinirea unui scop comun.

[4] Alberts David, Garstka John J., Hayes Richard E., Signori David A. - *Understanding Information Age Warfare* - CCRP Publications, 2001, p. 26.

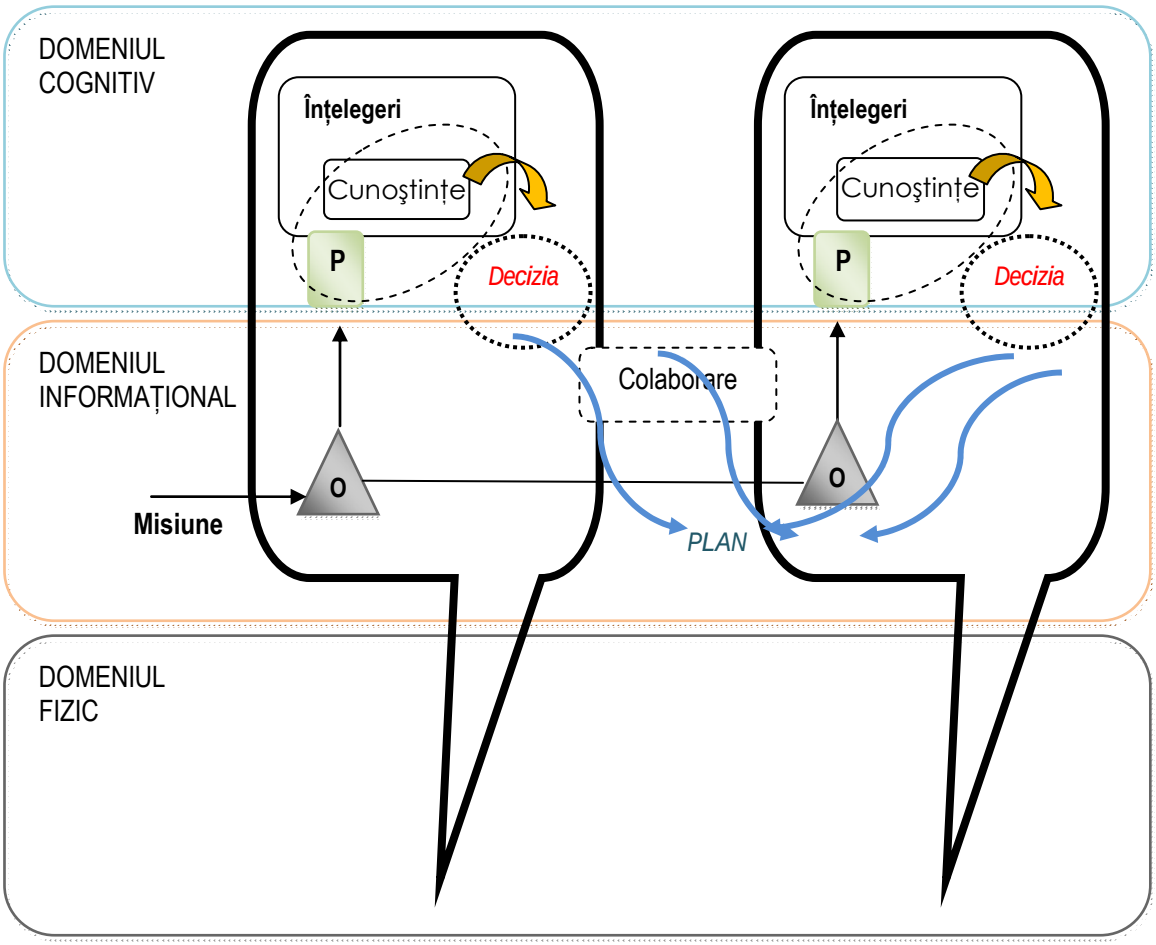

Fig. 12 *Colaborarea*

Pentru a înțelege exact sensul termenului, trebuie menționat, mai întâi, ceea ce nu este colaborarea:

- punerea în comun, de la bun început, a unor date, informații sau cunoştințe, fără a urmări un anumit scop;
- publicarea acestora/distribuirea lor către anumiți utilizatori;
- schimburile de informații ce nu se înscriu în beneficiul unui scop comun (ex. rapoartele de rutină ale situației unei unități sau rapoartele punctuale ale activității inamicului sunt vag racordate la obiective comune).

Acestea sunt simple situații de partajare, de transmitere.

Colaborarea necesită comunicări active şi lucrul împreună. Exemplul militar clasic este planul de colaborare (cooperare), în cadrul căruia actorii cu diferite zone de responsabilitate diferite urmăresc simultan îndeplinirea aceloraşi obiective ale misiunilor.

Scopul colaborării este acela de a permite o înțelegere şi o perspectivă similară asupra situației, concomitent cu sincronizarea, în vederea organizării optime a activităților, astfel încât să fie evitate redundanțele ori impedimentele reciproce şi să se obțină un efect sinergic.

Colaborarea presupune mai multe fațete, precum: *timpul necesar, continuitatea, amploarea, densitatea informațiilor, domeniul, structura, rolul participanților şi modul de interrelaționare a acestora*.

În multe situații militare, colaborarea este dificilă sau, uneori, chiar imposibilă, fără tehnologie specializată. De aceea, deşi colaborarea este omniprezentă, calitatea sa este determinată de un număr de factori precum: conducerea (organizarea colaborării în funcție de priorități şi atunci comandantul încearcă să impună un anumit fel de interacțiune), organizarea, doctrina, pregătirea, experiența şi stabilirea TTP (tactici, tehnici şi proceduri) ale forței.

Implicând pe cei responsabili în conducerea şi susținerea operațiilor, aceasta permite luarea în calcul a mai multor situații neprevăzute care pot avea loc. Colaborarea în procesul de luare a deciziei poate conduce la alegeri mai bune în cazul problemelor complexe şi la îmbunătățirea legăturilor dintre planificare şi execuție, în condițiile unui mediu de operație în care schimbările se produc rapid şi în condiții de stres.

Colaborarea lor poate avea maximă eficiență atunci când:

- sunt implicați toți actorii importanți pentru îndeplinirea misiunii respective;
- se realizează pe toată durata misiunii la toate eşaloanele de comandă;
- există o interconectare între toți membrii echipei;
- comunicarea între colaboratori nu este restricționată;
- este participativă (toți actorii sunt angajați în procese);
- este continuă;
- activitatea desfăşurată de fiecare membru al echipei se sincronizează cu a celorlalți;
- echipa dispune de o bună informare;
- echipa dispune de mijloace eficiente de comunicare de imagini, informații şi date;
- se desfăşoară atât la nivel informațional cât şi cognitiv;
- toți colaboratorii au o motivație puternică pentru îndeplinirea scopului urmărit; mai întâi colaboratorii trebuie să fie de acord asupra importanței şi legitimității scopurilor pe care le au de urmat. Dacă actorii nu consideră drept legitim şi important acest scop, ei nu sunt motivați să lucreze împreună sau să facă investiții (de timp, informaționale, de resurse energetice) necesare pentru succes;
- actorii au măcar un minimum de cunoştințe generale asupra scopurilor, dacă nu chiar expertiză;
- competența colaboratorilor în folosirea tehnologiei şi încredere în tehnologia utilizată;
- cunoaşterea şi gradul de înțelegere pe care îl arată participanții unul către celălalt; aceasta implică niveluri similare sau compatibile de instruire, educare, cultură şi experiență.

În lipsa îndeplinirii acestor condiții, colaborarea este imposibilă, putând apărea disfuncții majore. În schimb, existând un acord unanim, părțile pot organiza dezbateri eficiente. Pe de altă parte, capacitatea tehnică şi cognitivă de comunicare implică, pe de o parte, aparatura aferentă, iar pe de altă parte un limbaj comun despre o anume problemă apărută.

Colaborarea este diferită în funcție de mediu, astfel încât pot fi deosebite trei tipuri de colaborări: în mediul fizic, în mediul informațional şi în mediul cognitiv.

Colaborarea în domeniul informațional oferă posibilitatea creării unei percepții comune asupra spațiului de luptă prin punerea în comun a datelor şi informațiilor. Colaborarea din domeniul informațional stă la baza creării imaginii operaționale comune şi a autosincronizării.

Informațiile centralizate la care au acces utilizatorii din grila actorilor (luptătorilor) pot fi privite din perspective multiple, ceea ce va permite identificarea tiparelor şi a anomaliilor, cu rezultate benefice pentru capacitatea de previziune a modului de evoluție ulterioară a evenimentelor. Acest lucru va avea efecte pozitive în plan decizional, reducând riscul alarmelor false şi al interpretării greşite a datelor şi informațiilor. În final, o mai rapidă transmitere a informațiilor, prin mijloacele de prelucrare automată a datelor, permite o mai rapidă integrare a noilor date, pentru cunoaşterea spațiului de luptă. Fapt esențial, dat fiind că, adeseori, în Era Informațională, rapiditatea comenzii este crucială.

Partajarea informațiilor nu poate fi efectuată fără anumite costuri, dintre care cea mai mare parte vor fi alocate pentru achiziționarea de tehnică de calcul. Evident aici un rol deosebit de important îl vor juca sistemele de securitate a informațiilor, care pe lângă faptul că sunt costisitoare devin şi agasante, iar uneori dacă sunt prost configurate pot genera întârzieri sau refuzul de a permite accesul la resursele informaționale.

Colaborarea în domeniul cognitiv poate varia foarte mult, depinzând de comuniunea de limbă a colaboratorilor, de nivelul de educație şi cultură (națională sau organizațională), de nivelul de implicare al acestora (de gradul de motivare), de încrederea în mediul de colaborare (incluzând abilitatea lor de a o folosi atunci când sunt cerute capabilități tehnice) şi de eventualele experiențe de lucru comune din perioada anterioară.

O mai bună înțelegere a situației militare şi a factorilor care o conduc sunt cele mai evidente beneficii şi corespund unei înțelegeri comune a problemei[5].

Colaborarea în domeniul fizic este de fapt sincronizarea, care este definit concept separat al comenzii şi controlului.

---

[5] Alberts David, Garstka John J., Hayes Richard E., Signori David A. - *Understanding Information Age Warfare* - CCRP Publications, August 2001, p.28.

Sincronizarea se desfăşoară în domeniul fizic şi este cel mai de seamă aranjament al lucrurilor şi efectelor în timp şi spaţiu, este rezultatul planificării detaliate şi al conştientei coordonări sau colaborări, aşa cum este prezentat în figura 13.

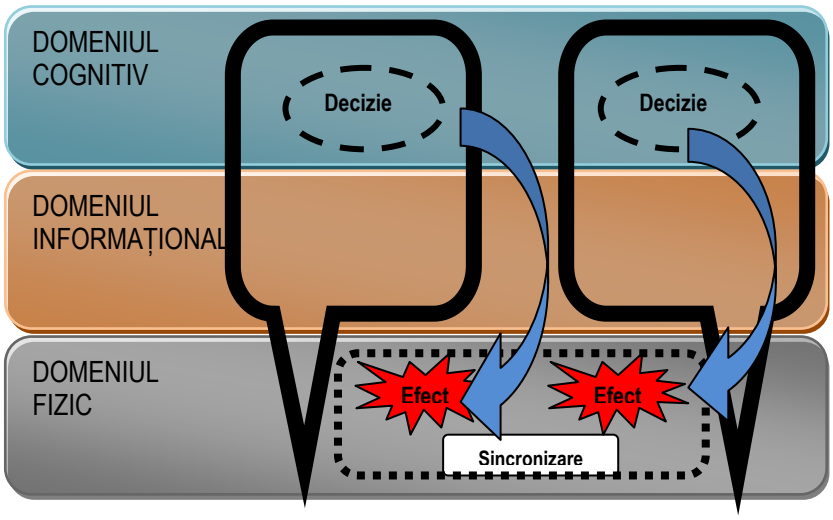

Fig. 13 *Sincronizarea*

Sincronizarea este definită[6] „un aranjament al lucrurilor în timp şi spaţiu în jurul unui scop". În context militar, sincronizarea poate fi gândită ca „acele ieşiri caracteristice proceselor de comandă-control (C2) care aranjează şi adaptează continuu relaţiile dintre acţiuni (incluzând mişcarea şi sarcinile forţelor), în timp şi spaţiu, în scopul de a obţine îndeplinirea obiectivelor"[7]. Această caracterizare a sincronizării implică cel puţin 3 proprietăţi importante.

În primul rând, sincronizarea apare în domeniul fizic, după care e necesară fuziunea celor trei domenii: cognitiv, informaţional şi fizic. Deoarece viteza procesului de luare a deciziei şi fluxul de informaţii în raport cu procesele de C2 sporeşte, dinamica asociată elementelor forţei din domeniul fizic va defini limitele sincronizării în toate domeniile.

Chiar şi când elementele de forţă sunt predestinate pentru o mai mare viteză, aceasta va fi mai tot timpul limitată din cauză că oamenii nu se pot mişca cu viteza gândirii sau a unei informaţii[8].

În al doilea rând, obţinerea gradului necesar de sincronizare va cere o concepţie organizatorică de C2, la un nivel al centralizării sau descentralizării care să asigure acel grad corespunzător de direcţionare şi flexibilitate pentru

[6] Ibidem, p.29.
[7] Garstka, John J. - *Network Centric Warfare: An Overview of Emerging Theory* - PHALANX (December 2000).
[8] Dumitru C., Roceanu I., *Op.cit.*, p.104

diverse tipuri de mediu, misiuni, trupe şi capabilităţi de suport informaţional care trebuie reconsiderate.

În al treilea rând, sincronizarea implică adesea atât armonizarea pe verticală, cât şi pe orizontală. Ea cere armonizarea pe verticală peste eşaloane multiple ale organizaţiei şi agregarea/dezagregarea unor activităţi care sunt de interes la aceste eşaloane, în scopul de a se asigura că acţiunile la cel mai de jos nivel, cel tactic, sunt consistente cu nivelul operaţional superior şi se pot raporta scopurilor strategice. Armonizarea pe orizontală se derulează de-a lungul multiplelor dimensiuni ale proceselor C2, incluzând şi pe cele asociate cu diferite organizaţii şi zone funcţionale, cu diferite tipuri de forţe şi porţiuni din spaţiul misiunii.

Sincronizarea este un concept tot mai important, dar obţinerea ei devine o mare provocare dintr-o serie de motive ca sporirea complexităţii, mărirea eterogenităţii şi un rapid ritm al evenimentelor.

Mijloacele tradiţionale de atingere a sincronizării sunt acelea care rezultă din dezvoltarea şi promulgarea doctrinelor, tacticilor şi procedurilor. Educaţia extinsă şi antrenamentul pot fi folosite pentru a crea o cultură a lucrului în echipă, bazată pe o comună înţelegere a misiunii, a mijloacelor pentru îndeplinirea misiunii şi a limbajului pentru aplicarea acestor mijloace.

ARHITECTURA SISTEMULUI INFORMAȚIONAL PENTRU O STRUCTURĂ MILITARĂ ROMÂNEASCĂ IMPLICATĂ ÎNTR-O OPERAȚIE MULTINAȚIONALĂ

Mr.drd. Marian VOICU

Commanders must be kept up to date, able to continuously collect, analyze and disseminate data and intelligence about area of operations, own troops, enemy, weather and so on.

It depends on the commanders' ability that information system should have appropriate size, to be constructed with competitive structures and integrated in a complex system, which will be the Romanian Task Force, able to accomplish missions inside multinational operation.

Armata Română s-a remarcat în ultimii ani prin implicarea în viața militară internațională şi prin participarea la diferite misiuni alături de parteneri sau aliați. Prezența militară românească în cadrul operațiilor multinaționale a fost una activă, militari şi forțe diferite ca structură şi dotare executând o gamă largă de misiuni în teatrele de operații.

Întrucât fiecare operație multinațională are un alt obiectiv, beneficiază de un anumit context şi se desfăşoară într-un teatru de operații specific, şi forțele implicate vor trebui să dispună de anumite capabilități care să le permită să îndeplinească tipul de misiuni asumate. De aceea consider că este deosebit de importantă operaționalizarea structurilor militare pentru fiecare operație multinațională şi teatru de operații, decidenții militari trebuind să aibă o imagine clară asupra compunerii şi dotării contingentului românesc care va fi dislocat în afara teritoriului național pentru a fi inclus într-o forță de coaliție.

În cele ce urmează voi prezenta câteva aspecte despre o parte a structurii militare româneşti implicată într-o operație multinațională, şi anume sistemul informațional. Se poate spune că sistemul reprezintă un complex de elemente structurate, independente şi interconectate, constituind un ansamblu unitar care funcționează într-un mediu dat, în vederea îndeplinirii unui scop (obiectiv) determinat (aşa cum a fost definit de col. Aurel Nour). Matematicianul Tudor Bălănescu îl defineşte ca fiind un complex de operații, metode, echipament şi personal necesar obținerii, transmiterii, prelucrării şi utilizării informației pentru fundamentarea deciziilor luate în vederea atingerii unui anumit obiectiv.

În domeniul militar, conceptul de sistem informațional a evoluat treptat, de multe ori fiind confundat cu sistemul informatic sau având, ca subsistem central, subsistemul informatic. Dacă sistemul informatic tratează informația ca structură formală cu ajutorul metodelor (cercetare operațională, analiza şi sinteza informațiilor), procedeelor (programe de bază şi de aplicație) şi mijloacelor (echipamente de colectare, stocare, prelucrare şi transmitere a datelor), sistemul informațional se referă la conținutul informațiilor, fluxurilor de informații şi circuitelor informaționale, la purtătorii de informații, la operațiile şi procedeele efectuate asupra informațiilor[1].

Abordări ulterioare au prezentat sistemul informațional militar ca ansamblul informațiilor, fluxurilor informaționale, procedurilor şi mijloacelor de tratare a informațiilor menite să contribuie la realizarea obiectivelor principale ale structurii militare; concret, acesta apare ca un complex de oameni şi activități practice, de echipamente şi de proceduri orientat către modelarea proceselor de conducere cu ajutorul unor operații de prelucrare a informațiilor, bazat pe folosirea metodelor şi mijloacelor tehnice cu preponderență automatizate[2]. Tot în domeniul militar, sistemul informațional a fost definit ca ansamblul organizat, de oameni, informații, surse, canale de legătură, mijloace tehnice, programe şi procedee de lucru destinate realizării unor operații determinate asupra informațiilor (culegere, transmitere, prelucrare, gestionare şi distribuire) pentru asigurarea bazei informaționale necesare desfăşurării, în deplină cunoaştere a realității, a actului decizional la nivelul conducerii[3].

Analizând problematica din domeniu, se poate face şi o particularizare a sistemului informațional militar, pentru anumite structuri. Astfel, pentru o grupare de forțe aflată în misiune în cadrul unei operații multinaționale, consider că *sistemul informațional* poate fi definit ca un *ansamblu de elemente caracteristice, structuri şi personal, surse de informații, documente şi produse de informații, principii, doctrine şi regulamente, tehnică, echipamente şi soft, planificate, organizate, coordonate şi controlate, în scopul culegerii, procesării şi diseminării informațiilor şi intelligence-ului, inclusiv a celor de contrainformații şi securitate.*

În funcție de angajamentul internațional al României, participarea militară a țării la o operație multinațională poate avea o amploare mai mare sau mai mică. Aşa cum s-a întâmplat până acum, la aceste operații au participat un număr diferit de militari, în misiuni independente în cadrul comandamentelor, sau diferitelor structuri, de la plutoane şi detaşamente la batalioane.

---

[1] Lt.col.ing. Gheorghe Savu, *Metode moderne de prelucrare şi distribuire a informațiilor militare obținute prin cercetare, destinate conducerii strategice la pace şi pe timp de război,* Editura Academiei de Înalte Studii Militare, Bucureşti, 2000, p. 115.

[2] Dr. Vasile Dumitru, dr. Ion Stoian, ing. Corneliu Baltă, dr. Gheorghe Toma, *Sisteme informaționale militare-analiză şi proiectare*, Editura CERES, Bucureşti, 2000, p. 37.

[3] Lt.col.ing. Gheorghe Savu, *Op. cit.,* p. 115.

Un alt aspect important în analizarea participării româneşti în aceste misiuni îl reprezintă importanţa contingentului din punct de vedere al puterii militare, al complexității şi importanței misiunilor pe care le poate îndeplini. Se cuvine a face diferențierea între o structură militară şi o forță militară. Astfel, de exemplu, plutonul de jandarmi, compania de infanterie sau detaşamentul de geniu sunt structuri militare, dar ar fi exagerat să le atribui şi calitatea de forță militară. O forță militară, cu proporția de rigoare, poate fi, după părerea mea, o grupare de forțe de valoarea a cel puțin un batalion.

Într-un teatru de operații nu vom întâlni o structură militară cu aceeaşi încadrare ca aceea din țară. Fiecare misiune are specificul ei, solicită anumite cerințe din partea forțelor participante, cerințe pe care, de regulă, o unitate sau mare unitate obişnuită nu le satisface. De aceea, cel mai probabil se va constitui o grupare de forțe (task force) în care vor predomina anumite componente şi capabilități.

Procesul de reformă şi modernizare în care este angajată Armata Română, ca şi dimensiunea forțelor armate ale țării noastre, nu permit dislocarea în afara teritoriului național a unor grupări de nivel operativ, pentru materializarea unor angajamente în cadrul unor misiuni în sprijinul păcii, de asistență umanitară sau tip coaliție. Totuşi, consider că, în anumite condiții, România poate participa la o misiune internațională cu o grupare de forțe de nivel brigadă; pentru aceasta va trebui să nu mai avem alte forțe angajate în exterior, iar misiunea să dureze maxim un an de zile, după care contingentul să fie repatriat. Un astfel de caz va implica, probabil şi modificarea legislației, căci nu va putea fi asigurată o călătorie în țară la şase luni de misiune.

Dimensiunea participării militare româneşti în acțiuni în afara teritoriului național are implicații şi asupra subiectului acestei lucrări, sistemul informațional. Este clar că, dacă aceste structuri au o valoare prea mică (pluton, companie, detaşament etc.), nu se poate vorbi de sistem informațional. Orice contingent românesc poate avea în compunere elemente ale unui sistem informațional, însă un sistem informațional propriu nu se poate constitui decât în cadrul unei grupări de forțe de nivel batalion sau mai mare.

De o importanță deosebită este dimensionarea acestui sistem informațional pentru gruparea de forțe respectivă. Analiza şi proiectarea sistemului trebuie să aibă tot timpul în vedere specificul misiunii ce trebuie îndeplinite, nevoia de informații a comandantului şi a celorlalți factori de răspundere.

Proiectarea şi operaționalizarea sistemului informațional al unei grupări de forțe trebuie să fie coroborată cu proiectarea şi operaționalizarea grupării de forțe însăşi. De aceea, personalul colectivului desemnat să se ocupe de această sarcină va include nu numai comandantul grupării de forțe şi şefii de compartimente/structuri din subordine, ci şi specialişti din categoriile de forțe şi din serviciul de informații militare.

Elemente caracteristice sistemului informațional

Sistemele informaționale conțin anumite elemente caracteristice (fig. 1), elemente care nu lipsesc, indiferent de specificul acestui sistem. Fie că sistemul este militar sau de orice altă natură, el va avea în compunere date, informații, intelligence, circuite şi fluxuri informaționale.

Pe scurt, acestea se pot prezenta astfel:

- *data*: constituie o descriere letrică şi/sau cifrică a unui fenomen, proces, obiect, fapt, eveniment sau a unei acțiuni; este constituită dintr-un grup de simboluri, structurate conform unei sintaxe prestabilite, înregistrate pe un suport material şi care poate fi prelucrată manual, mecanic, electronic sau combinat;

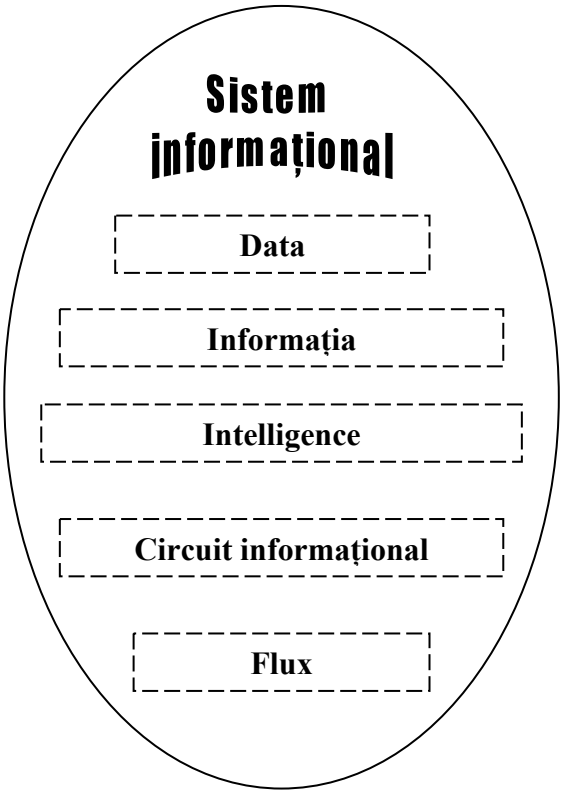

Fig. 1 *Elementele caracteristice sistemului informațional*

- *informația*: elementele de noutate despre un obiect (fenomen, proces etc.) care pot fi reprezentate simbolic şi prelucrate; este constituită din date neprelucrate ale oricărei descrieri şi care poate fi utilizată în producerea intelligence;
- *intelligence*: produsul rezultat din procesarea informațiilor referitoare la obiecte (fenomene, procese etc.) de interes; set de fapte, obținute prin asocierea informațiilor cu alte elemente cunoscute şi analizate prin prisma experienței; este o deducție sau o concluzie bazată pe analiza unor informații. Aspectele legate de intelligence includ: activități de informații

(inclusiv contrainformații); instituțiile specializate în astfel de activități; produsele finite, asociate primelor două aspecte;

- *circuit informațional*: drumul (traiectoria) pe care circulă o informație de la generarea şi până la arhivarea sau distrugerea sa, în funcție de caracteristicile organizatorice ale emițătorilor şi beneficiarilor de informație;
- *flux informațional*: categorie sau ansamblu de informații necesare desfăşurării unei anumite operații, acțiuni sau activități, ce se transmite între emitent şi destinatar, cu precizarea punctelor intermediare de trecere; poate fi definit şi ca ansamblul datelor, informațiilor şi deciziilor necesare desfăşurării unei anumite operații, acțiuni sau activități.

Structuri şi personal

Sistemul informațional are o componentă umană, care se regăseşte în această categorie: structuri şi personal. Practic, se pot integra aici Compartimentul Informații (S.2), structuri de management operațional HUMINT, CI şi securitate, grupuri de cercetare, grupuri HUMINT, grupuri CI (contrainformații), celula națională de informații (National Intelligence Cell-NIC), structuri/platforme de culegere specializate pe surse (SIGINT, IMINT, OSINT) etc.[4].

Grupurile HUMINT şi CI au o importanță deosebită în teatrul de operații şi completează necesarul de date, informații şi intelligence al comandantului, gestionând surse pe care nu le pot accesa senzorii de diferite tipuri: sursa umană. Într-o perioadă când se pune un mare accent pe echipamente sofisticate, iar armatele moderne sunt înalt tehnologizate, se simte nevoia imperioasă de a completa aportul senzorilor în culegerea informațiilor.

Trebuie remarcat, de asemenea, că domeniul HUMINT şi CI este unul în care o armată în transformare, cu deficiențe în dotarea cu echipamente şi tehnică de luptă performante, aşa cum este Armata Română, poate să excelez şi să devină un partener de încredere, capabil să suplinească nevoia de informații a Forței Multinaționale din teatrul de operații.

Celula Națională de Informații a devenit o prezență aproape obligatorie în teatrul de operații, cele mai multe contingente naționale având o astfel de structură în compunerea Forței Multinaționale. Aceasta contribuie la crearea şi funcționarea comunității de informații la nivel teatru de operații, având un rol important în realizarea şi menținerea superiorității informaționale şi în compunerea unei imagini complete, de ansamblu şi de detaliu, a mediului şi condițiilor în care se acționează.

Un alt rol important al NIC-ului ar trebui să fie realizarea unei legături operative între două comunități de informații: cea din teatrul de operații şi cea din țară. Efortul informațional va fi făcut nu numai de către componentele

[4] Gl.mr.dr.ing. Sergiu Medar, *Istoria noastră se împleteşte cu cea a armatei române moderne*, (Interviu: Observatorul Militar, nr. 47 [25.11-01.12.2004]).

Forței Multinaționale, ci şi de alte structuri, instituții şi agenții ale națiunilor contributoare; orice angajare în misiuni internaționale a României va implica nemijlocit două categorii de eforturi: cele făcute de contingentul român în teatrul de operații şi cele făcute de forțe şi structuri specifice pe plan național.

După cum s-a văzut, celula națională de informații, structurile de management operațional HUMINT/CI şi grupurile HUMINT şi CI vor opera cu date, informații şi intelligence sensibile şi de o importanță deosebită. Ele trebuie să aibă acces la resurse de diferite categorii (informaționale, umane, materiale, financiare etc.) pentru a-şi îndeplini misiunile şi trebuie să aibă o strânsă relație de colaborare cu celelalte forțe naționale aflate în misiune. Deşi aceste structuri fac parte din componenta umană a sistemului informațional, pe linie de comandă nu se pot subordona reprezentantului național din teatrul de operații şi nici comandantului grupării de forțe românești. Prin urmare, este necesar ca ele să se subordoneze direct serviciului de informații militare.

Surse de informații

Sursele sunt definite, din punct de vedere informațional, ca fiind persoane sau lucruri de la care se pot obține informații[5]. În doctrina militară românească se precizează că acestea sunt reprezentate de persoane, forțe specializate, instituții, lucruri (obiecte, documente, mijloace, echipamente, senzori, sisteme), locuri, medii şi activități (acțiuni, evenimente) care culeg (sau de la care provin) date şi informații[6].

Doctrinele de specialitate fac, de asemenea, o clasificare a intelligence în funcție de tipul sursei de la care provine:

- HUMINT: intelligence provenit de la sursele umane sau agențiile de orice tip; aceasta implică folosirea unei game foarte variate de surse şi agenții, acționându-se la toate nivelele (tactic, operativ şi strategic);
- IMINT: intelligence provenit din exploatarea imaginilor fotografice, radar, electro-optice, în infraroşu, termice sau multispectrale; o serie de astfel de imagini se constituie în baze de date şi pot fi obținute prin mijloace proprii sau prin cereri de informații de la partenerii de coaliție;
- SIGINT: intelligence provenit din comunicații (COMINT) şi non-comunicații (ELINT);
- MASINT: intelligence care oferă date despre caracteristicile tehnico-tactice şi de funcționare a aparaturii şi mijloacelor tehnice ale adversarului, identifică prezența lor în zona de operații şi descoperă indicii care arată folosirea acestora; această categorie de intelligence semnalează prezența senzorilor de diferite tipuri şi supraveghează, din punct de vedere tehnic – nu al conținutului, spectrul de comunicații (prin satelit, telefonie mobilă, transmiteri de date etc.);

---

[5] *** *AJP 2.0* Doctrina aliată întrunită de informații, contrainformații şi securitate*, p. 1-2-5.*

[6] *** *Doctrina pentru sprijinul cu informații al operațiilor întrunite*, Editura Statul Major General, Bucureşti, 2003, p. 28.

- OSINT: intelligence provenit din surse deschise, accesibile publicului larg – internet, televiziune, cărți, reviste etc.; se pot obține foarte multe informații valoroase cu eforturi reduse, însă produsele obținute trebuie verificate pentru a nu fi victima dezinformării.

Sursele prezentate mai sus sunt precizate în doctrina românească. Doctrina NATO le clasifică în numai patru categorii: SIGINT, IMINT, HUMINT şi OSINT, iar alte lucrări de specialitate adaugă CYBERINT, NUCINT etc. Mai important este, la proiectarea sistemului informațional, să se încerce realizarea cât mai multor capabilități, iar gruparea de forțe să beneficieze de intelligence provenit dintr-un număr cât mai mare şi mai variat de surse.

Documente şi produse de informații

În această categorie intră o serie de documente diferite, mai mult sau mai puțin complexe şi a căror elaborare cere perioade de timp şi eforturi diferite. De un real folos în întocmirea acestora sunt SOP-urile (Standard Operating Procedures) - proceduri de operare standard, stabilite pentru a fi urmate de către comandamentul şi componentele forței respective. SOP-ul poate avea un specific strict românesc şi să folosească limba română.

Într-o operație multinațională, pentru comunicarea între contingentele naționale va fi stabilită o limbă de circulație internațională, de regulă engleza; aceasta nu este, însă, o condiție obligatorie, pentru că, în cadrul coaliției, partenerul majoritar stabileşte acest lucru. Dacă la comanda grupării de forțe se află o altă națiune decât SUA sau Marea Britanie, limba adoptată poate fi franceza, germana, rusa etc.

SOP-ul contingentului românesc trebuie să conțină şi specificații pentru documentele şi materialele care se vor întocmi în limba de referință, pentru realizarea interoperabilității în comunicare. Ar fi total ineficient ca, în cadrul unei structuri militare româneşti, să se întocmească documente interne în altă limbă decât cea română; s-ar pierde timp pentru traducere, conținutul materialelor ar fi înțeles mai greu sau chiar deloc, pentru că nu toți militarii români ar cunoaşte limba folosită în cadrul coaliției. În acelaşi timp, toate documentele care vor circula între contingentul românesc şi comandamentul grupării de forțe sau structurile partenere trebuie să fie redactate în limba oficială a coaliției.

Documentele şi produsele de informații ce se întocmesc pe parcursul misiunii sunt detaliate în SOP-uri şi pot fi[7]:

---

[7] *** *AJP 2.0* Doctrina aliată întrunită de informații, contrainformații şi securitate

*** *Doctrina pentru sprijinul cu informații al operațiilor întrunite*, Editura Statul Major General, Bucureşti, 2003, p. 31.

*** *Manualul pentru luptă al unităților de cercetare,* Editura Statul Major General, Bucureşti, 2005, p. 54.

- *documente*: rapoarte de informare; informări; cereri de informaţii; estimări; documente necesare în pregătirea informativă a zonei de operaţii (diagrame privind componenţa şi situaţia populaţiei, concluzii privind influenţa caracteristicilor zonei de operaţii asupra acţiunii întrunite, matrici de analiză a situaţiei vremii, schema cu obstacole modificate, diagrama căilor de acces şi coridoarele de mobilitate etc.), documente ajutătoare (crochiuri, schiţe, ciorne, însemnări de mână, grafice cu diferite situaţii, liste diferite, tabele cu glosare de termeni utilizaţi); lista de distribuţie a documentelor; documente pentru desfăşurarea briefing-urilor; Registrul cu evidenţa informaţiilor; Planul Informaţiilor; Harta de Lucru; Harta cu Cercetarea în Dispozitivul Inamicului; Plan de Activitate; Extras din Planul de Control; Anexa Informaţii/OPLAN, OPORD; Planul de Culegere a Informaţiilor; Planul Comun de Culegere de Informaţii etc.;
- *produse de informaţii*: indicaţii şi avertizări; informaţii curente, de bază, ţintă, ştiinţifice şi tehnice; contrainformaţii.

Documentele specifice pe linie de CI şi securitate nu sunt încă prevăzute în doctrine şi regulamente româneşti; prin extrapolare se pot folosi cele stabilite a se utiliza în cadrul NATO: CI/Security INTREP, CI/Security SUPINTREP, CI/Security INTSUM, mesaje de avertizare de CI/Securitate.

Principii, doctrine şi regulamente

Activitatea de informaţii militare, ca oricare alt domeniu de acţiune, nu numai militar, se supune unor principii generale, fundamentate de practică. Printre acestea, se pot enumera[8]:

- *controlul centralizat*: se evită duplicarea muncii şi se asigură eficienţa şi utilizarea economică a resurselor;
- *încadrarea în timp*: este un principiu de bază – orice informaţie care ajunge prea târziu la destinatar nu mai este folositoare; principiul priveşte şi transmiterea datei/informaţiei de la sursă la agenţia care o va prelucra;
- *exploatarea sistematică*: sursele şi agenţiile trebuie folosite după un plan dinainte stabilit, avându-se în vedere posibilităţile fiecăreia;
- *obiectivitatea*: beneficiarul, comandantul trebuie să primească informaţia reală şi nu cea care îi confirmă prejudecăţile; această capcană trebuie să fie evitată şi de analistul care prelucrează informaţia – el nu trebuie să emită intelligence pe baza ideilor sale preconcepute;
- *accesibilitatea*: informaţia se obţine pentru a fi diseminată la beneficiari; dacă la aceştia va ajunge într-o formă greu de înţeles sau nu poate fi uşor accesată, activitatea de informaţii va pierde din eficienţă;
- *receptivitatea*: ofiţerii de informaţii trebuie să prevadă nevoile de informaţii şi să fie receptivi la solicitările beneficiarilor;

[8] **** AJP 2.0 Doctrina aliată întrunită de informaţii, contrainformaţii şi securitate*, p. 1-3-1.

- *protejarea surselor*: este un alt principiu de bază, în domeniul militar şi nu numai; fără surse, sistemul informațional nu poate să-şi atingă obiectivele;
- *actualizarea permanentă*: informațiile se actualizează permanent, în funcție de evoluția situației; odată cu actualizarea lor se va face şi verificarea veridicității.

Procesul de modernizare a Armatei Române se face simțit nu numai prin perfecționarea structurilor militare, ci şi printr-o intensă aprofundare teoretică a fenomenului militar. În general, doctrinele şi regulamentele specifice au adoptat rapid noutățile în domeniu, însă au fost adaptate la condițiile specifice, naționale, chiar dacă aceasta s-a făcut în detrimentul eficienței şi abordării întrunite. Pe timpul misiunii, pentru asigurarea interoperabilității în domeniul teoretic, se vor folosi doctrine şi documente NATO (AJP-uri), în special cele din domeniul intelligence, contrainformații şi securitate.

Tehnică, echipamente şi soft

Sistemul informațional militar trebuie să beneficieze, pe lângă personal şi dezvoltări teoretice, şi de partea materială. În această categorie se regăseşte, în primul rând, tehnica pe care o vor folosi militarii şi structurile de informații: transportoare amfibii blindate de cercetare, autoturisme, tehnică specifică tipurilor de surse (HUMINT, IMINT, SIGINT, MASINT şi OSINT). Nu poți obține intelligence IMINT dacă nu dispui de aviație de cercetare (cu sau fără pilot). Nu poți să furnizezi intelligence SIGINT dacă nu poți repara sau înlocui rapid o autostație.

Pe lângă acestea, în cadrul sistemului informațional trebuie realizat subsistemul informatic, atât hardware, cât şi software. Partea de soft va include programe specifice tip Office, programe de securitatea datelor şi rețelei, dar şi sisteme de prelucrare automată a datelor (ADP-Systems), cum ar fi CRONOS, BICES, LOCE sau JOIIS.

Măsuri, activități şi procese informaționale

Pentru obținerea produselor finale în cadrul sistemului informațional – informații şi intelligence – componentele acestuia sunt relaționate prin intermediul unor măsuri, activități şi procese:

- ciclul informațional;
- pregătirea informativă a câmpului de luptă;
- procesul de contrainformații;
- protecția informațiilor;
- comanda şi controlul sistemului informațional;
- managementul sistemului informațional.

Fiecare element menționat anterior este deosebit de complex şi important şi face obiectul unor doctrine sau lucrări de specialitate.

Concluzii

Informațiile influențează toate domeniile de activitate, inclusiv pe cel militar, constituind un factor de putere şi eficiență în operațiile multinaționale. Concepute ca materializări ale adaptării fenomenului militar la mediul actual de securitate, operațiile multinaționale reprezintă o înlănțuire de activități complexe, în care sunt implicate structuri multinaționale de securitate şi forțe militare, desfăşurate pentru atingerea unui obiectiv clar determinat.

Operațiile se pot desfăşura în ritm rapid şi într-un mod eficient dacă Forța Multinațională va beneficia de sprijin informațional corespunzător. Arhitectura informațională a grupării de forțe trebuie să se axeze pe crearea unei imagini complete a teatrului de operații, emiterea predicțiilor asupra evoluției situației de securitate şi umanitare. Comandantul şi statul major trebuie să beneficieze de informații pentru cunoaşterea situației, fundamentarea şi luarea deciziei.

Trebuie spus că informațiile nu câştigă războiul. Războiul este câştigat, în cele din urmă, de militari, de arme, de tehnologie. Dar informațiile măresc tăria, moralul şi abilitățile comandanților; ele îi pot ajuta să câştige folosind resurse puține, pot scurta războiul şi salva vieți.

Progresul tehnologic şi-a pus amprenta asupra oricărei activități umane, implicit şi asupra activităților militare. Comandanții trebuie să dispună de un sistem informațional modern, capabil să culeagă continuu date despre zona de desfăşurare a acțiunilor, adversar, trupe proprii, starea vremii etc. Însă, nu este suficientă adunarea datelor respective, ele trebuie să fie prelucrate, transformate în informații şi intelligence. Ulterior, acestea trebuie să fie diseminate, astfel încât să se poată realiza o predicție asupra intențiilor şi posibilităților adversarului. Pentru a se ajunge aici, trebuie să se dispună de aparatul necesar şi este necesară operaționalizarea sistemului informațional.

Depinde de abilitatea comandantului, şi nu numai, ca acest sistem informațional să fie corect dimensionat, să fie operaționalizat cu elemente şi structuri competitive şi ulterior să fie integrat în ansamblul sistemelor care să compună un tot unitar: forța militară românească desemnată să îndeplinească misiuni în cadrul unei operații multinaționale.

DESTRĂMAREA „IMPERIULUI EXTERIOR“ SOVIETIC

Lect.univ.dr. Dorel BUŞE

With the return of Gorbaciov as a leader of the Soviet Union and with the abandonment of "the Brejnev doctrine", the period of "the influence spheres", and a new era began for the East-European states. After ”CAER finally died in January 1991” and thus becoming free states, the former people democracies engaged in political and economic reforms; they withdrew from the Warsaw Pact (Warsaw Treaty Organization) in February 1991, which officially dissolved on the 1st of July 1991.

Încă de la începutul Războiului Rece, în faţa monopolului atomic american, U.R.S.S. a reuşit să stabilească o orbită de sateliţi în Europa de Est, numită de specialişti “imperiul exterior” şi, în perioada poststalinistă, să se transforme într-o putere globală[1].

Odată cu venirea lui Gorbaciov la Kremlin şi abandonarea “doctrinei Brejnev”, pentru statele din estul Europei s-a deschis o pagină nouă. Purtătorul de cuvânt al Ministerului de Externe al U.R.S.S., Genadi Gherasimov, a denumit în mod plastic noua orientare a politicii sovietice faţă de aliaţii din Tratatul de la Varşovia, numind-o “doctrina Sinatra”, adică “fiecare pentru el”, inspirată din celebrul şlagăr al cunoscutului cântăreţ american, decedat în mai 1998[2]. În iulie 1989, într-un discurs rostit la Consiliul Europei, Gorbaciov a părut să abandoneze nu numai doctrina Brejnev, care stipula suveranitatea limitată şi dreptul la intervenţia sovietică în Europa de Est, ci şi orbita sateliţilor înşăşi, renunţând la *sferele de influenţă*: “Ordinile sociale şi politice dintr-o ţară sau alta s-au schimbat în trecut şi se pot schimba în viitor. Însă această schimbare este exclusiv problema popoarelor respectivelor ţări şi este alegerea lor… Orice amestec în afacerile interne şi orice încercare de a limita suveranitatea statelor – prieteni,

[1] Henry Kissinger, *Diplomaţia*, Bucureşti, Editura ALL, 1998, p. 690.
[2] Florian Gârz, *Renaşterea Europei. De la Atlantic la Urali*, Bucureşti, Casa Editorială Odeon, 1999, p. 177.

aliați sau orice altceva – sunt inadmisibile… A sosit vremea să trecem la arhive postulatele perioadei războiului rece, când Europa era privită ca o arenă de confruntare, împărțită în «sfere de influență»”[3].

Noua atitudine față de schimbările politice din Europa de Răsărit provenea din înțelegerea faptului că aceste costuri ale imperiului exterior, inclusiv cele psihologice, fuseseră prea mari față de beneficii. Convins repede că, fără o totală susținere din partea Occidentului, perestroika nu are nici o şansă de reuşită, Gorbaciov s-a arătat astfel foarte cooperant. Pentru a obține ajutorul financiar, economic şi moral de care avea nevoie, el a fost pregătit să facă sacrificii imediate, chiar şi sacrificarea imperiului exterior. Evident, dislocarea blocului sovietic în Europa de Est nu constituie doar rezultatul presiunilor unei opoziții interne, sau al “liberalismului” lui Gorbaciov, fiind şi produsul “unui fel de şantaj tactic din partea Occidentului”. Acesta din urmă conştient – în jurul anilor 1986-1987 – că fostul adversar a devenit (din cauza problemelor sale de toate genurile) foarte dependent de exterior, putând fi constrâns la concesii fundamentale[4]. Odată ce perestroika a dat un impuls decisiv fenomenului, schimbările din estul Europei interferează cu cele din U.R.S.S. Astfel că prăbuşirea zidului Berlinului şi cea a regimurilor din Europa de Est de la sfârşitul anului 1989 au accelerat “într-un mod formidabil implozia Uniunii Sovietice”[5].

Intuind impactul descompunerii imperiului exterior în interiorul U.R.S.S., George Bush l-a întrebat pe Brzezinski care sunt şansele să se producă un nou Tienanmen în Piața Roşie. Zbigniew Brzezinski fusese consilierul pentru probleme de securitate națională al lui Jimmy Carter, dar era binevenit şi acum la Casa Albă, pentru că, dezamăgit de ceea ce considera el a fi o deviere de stânga a colegilor săi democrați, îl susținuse pe Bush la candidatura sa la preşedinție din 1988. Polonez la origine şi specialist în problemele U.R.S.S. şi ale țărilor din Europa de Răsărit, Brzezinski a răspuns că, într-adevăr, exista un pericol *real* de violență. Însă în timp ce în China mişcarea democratică a pornit de jos în sus, cu o conducere disidentă concentrată într-o piață publică a capitalei, în U.R.S.S. reformele au fost impuse de sus în jos şi se răspândeau rapid în întreaga țară şi în țările satelit. În felul acesta, Kremlinul era el însuşi interesat de continuarea procesului atât în interior, cât şi în exterior[6].

---

[3] Henry Kissinger, *Op.cit*., p. 718.

[4] Jean-François Soulet, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Iaşi, Editura Polirom, 1998, p. 309.

[5] Ibidem, p. 312.

[6] Michael R. Beschloss, Strobe Talbott, *La cele mai înalte niveluri. Relatare din culisele puterii referitoare la sfârşitul Războiului Rece*, Iaşi, Editura Elit, 1992, pp. 180-181.

La rândul său, Gorbaciov, conştient de riscurile ce îl aşteptau, a încercat să temporizeze evenimentele. Astfel în octombrie 1989 el declara: "Noi nu idealizăm ordinea care a fost stabilită în Europa. Dar este un fapt că până acum recunoaşterea realităţii postbelice a asigurat pacea pe continent. De fiecare dată când Occidentul a încercat să remodeleze harta Europei, aceasta a însemnat o înrăutăţire a situaţiei internaţionale"[7]. Şi totuşi, la numai patru săptămâni, zidul Berlinului a căzut, şi în zece luni Gorbaciov a fost de acord cu unificarea Germaniei ca parte a N.A.T.O. Până atunci toate guvernele comuniste din orbita sateliţilor fuseseră răsturnate, iar Pactul de la Varşovia se prăbuşise de facto, Yalta fiind astfel inversată[8].

În acest context unii funcţionari de la Casa Albă erau convinşi că "Gorbaciov se va dovedi a fi o aberaţie istorică, o excepţie menită să confirme regula". Astfel Robert Gates, adjunctul lui Scowcraft, aprecia: "Am făcut o politică – sau am încercat s-o facem – de răspuns la ceea ce fac sovieticii, în loc să avem o strategie a noastră în legătură cu ceea ce trebuie să facem noi"[9].

Cu toate acestea, Bush a avut, în ansamblu, o contribuţie incontestabilă la sfârşitul Războiului Rece. Din ianuarie 1989 până în decembrie 1991, el a reuşit să convingă U.R.S.S. să accepte să se predea la scară mondială. Şeful executivului a făcut acest lucru în primul rând abţinându-se de la forţarea mâinii adversarului, aşa încât Moscova să nu aibă nici un motiv pentru a-şi schimba radical poziţia. La Malta, Bush a ştiut să-l asigure pe Gorbaciov că, dacă reforma societatea, dădea drumul sateliţilor de pe orbita sovietică şi dispunea retragerea forţelor sovietice din anumite puncte de pe glob, S.U.A. nu aveau să interpreteze acest lucru ca pe un semn de slăbiciune manifestat de U.R.S.S şi nu aveau să se folosească de el pentru a obţine avantaje[10].

Devenite state independente, fostele democraţii populare s-au angajat toate pe calea economiei de piaţă şi un număr dintre ele au cerut aderarea la Comunitatea Economică Europeană[11], iar "C.A.E.R. a murit finalmente în ianuarie 1991, după o comă de doi ani"[12].

Pactul de la Varşovia a avut o evoluţie (un final) asemănătoare. În iulie 1989, a avut loc o întâlnire a membrilor săi la Bucureşti. Cu această ocazie,

---

[7] Henry Kissinger, *Op.cit*., p. 718.
[8] Ibidem, p. 719.
[9] Michael R. Beschloss, Strobe Talbott, *Op.cit*., p. 38.
[10] Ibidem, p. 598.
[11] Pierre Milza, Serge Berstein, *Istoria secolului XX*, vol. 3, "În căutarea unei noi lumi (1973 până în zilele noastre)", Bucureşti, Editura ALL, 1998, p. 176.
[12] Joseph Rothschild, *Întoarcerea la diversitate. Istoria politică a Europei Centrale şi de Est după al Doilea Război Mondial*, Oradea, Editura Antet, 1997, p. 317.

Gorbaciov a înfruntat coaliţiile conservatoare din cadrul blocului, pronunţându-se pentru transformarea alianţei din una militară şi politică, în una politică şi militară. Comunicatul final al întâlnirii nega că ar exista un model socialist universal[13]. La următoarea întâlnire la nivel înalt a liderilor Pactului de la Varşovia, ţinută la Moscova la începutul lui decembrie 1989, Gorbaciov declara cu toată convingerea că alianţa va avea în continuare un rol important de jucat în noua Europă: Pactul de la Varşovia şi N.A.T.O. furnizau "elemente de securitate"[14]. Însă foştii sateliţi ai U.R.S.S., scăpaţi din orbita acesteia, au dorit să iasă din Tratatul de la Varşovia, iar acest lucru s-a realizat pe plan militar în februarie 1991. Redus la aspectele sale politice, Tratatul de la Varşovia nu mai apărea decât ca un cadru lipsit de conţinut care va fi dizolvat oficial pe 1 iulie 1991[15].

[13] Vladimir Tismăneanu, *Reinventarea politicului. Europa Răsăriteană de la Stalin la Havel*, Iaşi, Editura Polirom, 1997, p. 172.
[14] Michael R. Beschloss, Strobe Talbott, *Op.cit*., p. 215.
[15] Pierre Milza, Serge Berstein, *Op.cit*., p. 176 şi François de Rose, *Al treilea război mondial nu a avut loc. NATO şi pacea*, Bucureşti, Editura Nemira, 1998, p. 95.

REGULILE DE ANGAJARE ÎNTRE LIBERTATE ŞI RESTRÂNGERE

Lt.col. Alin BODESCU

"Nu trageți până nu le vedeți albul ochilor"[16]

The modern character of the armed forces should be given not only by their technological superiority but also by their permanent care to conceptualize and regulate the application of force and furthermore, to project those principles onto military operations. The use of force should be seen as a means to an end, and, as ultima ratio*, it must be contained to the highest extent possible. Therefore, these preoccupations had to create a common tool for anyone that might be involved in the field - the* Rules of engagement *- the legal guardians of the civil controlled armed forces.*

Să trag sau să nu trag? Pare să fie dilema existențială a soldatului modern participant în operații de *pace* în buzunarul căruia se află un pliant cu instrucțiuni care îi spun acestuia cum ar trebui să acționeze dacă ar fi participat la războiul sau la misiunea de pace care tocmai s-a încheiat. Soldatul de astăzi nu mai este un simplu executant de ordine, care aşteaptă îndrumările comandantului. Acesta nu-şi mai *permite* să întrebe *cum să facă*, sau să ceară detalii. Acest soldat universal este mai *aproape* ca niciodată de inamic şi de populația civilă. Inamicul este din ce în ce mai diluat, impersonal şi versatil. Pe de altă parte, soldatul poate acționa izolat sau în subunități mici, el gestionează puncte de control al refugiaților, a traficului sau puncte de observare. Cei de acasă pot afla de la ştiri ce *abuzuri* a săvârşit fiul sau colegul lor. Mai mult, el trebuie să interpreteze într-un timp foarte scurt, secunde sau poate mai puțin, dacă copilul înarmat din fața sa constituie un

[16] În 1775, la Bunker Hill, revoluționarii americani înfruntau cu succes trupele britanice. Bătălia a rămas celebră şi datorită ordinului dat soldaților revoluționari de către William Prescot: "Don't shoot till you see the whites of their eyes". Deşi ordinul era justificat de lipsa de muniție a americanilor, el rămâne în memorie ca un exemplu de ordin în care un comandant solicită soldaților săi să acționeze *discriminatoriu* şi să apese pe trăgaci doar ca o ultimă soluție.

pericol de *atac iminent,* sau dacă civilul care tocmai a lansat o grenada reactivă către poziția sa, abandonând apoi rapid arma, constituie un obiectiv conținut de regulile înscrise tehnicist în pliantul său. Toți acești factori de presiune intervin agresiv şi cu o viteza considerabilă în ciclul personal de observare, orientare, decizie şi acțiune a soldatului. Este suficient să înțelegem de ce elaborarea *regulilor de angajare (ROE*[17]*)*, instrumente de reglare a uzului de forță, dar şi instruirea militarilor în spiritul aplicării corecte a acestora joacă un rol important în pregătirea şi ducerea operațiilor militare.

Utilizarea forței în caz de conflict armat este reglementată de Dreptul Conflictelor Armate care *permite* folosirea forței, bineînțeles cu limitările impuse de norme. Dar utilizarea forței este o constantă pe spectrul relațiilor între diverşii actori de pe scena internațională. Iată de ce era necesar un instrument care să normeze aceste împrejurări, altele decât conflictul. Acest instrument s-a numit *reguli de angajare.* Ulterior, utilitatea acestora s-a extins şi în sfera acoperită de Dreptul Conflictelor armate, dar în sensul de a restricționa sau reduce cantitatea de forță aplicată.

ROE PE SPECTRUL FOLOSIRII FORȚEI

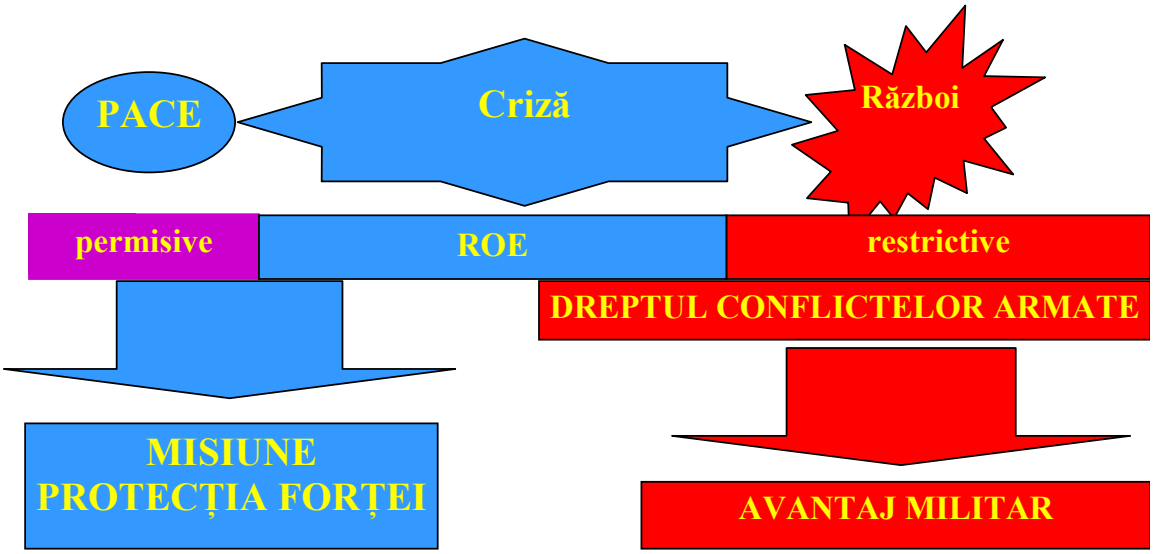

Doctrina

Pe baza experienței operaționale, SUA, Marea Britanie şi mai apoi NATO au identificat necesitatea constituirii unei baze permanente de situații sau reguli (*standing rules of engagement*) care să poată fi accesată, în mod operativ şi într-un limbaj comun, de către toți cei implicați (organe politice de decizie, comandanți de la toate nivelurile) la un moment dat pe lanțul de elaborare, implementare sau modificare a regulilor de angajare specifice unei misiuni, atunci când situația o impune (ex: decizia de a declanşa o operație).

[17] Acronimul ROE – Rules of engagement este consacrat în limbajul colocvial, fiind preferat celui de RDA – reguli de angajare.

Astfel, Doctrina NATO în domeniu[18] a elaborat un *compendiu*, conținând o serie de situații în care forțele NATO ar putea fi nevoite să recurgă la forță pentru îndeplinirea misiunii sau pentru asigurarea protecției trupelor. Trebuie observat că acest compendiu de reguli nu se limitează doar la situații de folosire a forței ci acesta prevede şi diferite circumstanțe premergătoare sau auxiliare utilizării forței (poziționarea forțelor, abordajul, detenția, intervenția în activități nonmilitare, semnale de avertizare etc.). Aceste situații au fost ordonate pe 34 categorii sau grupe (numerotate de la 10 la 43). Fiecare grupă a fost defalcată pe maximum 10 nivele, fiecare nivel referindu-se la un anumit curs de acțiune. Aceste nivele reprezintă în fapt *reguli de angajare potențiale,* fiind numerotate de la 0 la 9 astfel că, de exemplu, regula nr. 1 de la grupa 10 va avea nr.100, regula nr. 3 de la grupa 42 va avea nr. 422 şi aşa mai departe. Spunem că *regula este potențială* pentru că nu toate acestea reguli vor avea aplicabilitate *ab initio* în orice operație. Pentru fiecare operație sau misiune, comandanții vor propune spre aprobare factorului politic de decizie, din cadrul acestei baze permanente, doar acele reguli considerate relevante pentru misiunea respectivă (*mission-specific ROE)*. Fiecare grupă conține un număr de reguli reprezentând interdicții şi autorizări. *Interdicțiile* sunt definite prin inacțiuni sau *obligații de a nu face.* De exemplu, regula 420 prevede că: ”Atacul împotriva forțelor sau obiectivelor X este interzis”. Prima regulă de la fiecare grupă reprezintă, întotdeauna, o interdicție. Autorizările permit folosirea forței, dar nu obligă pe comandanți sau militari să recurgă la forță. Când regulile sunt emise ca *autorizări* acestea definesc limitele amenințării sau întrebuințării forței, sau limitele acțiunilor pe care comandanții le pot lua pentru îndeplinirea misiunii. De exemplu, regula 421 prevede că: „Atacul împotriva forțelor sau obiectivelor X care demonstrează intenție ostilă (care nu constituie un atac iminent) împotriva forțelor NATO este autorizat”. Astfel, împotriva unei subunități ostile despre care există informații că are capacitatea şi intenția de a executa un atac împotriva trupelor NATO, este permisă utilizarea forței însă comandantul este cel care în final va aprecia oportunitatea acestei măsuri şi consecințele asupra îndeplinirii pe termen lung a misiunii.

Sfera de aplicabilitate

Nu trebuie pierdută din atenție sfera de aplicabilitate a ROE. Astfel, acestea furnizează îndrumări cu caracter permanent pe timp de pace, controlează tranziția de la starea de pace la starea de conflict, controlează acțiunile de luptă pe timpul conflictului, iar în final acestea controlează tranziția de la starea de conflict la cea de pace. Prin permisiv sau restrictiv trebuie să înțelegem deplasarea de la nivelul de forță impus de autoritatea operației fie spre libertatea de a folosi forța, în prima situație, fie spre interdicția de a depăşi nivelul impus, în cazul celei din urmă. De altfel,

[18] MC 362/ 1, *NATO Rules of Engagement*, 2003.

MC 362/ 1 exprimă această regulă, astfel: „…este recunoscut că naţiunile vor emite restricţii şi/ sau instrucţiuni de amplificare pentru a asigura concordanţa cu dreptul naţional. Orice asemenea restricţie naţională şi/sau instrucţiune de amplificare *nu trebuie să fie mai permisivă decât nivelul de folosire a forţei autorizată pentru operaţia respectivă.*"

Deşi o misiune de coaliţie, în Irak, contingentul italian a beneficiat de interpretări naţionale proprii libertăţii de folosire a forţei. Liderii politici italieni nu au depăşit nivelul impus de naţiunea pilot (Marea Britanie), dimpotrivă, aceştia au impus restricţii atunci când au definit *forţa minimă* ca forţa *necesară şi proporţională*. Prin exprimarea acestei rezerve naţionale s-a urmărit excluderea posibilităţii utilizării cu uşurinţă de către militarii italieni a forţei letale.

Probleme apar, în special în operaţiile de coaliţie, atunci când diferitele reguli de angajare naţionale intră în conflict unele cu altele, iar acest aspect afectează îndeplinirea misiunii. Astfel, în primăvara anului 2004, forţele insurgente cunoscute sub numele de *Mahdi Army* puneau probleme serioase în zona de responsabilitate a Diviziei Multinaţionale Centru Sud (MNDCS), în oraşele Najaf, Karbala şi Al Kut, toate aflate în responsabilitatea trupelor ucrainene, spaniole şi poloneze. Este bine cunoscut că aceste contingente aveau reguli de angajare destul de restrictive care nu le permiteau luarea de măsuri ofensive. Pe de altă parte, forţele americane urmăreau lichidarea acestei grupări insurgente şiite care crease o stare de instabilitate ce putea degenera la scara naţională. Deoarece contingentele naţionale amintite erau ineficace în soluţionarea acestei crize, SUA au pus în operă un *artificiu* operaţional. Astfel, toate cele trei oraşe, deşi se aflau în zona de responsabilitate a MNDCS, au fost preluate în responsabilitate de forţe americane, devenind un fel de insule americane într-o mare poloneză. Din momentul preluării, în acele zone de operaţii s-a trecut la aplicarea regulilor de angajare americane, foarte permisive şi care au avut urmări destul de costisitoare pentru imaginea tuturor forţelor coaliţiei.

O situaţie similară s-a petrecut în zona Diviziei Multinaţionale Sud-Est (MNDSE) sub comandă britanică, mai precis în oraşul An-Nasyria (aflat în zona de responsabilitate a italienilor, ITJTF), unde o grupare de aproximativ 300 de insurgenţi, ai aceleiaşi *Mahdi Army,* destabilizaseră oraşul, încercând să discrediteze eforturile de reconstrucţie ale coaliţiei. Iniţial, britanicii au ordonat italienilor să desfăşoare o operaţie ofensivă pentru lichidarea focarelor insurgente, însă, înţelegând limitele politice ale acestei operaţii şi regulile de angajare destul de restrictive ale italienilor, aceştia au decis să disloce o brigadă britanică din zona Basrah cu care să îndeplinească misiunea ofensivă. Italienii au prevăzut efectele pe termene lung şi s-au opus prin mijloace politice şi diplomatice, reuşind să anuleze operaţia britanicilor. Ulterior, situaţia a fost calmată prin eforturile de reconstrucţie ale italienilor, demonstrându-se încă o dată superioritatea măsurilor paşnice în faţa utilizării nediscriminatorii a forţei.

ROE - libertate de acțiune

Când forța este permisă de dreptul internațional, ROE vor avea tendința să o limiteze acționând ca un regulator de presiune. Pe de altă parte, atunci când forța nu este permisă, ROE vor stabili exact cadrul legal pentru a crea posibilitatea îndeplinirii misiunii şi protejarea trupelor.

Libertatea de acțiune în contextul utilizării forței pentru îndeplinirea misiunii se realizează prin autorizarea acordată de inițiatorul operației, o autoritate politică, exprimată printr-o regulă de angajare.

Sintagma *ROE între libertate şi restrângere* sugerează o anumită flexibilitate a ROE, o deplasare a efectelor acestora în spectrul permisivității.

În timp de pace folosirea forței este controlată, în principal, de dreptul intern, bineînțeles pentru operații naționale. În timpul operațiilor conduse de NATO, forțele, persoanele protejate şi bunurile acestora pot fi amenințate, iar misiunea pusă în pericol de a nu putea fi îndeplinită. Pe spectrul volatil al tensiunii, între pace şi conflict pot apărea situații de criză propice apariției ostilităților. Nu suntem, încă, sub imperiul dreptului conflictului armat, "permisiv" folosirii forței, dar NATO are o misiune, personal şi bunuri de protejat. De aceea Consiliul Nord-Atlantic (NAC) intervine cu măsuri aşa zis ofensive şi creează o stare de permisivitate, oarecum în afara stării de normalitate din timp de pace, însă în concordanță cu dreptul internațional. În cadrul îndeplinirii misiunii, nivelul forței folosite trebuie să fie nu mai mult decât cel *necesar* îndeplinirii obiectivelor şi sarcinilor primite. Aceasta înseamnă că forța trebuie *limitată* la *gradul, intensitatea şi durata necesare* atingerii obiectivului. În aceste împrejurări, se spune că ROE sunt *permisive*, asigurând *libertate de acțiune forței*.

ROE - restrângerea

Izvoarele ROE sunt deopotrivă Dreptul Internațional Public, cu ramurile sale speciale, Dreptul Conflictelor Armate şi normele drepturilor omului, dar şi dreptul obiectiv intern care vor influența profilul ROE[19] după cum spectrul tensiunii o reclamă. În acest context legal, s-a formulat întrebarea, dacă ROE continuă să aibă aplicabilitate odată cu escaladarea tensiunii într-un conflict de intensitate mare?

Ce se întâmplă, deci, când pe spectrul tensiunii, situația a degenerat în conflict armat. Doctrina NATO în domeniu confirmă că, după declanşarea conflictului armat, se aplică dreptul conflictelor armate. Cu toate acestea NAC sau Comitetul de planificare a Apărării (DPC) vor continua, chiar şi după începerea conflictului, să aplice prevederile MC 362/1 pentru autorizarea şi implementarea ROE necesare. Este împrejurarea în care ROE *limitează*,

[19] Profilul ROE reprezintă ansamblul de reguli de angajare în vigoare la un moment dat pentru o misiune specifică.

restricţionează, folosirea forţei a cărei legalitate este asigurată de dreptul conflictelor armate. Există totuşi o condiţie, aceea care impune ca *restrângerea* sau limitarea folosirii forţei să nu afecteze nejustificat îndeplinirea misiunii şi obţinerea *avantajului militar*.

De altfel, în acest context, cei care dezvoltă ROE trebuie să se asigure că acestea nu afectează modul de îndeplinire a obiectivelor politice şi militare, că acestea nu atrag vulnerabilitatea forţelor, dar nici nu inhibă capacitatea de analiză şi judecată a militarilor. De asemenea, pe de o parte acestea trebuie să prevină escaladarea inutilă a forţei în caz de război (norme restrictive), iar pe de altă parte trebuie să permită soldaţilor să utilizeze forţa atunci când aceasta nu este permisă (norme permisive). În situaţia în care comandantul operaţional determină că regulile de angajare configurate de cea mai înaltă autoritate sunt în acord cu legea (pentru că un ordin ilegal nu se execută), dar sunt prea restrictive în raport cu situaţia operativă, el trebuie să solicite modificări. Cu privire la rezultatele cererii sale, trebuie menţionat că el nu are dreptul să dezaprobe regulile de angajare.

Spiritul acestor instrumente de control al forţei este relevat foarte bine când încercăm să înţelegem sensul *angajării* din sintagma *Reguli de Angajare.* Glosarul de termeni al MC 362/1 defineşte angajarea, în acest context, ca *acea acţiune îndreptată împotriva unei forţe ostile cu intenţia de a o descuraja, anihila sau neutraliza*. Lipseşte, deliberat, referirea la *distrugere*, ucidere, scoatere definitivă din luptă, tocmai pentru a exprima gradul de reţinere în folosirea forţei.

Restrângerea în utilizarea forţei nu trebuie înţeleasă ca un scop în sine, deşi aceasta ar trebui să fie o preocupare permanentă a tuturor celor implicaţi în acest proces. În definitiv, scopul militar al ROE este acela de îndeplinire a misiunii. De la această ipoteză trebuie să pornească dezvoltarea ROE, iar ulterior instruirea militarilor şi punerea în aplicare a acestora. Desigur că o misiune poate fi îndeplinită fără a trage un singur foc de armă. Forţa efectivă poate fi înlocuită de forţa potenţială. Astfel, doar simpla prezenţă a unei companii de autotunuri moderne italiene (calibru 155 mm) în tabăra militară din apropierea oraşului An Nasyria, în Irak (2004) *ţinea* departe posibilele intenţii agresive ale insurgenţilor din zonă. Întrebuinţarea acelui tip de armament greu pentru îndeplinirea misiunii era autorizată prin una din regulile de angajare, care acorda comandantului Forţei Operaţionale Întrunite sub comandă italiană (ITJTF) dreptul de a utiliza acest tip de armament. Însă, fiecare comandant, la nivelul său, poate impune restricţii suplimentare. Acesta *nu poate să acorde mai mult* faţă de cea a primit de la eşalonul superior dar *poate da mai puţin* la subordonaţi. În acest sens, pentru a evita utilizarea disproporţionată a forţei, comandantul ITJTF a decis să limiteze utilizarea acestui tip de armament (tun 155 mm) de către subordonaţi, urmând ca aceştia

să solicite expres aprobarea de la comandantul ITJTF pentru executarea unor misiuni de foc cu acel mijloc de luptă.

Un alt mijloc de înlocuire a forței efective poate fi şi măiestria comandanților, dar şi a militarilor executanți în abordarea situațiilor cu grad sporit de risc. În sudul Afganistanului, *angajarea* populației civile de către militari neechipați cu mijloacele de protecție individuală – cască şi vestă anti-glonț – era o dovadă de curaj cu care anumite contingente se mândreau. Aceasta se întâmpla în condițiile în care regulile de securitate interziceau ieşirea din baze fără echipamentul de protecție amintit. O astfel de abordare, însă, contribuia la îndeplinirea misiunilor mai mult decât orice demonstrație de forță.

Forța, ca *ultima ratio*, poate fi justificată doar de ineficacitatea genului de măsuri anticipate mai sus şi având ca obiectiv îndeplinirea misiunii. Cu alte cuvinte, ROE trebuie să fie suficient de permisive pentru a asigura eficiența operațiunii în situațiile complexe ale acestor misiuni, dar şi suficient de restrictive pentru a evita incidentele negative.

ROE şi problema legitimei apărări

În toate documentele în care se vorbeşte de legitima apărare, aproape cu obstinație, întâlnim referirea că aceasta este un ***drept inerent*** şi care nu poate fi limitat de prevederile ROE.

Un comandant va avea întotdeauna, în teatrul de operații, rețineri în aplicarea forței, din multiple motive: fie că violența atrage violență, fie că violența îndepărtează chiar şi pe localnicii cei mai loiali, sau acesta va fi încercat de paradoxala dilemă a legitimei apărări. Dilema legitimei apărări se poate manifesta pe timpul executării unei misiuni, de exemplu monitorizarea implementării unui acord de pace, când există riscul ca, fiind amenințată, o subunitate să facă uz de forță în legitimă apărare şi, astfel, indirect să-şi îndeplinească misiunea. Însă, cum forța poate genera multiplicarea forței, comandantul acelei subunități va avea o tendința naturală să evite să-şi implice subordonații în situații care ar putea determina folosirea forței, chiar şi în legitimă apărare. Desigur că această abordare ar putea dăuna îndeplinirii misiunii, moralului trupei, dar şi imaginii armatei, națiunii care este reprezentată de acea subunitate.

Legitima apărare nu este considerată ROE, ea există independent de aceste reguli, iar națiunile participante în operații multinaționale vin cu propriile limitări, niciodată mai permisive decât ROE create pentru misiunea respectivă.

Deoarece națiunile sunt singurele care au dreptul să determine sensul legitimei apărări, aplicabilă forțelor lor, ROE nu pot limita acest drept inerent. Acest aspect ridică o problemă relativ controversată şi interesantă, unică în operațiile multinaționale.

Aceasta are următorul enunț: dacă *împrejurările folosirii forței în legitimă apărare sunt stabilite de politica şi dreptul intern ale fiecărei naţiuni participante, iar ROE NATO nu pot limita* niciodată *acest drept inerent,* atunci *forțele multinaționale vor sosi în teatru cu interpretări şi instrucțiuni diferite pentru legitima apărare.*

De exemplu, dacă englezii, italienii sau românii interpretează legitima apărare în mod similar, ca răspuns la un *atac*[20] efectiv sau la un *atac iminent*[21]*,* doctrina Statelor Unite interpretează diferit situațiile în care militarii americani pot recurge la forță în legitimă apărare. Astfel, Manualul de drept operațional[22] defineşte legitima apărare ca acel *drept de autoapărare împotriva unui act ostil*[23] sau a unei *intenții ostile*[24] evidente. În acest caz, comandanții aliați sunt puşi în poziția de a comanda unități care înțeleg în mod diferit situațiile când pot folosi forța în legitimă apărare. Pentru rezolvarea problemei, NATO a fost nevoit să creeze un mecanism pentru depăşirea limitelor impuse de diferențele de acceptare a folosirii forței în legitimă apărare. S-a apelat, astfel, la mecanismul furnizat de ROE, iar MC 362/1 prevede posibilitatea nivelării percepției despre "când să tragi" în legitimă apărare.

Cum funcționează acest mecanism? Legitima apărare, astfel cum este interpretată de doctrina NATO, permite folosirea forței ca răspuns la un *atac* efectiv sau la un *atac iminent*. Există, însă, multe alte situații care, deşi nu se ridică la un nivel care să necesite folosirea forței în legitimă apărare, pun totuşi persoanele sau forțele NATO/ conduse de NATO ori cele cu statut desemnat special[25] într-o stare de pericol. În aceste împrejurări, un comandant poate fi pus în situația de a răspunde acelor acte. Pentru a acoperi acele

---

[20] *Atac* – folosirea forței de către o entitate militară sau împotriva acesteia ori a unui obiectiv (MC 362/1).

[21] *Atac iminent* – o condiție clară, imediată şi copleşitoare, situație creată de obicei de o amenințare împotriva căreia este necesară o acțiune defensivă (MC 362/1).

[22] *Operational Law Handbook*, 2006

[23] *Intenție ostilă* – amenințare posibilă şi identificabilă recunoscută pe baza următoarelor două condiții: a) capacitatea şi starea de pregătire a unei persoane, grup de persoane sau unități care amenință cu producerea unor prejudicii şi b). existența unor dovezi, inclusiv a informațiilor, care indică o intenție de atac sau de a crea prejudicii (MC 362/1).

[24] *Act ostil* – act săvârşit cu intenție, cauzator de prejudicii serioase sau a unei stări de pericol major (MC 362/1).

[25] *persons with designated special status (*PDSS). Persoane, grupuri sau organizații desemnate de autoritatea NATO corespunzătoare. (MC 362/1). Acestea pot fi determinate ca necesitând protecție prin întrebuințarea forței în condițiile legitimei apărări, în măsura în care siguranța acelor persoane sau organizații poate avea un impact asupra siguranței forțelor NATO. Exemple de astfel de persoane şi organizații pot fi: prizonierii de război, populația civilă, persoanele arestate, organizațiile internaționale sau non-guvernamentale care asigură asistență umanitară, forțele de securitate naționale din teritoriul unde acționează trupele NATO.

situații, MC 362/1 conține patru reguli de angajare potențiale (421, 422, 423 şi 424) a căror autorizare conferă comandanților o autoritate clară să răspundă după cum consideră, în circumstanțele amintite. Astfel, regulile 421 şi 423 permit atacul împotriva persoanelor sau forțelor care manifestă o *intenție ostilă* împotriva trupelor NATO sau persoanelor desemnate special. În timp ce legitima apărare permite folosirea forței pentru apărarea trupelor NATO sau persoanelor desemnate special împotriva unui *atac* efectiv sau a unui *atac iminent*, regulile 422 şi 424 permit atacul împotriva persoanelor sau forțelor care comit sau contribuie în mod direct la un *act ostil*. Un act ostil poate fi identificat ca un act intenționat capabil să producă prejudicii sau să creeze o stare de pericol asupra trupelor NATO sau persoanelor desemnate special.

Se poate aprecia că MC 362/1, prin *inventarea* ROE 421, 422, 423 şi 424 a nivelat şi „legalizat" folosirea forței de către națiunile cu legislație foarte restrictivă şi care acționează sub drapel NATO. De exemplu, într-o misiune comună cu participarea forțelor americane şi românești, în care acestea ar constitui obiectul unui *act ostil*, americanii ar folosi forța în legitimă apărare în timp ce românii ar folosi forța autorizată de regulile de angajare 422 şi 424.

Autorizarea sau neautorizarea acestor patru reguli de angajare nu reprezintă o încălcare a dreptului la legitimă apărare a diverselor națiuni. Autorizarea acestor reguli asigură pe comandantul unei forțe multinaționale că forțele de sub comanda sa vor răspunde în mod uniform la acțiunile unui potențial inamic.

Utilizatorul

ROE sunt instrumente care traduc mesajul politic cu referire la limitele aplicării forței în limbaj militar operațional, în principal, pentru nivelele strategic şi operațional. Ce se întâmplă cu utilizatorul? Practic, executantul nu va primi regulile de angajare, aşa cum spuneam acestea sunt directive politice, deci destinate comandanților care au competența şi capacitatea de a le interpreta în vederea traducerii în instrucțiuni cât mai simple şi clare pentru executanți. Observatorul, trăgătorul de la puşca mitralieră sau militarul din pază va primi şi va auzi doar instrucțiuni de deschidere a focului, instrucțiuni de abordare a prizonierilor de război sau alte categorii de participanți la operația respectivă, acestea fiind *reguli de folosire a armelor şi a sistemelor de arme şi reguli de comportament*[26]*,*sau aşa numitele *ROE Cards*. Simpla prezență a acronimului ROE în acest context nu trebuie să determine confundarea unor reguli de comportament prevăzute de legile războiului cu

[26] *Doctrina Acțiunilor Întrunite ale Forțelor Întrunite*, Bucureşti, 2001, art 41.

regulile de angajare care sunt nişte instrumente politice. *ROE Cards* reprezintă *doar* un extras din setul de reguli de angajare specifice pentru misiunea respectivă (*mission-specific ROE*), o distilare a acestora. *ROE Card-ul* este un *aide-memorie*, nesecret, concis şi a cărei principală menire este să ajute militarul în procesul de instruire. Trebuie menţionat că acest document nu reprezintă un substitut pentru cunoaşterea corespunzătoare a regulilor de angajare.

Răspunsul la întrebarea pusă la începutul articolului depinde în mare măsură de gradul de angajare a diferiţilor actori participanţi la operaţiile militare: diplomaţia, factorii de decizie politică sau forţele armate. În final, ultima verigă pe acest lanţ de dezvoltare, elaborare, autorizare şi implementare este reprezentată de analiştii militari, interfaţa cu gradul de credibilitate cel mai mare pentru soldatul-utilizator. Se poate înţelege că de modul cum aceşti analişti responsabili cu gestionarea ROE reuşesc să transpună abstractul deciziei politice la nivel înalt în expresii *inteligibile* va depinde însăşi îndeplinirea obiectivului politic în limitele stabilite de utilizare a forţei.

E-LEARNING – PROS and CONS ABOUT AN EFFECTIVE EDUCATIONAL SYSTEM

Lect.univ.dr. Maria-Magdalena POPESCU

Învățământul la distanță este o coordonată esențială a formării continue şi acest lucru este tot mai mult acceptat de cei ce doresc o permanentă îmbunătățire a cunoştințelor. Există însă şi oameni reticenți în fața a tot ce este nou, necunoscut, conturându-se astfel două tabere, de suporteri şi de oponenți. Acest lucru se întâmplă oriunde apare ceva nou, dar articolul de față îşi propune o trecere în revistă a acestei problematici legate de e-Learning, o altă denumire pentru învățământul la distanță.

Since e-Learning is continuously gaining ground nowadays it is in human's nature to develop controversies as to the quality of online education, issues which have not diminished over the past decade. Many people are suspicious of online education because courses are often offered by divisions of extended studies or continuing education and are taught by adjunct faculty or instructors who have not earned the right qualification to do this. Therefore, many individuals have concluded that online education programs are left outside of formal faculty structures that have traditionally had oversight for instructional course quality. Both proponents and opponents have been concerned about online education quality. Opponents view online education as inferior, see it as a substitute for the traditional "brick and mortar" university, and conclude that it is a rather profit making venue. This type of delivery is often viewed by "administrators as a 'cash cow'-a means of delivering instruction to a large number of paying customers without the expense of providing things such as temperature controlled classrooms and parking spaces. Opponents have also suggested that online courses lower the quality of academic standards. Some opponents even question the quality of online courses when students do not actually attend a college, and have face-to-face interaction with instructors. Moreover, other researchers have asserted that the quality of instructors who teach online courses cannot be guaranteed since anyone can put a course online. While arguments have been made in opposition to online education, there are proponents who are in support of this mode of instruction.

Were we to consider the PROs first, we would probably choose the following, in a positive light:

- Lack of time spent commuting to class and consequently- no travel costs
- Career development along with so-called "course attendance"
- Personal time- management
- Learning options not encompassed by geographic location
- Individual pace and rhythm of study
- Appropriate study environment for certain types of learners (shy, reflective, language challenged, those that need more time)
- Learner- centered approach
- More customized and flexible instruction
- Often less costs for students than traditional programs
- Side benefits of learning new technologies and technical skills

However, wherever there is a positive thing, there always should be the reverse at hand, to show both sides of the same coin; thus, we feel the need to consider the negative sides on this issue as well:

- Instructors need to learn to be effective online instructors
- Hard for instructors to move traditional content online
- More time consuming for instructors to provide individualized feedback (because more learners are often actively involved)
- Equipment needs of students and learning providers
- Technical training and support of learners and instructors
- Academic honesty of online students
- Types and effectiveness of assessments
- Lack of face to face interaction
- Equity of access to learners of all backgrounds and parts of society
- Requires new skills and responsibilities from learners
- Does not provide many social aspects of a true campus or traditional classroom

Yet, knowledge is expanding at a tremendous rate. The class graduating in the years to come, will be exposed to more new information in one year than their grandparents were in a lifetime. Memorizing facts will have a much lower value, while using information for analysis and decisions will be a critical skill. With transformation in the military, maybe even the common soldier will have many distinct careers in his or her lifetime. Each of these careers will require new knowledge and skills. Lifelong learning will be something that any successful person must do to compete. It will no longer be worthwhile to learn something with the hope that it will be useful at some time. Just-In-Time learning that meets the needs of individuals as they occur, makes learning more meaningful and effective.

The companies and careers of the future will utilize technologies that have not even been conceived of today. These technologies will require a whole new set of skills from the workforce. Learning to use the new technology will be important, and so will using those technologies to learn, especially since the world is shrinking rapidly and the Internet has brought the world together in ways that nobody would have expected. You can now attend a college half way around the world, with students from any country with Internet access. People will telecommute to their jobs more in the future, while their companies compete globally.

So what might learning look like in the future?

In order to meet the needs of the changing world noted above, future learning must take on more of the following qualities:

- Time flexible
- Geography independent
- Competitive cost / value
- Learner-centered
- Technology embracing
- Ethnically diverse

Organizations that deliver learning will need to consider these issues and more:

- Be aware of the importance of a needs analysis strategy
- Be responsive to learners' needs
- Prove their value to learners
- Listen closely to the needs of the targeted field
- Remove some of the massive burdens on instructors
- Look for partnerships with other complementary organizations
- Find creative ways to certify learning credentials
- Be prepared to compete globally with a variety of learning providers

As a result of all of those factors we may see some of the following predictions come true in the next decade:

- Partnerships and mergers between learning institutions, publishers, technology companies, learning providers will consolidate the marketplace.
- Many schools and colleges will be taken over or will go out of business
- A much greater % of learning (formal and informal) will take place online.
- The massive role of instructor will be broken down into multiple positions: curriculum design, content delivery, classroom facilitator, learner support etc.
- Top instructors will be hired by the private sector for all the positions stated above.

- Fewer students will get the traditional on-campus degree, and most will get at least a portion of it online and off-campus.
- Learning providers will compete over learners especially those that are highly motivated and able to pay the most.
- Learners will complete degrees and certificates made up of courses and experiences from a wide range of learning providers.

When we discuss e-Learning in this section we will consider mainly online classes. It should also be noted that e-Learning could be taught entirely by computer or be self paced (tutorials) either of which would have even larger differences with the traditional classroom.

Traditional Courses (may tend to be)	**Online Courses** (may tend to be)
• Instructor-focused • More "passive" learning • Instructors share knowledge • Outgoing, verbal, high-achieving, students participate the most • Technology may be used, but is not central to the role of being a learner • Various media may be used, but most delivery is by the spoken word, with some written support	• Learner-focused • More "active" learning • Instructors "guide" the learners • Instructors "model" good learning techniques • A much greater percent of students actively participate in discussions • Technology helps students explore resources and construct their own meanings • Technology may help instructors use multiple forms of media, and reach a wider variety of learning styles

Traditional:

Although most learning takes place outside of the classroom, most of your time spent as a learner has probably been in a "traditional" classroom. Traditional classroom learning is often focused on the instructor. Information tends to flow from instructor to students, and as a result can be more *passive* for students. This is often characterized by the phrase "sage on the stage" because the instructor (considered to be the expert) must somehow transfer his or her knowledge to the learners (assumed to be less-knowledgeable).

It should be noted that many instructors in the traditional classroom use a very learner-focused framework, like the online classroom described above. While this is a potential, it is also rare. Since most instructors were taught in instructor-focused classrooms it is very hard for them to break from this mold. However, in the online environment, an instructor that tries to continue the instructor-centered model will likely fail to maintain it. The online classroom technologies (and student tendencies in that environment) are much more suited for a learner-focused environment.

Online:

Online learning is focused more on the student. More information (in the form of questions or comments) often flows from the student to the instructor. As a result of learners constructing their own learning, they are considered to be more *active*. This type of active learning forces instructors to be "guides on the side" of the learner. Online learners have more responsibility for their learning, and instructors spend much more time providing resources than delivering content.

Traditional classes and online classes often use different technologies, types of media, and forms of interaction. These new types of technology and interaction contribute to the focus on the learner. With its wider range of technologies, media and forms of interaction, e-Learning can help instructors meet a broader range of students needs. If several of the following describe you, or your situation, you may be well suited for e-Learning:

- You are self motivated
- You have good computer or Internet skills
- You have no time to commute to classes
- You're not located near good traditional learning providers
- You lack the money to attend a traditional program
- You don't thrive on verbal class discussions.
- You are studying a topic that has e-learning courses and degrees
- You might not mind learning from a module where the computer asks you questions and provides assistance
- You would like the learning to focus on you rather than the instructor
- You are interested in some of the potential advantages of e-Learning
- You understand that many e-learning providers and instructors are still improving
- An e-Learning course or program would be accepted or respected in your field.

Once you have checked all the above and you find more agreement than disagreement on this, then consider yourself an individual of the future, a person who is not afraid to experience quick steps in technology and education in relation to a successful career.

E-LEARNING –TIMELY TRAINING FOR THE MILITARY

Lect.univ.dr. Maria-Magdalena POPESCU

Într-o lume în permanentă schimbare, în care timpul a devenit o coordonată esențială la fel de importantă însă ca şi profesionalismul, armata română beneficiază, ca multe alte țări acum, de învățământul la distanță, o modalitate ce se dovedeşte tot mai utilă pentru cei ce doresc să se perfecționeze neîncetat, dar în acelaşi timp să îşi urmeze cariera de militar neînfricat. Articolul aduce în discuție câteva aspecte ale învățământului la distanță, legate atât de moderatori (profesorii de ieri), cât şi de cursanți.

E-learning tools refer to Internet-based programs designed for instructional purposes, such as interactive multimedia displays or threaded electronic messaging. Web-based collaborative environments are a special category of e-learning tools that support a group of learners in achieving a common learning goal. Training is to move from a classroom-centric delivery of instruction to a learner-centric model, in which soldiers assume greater responsibility for learning facts, procedures, and complex skills as well as teamwork skills. In concert with this paradigmatic shift, the Army Research Institute is pursuing advanced research on Web-based instructional methods and learning strategies that can make training available in either the workplace, at soldiers' residences, or other alternatives to the traditional classroom.

Related to the changes in the military training delivery, the "Carol I" National Defense University has established the Advanced Distributed Learning (ADL) initiative. This initiative grew out of the MOD strategy to "harness the power of learning and information technologies to modernize education and training". This initiative capitalizes on emerging network Education versus Military Training Education and training share the psychological constructs of learning, memory and motivation. However, fundamental differences in the goals, outcomes, and eventual application of the underlying instruction distinguish the two. Learning outcomes are measures of the knowledge gained from an instructional program. In education, which has historically been concerned with the social and intellectual development of the whole person, there is no upper limit to how

elevated a learning outcome should be. The range of a learning outcome is generally open ended. The thought of producing a student who is "over educated" is inconceivable to an educational provider. In contrast, the thought of a student being over trained can be costly, in terms of time and money, to a training provider. It is better to have the prepared student productive on the job rather than remain in a classroom.

Which comes as an unwritten rule is that military training is concerned with increasing the capacity to perform military functions and tasks. For training specialized skills in the military, learning outcomes are established by doctrine and the criteria for acceptable proficiency are generally fixed. For example, soldiers are often rated on the dichotomous Go/No-Go scale on tasks during formal training. The immediate goal of training specialized skills, then, is moving a trainee from ground zero to at least the acceptable criterion. Once the initial level of proficiency is achieved, learning can continue in a workplace context during follow-on assignments. Learning beyond the criterion during formal training is nice but not always necessary.

The ADL initiative also marks a shift from the current classroom and distance teaching philosophy to a model of anytime, anywhere learning. E-learning is becoming more accepted and expected both in training and formal education environments. However, according to Besser and Bonn (1997), some great success stories in the early paradigms of distance learning have come from the field of training, not education. This might be explained by the fact that communicating specific skills and training them to a fixed standard may be easier in a distance learning environment. Despite the rapid adoption by business and industry, it is difficult to find research on e-learning within training environments that attempts to answer some of the critical questions: What are the advantages of such technologies in corporate, governmental, and military settings? How can effectiveness be measured? What are powerful pedagogical approaches for online learning in the workplace?

Prominent reports from educational researchers argue that traditional instructor-centered approaches must be replaced with more active instruction (Duffy & Jonassen, 1991). Instead of viewing knowledge as an arbitrary set of facts, knowledge needs to be constructed by the learner so that it can be used as a tool for future learning activities. The focus of education and training needs to shift from passive reception of data to student knowledge transformation wherein an individual constructs new knowledge through interactions and negotiations. Constructivist principles include building on student prior knowledge, making learning relevant and meaningful, giving students' choice and autonomy, and having instructors act as co-learners.

Instructors might design tasks wherein learners solve real world problems, reflect on skills used to manage one's own learning, address misconceptions in their thinking, categorize problems around themes and concepts, and generally take ownership for their own learning.

New Missions for e-Learning Instructors

If the Military can fully benefit from online instruction, a significant change in the preparation of instructors will be required. The lessons from education are that online learning is an entirely new type of educational experience requiring a redesign of instructor roles, responsibilities, and commitments as well as support and training for those teaching online. The potential instructional roles might seem daunting. As student-centered activities are increasingly facilitated by emerging technology, the role of the faculty member or instructor shifts to facilitator, coach, or mentor who provides leadership and wisdom in guiding student learning. Of course, until instructors feel comfortable and gain experience in this new role, online courses may experience higher than expected reluctancy.

Instructors have a number of roles that they can assume online such as chair, host, lecturer, tutor, facilitator, mediator, mentor, provocateur, observer, participant, co-learner, assistant, and community organizer. From one perspective, a good moderator is like a successful host or hostess: he or she must know how to connect guests together at the party with similar interests and bring those hiding on the fringes into the community.

From another perspective, it might be important for the instructor to act as a co-learner or participant in online activities. The online instructor must be flexible in constantly shifting between instructor, facilitator, and consultant roles. At the same time, instructors must create an ethos of mutual support and community so that students with limited technology experience can perform well in these environments (Ross, 1996).

Guidelines for Facilitation

Researchers have suggested various guidelines for online facilitation. Cummings (2000) offers a sequence of steps for use within a virtual debate. These steps provide a template for fostering social interaction online. Mason (1991) advocates the organizational, social, and intellectual roles of the online instructor. The organizational role entails setting the agenda, objectives, timetable, and procedural rules for posting and interaction. Recommendations for instructors include patience, varying the participation, avoiding lecturing, inviting guest speakers, spurring discussion, and addressing unanticipated activities or problems. The social role involves sending welcoming messages, thank you notices, feedback on student inputs, and a generally friendly, positive, and responsive tone. Instructional caveats concerning the social role include reinforcing good discussion behaviors and inviting students to be candid about the way the course is proceeding.

Above all, the intellectual role is the most crucial since it includes probing responses, asking questions, refocusing discussion, setting goals, explaining tasks and overlooked information, weaving disparate comments,

synthesizing key points raised and identifying unifying themes, directing discussion, and generally setting and raising the intellectual climate of the course or seminar.

Knowing when to summarize, when to expose conflicting opinions, and when to request comments on specific issues is also critical for this role. More than that, we must focus on the need to develop psychologically safe learning environments where there is extensive student interaction and elaboration. Reduction in cyber-stress must be one of the key initial goals.

To accomplish this, one's expectations must be clear and prompt. In addition, online learning teams must be assembled according to the tasks involved and available talent and interests. Students in small groups must have open-ended problems with some degree of choice, though timely instructional support is needed when struggling to reach consensus and prompt feedback on decisions. Moreover, student assignments should build on their experience and prior knowledge, while allowing students to find ways to utilize the Web resources and share them with team members.

The instructor, for instance, might intervene to indicate where the group members have found some common ground. Instructors should also take advantage of both public and private forms of feedback as well as online questioning techniques and facilitation that can stimulate student reflection. Also, instructors should attempt to utilize the Web for social interaction and mentoring to peers and experts outside the class. Students can be electronically apprenticed with timely insights and suggestions from other instructors and students located elsewhere. Finally, in student-centered e-learning environments, instructors should create an atmosphere where learning styles can be skillfully combined so as not to affect any of the individuals involved in the group.

Not surprisingly, scholars are curious whether different ways of perceiving and processing information can impact student success when learning on the Web. Given the fact that not all students learn the same way- some prefer stories, some observation, some hands on experience etc. There is growing interest in how the Web facilitates learners from distinct learning styles and forms of intelligence. Specialists in the field argue that different Web tools facilitate different types of intelligence. For instance chat tools might address interpersonal and linguistic intelligence.

In contrast, computer conferencing tools might foster linguistic, spatial, and interpersonal intelligence, whereas e-mail might play a similar role but also influence intrapersonal intelligence. Finally, class Web sites might address nearly all forms of intelligence by incorporating video and sound clips, games and simulations, class notes, graphics, tutorials etc. Unfortunately, as noted twice before, most class Web sites utilize fairly basic technologies.

In a nutshell, e-Learning represents a very resourceful area as far as teaching is concerned, provided one (the instructor / student) is bound to choose this path, due to a wide array of reasons to be found both in the military transformation process and in the teachers' desire to get involved in new, effective teaching, a system responsive to our ever changing world, more and more influenced by globalization.

Should one ask oneself how e-learning courses might be enhanced, extended, or transformed, the answer is -with global interpersonal exchanges, electronic guest experts, collaborative databases, information exchanges, electronic publication of student work, extensive peer feedback, or online simulations. Some might want to know when such pedagogical experiments and successes will be shared and discussed, and who will foster this sharing of online course information.

As the Army transforms from a classroom-centric to a soldier-centric model of instruction, planners, training developers, and researchers must maintain cognizance of the learner-centered psychological principles. For the full benefits of the new e-learning and collaborative tools emerging from the educational marketplace, compliance with these principles and planned adaptation to a military training environment are key factors for success. Hopefully, the ideas outlined in this paper will represent an impetus to the transformation winding road.

O ANALIZĂ A PRACTICII TRADUCERII/RETROVERSIUNII CA MODALITATE DE ÎNVĂȚARE/TESTARE ÎN VIZIUNEA CADRULUI COMUN EUROPEAN (COMMON EUROPEAN FRAMEWORK SAU CEF)

Asist.univ. Daniela TRUȚIA

The article is an attempt at analysing the range of possibilities offered by translation, in keeping with the principles of the Common European Framework for Languages (CEF), with reference to various uses of the device in class, at various levels of study, as well as to its advantages and disadvantages.

Afilierea României la normele impuse de Common European Framework aduce o nouă perspectivă asupra modalităților de integrare lingvistică în Comunitatea Europeană, această integrare fiind însăşi esența comunicării şi conlucrării cu celelalte state membre. Dar integrarea nu înseamnă numai cunoaşterea altei/altor limbi, ci în egală măsură stăpânirea pârghiilor de comunicare inter- şi multi-culturală. Bineînțeles că interculturalitatea şi multiculturalitatea pot exista şi în afara cunoaşterii limbilor străine, dar este un fapt de netăgăduit că, prin asimilarea altor limbi, se accede direct şi la tiparele culturale specifice popoarelor respective, tipare a căror cunoaştere este premisa indispensabilă a înțelegerii, acceptării şi conlucrării cu alte culturi.

În acest context, traducerea ca modalitate de lucru în învățarea-predarea unei limbi străine este privită dintr-o nouă perspectivă, oarecum diferit de principiile de predare-învățare STANAG, care favorizează alte mijloace de accesare a unei limbi, în detrimentul traducerii.

Autoarea acestui articol a susținut în repetate rânduri şi cu numeroase ocazii oportunitatea înlocuirii traducerii prin orice mijloace posibile, astfel evitând un *by pass* costisitor din punct de vedere timp şi utilitate de perspectivă.

Cu toate acestea, conform normelor europene, traducerea a ajuns să fie considerată una dintre modalitățile esențiale de însuşire a unei limbi străine. Prin urmare, deşi în bună măsură contrar convingerilor noastre, vom încerca să analizăm în ce fel – şi, mai ales, în ce măsură – se poate utiliza traducerea în procesul de predare-învățare a unei limbi străine, încercând în acelaşi timp

şi o comparaţie cu STANAG-ul, din punct de vedere al funcţionalităţii acestui procedeu. Menţionăm că, în general, comentariile noastre vor încerca să rămână pertinente pentru orice limbă străină, însă pe alocuri vom recurge, spre exemplificare, la elemente specifice limbii engleze.

Ce înseamnă a traduce? Când apelăm la traducere?

Răspunsul la această întrebare este diferit, sau multiplu, în funcţie de nivelul studentului de limbă străină.

a) Nivelul A în CEF (1 STANAG): STANAG merge pe principiul „băii de limbă" în orice împrejurare, deci şi în cazul unui prim contact cu o limbă străină. Plecând de la ideea că, în cazul începătorilor, nu se va lucra direct cu noţiuni abstracte, ci cu obiecte şi persoane concrete din mediul înconjurător, traducerea este înlocuită prin mimare, prezentare de persoane/obiecte, imagini etc., plasând astfel cursantul în relaţie directă cu limba pe care o învaţă.

În accepţiunea CEF traducerea la acest nivel ar veni sub formă de cuvinte şi propoziţii scurte, în care cursantul să demonstreze (sau să verifice) dacă şi-a însuşit corect vocabularul predat.

b) Pentru nivelul B (2 STANAG), lucrurile încep să se complice. În STANAG se recurge la explicaţie sau parafrază pentru clarificarea sensurilor unui cuvânt, apelând la (şi deci reciclând) vocabularul şi cunoştinţele de gramatică acumulate anterior. În egală măsură, STANAG recomandă activităţile de punere în practică a normelor gramaticale, fapt care face ca limba să fie un organism viu, cu aplicare situaţională, nu o sumă de noţiuni predate de profesor şi notate conştiincios în caiet, dar fără nici o legătură cu realitatea concretă.

Dată fiind precizarea de mai sus, pentru nivelul B în CEF, recomandăm traducerea în următoarele situaţii:

- la nivel de cuvinte: dar pe cât posibil pentru verificarea însuşirii lor corecte, nu printr-o echivalare directă cu corespondentul din limba maternă;
- la nivel de idiomuri: după explicarea sensurilor acestora şi după eventuale exemple contextualizate, menite să verifice înţelegerea sensului din limba ţintă; în acest caz, recomandăm traducerea mai ales prin găsirea unor eventuale echivalente idiomatice în limba maternă;
- traducerea ca scop în sine (pentru verificarea elementelor lexicale şi gramaticale): în STANAG această practică a fost eliminată aproape în totalitate, unii profesori continuând s-o aplice ca modalitate de verificare, deci cu scop imediat. Cum CEF acceptă traducerea/retroversiunea ca mijloc de verificare a cunoştinţelor de vocabular şi gramatică, suntem de părere că acest procedeu demonstrează utilitate maximă atunci când nu se face apel la propoziţii izolate, ci la contextualizarea lexicului şi elementelor gramaticale urmând a fi verificate.

c) Nivelul 3 STANAG/ C în CEF: în mod paradoxal, tocmai acest nivel permite utilizarea pe scară largă a explicației şi parafrazei!!! STANAG exploatează din plin acest avantaj, evitând traducerea/retroversiunea, chiar şi atunci când este vorba de vocabular abstract sau idiomuri. Din perspectiva noastră, aceasta este o practică binevenită, întrucât evită interferențele cu limba maternă şi formulările mot-a-mot, favorizând un transfer direct între limba maternă şi limba-țintă.

În accepțiunea CEF, traducerea/retroversiunea se poate aplica optim la nivel de:

- noțiuni abstracte, prin furnizarea echivalentului sau posibilelor sinonime din ambele limbi, iar în cazul idiomurilor prin găsirea eventualelor idiomuri corespondente dintr-o limbă sau cealaltă. Şi în acest caz, optăm pentru contextualizare.
- traducerea/retroversiunea ca scop în sine: vorbind despre un nivel avansat de cunoaştere a limbii, considerăm că acesta este punctul în care traducerea/retroversiunea se justifică cel mai mult, în primul rând deoarece la acest nivel dispare aproape complet, sau măcar în mare măsură, riscul interferențelor cu limba maternă. Prin urmare, la nivel avansat/ C, se poate utiliza traducerea/retroversiunea pe texte cu grad ridicat de dificultate, texte centrate pe nuanțe de vocabular (de exemplu, sinonime relative sau parțiale, gradații etc.), gramatică sofisticată (anumite formulări ținând de limbajul oficial, inversiuni stilistice etc.), precum şi pe redarea nuanțelor de sens şi registrelor de limbă. Se presupune că la acest nivel studentul a acumulat un lexic suficient de bogat şi variat, dublat de un aparat gramatical complex, ambele permițându-i să realizeze un transfer relativ corect din limba țintă in limba maternă şi invers.

Ce fel de traducere acceptăm?

În lumina comentariilor de mai sus deja se conturează o problemă importantă: pentru ce tip de traducere/retroversiune trebuie să opteze profesorul?

Orice filolog, cu oricât de puțină experiență în domeniu, va subscrie la postulatul că traducerea efectuată de un calculator, oricât de bine programat şi cu o bază de date oricât de largă, nu este decât o sumă de cuvinte puse cap la cap, fără urmă de rafinament, fără nuanțe, într-un cuvânt, mecanică! Prin urmare, nu bogăția lexicului rămâne premisa unei traduceri/retroversiuni de calitate, ci modul în care se lucrează cu acest lexic. Desigur, remarca se cere nuanțată în funcție de nivel. Pentru nivelul 1 STANAG/A în CEF există suficient de mare corespondență între cele două limbi, traducerea fiind în mare măsură mot-a-mot. Dar chiar şi aici, particularitățile sintactice şi morfologice ale limbii-țintă, cum ar fi ordinea cuvintelor în propoziție, sinonimia relativă ş.a.m.d., împiedică funcționalitatea unei traduceri mecanice. Traducerea/retroversiunea axată pe caracteristicile lexico-gramaticale şi

semantice se impune cu atât mai mult la nivelurile 2-3 STANAG/B şi C în CEF. De fapt, la aceste două niveluri şi în special la nivelul 3/A se are în vedere traducerea/retroversiunea sensului şi nu a cuvintelor în sine. În anumite situaţii există chiar posibilitatea ca un cuvânt dintr-o limbă să nu aibă echivalent perfect în cealaltă sau ca o structură perfect valabilă în limba de plecare să nu facă sens în limba ţintă. În acest caz, nu trebuie uitat că traducerea/retroversiunea trebuie sa fie acceptabilă în limba-ţintă, cu alte cuvinte să nu pară corp străin printre structurile neaoşe ale acesteia.

Îndeosebi la nivelul 3 STANAG/C în CEF se impune cultivarea structurilor specifice ale limbii străine, astfel încât redarea structurilor din limba maternă să nu apară „făcută de calculator". Tot în acest loc trebuie subliniată din nou importanţa distincţiei dintre registrele de limbă, precum şi polisemia şi omonimia, fenomene extrem de prolifice şi complexe în cazul limbii engleze.

Ce anume trebuie să ştie studentul/să predea profesorul?

În estimarea noastră, următoarele elemente – evident nu singurele, dar printre cele mai importante – ar fi absolut obligatorii pentru utilizarea corectă şi funcţională a traducerii/retroversiunii în învăţarea/predarea unei limbi străine, urmând bineînţeles ca profesorul să facă apel la experienţa sa şi să discearnă ponderea şi modalitatea concretă de utilizare a fiecăruia:

a. elemente de vocabular şi gramatică adecvate cantitativ şi calitativ fiecărui nivel în parte;

b. sinonimie (sinonime totale şi parţiale) – echivalenţă gramaticală;

c. parafraza ca substitut al cuvintelor necunoscute sau insuficient cunoscute (nesigure);

d. nuanţe de sens/ registre de limbă/stiluri;

e. concizia ca trăsătură specifică a limbii engleze (*shortcuts*).

a) elemente de vocabular şi gramatică adecvate cantitativ şi calitativ fiecărui nivel în parte

Profesorul competent şi experimentat va şti cu precizie cum să echilibreze volumul şi gradul de dificultate al cunoştinţelor predate, astfel încât, în funcţie de nivel, studentul să nu ajungă în situaţia de a poseda un vocabular neadecvat nivelului – fie prea simplu, fie prea complicat – şi nici un suport gramatical fără nici o legătură cu lexicul de care dispune sau inutil din punct de vedere al funcţionalităţii. Oricât de mare ar fi tentaţia de a comunica studenţilor un număr mare de cunoştinţe – sau tentaţia studenţilor de a întreba lucruri care îi depăşesc sau care nu-şi au aplicabilitate în cazul lor – profesorul trebuie să aibă întotdeauna clară în minte finalitatea demersului său didactic şi pedagogic.

Pentru limba engleză, se cuvine să subliniem aici importanța asimilării corecte şi nuanțate a verbelor modale, a căror prezență „îmbracă" enunțul, conferindu-i o atitudine, deci un „meta-sens".

Tot în acest punct al articolului nostru se cuvine să amintim din nou importanța analizei necesităților (*needs analysis*), care are menirea de a delimita mult mai limpede scopurile comune ale procesului de predare/invățare, prin aceasta facilitând alegerea strategiei didactice adecvate.

b) sinonimie (sinonime totale şi parțiale) – echivalență gramaticală

Pentru o traducere/retroversiune corectă (sau cel puțin acceptabilă în limba-țintă) trebuie neapărat avută în vedere problema sinonimiei. În afara echivalențelor exacte dintre limba maternă şi limba străină, dificultatea începe din momentul în care cele două limbi îşi impun propriile nuanțe lexicale, cu plusurile şi minusurile lor semantice una față de cealaltă. Ca atare, se recomandă ca predarea lexicului să nu se facă univoc, printr-o relaționare simplistă, ci prin prezentarea cuvintelor în ambianța lor sinonimică, la modul ideal contextualizată, cu precizarea sinonimiei parțiale şi furnizarea unui lexic suplimentar, până la acoperirea corespunzătoare a sferei semantice aflate în discuție. Acest procedeu se impune a fi luat în considerație cu cât nivelul la care se lucrează este mai ridicat.

c) parafraza ca substitut al cuvintelor necunoscute sau insuficient cunoscute (nesigure)

Parafraza este de departe cel mai larg utilizat procedeu în traducere/retroversiune, atât în mod spontan, dintr-un « instinct de conservare » lingvistic, care trimite la explicarea sensului unui cuvânt necunoscut sau insuficient cunoscut, astfel încât traducerea/retroversiunea să nu aibă de suferit, cât şi ca procedeu cultivat cu bună ştiință, atunci când una dintre limbi nu oferă suficiente posibilități de redare a sensului din cealaltă, sau ca procedeu stilistic, când parafraza cumva echilibrează fraza, conferindu-i o muzicalitate de care prezența seacă a unui cuvânt ar risca s-o priveze.

Repunerea în drepturi a traducerii/retroversiunii prin normele CEF readuce în atenție parafraza ca procedeu de bază în traducere. Aici vor începe să se vadă rezultatele cultivării parafrazei şi explicației în predarea lexicului. Paradoxal, parafraza ca modalitate de evitare a traducerii directe în procesul de predare, reprezintă tocmai premisa aplicării ei ulterioare ca « metodă de salvare » sau ca procedeu stilistic.

d) registre de limbă/stiluri

În mod normal (sau ideal), un dicționar este obligat să precizeze cazurile în care un item repertoriat aparține unui anumit registru de limbă sau unui anumit stil (formal/ informal; scris/oral).

Necunoaşterea acestor diferenţe riscă să creeze, pe de o parte, dificultăţi de comunicare (în cazul argoului, unde cuvintele exprimă cu totul altceva decât sensul prim din dicţionar, sau al jargonului, unde avem de a face cu lexic specializat), iar pe de altă parte, situaţii ilare sau chiar penibile (adresarea informală intr-o situaţie formală şi invers).

În traducere/retroversiune, unde « *scripta manent* », precizia alegerii registrului de limbă sau a stilului se impune cu şi mai mare acurateţe şi necesitate. Un eseu rafinat presărat cu termeni argotici sună la fel de bizar ca un dialog între amici care se adresează unul altuia cu formulări ultra-sofisticate. Într-o scrisoare oficială nu au ce căuta adresările specifice stilului oral sau formele contrase şi aşa mai departe. Cunoaşterea reală şi marcarea clară a distincţiei dintre registrele şi stilurile de limbă reprezintă o condiţie *sine qua non* în realizarea unei traduceri/retroversiuni corecte şi acceptabile.

e) concizia ca trăsătură specifică a limbii engleze (*shortcuts*)

Tot legat de stil, se cuvine amintit că o traducere/retroversiune trebuie să "sune bine" în limba-ţintă. Ce înseamnă acest lucru? Înseamnă că, pe lângă alegerea lexicului adecvat şi a suportului gramatical corespunzător, mai trebuie avut în vedere un aspect: limba engleză este prin excelenţă o limbă sintetică. Ea lucrează cu economie de mijloace, alegând întotdeauna calea cea mai simplă şi mai directă de exprimare a sensului. Pentru aceasta, limba engleză dispune de un mare număr de mijloace tip "*shortcut*" (scurtătură), dintre care amintim construcţii ca: acuzativul cu infinitiv sau participiu trecut, nominativul cu infinitiv, gerundul simplu sau complex, construcţiile complexe etc., aproape toate realizând condensarea unei întregi propoziţii într-o singură structură.

În consecinţă, bineînţeles că o traducere/retroversiune corectă şi acceptabilă în limba maternă va trebui să ţină seamă de "desfacerea" elementelor unei astfel de structuri în construcţii analitice sau invers, în cazul retroversiunii, de "compactizarea" frazelor din limba maternă în construcţii concise, specifice limbii engleze.

Traducere versus parafrază: ce pondere trebuie să aibă traducerea în raport cu parafraza?

Răspunsul la această întrebare este în funcţie de scopul urmărit de profesor. După cum aminteam la începutul acestui articol, din experienţa noastră, în procesul de predare-învăţare ne declarăm mai curând în favoarea parafrazei şi explicaţiei, astfel evitând "o escală" inutilă sau uneori chiar păguboasă în limba maternă. Prin aceasta nu înseamnă însă că excludem total ideea traducerii. Recomandarea noastră este însă ca traducerea/retroversiunea să fie folosite ca mijloc, nu de predare, ci de verificare a însuşirii corecte a cunoştinţelor. Cu alte cuvinte, vocabularul trebuie contextualizat, parafrazat, explicat prin sinonimie, antonimie, ca în final să se verifice asimilarea corectă a sensului prin traducere/retroversiune. Prin urmare, traducerea/retroversiunea şi parafraza nu numai că nu se exclud reciproc, dar sunt chiar complementare,

ponderea uneia sau a celeilalte urmând a fi decisă de la caz la caz, în funcție de dificultatea materialului predat şi de nivelul la care se lucrează.

Dacă aşa stau lucrurile în predare-învățare, când vine vorba de testare sau verificare traducerea/retroversiunea poate căpăta o mai mare importanță, prin acest procedeu putându-se verifica simultan atât asimilarea lexicului şi gramaticii, cât şi a registrelor şi stilurilor de limbă. În concluzie, traducerea şi retroversiunea se vor integra scopului urmărit de profesor, acesta fiind singurul în măsură să decidă când şi cât îşi va dovedi utilitatea acest procedeu.

Modalități de utilizare a traducerii

În conformitate cu scopul urmărit şi cu nivelul studenților, traducerea/retroversiunea va putea fi aplicată în următoarele moduri:

a. Propoziții izolate (gramatică, vocabular)
b. Contexte/paragrafe (gramatică, vocabular)
c. Texte coerente (nuanțe de sens, registre de limbă, stil)
d. Compararea versiunilor. Comentarii
e. Redactarea unei versiuni finale unitare
f. Versiuni standard. Discutarea lor.

La nivelul 1 STANAG/A în CEF traducerea/retroversiunea va pleca desigur de la propoziții izolate, relativ scurte, destinate să verifice cunoaşterea unor elemente lexicale şi gramaticale de bază : sensul prim al cuvintelor, timpurile verbale, ordinea cuvintelor în propoziție etc.

Pe măsură ce se avansează în studiul limbii străine, se va încerca o contextualizare a lexicului şi gramaticii în fraze mai lungi şi în paragrafe. La acest nivel, traducerea/ retroversiunea va verifica probleme de sinonimie relativă, familii de cuvinte, categorii gramaticale, concordanța timpurilor, ordinea cuvintelor în frază, conectorii etc. Acest tip de traducere/retroversiune se poate aplica mai ales la nivel 2 STANAG/B în CEF.

La nivel avansat (2 spre 3 STANAG, C în CEF) volumul şi calitatea cunoştințelor acumulate permit traducerea/retroversiunea de texte coerente de lungime variabilă, texte care să testeze asimilarea nuanțelor de sens, a registrelor de limbă şi a diferențelor de stil.

Ca tipuri de texte putând a fi utilizate la acest nivel menționăm: dialoguri complexe, cu multitudine de timpuri verbale, eventuale idiomuri sau elemente de *slang*, texte literare (şi nu numai) cu formulări sofisticate, sintaxă mai complicată, inversiuni stilistice, subordonare multiplă în frază, conectori şi antecedenți multipli etc.

La acest din urmă nivel este recomandabil să se efectueze o analiză a versiunilor oferite de studenți, cu cometarii asupra fiecăreia, ca în final să se redacteze o versiune unitară, însumând cele mai bune şi pertinente sugestii venite din partea studenților.

O astfel de modalitate de lucru prezintă numeroase avantaje, prin analiza şi comentarea diverselor posibilități de redare a textelor dintr-o limbă în alta: compararea sinonimelor, a modalităților de exprimare caracteristice fiecărei limbi, a raportului element lexical/parafrază, probleme de stil etc.

În cazul în care există versiuni standard de traducere/retroversiune, aceste versiuni se pot supune la rândul lor dezbaterii, cu eventuale propuneri de versiuni din partea studenților.

Concluzii

Articolul de față a încercat să realizeze o analiză comparativă STANAG/CEF din punct de vedere al utilizării traducerii/retroversiunii atât în procesul de predare/învățare, cât şi în cel de verificare/testare, enumerând diverse modalități de aplicare a procedeului, în funcție de nivel şi de scopul urmărit.

Deşi, pe cât posibil, am încercat ca demersul nostru să păstreze o sferă largă de aplicabilitate, pe alocuri ne-am referit la utilizarea procedeului în predarea/învățarea şi testarea limbii engleze.

În egală măsură, ne-am străduit să nuanțăm comentariile noastre, particularizând aplicabilitatea traducerii/retroversiunii pentru fiecare segment lingvistic avut în vedere în învățarea unei limbi: lexic, gramatică, semantică, stil.

Concluziile noastre se axează pe răspunsul la două mari întrebări:

Cum, cât şi cu ce scop introducem traducerea/retroversiunea?

Recomandăm ca utilizarea traducerii/retroversiunii să nu fie un scop în sine, o modalitate comodă de comparare a două versiuni, urmată de o corectare facilă a greşelilor, în absența oricăror lămuriri, caz în care procedeul îşi anulează orice utilitate practică.

Suntem de părere că traducerea/retroversiunea trebuie să plece de la funcția de ultim *feed-back* al înțelegerii lexicului, apoi treptat să-şi reducă funcția de "control" în favoarea celei de aplicare combinată şi complexă a cunoştințelor asimilate odată cu progresul de la un nivel la altul. Ponderea şi modalitățile concrete de aplicare se vor subsuma acestui principiu de bază.

Care sunt avantajele şi dezavantajele traducerii/retroversiunii?

Utilizată corect, în simbioză cu celelalte mecanisme de predare/învățare şi verificare/testare a unei limbi, traducerea şi retroversiunea îşi vor diminua substanțial sau chiar total riscul de asimilare facilă a echivalentelor lexicale sau corespondențelor gramaticale şi stilistice, principalul dezavantaj constând în alunecarea spre „fabricarea" de construcții-hibrid, consecință a interferențelor dintre limba maternă şi limba străină.

Prin utilizarea traducerii/retroversiunii ca ultim mijloc de verificare a înțelegerii la nivel de începători/A şi intermediari/B se creează o premisă solidă pentru aplicarea complexă a procedeului la nivel 2 spre 3 /B2-C, moment în care interferența cu limba maternă se diminuează substanțial, traducerea şi retroversiunea devenind o modalitate de aplicare concretă şi complexă a cunoştințelor de limbă acumulate până în acest stadiu, precum şi de rafinare şi contextualizare a acestor cunoştințe, în condițiile mecanismelor lingvistice specifice limbii străine, rezultatul fiind un text cu grad mare de autenticitate, cât mai apropiat de versiunea unui vorbitor nativ.

COMUNICARE INTERCULTURALĂ ŞI NEGOCIERE ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE

Maria PRIOTEASA

Negotiation is the process of discussion and give-and-take between two disputants, who seek to find a solution to a common problem.

Communication is always the link that will be used to negotiate the issue/argument whether it is face-to-face, on the telephone or in writing. Remember, negotiation is not always between two people: it can involve several members from two parties.

In an era of dramatic change in international affairs, there are many significant examples of interdependence in the fields of environment, trade, economics, politics and security, which contrast strongly with the increasing number of conflicts caused by nationalistic, ethnic, cultural and religious issues. These contradictory trends often seek resolution through the mechanism of international negotiation and mediation.

În cadrul ştiinţelor socio-umane, teoria comunicării s-a impus şi şi-a făurit un statut unanim recunoscut. Fără o abordare adecvată şi nuanțată a proceselor de comunicare, nu ne mai putem percepe pe noi înşine ca fiinţe sociale supuse devenirii. Transformările petrecute în societatea umană din ultima vreme, globalizarea de esență mediatică au avut un impact deosebit asupra abordărilor teoretice şi a domeniului comunicării în general. Orice activitate umană, individuală, colectivă, socială, presupune informații emise, primite sau analizate. Comunicarea este parte a acţiunii şi a reflecţiei aşa cum moneda este parte a economiei[1].

Comunicarea în societatea internațională are ca principali actori state, organizații şi organisme internaționale din varii domenii, de la cele comerciale până la cele de ordin politico-militar sau non-guvernamental. Pot fi actori care au recunoaştere internațională din partea celorlalți actori şi, deci, mesajul lor se bucură de legitimitate şi prestigiu, dar pot fi şi organizații clandestine, mafiote, ale crimei organizate sau ale terorismului național şi transnațional care n-au legitimitate, dar nici nu pot fi, astăzi, ignorate în

[1] Pierre Zemor, *Comunicarea publică*, Institutul European, Iaşi, 2003, p. 26.

analiza comunicării în mediul internațional contemporan. Aceşti actori mai au o particularitate pe care o găsim, de altfel, şi la comunicarea în masă, aceea că reprezintă o mulțime/colectivitate de oameni.

În mediul internațional, comunicarea este inevitabilă şi are caracteristicile unui proces continuu şi complex, furnizează regulile şi normele care stau la baza procesului de interacțiune şi de interrelaționare dintre actori.

Comunicarea în mediul internațional îmbracă forme foarte diversificate în funcție de natura actorilor implicați în acest proces, de modul concret în care se realizează şi de mediul în care se desfăşoară. Diferențele culturale şi de civilizație pot influența comunicarea atât din punct de vedere al transferului, dar şi decodării mesajelor, al intensității şi frecvențelor cu care se realizează, comunicarea interculturală îmbrățişând astfel atât aspecte ale comunicării interpersonale, cât şi aspectele instituționalizate ale comunicării în masă, aşa cum diferite aspecte ale culturii îmbrățişează dimensiuni personale, respectiv de grup. Miza comunicării este însă faptul că ceea ce emițătorul doreşte să transmită ar trebui să fie decodat corect de către receptor. În cazul comunicării interculturale, emițătorul şi receptorul aparțin unor culturi diferite.

În acest context, forțele modernității şi globalizării au schimbat fără îndoială culturile mondiale şi au influențat realitățile economice şi politice. Dar efectul total este mai mult o organizare a diversității decât o creare a uniformității. Sub impactul influențelor culturale, modurile locale şi regionale de viață şi gândire nu dispar. Deşi globalizarea este un proces ireversibil, existența unei culturi globale este imposibilă, deoarece însuşi conceptul de cultură presupune existența diferenței. Tendințele de globalizare culturală duc deseori la revigorarea culturilor locale şi produc o varietate de răspunsuri culturale locale, iar ceea ce rezultă nu este omogenizare, ci „globalizare” – o interacțiune complexă între aspectele globale şi cele locale, caracterizată de împrumuturi culturale.

În decursul dezvoltării lor, societățile sau comunitățile statale, trebuind să-şi definească statutul relațiilor dintre ele, au fost nevoite să-şi definească modul de comunicare, să aleagă între două tipuri de raporturi: conflictuale sau de cooperare.

Cooperarea nu este un concept nou, ci un concept restaurat cu care lucrează sectoare largi de activitate umană, state şi instituții, iar negocierea este instrumentul utilizat dintotdeauna pentru a menține legături paşnice între statele lumii, este o comunicare în ambele sensuri, care duce la o înțelegere atunci când cele două părți au interese comune; negocierile depind de modul în care are loc comunicarea între negociatori.

De-a lungul evoluției relațiilor internaționale, negocierea rămâne funcția principală a diplomației, aşa că istoria negocierilor internaționale se

confundă în parte cu aceea a diplomației în cursul Evului Mediu, în timpul Renaşterii italiene şi al porțiunii de istorie care urmează până la 1815. După congresul de la Viena, unde se recunosc şi se consfințesc regulile şi statutul profesiunii diplomatice, cristalizate într-un proces istoric îndelungat, funcțiile diplomației se diferențiază şi arta negocierilor intră într-o fază nouă, în care se elaborează tehnicile prin care ea este practicată.

Anii ’90 reprezintă începutul unei noi schimbări în istoria omenirii. Adâncirea relațiilor dintre țările Uniunii Europene, căderea comunismului în fostele țări din blocul sovietic, au reprezentat punctul de plecare spre extinderea cooperării în relațiile internaționale, utilizându-se negocierea şi făcându-se tot mai multe eforturi pentru evitarea conflictelor.

Astăzi, în relațiile dintre statele lumii se pleacă în primul rând de la discutarea problemelor apărute şi se încearcă rezolvarea lor prin cooperare şi negociere, conflictul fiind considerat ultima fază. Negocierea poate fi considerată o „bătălie” pentru menținerea păcii.

Caracteristicile negocierilor internaționale

Având în vedere dimensiunea pe care o dețin negocierile internaționale, trebuie să avem în atenție caracteristicile specifice ale acestora pentru realizarea unei comunicări eficiente.

Există câteva caracteristici specifice negocierilor internaționale[2]:

Factorii culturali. Aspectele culturale au un impact puternic asupra diferitelor fațete ale negocierii; se are în vedere atât mediul înconjurător în sens larg, incluzând aspectele juridice, reglementările, uzanțele profesionale şi sociale, factori de ordin politic, cât şi comportamentele personale cu referire la sistemele de valori, ritualurile, tabuurile şi, bineînțeles, limba.

În timp ce în cazul unei negocieri între conaționali este caracteristică o „identitate comună”, în negocierile internaționale există „disimilarități” care îl pot conduce pe negociator la comiterea de erori, pentru evitarea cărora negociatorul trebuie să se orienteze spre cultura străină, să se transpună în persoana interlocutorului care aparține celeilalte culturi. În acest sens, unica modalitate de reuşită o constituie asimilarea de cunoştințe asupra acelei culturi, descoperirea şi evaluarea diferențelor culturale; el trebuie să fie nu numai tolerant, dar să facă efortul de a înțelege ceea ce este diferit.

Esențială pentru negocierile internaționale este cercetarea reciprocă de către parteneri a culturii interlocutorului, în scopul realizării stabilității necesare unei comunicări eficiente.

Diversitatea contextelor. Fiecare negociere se prezintă cu propriul său context original, unic, şi funcționează în circumstanțe absolut particulare ale căror elemente constituente nu vor fi niciodaată aceleaşi. Există trei variabile care amplifică varietatea contextului: zona geografică, câmpul de acțiune şi durata negocierii:

[2] Dupon, C., *La negociatio*n, Editura Dalloz, Paris, 1994, pp. 321-322.

- desfăşurându-se într-o zonă geografică străină, vor exista particularităţi specifice zonei – de la condiţii climaterice până la regim politic şi alte aspecte socio-culturale – care vor influenţa desfăşurarea negocierilor;
- multiple ca aspect (comerciale, fiscale, financiar-bancare, organizaţionale etc.), negocierile internaţionale pot avea o anvergură diferită. În cazul celor de mică amploare, ele sunt de scurtă durată şi sunt axate pe concluzii rapide privind tranzacţia cu referire la oportunităţi imediate. Când au o amploare mai mare, negocierile sunt de lungă durată şi presupun stabilirea simultană şi interdependenţa unui „climat", a unei relaţii şi a unui „contract prelungit" al partenerilor;
- un rol important în negocierile internaţionale revine comunicării, reprezentativităţii, uzanţelor şi strategiilor.

Multipolaritatea. În negocierile internaţionale, în special cele de mare anvergură, intervin, de ambele părţi, un număr considerabil de parteneri, care corespund atât specificului tratativelor, dar şi diferitelor niveluri ierarhice la care se desfăşoară acestea; uneori, aceste tratative se desfăşoară în paralel sau în contrapondere, dobândind un caracter extrem de complex. Există, desigur, o interacţiune între aceste niveluri, iar negociatorul principal trebuie să supravegheze evoluţia negocierii globale.

Sarcina negociatorului internaţional este mult mai complexă şi mai dificilă decât în cazul negocierilor naţionale. El va trebui să ţină seama de numeroase condiţii şi situaţii specifice: partenerii aparţinând unor culturi diferite şi care, în consecinţă, nu împărtăşesc acelaşi mod de gândire şi comportamente, aceleaşi valori, convingeri şi ipoteze; negocierea se derulează într-un cadru transcultural şi conţinutul negocierii este prin el însuşi de natură transculturală.

Există o mare varietate a contextelor, iar negocierea se poate derula pe mai multe niveluri. Trei elemente suplimentare sporesc exigenţele în aceste situaţii:

- majoritatea negocierilor internaţionale reflectă, uneori, asprimea relaţiilor internaţionale, rivalităţile de tot felul şi concurenţa mondială dură din domeniul economic;
- negocierile internaţionale cer de la negociatori competenţe diferite, deoarece aceştia pot avea interlocutori parteneri „complecşi", dar şi protagonişti slab pregătiţi pentru negociere, dar a căror poziţie ierarhică este statutară. În aceste condiţii, negociatorul trebuie să fie capabil să treacă dintr-un registru în altul sau dintr-un ansamblu de „reguli ale jocului", într-un ansamblu de constrângeri de o natură cu totul diferită;
- negocierea internaţională se confruntă cu costuri şi riscuri importante; investiţia în competenţă, energie şi timp cheltuit este importantă. Interpretările greşite riscă să fie numeroase, procesele de intenţie sunt ceva obişnuit în aceste circumstanţe, neînţelegerile sunt oricând posibile, incidentele intervin deseori într-o manieră neaşteptată şi pot compromite brusc o activitate de mare întindere, penalizările şi întâmplările neplăcute por surveni oricând. Datorită acestor caracteristici, negocierile internaţionale sunt prin excelenţă delicate şi necesită multă răbdare, tact, diplomaţie, pricepere şi experienţă.

Implicații ale negocierilor internaționale

Negocierea internațională pune în lumină numeroase puncte sensibile:

- pregătirea trebuie să fie meticuloasă, riguroasă în conținut tehnic, aprofundată sub aspect psihologic, lucidă şi ingenioasă din punct de vedere strategic;
- logistica este de o importanță mărită şi negociatorul trebuie să-i consacre câteva reflecții înainte de a ajunge la destinație;
- alegerea negociatorului sau a delegației este crucială, trebuie alese persoane cu experiență, cunoscătoare a mijloacelor şi dosarelor, cu o reputație favorabilă şi o credibilitate solidă.

Având în vedere importanța „temei de negociat", negociatorul trebuie să-şi îndrepte atenția asupra mai multor puncte de negociere, deoarece pot constitui tot atâtea erori care se cuvin a fi evitate:

1. Din punct de vedere relațional, empatie insuficientă prin neglijență sau incapacitate de:

- descoperire a motivelor profunde ale comportamentului celuilalt;
- recunoaştere a diferențelor posibile în modurile rațiunii;
- soluționarea unei probleme a interlocutorului când situația o cere;
- înțelegere şi cunoaştere a problemelor fundamentale ale țării străine.

2. Din punct de vedere al mediului politico-economic, ignorarea diferențelor relative:

- în sistemele economice;
- în ceea ce priveşte prioritățile sociale;
- rolul puterii publice;
- calitatea de „străin", care este atribuită tuturor negociatorilor din mediul exterior țărilor.

3. Din punct de vedere al mecanismelor de luare a deciziei, ignorarea, subevaluarea sau neînțelegerea următorilor factori:

- aspectele politice şi birocratice;
- caracterul multipolar al deciziilor (niveluri diferite);
- rolul timpului şi al duratei;
- mediul personalizat al deciziilor;
- ignorarea fluctuațiilor raportului de forțe;
- localizarea greşită a centrelor reale de decizie.

4. Din punct de vedere al organizării:

- insuficienta planificare a negocierii;
- credibilitatea greşit asumată;
- alegerea greşită a negociatorului;
- funcționarea greşită a delegației.

O mare parte a specialiştilor admit că factorii culturali au o mare influență asupra condițiilor în care se dezvoltă negocierile internaționale. Pentru majoritatea, influența este reală, dar în acelaşi timp şi variabilă;

intensitatea sa depinde de numeroşi factori, cum ar fi: ponderea factorilor situaționali, experiența acumulată de negociatori, afinitățile profesionale, natura mandatului cerut, caracteristicile personale.

Influențele culturale pot fi privite prin prisma a două axe principale:

1. *Maniera în care se stabileşte şi evoluează relația între negociatori (climatul negocierii, încrederea)*

Deşi aceste distincții ar fi necesare între negocierile bilaterale şi negocierile între grupuri, se poate considera că particularitățile culturale ale negociatorilor vor „colora" tipul de relație între interlocutori. Acest lucru apare sub efectul unui cvadruplu aspect: aşteptare, percepție, interpretare şi emoție. În funcție de aceste aspecte, pot exista mari diferențe din punct de vedere cultural. Ceea ce negociatorii aşteaptă de la negociere (independent de obiect şi context) poate să nu fie în aceeaşi fază: în anumite culturi, negocierea este o experiență şi un schimb relațional înainte de a fi o finalitate pentru obținerea unui rezultat; altfel spus, într-un caz aşteptările legate de relație precedă aşteptările rezultatului; în altul, este exact invers. În ceea ce priveşte percepțiile unui interlocutor, acestea se formează plecând de la propriile filtre, juxtapunerea imaginilor riscând să producă o viziune „deformată".

Interpretarea (gesturi, semne de politețe, îmbrăcămintea) până la atitudine, riscă să fie codate pe fiecare cultură, putând fi sursă de incertitudine, neînțelegere; şi, nu în ultimul rând, emoțiile, putându-se manifesta sau putând fi decriptate într-o manieră diferită, sunt un alt factor susceptibil de influențare a relației între negociatori.

Un alt aspect esențial este cel al limbajului – verbal şi nonverbal – folosit de negociatori. Limbajul influențează percepțiile, iar existența unei bariere lingvistice intervine profund în schimbul relațional. În numeroase cazuri diferențele lingvistice sunt un factor care complică dezvoltarea armonioasă şi aprofundată a relației dintre negociatori.

Probabil că punctul de impact cel mai important sub care se concentrează aceste influențe diverse este fenomenul încrederii şi, prin extindere, al credibilității.

Noțiunea de încredere este centrală în negociere şi împreună cu celelalte elemente au un impact – chiar dacă variabil – asupra climatului negocierii şi asupra manierei în care interlocutorii îşi acordă credit unii altora. Distanțele între aşteptările interpersonale sau intergrupuri, între percepțiile mutuale, între interpretările atitudinilor, între sistemele limbii duc la creşterea incertitudinii, împiedică combaterea riscului şi decodarea corectă a semnelor susceptibile de a crea mişcare în procesul de negociere.

2. *Maniera în care se dezvoltă procesul negocierii*

Procesul negocierii combină un anumit număr de activități, maniera în care negociatorii vor să îl organizeze depinzând de factorii din care diferențele culturale fac parte. Negocierile sunt influențate de modalitățile pe

care un grup le dezvoltă în majoritate în cadrul sistemelor de decizie, sisteme care sunt fondate pe principii ce pot diferenţia mult anumite culturi, impactul făcându-se simţit în negociere prin importanţa diferită care este acordată următorilor factori: compunerea şi funcţionarea delegaţiilor, puterea recunoscută a negociatorilor, durata şi modalităţile de luare a deciziei.

Impactul cultural este susceptibil să se manifeste în cadrul negocierilor internaţionale, indiferent de termenii relaţionali şi de maniera de desfăşurare a procesului.

Negocierile dintre diferite culturi determină o serie de diferenţe, care, la rândul lor, duc la o serie de implicaţii: deşi oamenii, în general, recunosc existenţa unor diferenţe culturale, majoritatea nu recunosc modul specific de comportament, fiind influenţaţi, dacă nu determinaţi, de obiceiurile culturale.

Întrucât deprindem un anumit comportament cultural încă de la începutul vieţii, acesta ne afectează frecvent într-un mod conştient. Trăsăturile noastre culturale sunt atât de bine înrădăcinate încât nu le mai putem observa şi deseori suntem tentaţi să presupunem că ceilalţi au comportamente similare cu ale noastre şi suntem foarte surprinşi atunci când persoane care provin din alte culturi nu se comportă în acelaşi fel ca şi noi, având tendinţa de a considera comportamentul propriu ca fiind cel mai bun şi de a ne aştepta ca şi ceilalţi să se comporte la fel.

Spre deosebire de epocile anterioare, în care cultura era limitată la mediile locale şi suferea influenţe locale limitate, cultura azi este mult mai diversă, simbolică şi dinamică. Valorile, credinţele şi stilurile de viaţă sunt mult mai puţin stabile în spaţiu şi în timp. Oamenii creează, interpretează şi folosesc o gamă mult mai largă de simboluri şi tehnologii care produc simboluri, pentu a determina multiple stiluri şi identităţi culturale. Accesul fără precedent la tehnologiile de comunicare şi răspândirea culturii populare simbolice pe care acestea le promovează au dus la intensificarea comunicării între culturi, la multiplicitatea influenţelor, în detrimentul aspectelor durabile, moştenite, reprezentate de mediul geografic, modul de viaţă tradiţional, limbă şi obiceiuri. Modul de viaţă şi mediul social în care trăim îşi pun amprenta definitivă asupra a ceea ce suntem.

Cu cât o cultură se maturizează şi se individualizează mai pregnant, cu atât este mai aptă să intre în dialog cu celelalte culturi. Întâlnirile interculturale satisfăcătoare rezultă în situaţii în care partenerii au valori proprii definite clar, în care cred cu fermitate şi pe care le pot împărtăşi. Sentimentul identităţii conferă un statut de securitate care permite abordarea unei întâlniri cu o altă cultură cu o atitudine de încredere şi deschidere. Ca şi indivizii, culturile se maturizează, se dezvoltă, se îmbogăţesc şi se validează prin dialog.

MENTENANȚA MARILOR UNITĂȚI (UNITĂȚILOR) ORGANIZATE ÎN CONFORMITATE CU CERINȚELE RĂZBOIULUI BAZAT PE REȚEA

Mr.lect.univ.dr. Bixi-Pompiliu MOCANU

At the beginning of the new millennium, addressing the military conflicts in the last two decades among the different countries or rival factions of these countries, the military analysts sketched the multinational operations' new dimensions and characteristics. Having very advanced technology, the different forces engaged in these conflicts have undergone qualitative and quantitative mutations in the forces' equipment and structure and also in the principles to be used in solving these conflicts through political, economical or military means.

La ora actuală, majoritatea specialiştilor militari sunt de părere că una din cerinţele succesului unei acţiuni militare în care sunt angajate forţe şi mijloace tehnice considerabile impune ca materialul (tehnica militară) să fie întreţinut, evacuat, reparat sau înlocuit atunci când este cazul, cât mai repede posibil. În acest sens, „... un bun sistem de mentenanţă (activităţi practice**,** poziţionare avansată a subunităţilor şi formaţiunilor de mentenanţă, executarea unei diagnosticări cât mai complexe a materialului supus atenţiei, identificarea pieselor necesare pentru executarea reparaţiilor), un sistem eficient de înlocuire a materialului (tehnicii) precum şi stabilirea unor priorităţi în recuperarea şi repararea tehnicii sunt vitale"[3]. O altă cerinţă se referă la stabilirea unor politici coerente, care să urmărească desfăşurarea procesului de întreţinere, reparare, evacuare precum şi înlocuirea tehnicii care nu mai poate fi reparată, astfel încât să contribuie la realizarea suficienţei sprijinului logistic în orice situaţie.

Deoarece subiectul acestui articol îl reprezintă mentenanţa tehnicii marilor unităţi (unităţilor) organizate în conformitate cu cerinţele Războiului Bazat pe Reţea (RBR), considerăm că, în primul rând, este necesară o trecere în revistă a ceea ce a reprezentat şi reprezintă activitatea de mentenanţă, urmând ca ulterior să prezentăm implicaţiile RBR asupra acestei activităţi foarte complexe.

[3] Bixi-Pompiliu Mocanu, Sorin Pînzariu, Petrişor Jalbă, *Mentenanţa în operaţiile multinaţionale*, Editura UNAp., Bucureşti, 2003, p. 16.

Termenul de *mentenanţă* nu are aşa cum s-ar crede o utilizare de dată recentă în literatura tehnică la nivel mondial. Activităţile delimitate de acest termen s-au desfăşurat încă din vechime, chiar dacă denumirea generică nu a fost încadrată într-un concept clar, care să specifice şi activităţile componente.

Mentenanţa are diferite definiţii, fiecare dintre acestea încercând să scoată în relief anumite aspecte şi să fie cât mai cuprinzătoare. Aceste definiţii nu le găsim doar în dicţionare, ci şi în manuale sau instrucţiuni. În acest sens, două dintre definiţiile referitoare la mentenanţă, cuprinse în lucrări de referinţă în acest domeniu, precizează că "... maintenance means all actions to retain the materiel in or restore it to a specified condition" (mentenanţa reprezintă totalitatea acţiunilor întreprinse pentru menţinerea şi/sau repunerea în stare de funcţionare a tuturor autovehiculelor şi echipamentelor şi readucerea acestora la condiţiile specifice de exploatare)[4], respectiv, "... mentenanţa este componenta logisticii care cuprinde totalitatea acţiunilor întreprinse pentru a menţine sau restabili tehnica la caracteristicile specifice" [5].

Pornind de la aceste definiţii şi explicaţii considerăm că următoarea definiţie îşi găseşte justificarea în interiorul activităţilor derulate în cadrul acestui proces, după cum urmează: mentenanţa „... este o combinaţie de activităţi tehnico-organizatorice, care au ca scop asigurarea obţinerii unor performanţe maxime pentru bunul considerat (utilaj, clădire, instalaţie etc.)" [6].

Având în vedere cele prezentate până acum, suntem de părere că o definiţie a mentenanţei ar trebui să cuprindă în mare măsură toate activităţile sale specifice şi ar putea reprezenta *„... o combinaţie de activităţi tehnice, administrative şi de management care se desfăşoară în mod continuu şi care are ca scop menţinerea unui produs în condiţii de siguranţă în funcţionare sau repararea acestuia conform specificaţiilor date"* [7].

Suntem de părere că această definiţie, deşi nu diferă prea mult de cele enumerate mai sus, este totuşi mai concretă, în sensul că este specificat faptul că mentenanţa este o combinaţie de activităţi care se desfăşoară continuu în ciclul de viaţă al unui produs. În concluzie, putem afirma că mentenanţa cuprinde pe lângă componentele de bază (activităţile de întreţinere şi reparaţii), şi pe cele administrative şi manageriale, în întreaga lor complexitate.

În cele mai multe ţări membre ale Alianţei Nord-Atlantice, activităţile de mentenanţă sunt grupate în trei mari categorii, care vizează fiecare în parte un anume tip de intervenţie, astfel:

---

[4] NATO Logistics Handbook, Brussels, 1997.

[5] *L 11, Instrucţiuni privind mentenanţa tehnicii şi echipamentelor din înzestrarea M.Ap.N. pe timp de pace, în situaţii de criză şi la război*, 2002, p. 9.

[6] Ion Verzea, Marc Gabriel, Daniel Richet, *Managementul activităţii de mentenanţă*, Editura Polirom, Iaşi, 1999, p.18.

[7] Vasile Aioanei, *Referatul nr. 3 de cercetare ştiinţifică*, fondul de carte al Bibliotecii U.N.Ap., p. 6.

- *mentenanța preventivă* cuprinde verificările, întreținerile tehnice şi reparațiile, planificate la intervale de timp (km rulați, mile parcurse, ore de funcționare, ore zbor, lovituri trase etc.) care, riguros determinate şi executate, conduc la disponibilitate operațională mai mare, dar şi costuri relativ ridicate, lucrările efectuate nefiind întotdeauna în concordanță cu nevoile reale;
- *mentenanța corectivă* cuprinde reparații de nivel bază, intermediar şi general, cu caracter accidental, ce au ca scop repunerea în stare de funcționare a tehnicii militare deteriorate, ca urmare a uzurii normale sau participării la acțiunile de luptă. Este mai ineficientă operațional şi presupune costuri ridicate;
- *mentenanța complexă* realizează o îmbinare a operațiilor de mentenanță preventivă cu cele ale mentenanței corective, prin verificarea parametrilor echipamentelor, agregatelor şi sistemelor principale, cu aparatură de diagnoză tehnică. La baza acestei metode stau întreținerile zilnice şi observațiile făcute de operatori, concură la determinarea "*punctului critic*" la care trebuie intervenit cu lucrări de mentenanță corectivă (înlocuirea sau repararea unor componente, înainte de defectarea acestora).

Mentenanța ca ansamblu de activități desfăşurate pentru menținerea în permanentă stare de funcționare a tehnicii militare reprezintă un vector de putere, cu ajutorul căruia se pot realiza obiectivele misiunilor multinaționale, odată ce acesta este proiectat corespunzător.

Astfel, la ora actuală există o acceptare generală a existenței unor "... linii de mentenanță, care nu au o delimitare exactă şi care se modifică odată cu creşterea sau diminuarea distanței față de zona de luptă".[8]

Corespunzător structurilor combatante angajate într-o operație multinațională, pot exista până la patru linii de mentenanță, dintre care trei mobile în teatrul de operații şi una statică, constituită din elementele *Bazei Strategice* aflată pe teritoriul național, sau al altor state desemnate limitrofe zonei de desfăşurare a acțiunilor militare. În sensul celor prezentate anterior, teatrul de operații reprezintă "... partea din teritoriile beligeranților delimitată de elemente geografice unde se desfăşoară acțiunile militare multinaționale".[9]

În operațiile multinaționale desfăşurate sub egida NATO, statele participante, în funcție de nivelul de angajare, pot participa cu unități sau cu mari unități, iar din această cauză cele patru linii de mentenanță sunt foarte bine delimitate. Pentru fiecare unitate şi mare unitate participantă la acțiunile militare sunt destinate subunități şi unități de mentenanță, corespunzătoare nivelului de participare, astfel: pentru unități de nivel batalion - pluton, pentru mari unități tactice – companie, pentru marile unități tactice de nivel divizie, iar la nivel operațional, pentru corp de armată (grupare de forțe) - batalion de mentenanță.

---

[8] Anexa J/UNIFIM Logistic Directive 300/Maintenance, Cartierul General ONU, New York, 1996, p. 4.

[9] Ibidem, p. 5.

La nivel unitate/mare unitate (*Direct Support – DS*), se execută de regulă, reparațiile care implică operatorii (echipajele) care deservesc tehnica militară şi sistemele de armamente. În acest sens, operatorii/echipajele execută întreținerile cuprinse în sistemul de mentenanță preventiv - planificat pentru sistemele deservite. Începând cu nivel mare unitate se asigură întreținerea tehnicii şi echipamentelor militare cu ajutorul unor echipe mobile de mentenanță, care execută reparațiile în timpul cel mai scurt, retransmit autovehiculele (sistemele) reparate către beneficiar (unitățile subordonate) şi asigură sprijin de mentenanță pentru unitățile sosite în sprijin (întărire) sau pentru alte subunități de reparații care solicită sprijin de mentenanță.

La nivelul diviziei/corp de armată/grupare de forțe (*General Support – GS*) se asigură repararea componentelor sau ansamblelor înlocuite pe tehnica reparată la primele două nivele (unitățile şi marile unități subordonate) şi se acordă sprijin/întărire de mentenanță pentru acestea (DS). În acelaşi timp sunt furnizate piese de schimb (echipamente) pentru misiuni nespecifice/speciale.

La nivel Bază Strategică (*Depot*), se asigură mentenanță de tip industrial (macro), se furnizează echipament şi tehnică pentru forțele aflate în teatrul de operații şi se destină structuri de mentenanță în sprijin/întărire pentru unitățile (subunitățile) de mentenanță aflate la nivel GS şi DS.

Mentenanța tehnicii şi echipamentelor militare reprezintă una din cele 11 (unsprezece) funcții ale Sprijinului Logistic de Luptă (*Combat Support Services – CSS*). Prin această funcție, structurile de mentenanță introduse în teatrul de operații asigură menținerea materialului şi echipamentelor militare din dotarea unităților operaționale în stare de operativitate şi se urmăreşte readucerea acestora la o stare de funcționare corespunzătoare (după apariția defecțiunilor). În acelaşi timp prin întreținere şi reparații se urmăreşte obținerea unor noi parametrii funcționali în funcție de modificările aduse tehnicii militare de către producători şi se pot urmări în funcționare noile categorii de echipamente intrate în înzestrarea forțelor luptătoare. În acest fel, sistemul de mentenanță îşi poate utiliza informațiile sosite de la unitățile (subunitățile) de mentenanță pentru modificarea misiunilor şi sarcinilor stabilite prin instrucțiuni şi regulamente pentru structurile proprii. Pentru a pune la dispoziția structurilor luptătoare cele necesare, sistemul de mentenanță asigură sprijinul de specialitate prin planificarea cererilor de întreținere atât pe perioada de pregătire în vederea intrării în teatrul de operații, în câmpul operațional, dar şi după ieşirea din acesta.

Activitățile de mentenanță includ orice operațiune de readucere în stare de funcționare (apte pentru executarea misiunilor) a echipamentelor şi tehnicii militare. Ele pornesc de la simple verificări cu caracter preventiv până la operații complexe, care, de regulă, se execută în ateliere specializate.

În conformitate cu cerințele Logisticii Bazate pe Rețea (*Network Centric Logistic – NCL*) activitatea de mentenanță vizează două aspecte

extrem de importante. Astfel, se are în vedere mentenanța executată în câmpul operațional (on system) şi mentenanța executată în afara câmpului operațional (off system). În cadrul acestui sistem, eşaloanele unitate/mare unitate de tip brigadă (DS) vor fi combinate (nivel operațional), iar marile unități de tip divizie şi corp de armată/ grupare de forțe (GS şi Depot) vor fi combinate (nivel susținere).

Mentenanța executată în câmpul operațional se organizează la nivelul liniei I şi II de sprijin logistic şi are în vedere executarea operațiunilor specifice prin metoda înlocuirii componentelor sau subansamblelor la locul producerii avariei, în cadrul raionului de adunare a tehnicii deteriorate (RATD - când acesta se organizează) şi în cadrul atelierului de reparații (după evacuare).

Specialiştii de mentenanță, de regulă, execută activități de diagnoză amănunțite, pentru descoperirea cauzelor producerii defecțiunilor, după care înlocuiesc componentele deteriorate şi readuc sistemul la starea normală de operativitate. Pe baza analizei factorilor METT-TC (misiuni, inamic, teren, forțe – timp, civili), militarii pot diagnostica cauza avariei şi pot înlocui ansamblele, agregatele şi piesele defecte, în funcție de echipamentele avute la dispoziție, piesele de schimb şi timpul avut la dispoziție.

Mentenanța executată în afara câmpului operațional (susținere) se referă la readucerea ansamblelor, subansamblelor tehnicii şi echipamentelor militare la starea de operativitate normală şi se execută numai în locuri special amenajate în afara câmpului de luptă. Se execută numai de către personal civil din cadrul sistemului de apărare sau la contractori civili, în ateliere sau hale industriale specializate. Se organizează la nivelul liniei III de sprijin logistic, în cadrul corpurilor de armată (grupărilor de forțe). Unitățile de mentenanță subordonate corpului (grupării de forțe) au la dispoziție capabilitățile necesare pentru repararea defecțiunile majore produse la tehnica şi echipamentele aparținând unităților (marilor unități) luptătoare. Necesarul activităților de mentenanță executate în cadrul structurilor existente la acest nivel sunt determinate prin intermediul sistemului de mentenanță care monitorizează întreaga arie (teatrul) de operații.

Un exemplu al modului în care sunt manageriate activitățile de mentenanță la nivelul corpului de armată (grupării de forțe) îl constituie modul în care se execută repararea (reconstrucția) motoarelor (agregatelor energetice) ale maşinilor blindate, sau a altor componente majore ale acestora. Prin anticiparea cererilor ce vor fi făcute de către marile unități (unitățile) combatante, se asigură un sistem de răspuns eficient pentru deciziile de sprijin de mentenanță a acțiunilor ce urmează a fi executate. Aceste decizii se bazează pe abilitatea organelor de conducere din acest domeniu, de a pune în corelație directă operațiunile viitoare cu capacitățile şi mijloacele de mentenanță avute la dispoziție. În acest sens, comandanții asigură gestionarea eficientă a modului de acordare a sprijinului de mentenanță astfel încât să furnizeze un răspuns rapid şi extrem de mobil tuturor unităților.

Structura de mentenanță aflată la nivelul imediat inferior corpului de armată/grupării de forțe (la nivelul diviziei) monitorizează activitatea de mentenanță desfăşurată în cadrul marilor unități (unități) subordonate, colectează şi analizează date pe baza cărora trimite către eşalonul superior rapoarte statistice de mentenanță. Întocmeşte şi gestionează baza de date privind starea de operativitate a echipamentului din înzestrarea diviziei. De asemenea, are în responsabilitate elaborarea instrucțiunilor privind scoaterea din funcțiune şi declasarea echipamentului şi tehnicii deteriorate.

Exceptând lucrările de mentenanță pentru materialele de resort medical, sanitar şi farmaceutic, echipamentul de paraşutare, echipament individual şi muniții, această unitate (subunitate) este responsabilă de următoarele funcțiuni[10]:

- asigură mentenanța în câmpul de luptă atât pentru tehnica şi echipamentele proprii, cât şi pentru cele ale eşalonului Punctului de Comandă Logistic al Diviziei (*Division Support Command - DISCOM*);
- asigură mentenanța pentru toată tehnica unităților de divizie;
- asigură asistență tehnică pentru toate unitățile de divizie;
- asigură sprijin direct prin echipe de mentenanță înaintate (constituite pe principiul modularității) pentru unitățile de artilerie antiaeriană, de cercetare, de rachete antiaeriene;
- asigură desfăşurarea activităților de mentenanță în ateliere specializate situate la nivelul liniei II de sprijin logistic, pentru toate marile unități (unitățile) diviziei, care au în dotare sisteme de rachete/tunuri;
- asigură control de calitate şi siguranță în funcționare;
- asigură desfăşurarea inspecțiilor tehnice şi asistență la cererea marilor unități (unităților) subordonate;
- furnizează reparații la locul scoaterilor din funcționare pentru sistemele de rachete care nu sunt în compunerea organică a brigăzilor primite în sprijin).

Prin managementul eficient al activității de mentenanță se asigură astfel coordonarea tuturor resurselor la dispoziția marilor unități (unităților) combatante în aşa fel încât, într-un timp cât mai scurt, să se repună în stare de funcționare un număr cât mai mare de echipamente sau tehnică militară. Organele de conducere a activității de mentenanță vor putea astfel să mențină un contact cât mai strâns şi consistent între structurile de execuție şi cele de aprovizionare pentru a avea acces rapid la piesele de schimb necesare. În acest sens, structurile de mentenanță vor trebui să fie în măsură să asigure sprijin logistic cât mai aproape de locul scoaterii din funcționare a tehnicii şi echipamentelor militare, ținând însă cont de limitările impuse de factorii METT- TC şi prioritățile comandantului.

[10] Norman M. Wade, *The Combat Service Support & Deployment SMARTbook, Doctrinal Guide to Combat Service Support*, RSO&I and Unit Movement Operations, 2005, pp. 3-28.

În conformitate cu cerinţele NCL, apreciem că la dimensionarea structurilor de mentenanţă participante la acţiuni militare viitoare vor trebui să aibă în vedere următoarele considerente:

- mentenanţa reprezintă un multiplicator al succesului acţiunii militare;
- în condiţiile în care adversarii au forţe relativ egale (ca număr şi calitate/fiabilitate) în personal şi tehnică, forţa care combină utilizarea corectă a tehnicii şi echipamentelor la dispoziţie cu un sistem de mentenanţă eficace dobândeşte un avantaj decisiv faţă de adversar;
- constituie un avantaj iniţial pentru acela dintre adversari care intră în teatrul de operaţii, cu tehnica în stare de operativitate şi poate rămâne în zonă un timp cât mai îndelungat;
- constituie un avantaj ulterior pentru cel care poate repara cât mai repede deteriorările suferite de tehnică în luptă şi o poate reintroduce cât mai repede în zona de operaţii;
- elementele de mentenanţă de la toate nivelurile trebuie să acţioneze în direcţia realizării scopurilor (obiectivelor) strategice şi operaţionale (tactice).

Câştigarea acestor avantaje reprezintă adevăratul scop al unui sistem de mentenanţă structurat pentru acţiunile viitoare de tip reţea.

Executarea reparaţiilor are la bază principiul "înlocuieşte din faţă/repară în spate"(*replace forward/fix rear),* principiu utilizat şi în armata noastră într-o oarecare măsură, aspect asupra căruia vom reveni cu altă ocazie.

În cadrul marilor unităţi (unităţi) configurate în conformitate cu cerinţele războiului în reţea, o serie de proceduri de mentenanţă şi metode doctrinare sunt modificate (schimbate) pentru a mări eficienţa şi eficacitatea unităţilor (subunităţilor şi formaţiunilor) reparatoare.

În general, toate funcţiile îndeplinite de structurile de mentenanţă aflate la nivelul liniei I şi II de sprijin logistic (*Direct Support – DS*) se regăsesc în cadrul unităţilor de sprijin înaintat (*Forward Support Battalion – FSB*) fiind redenumite ca funcţii ale mentenanţei de teren (operaţionale). În acest fel, marile unităţi şi unităţile de tip divizie (comandamentele), brigadă (comandamentele), batalion, din armele tancuri, mecanizate, geniu şi subunităţile de brigadă, beneficiază de sprijin de mentenanţă operaţională (de teren) din partea FSB.

Având în vedere specificul misiunilor executate şi distanţele la care sunt dispuse faţă de aliniamentul de contact cu inamicul/linia dinaintea apărării, unităţile de divizie şi marile unităţi (unităţile) de artilerie terestră îşi păstrează subunităţile de mentenanţă din organică.

Unităţile de divizie sunt sprijinite din punct de vedere al sprijinului de mentenanţă, de structura specializată (atelierul de mentenanţă) a bazei logistice (Sprijin Direct), de compania de mentenanţă din cadrul DSB precum şi de echipele de sprijin de mentenanţă (*Maintenance Support Teams – MSTs*) din organica DSB.

Recuperare şi Evacuare. În conformitate cu cerinţele şi fizionomia noilor acţiuni de luptă, se preconizează că, în câmpul de luptă viitor, unităţile luptătoare (infanterie, mecanizate, tancuri) vor rămâne responsabile pentru

mentenanța la nivel echipaj şi operator. În acest sens, echipajele/operatorii vor desfăşura reparații datorate acțiunilor inamicului (*Battle Damage Repair - BDR*) prin folosirea loturilor de reparații (kiturilor) aflate asupra lor şi vor utiliza capacitățile proprii de recuperare a tehnicii cât mai mult posibil.

Operațiunile de Asigurare a Pieselor de Schimb sunt desfăşurate prin intermediul sistemului propriu de aprovizionare care include nivelul general, cel de distribuție şi cel aflat la nivelul unităților luptătoare. În timp ce nivelul general asigură managementul aprovizionării la nivel strategic, nivelul de distribuție este gestionat la nivel la nivel operațional şi tactic, iar utilizarea pieselor de schimb introduse în procesul de mentenanță asigură gestionarea acestora la nivel unitate.

Lista Încărcăturilor Prescrise *(Prescribed Load List - PLL)* reprezintă o listă autorizată a cantităților de materiale solicitate (cerute) de către unitățile combatante pentru executarea activităților de mentenanță zilnice. Unitățile care au personal autorizat, echipament şi utilaje pentru executarea mentenanței mențin o cantitate de piese de rezervă ca încărcături prescrise. Unitățile care în mod normal sprijină alte unități fără capabilități de mentenanță vor introduce echipamentul unităților sprijinite în propria lor listă. Aceasta va conține piese de rezervă şi alte stocuri de materiale. PLL-ul unităților are în vedere piesele de rezervă care sunt asigurate la cerere (15 DOS), care sunt asigurate în mod automat (fără cerere) pe baza consumurilor (pierderilor) previzionate şi stocuri inițiale specifice pentru echipamentul nou introdus în înzestrarea unităților luptătoare.

Lista Stocurilor Autorizate (Authorized Stockage List - ASL) conține acele materiale stocate la nivelul structurilor de reparații (DS) pentru a fi utilizate de către unitățile combatante şi pentru a sprijini operațiile de mentenanță la acest nivel. Centrul de management al materialelor (*Material Management Center – MMC*), pe baza priorităților stabilite de comandant, va creiona liniile directoare pentru modul de întocmire a documentelor (cererilor), întocmirea ASL sau distribuția din depozitele proprii. MMC reprezintă structura care asigură distribuția materialelor către unități pe baza cererilor.

Listele Pieselor Obligatorii (*Mandatory Parts Lists - MPLs*) sunt publicate sub formă de broşuri (nomenclatoare) fiind utilizate pentru realizarea standardizării în domeniul PLL pe timpul ducerii acțiunilor de luptă. MPL reprezintă una din componentele obligatorii a PLL pregătite pentru luptă. Piesele de schimb cuprinse în MPL trebuie să fie pregătite de livrare în permanență (asupra unităților) sau să fie aprovizionate la ordin în cel mai scurt timp.

Operațiunile de Înlocuire a Sistemelor de Armament (*Weapon System Replacement Operations - WSRO*) reprezintă un instrument al managementului activității de mentenanță utilizat să sprijine marile unități (unitățile) combatante cu sisteme majore de armament în stare perfectă de operativitate, incluzând aici echipamentele solicitate şi echipaje antrenate în utilizarea lor. Procedurile pentru asigurarea cu astfel de sisteme, de regulă, sunt diferite de cele stabilite pentru aprovizionarea cu materiale din clasa a II-a.

Înlocuirea sistemelor de armament reprezintă o responsabilitate a fiecărui comandant, fiind manageriată la fiecare nivel de comandă. În desfăşurarea operaţiilor de înlocuire a sistemelor de armament, se utilizează doi termeni pentru a descrie cât mai bine activităţile specifice: gata de a fi livrat (*ready-for-issue*) şi gata de luptă (*ready-to-fight*).

Rezerva de materiale la dispoziţia comandanţilor (*Operational Readiness Float - ORF*) reprezintă cantităţile de componente majore şi echipament autorizate care de regulă se epuizează cel mai repede, pentru a fi stocate la nivelul Bazei Strategice, în vederea sprijinului activităţilor de mentenanţă în teatrele de operaţii. Aceste stocuri se realizează în vederea asigurării unităţilor (subunităţilor) de mentenanţă a acelor echipamente, piese de schimb şi materiale care nu pot fi reparate sau modificate la timp (în TO) în vederea îndeplinirii unor cerinţe operaţionale.

Schimbul Controlat reprezintă acţiunea de extragere (folosire) a unor componente/piese de schimb de pe tehnica deteriorată care poate fi reparată pe baza considerentelor economice în vederea repunerii în stare de funcţionare a unor categorii de tehnică cu nevoi mici de reparaţii. Ulterior, după obţinerea unor piese noi, cele scoase de pe tehnica deteriorată se completează.

Canibalizarea reprezintă acţiunea autorizată de recuperare a pieselor, componentelor, ansamblelor de pe tehnica deteriorată în două cazuri: când tehnica din punct de vedere economic nu mai poate fi reparată; pentru obţinerea unor repere din cauza epuizării stocurilor respective. Canibalizarea reprezintă o acţiune complementară aprovizionării/reaprovizionării cu materiale şi piese de schimb care, de regulă, nu sunt disponibile la un moment dat prin lanţul de aprovizionare.

În general, pentru organizarea procesului de mentenanţă a tehnicii din înzestrarea marilor unităţi (unităţilor) care participă la operaţii în cadru multinaţional, se dispune, în funcţie de situaţie, de un timp la dispoziţie diferit. Acesta este scurt de obicei şi variază în funcţie de condiţiile specifice în care se desfăşoară operaţiile multinaţionale, acţiunile inamicului (beligeranţilor), locul şi rolul în cadrul dispozitivului adoptat de conducerea forţei multinaţionale pentru contingentul participant la astfel de misiuni.

Din aceste motive, activitatea organelor de mentenanţă, aflate în teatrele de operaţii, trebuie să se desfăşoare neîntrerupt pe timpul pregătirii misiunilor, pe timpul desfăşurării acestora, cât şi după întoarcerea din misiune. Suntem de părere că orice sincopă în desfăşurarea activităţilor de mentenanţă produsă de către cei în măsură să le organizeze, planifice, şi să le execute va avea urmări negative în îndeplinirea misiunilor ordonate de comandantul forţei multinaţionale.

În final, considerăm că modul în care comandanţii de la toate eşaloanele reuşesc să mobilizeze întregul personal la desfăşurarea activităţilor caracteristice mentenanţei poate avea un rol hotărâtor în realizarea cu succes a misiunilor trasate de conducerea misiunii, unităţilor introduse în teatrele de operaţii, în orice formă de luptă ar acţiona acestea pentru îndeplinirea unui spectru larg de misiuni.

ASIMETRIE ÎN SPRIJINUL LOGISTIC AL VIITOARELOR ACȚIUNI MILITARE

Mr.lect.univ.dr. Bixi-Pompiliu MOCANU

In the context of modern military actions, the asymmetrical warfare focuses on unconventional methodologies, imposed by the increased incongruity between the enemy forces and means. While one of the parties involved in the conflict attempts to achieve the asymmetry of the forces' quantity and quality in order to defeat the enemy through new methods and procedures, the other party will seek to act surprisingly for the enemy, combining classical combat methods with numerous procedures atypical for the confrontation between regular armies.

Sfârşitul războiului rece a readus la nivel global speranța unei vieți mai bune pentru toți locuitorii planetei, a unei lungi perioade de pace şi prosperitate care să fie lipsită de conflicte. Aşa cum s-a demonstrat de atâtea ori în istoria multimilenară a oamenilor de pe această planetă, nu întotdeauna dorințele locuitorilor săi ajung la realitate. Ultimul deceniu al secolului şi mileniului trecut s-a manifestat printr-o serie de tensiuni care au generat o recrudescență a confruntărilor militare pe tot globul. În acest fel, conform analiştilor politico-militari, un conflict major se poate rezolva prin împărțirea sa în mai multe confruntări de dimensiuni mai mici în care întâlnim cauze, determinări, caracteristici şi forme de manifestare extrem de diversificate.

În noul context geopolitic şi geostrategic existent la nivel mondial, introducerea conceptului de asimetrie în relațiile conflictuale dintre doi sau mai mulți actori politico-militari, statali sau nonstatali, şi a conflictului care se subscrie acestuia, au ridicat în fața teoreticienilor din domeniul militar noi semne de întrebare şi au dat naştere la o dezbatere de idei foarte aprinsă.

Pentru a răspunde acestei noi provocări a începutului de mileniu este necesară o abordare clară a ceea ce reprezintă conceptele de conflict şi război începând cu caracteristicile lor de bază, evoluția celor două fenomene şi implicațiile pe care le aduc în situația geopolitică şi geostrategică la nivel global.

În acest sens, conflictul trebuie apreciat ca fiind o stare de neînțelegere nonviolentă, în care există interese opuse şi dezacorduri între două (sau mai multe) părți care, în anumite circumstanțe şi în funcție de situația concretă, se pot transforma în acțiuni violente sau chiar în război.

Războiul, indiferent de natura lui, ca formă extremă (ultimă) de soluționare a conflictului, ar trebui să fie depășit, încetând să reprezinte o necesitate sau o prioritate. Cu siguranță însă, războiul nu va dispărea ca posibilitate şi nici ca fenomen social de rezolvare a stărilor conflictuale.

Suntem de acord cu părerea majorității analiştilor politico-militari despre faptul că în viitor vor exista cu certitudine şi se vor manifesta pentru o anumită perioadă formele războiului clasic în variante diverse, în care se va manifesta pe deplin înalta tehnologizare a sistemelor şi platformelor de armamente de care dispun anumiți actori statali, în contrapartidă cu sistemele de armament clasice, de multe ori improvizate şi care nu se pot încadra în nici un tipar.

Ceea ce nu se cunoaşte în acest moment, indiferent de predicțiile apărute în mediul militar, este cum va arăta viitorul câmp de luptă, deoarece fizionomia viitoarelor acțiuni militare este aproape imposibil de anticipat şi, mai ales, de încadrat într-o imagine care să poată fi ulterior caracterizată prin formă şi conținut. Tot în acest sens, se cunoaşte încă de pe acum că, într-un viitor război asimetric, adversarii vor apela la mijloacele avute la îndemână, de cele mai multe ori diferite, fără să caute să ia contactul direct decât dacă vor fi nevoiți, adică vor evita confruntarea față în față.

Semnificația termenului de asimetrie este reprezentată de lipsa de simetrie a unui întreg, oricare ar fi acesta. În sens contrar, simetria semnifică „... proprietatea unui ansamblu spațial de a fi alcătuit din elemente reciproc corespondente şi de a prezenta, pe această bază, o anumită proporționalitate, concordanță şi armonie; distribuție egală, armonioasă între elementele unui ansamblu; corespondență exactă (ca formă, poziție etc.) între părțile (opuse ale unui întreg)“ [1]. Din această definiție, putem extrage diferența de sens a asimetriei care ar putea fi o caracteristică a proceselor şi fenomenelor materiale şi imateriale, dată de tot ceea ce legiferează şi particularizează în relația dintre ele.

În acest sens, putem considera faptul că, în domeniul militar, conceptul de asimetrie se referă la „... lipsa similarității, echilibrului sau dispunerii între părți şi apare atunci când o parte aflată în conflict are o capabilitate, dimensiune sau poziție pe care cealaltă parte nu o poate contracara” [2].

În plan militar, războiul a fost şi va rămâne prin excelență asimetric. Nu există războaie în istoria omenirii în care cei doi actori aflați față în față pe câmpul de bătălie să fi avut la îndemână anumite avantaje unul în comparație cu celălalt. Arareori s-a întâmplat ca pe câmpul de luptă cei doi combatanți să aibă corespondență deplină din punct de vedere structural, acțional şi procedural.

Dintotdeauna, între doi adversari au existat sau au fost realizate diferențieri, cu avantaje sau, dimpotrivă, dezavantaje, de o parte sau de alta.

---

[1] *Dicționar enciclopedic ilustrat*, Editura Codex 2000 SRL, 1999, București, p. 932.

[2] Florea Anda, *Susținerea asimetrică o nouă abordare a susținerii logistice,* Gazeta Şcolii de Aplicație pentru Logistică, anul 1, nr. 5, Bucureşti, 2003, p.1.

În viziunea specialiştilor militari, abordările asimetrice folosesc, de regulă, tactici noi netradiţionale, procedee de acţiune „uitate de timp, vechi sau chiar anacronice”, arme sau tehnologii diferite care pot fi aplicate la toate nivelurile artei militare, precum şi în întreg spectrul operaţiilor militare. Nu mai constituie un secret pentru nimeni că în conflictele militare moderne sau de mult uitate, asimetria a decis întotdeauna de partea cui este victoria. Putem afirma astfel că asimetria ca şi rezolvările ei conflictuale sunt la fel de vechi ca şi războiul însuşi, respectiv conflictul în sine.

În sensul celor prezentate în paragraful anterior, războiul asimetric are două semnificaţii. Prima dintre acestea ar fi că acest tip de război reprezintă un mijloc prin care unul dintre oponenţi care nu are la îndemână mijloacele necesare caută să obţină avantaje faţă de un adversar mai puternic. A doua semnificaţie ar fi aceea că una din cele două părţi care este superioară din punct de vedere tehnic şi tehnologic încearcă să obţină rapid victoria fără pierderi sau cu pierderi cât mai mici (*legenda războiului fără morţi*).

În aceeaşi ordine de idei, prin metodele asimetrice de exprimare în câmpul de luptă, pot fi apreciate rapid şi în amănunt vulnerabilităţile adversarului şi se contribuie la găsirea unor forme corespunzătoare şi surprinzătoare de acţiune. În contrast cu metodele utilizate de adversarul cel mai puternic, oponentul încearcă găsirea şi utilizarea unor metode de ripostă neconvenţionale (riposta asimetrică).

Desfăşurarea ultimelor conflicte la nivel mondial, cele din Afganistan şi Irak, a scos în evidenţă faptul că acestea au avut loc în condiţii de asimetrie din punct de vedere al pregătirii personalului implicat în desfăşurarea acţiunilor militare, al tehnicii şi echipamentelor utilizate şi, nu în ultimul rând, al tacticilor, tehnicilor şi procedeelor alese pentru realizarea obiectivelor şi misiunilor de îndeplinit.

Având în vedere două milenii de războaie şi conflicte militare la nivel planetar, putem spune fără teama de a greşi că asimetria s-a manifestat, se manifestă şi va avea loc întotdeauna în relaţiile internaţionale. În acest sens, au existat numeroase cazuri care au avut ca oponenţi actori slab cotaţi şi actori aflaţi în vârful ierarhiei internaţionale (puternici sau foarte puternici). Contrar aşteptărilor, nu întotdeauna cei puternici au avut câştig de cauză, principala explicaţie a câştigării unor războaie de către cei slabi în dauna celor puternici rezultând din faptul că o relaţie asimetrică a puterii determină o asimetrie a interesului faţă de rezultatul conflictului[3].

Există opinii conform cărora actorii puternici nu învinng în astfel de conflicte asimetrice din cauza adoptării unor strategii greşite sau, altfel spus, strategia actorului slab va avea câştig de cauză în faţa puterii militare,

[3] Andrew J.R. Mack, Why Big Nations Lose Small Wars: *The Poltics of Asymmetric Conflict*, World Politics, nr. 22, ianuarie 1975, pp. 175-200.

tangibile, cuantificabile, punând în balanţă virtuţi precum curajul, voinţa, încrederea în victorie, calitatea comandanţilor etc.[4] Când vorbim despre strategie facem trimitere la modul de întrebuinţare a forţelor de către unul din cei doi oponenţi în vederea îndeplinirii scopurilor şi obiectivelor propuse.

Deşi în acest moment acţiunile militare recent încheiate sau în curs de desfăşurare au beneficiat şi beneficiază de un aport tehnologic fără precedent, comandanţii forţelor care desfăşoară operaţii în teatrele de operaţii întâmpină, păstrând proporţia, aceleaşi probleme în materie de sprijin logistic ca şi în trecut.

Aşa cum se întrevede, fizionomia viitoarelor acţiuni militare va pune mare accent pe descentralizare, flexibilitate şi manevrabilitate, ceea ce va impune o abordare similară şi în ceea ce priveşte sprijinul logistic. Altfel spus, acţiunile viitoare vor necesita un sistem logistic adaptabil, flexibil şi sensibil.

Clasica abordare de sprijin logistic bazată pe acumularea de stocuri mari de materiale vizează câmpul de luptă liniar, cu zone de responsabilitate logistice sigure, precum şi durate mari de timp pentru constituire. Conform acestei concepţii, constituirea în regim complet a stocurilor de materiale reprezintă un adevărat scut împotriva incertitudinii consumurilor de materiale pe timpul pregătirii şi ducerii luptelor, iar respectarea normelor de consum stabilite de eşaloanele superioare reprezintă calea către o reaprovizionare sigură a rezervelor proprii.

Desfăşurarea de acţiuni militare, care acţionează tot mai descentralizat într-un câmp de luptă „la 360^{0}”, prezintă o imagine generală a logisticii care nu mai poate introduce şi stoca cantităţi imense de materiale în teatrele de operaţii. Pe de altă parte, comandanţii unităţilor care acţionează la mare depărtare de punctele de aprovizionare, în baze înaintate, doresc ca toate cantităţile necesare de materiale să le fie livrate exact acolo unde, când şi în ce cantitate au nevoie de ele. La toate aceste aspecte vine să răspundă o nouă abordare a sprijinului logistic denumită *"sprijin logistic asimetric"*, apărută în urma desfăşurării recentelor conflicte militare din Afganistan şi Irak.

În astfel de condiţii, se nasc firesc întrebări de genul, dacă sprijinul logistic asimetric poate asigura comandanţilor nevoia de a dispune de forţele şi mijloace necesare astfel încât să realizeze concentrarea eforturilor la momentul oportun şi la timpul potrivit sau dacă această metodă de sprijin este viabilă, asigură rapiditate, flexibilitate, continuitate şi ritmicitate în aprovizionarea cu toate clasele de materiale şi în cantităţile solicitate de către comandanţi?

Încercând să prezentăm ceea ce înseamnă sprijinul logistic asimetric, trebuie să subliniem mai întâi că asigură desfăşurarea acţiunilor militare pentru unul din oponenţii care stabileşte condiţiile de angajare a operaţiilor la toate nivelele artei militare pe durata celor trei etape importante: pregătirea, introducerea în teatrul de operaţii şi extragerea forţelor, de o asemenea

[4] Ivan Arreguin-Toft, *How the Weak Win Wars*, în International Security, nr.1, 2001, pp. 93 - 128.

manieră încât adversarul nu poate acționa asupra căilor proprii de comunicație.

Pentru a concluziona, putem spune că *sprijinul logistic asimetric* reprezintă modalitatea de acțiune a structurilor logistice de susținere a forțelor proprii care acționează asimetric în condițiile existenței unor pericole şi amenințări de natură asimetrică.

Pentru realizarea cu succes a sprijinului logistic în condițiile desfăşurării unor acțiuni militare de tip asimetric trebuie luate în calcul o serie de constrângeri şi limitări, atunci când se organizează, planifică şi execută activitățile specifice domeniului logistic. Pentru a obține structuri logistice care să acționeze în condiții asimetrice, la nivelul NATO se au în vedere diferite combinații care să elimine sau să minimizeze constrângerile şi limitările prezentate anterior, astfel încât să fie creat un mediu de susținere asimetrică, care să împiedice eventuala intervenție a inamicului.

Susținerea asimetrică din punct de vedere al aprovizionării ca domeniu funcțional al sprijinului logistic vizează depăşirea greutăților ce pot apărea în activitatea de constituire a stocurilor de materiale şi încearcă să limiteze incertitudinile prin metode moderne de previziune a consumurilor, de optimizare a aprovizionării/reaprovizionării şi de constituire a stocurilor.

Pentru a se putea implementa această nouă concepție de realizare a sprijinului logistic, apreciez că în viitor în toate armatele moderne vor fi depuse eforturi în vederea elaborării unei noi strategii de abordare a sprijinului logistic, care să fie bazată pe rețea şi care să ducă la creşterea gradului de integrare a structurilor de comandă şi control de care dispun operațiile şi logistica.

În cadrul NATO, viitorul logisticii aşa cum se întrevede el acum, se va baza pe o nouă concepție de sprijin logistic care se doreşte a fi asimetrică, în rețea şi care va lua în considerare realitatea fundamentală conform căreia un inamic inteligent şi decis va ataca orice slăbiciune a Alianței, fie ea strategică, operativă sau tactică.

În momentul actual, strategia de implicare a NATO într-un conflict major vizează angajarea inamicului în zone geografice şi în perioade de timp care îi sunt favorabile. Eventualii oponenți ai Alianței cunosc fără îndoială acest aspect, precum şi multe dintre posibilitățile tehnice ale sistemelor de armamente de care dispun forțele sale şi, ceea ce este mai important, cunosc fără doar şi poate şi modalitățile greoaie de aprovizionare/reaprovizionare existente în acest moment în cadrul țărilor membre NATO. În acest sens, din momentul transmiterii unei cereri de materiale de la o unitate luptătoare şi până la ajungerea materialelor la destinatar, de regulă se scurge timp destul de mult, ceea ce în anumite condiții poate conduce la insuccesul acțiunii militare în sine.

Pe de altă parte, potențialii adversari ai Alianței încearcă nu numai să cunoască greutățile cu care se confruntă țările membre din punct de vedere

logistic, ci şi modul de operare al NATO în cadrul scenariilor de operaţiuni întrunite sau în cadrul coaliţiilor, urmând ca apoi să identifice punctele tari şi cele slabe ale sprijinului logistic.

Un eventual inamic ar putea determina care sunt modalităţile şi mijloacele de susţinere ale marilor unităţi (unităţilor) care desfăşoară acţiuni militare şi dacă structurile logistice au posibilităţi să intervină asimetric pentru sprijinul logistic al forţelor proprii. Există opinii în mediul militar conform cărora un viitor inamic al NATO va urmări influenţarea în mod negativ a capacităţii de manevră a forţelor Alianţei astfel încât aceasta să slăbească în mod continuu şi într-un ritm mai alert decât posibilităţile de regenerare a potenţialului de luptă realizat de către structurile logistice. Astfel va putea obţine ceea ce doreşte şi anume un ritm scăzut al aprovizionării, rate mici de completare a consumurilor la nivel operaţional şi tactic şi, în final, încetarea operaţiunilor militare.

Suntem de părere că, pentru evitarea unei astfel de situaţii, ţările membre NATO ar trebui să-şi schimbe optica în ceea ce priveşte sprijinul logistic al forţelor combatante, deoarece un astfel de adversar ar putea identifica şi ataca exact locul său cel mai vulnerabil şi anume capabilitatea structurilor logistice de a sprijini forţele proprii. Pentru atingerea acestui scop se poate lua în calcul inclusiv posibilitatea ca efortul logistic să nu se suprapună întotdeauna peste efortul forţelor combatante, tocmai în ideea de a realiza sprijinul asimetric.

Odată schimbată optica de realizare a sprijinului logistic, apar o multitudine de întrebări în legătură cu posibilităţile pe care structurile logistice le vor avea la dispoziţie pentru a asigura un sprijin logistic în timp real şi a preveni apariţia momentelor critice în desfăşurarea acţiunilor militare.

În acest sens, este de aşteptat ca la nivelul NATO să fie adoptată o nouă concepţie de sprijin logistic prin care structurile logistice să poată interveni asimetric în sprijinul forţelor combatante[5]. Această nouă concepţie va fi obţinută numai prin combinarea noilor legi şi politici în domeniu, a conceptelor novatoare şi a proiectelor organizatorice uşor de adaptat la diferite situaţii, astfel încât să interzică intervenţiile din partea inamicului asupra operaţiilor logistice.

În conformitate cu părerile unor specialişti renumiţi în domeniu, vom face o scurtă prezentare a ceea ce va însemna viitorul în sprijinul logistic al forţelor combatante care acţionează în condiţii asimetrice:

- la nivel strategic, structurile logistice vor trebui organizate pe două componente: una expediţionară şi una care să susţină forţele de pe teritoriul

[5] Mocanu Bixi-Pompiliu, *Vedere de ansamblu asupra conceptului SRLC*, în: Logistica bazată pe reţea, factor de amplificare a potenţialului de luptă al trupelor participante la operaţiuni multinaţionale de stabilitate, fondul de carte al bibliotecii Universităţii Naţionale de Apărare, cota C 732.

național. Pentru a reduce vulnerabilitățile forțelor expediționare, contractorii civili ar trebui folosiți pentru sprijinul logistic al forțelor ce răspund de securitatea teritoriului național;

- se vor stabili comandanți pe linie logistică care vor avea responsabilitatea deplină a operațiunilor de afluire, amplasare şi ulterior de reaprovizionare a trupelor. În acest sens, dacă fiecare zonă de conflict sau de război va avea un singur comandant ce va răspunde de aceste operațiuni, toți aceşti comandanți, vor forma o rețea mondială, care va putea răspunde proactiv la apariția unor crize. Având în vedere cele prezentate, opinez că ar fi necesară reintroducerea şi în armata română a punctelor de comandă logistice care pot realiza în condiții dintre cele mai bune sprijinul logistic al forțelor în acțiunile militare (cel puțin la nivel operativ);
- se impune construirea unor locații sigure pentru depozitele, arsenalele, uzinele şi centrele de distribuție logistice (subterane) pentru a nu fi expuse atacurilor asimetrice ale adversarilor. În acest sens, în apropierea depozitelor de materiale vor trebui construite piste de aterizare cât mai scurte pentru avioane, cât şi locuri special amenajate pentru aterizarea elicopterelor şi a avioanelor cu decolare verticală;
- în vederea reducerii vulnerabilităților manifestate de structurile de logistică acestea vor trebui să afluiască în teatrele de operații prin mai multe puncte (SPOD, APOD, RAILRPOD). Navele cargo rapide ce acționează în ape mai puțin adânci, vasele de suport al teatrelor şi noua serie de aeronave ce por zbura indiferent de condițiile meteo, pe timp de noapte şi pe timp de zi, pot oferi noi oportunități de sprijin logistic forțelor luptătoare;
- adoptarea şi introducerea în dotarea structurilor de logistică a platformelor de transport cu capabilități de autoîncărcare/descărcare, care dispun de viteze mari de deplasare. În acest sens, densitatea vehiculelor pe fluxul de circulație în zona de luptă este redusă în mod simțitor;
- pentru forțele terestre care au capabilități de deplasare independentă față de forțele angajate în operațiile inițiale din cadrul unui teatru trebuie fixate o serie de pachete multifuncționale de susținere care să nu depindă de transportul aerian sau maritim. De aceea, cu toate că în faza inițială a conflictului nu este necesară stabilirea unei Baze Înaintate de Operare (*FOB - Forward Operating Base*), ulterior ea îşi face simțită utilitatea;
- reducerea cantității de materiale necesare activității logistice. Containere mici, de uz universal vor fi folosite de sistemul de transport logistic;
- timpul de aşteptare al clientului va fi măsurat în minute şi ore în loc de zile şi săptămâni. Comandanții structurilor logistice desemnați să conducă operațiunile de aprovizionare/reaprovizionare vor fi responsabili de respectarea perioadei de aşteptare şi de stabilirea standardelor de livrare;

- se vor utiliza pe scară largă tehnologiile de diagnostic şi de prognoză care vor fi încorporate în sistemele de echipamente. În acest sens, se apreciază că roboții vor fi exploatați în procesul de mentenanță la diferite activități, de exemplu la întreținere;
- siguranța, fiabilitatea şi mentenanța vor fi proiectate pentru fiecare nou echipament în parte. Cu excepția avarierii în timpul luptei, echipamentele nu vor mai necesita o întreținere deosebită din partea operatorilor;
- pregătirea în vederea luptei în timp real a echipamentului şi a unităților va fi monitorizată automat şi raportată electronic la comandamente; Pentru atingerea acestui deziderat, sistemele automatizate folosite pe câmpul de luptă şi în garnizoanele de dispunere la pace ale unităților introduse în teatrele de operații vor trebui să fie identice;
- deoarece forțele terestre trebuie să opereze într-o manieră non-lineară şi foarte dispersată, structurile de logistică vor trebui să acționeze şi ele în spațiul omnidirecțional, anticipativ şi la cerere;
- structurile de logistică vor trebui să urmeze în mare parte acelaşi program de pregătire ca şi cele luptătoare pentru a dispune atunci când este nevoie şi de capacități "ofensive". Astfel, vor putea fi în măsură să asigure o ripostă adecvată eventualilor atacatori atunci când este necesar.

Pe baza lecțiilor învățate şi a desfăşurării acțiunilor militare din ultimele conflicte la care NATO sau țări din structura sa (constituite într-o coaliție de forțe) au luat parte, se impune cu stringență ca unitățile (subunitățile) logistice să fie proiectate pe viitor astfel încât prin structură şi dotare să poată asigura susținerea forțelor care acționează în condiții asimetrice.

În încheiere, apreciem că procesul de transformare a forțelor aparținând NATO poate contribui la punerea mai rapidă în practică a metodelor de susținere asimetrică. Astfel, aceste metode vor reprezenta în viitor soluțiile de care structurile logistice au nevoie pentru a asigura un sprijin rapid forțelor luptătoare amplasate în întreaga lume şi angajate în diferite teatre de operații militare.

ACTIVITATEA STRUCTURILOR MEDICALE PENTRU GESTIONAREA UNOR SITUAȚII DEOSEBITE

Mr.lect.univ.dr. Bixi-Pompiliu MOCANU

During military actions, the human losses have become a natural consequence of the violent manifestations between the belligerents. That's why in modern armies, there is an increased concern to prevent or limit to the maximum the own losses. This tendency was caused by the fact that human losses regenerate very hard. From the military point of view, the forces can be remade numerically by mobilizing other contingents and also by the sick and wounded recuperation, factor which has determined the development of military medical field.

Asistența medicală a personalului participant la acțiunile militare este realizată de către structura logistică a marii unități (unității) şi constă în "... asigurarea de servicii de medicină preventivă şi curativă, servicii stomatologice, aprovizionare cu medicamente, sânge şi produşi din sânge, cu materiale sanitar-farmaceutice, asistență sanitar veterinară, protecția medicală CBRN − chimic, biologic, radiologic, nuclear − precum şi evacuarea medicală a răniților şi bolnavilor"[1].

Asistența medicală constituie o componentă importantă a structurii logistice subordonată nemijlocit şefului de stat major şi are o contribuție semnificativă în desfăşurarea cu succes a acțiunilor militare. În acest sens, dorim să scoatem în evidență una dintre concluziile prezentate într-un manual de luptă al armatei SUA, conform căruia, "... logistica în general şi asistența medicală în special, nu pot câştiga un război, dar absența sau starea lor necorespunzătoare poate duce la înfrângere." [2].

Literatura de specialitate, regulamentele şi instrucțiunile naționale în domeniu tratează unitar problemele asistenței medicale în acțiunile de luptă ale unităților şi marilor unități tactice. Astfel, în regulamentul L-1, asistența medicală este tratată ca o componentă a logisticii luptei (operației) care cuprinde "... totalitatea măsurilor ce se iau pentru păstrarea sănătății personalului,

[1] *SMG/PF-4, Doctrina pentru sprijinul logistic al operațiilor întrunite*, Bucureşti, 2003, p.16.
[2] *FM-100-5, Regulamentul de luptă al trupelor de uscat ale S.U.A. (traducere)*, 1993, p. 297.

prevenirea apariţiei şi răspândirii bolilor, acordarea la timp a primului ajutor, a ajutorului medical calificat sau specializat, evacuarea răniţilor şi bolnavilor de pe câmpul de luptă la formaţiunile medicale, spitalizarea, tratamentul şi recuperarea acestora în scopul înapoierii, în cel mai scurt timp, la unităţi, precum şi pentru protecţia medicală a trupelor împotriva armelor nucleare, biologice, radiologice şi chimice" [3].

În contextul general al organizării şi desfăşurării acţiunilor de luptă, "...răspunderea pentru realizarea generală a asistenţei medicale revine comandantului trupelor (unităţii sau marii unităţi tactice)" [4].

De îndeplinirea nemijlocită a măsurilor de asistenţă medicală la unităţi şi mari unităţi tactice răspunde medicul şef al acestora, care acţionează pe baza ordinului de sprijin logistic al eşalonului superior, deciziei comandantului şi precizărilor medicului şef al propriului eşalon, în ceea ce priveşte coordonarea activităţilor pe linia asistenţei medicale în rândul participanţilor la misiune.

Organele medicale de conducere, subunităţile şi formaţiunile subordonate din compunerea unităţilor şi marilor unităţi tactice, ca organe de execuţie, precum şi relaţiile funcţionale ce se stabilesc între ele constituie subsistemul medical (componentă importantă a sistemului logistic), iar activitatea desfăşurată de acesta se numeşte asistenţă medicală.

Având în vedere posibilitatea existenţei unui număr apreciabil de pierderi sanitare, rezultate ca urmare a acţiunilor de luptă desfăşurate de forţele proprii, activitatea de asistenţă medicală este necesar să se execute în orice situaţie, indiferent de timp şi de starea vremii, sub loviturile inamicului, în condiţiile scoaterii parţiale sau totale din funcţiune a unor formaţiuni medicale militare sau civile, a diferitelor surse de aprovizionare cu materiale sanitar-farmaceutice, mijloace de transport specializate şi axe de comunicaţie.

Astfel, în organizarea asistenţei medicale, "... medicul şef al unităţii sau marii unităţi tactice trebuie să ţină seama de: posibilităţile de luptă ale inamicului; situaţia tactică a unităţii sau marii unităţii tactice; concepţia luptei (cursul acţiunilor) stabilită de comandant şi statul său major; capacitatea de luptă a subunităţilor şi formaţiunilor medicale şi posibilităţile de dispunere optimă a acestora în dispozitivul de luptă; caracteristicile terenului, condiţiile de timp, anotimp şi stare a vremii; posibilităţile de evacuare şi tratament a răniţilor şi a bolnavilor; existenţa, posibilităţile de tratament şi dispunerea spitalelor eşalonului superior şi a celor de teritoriu din apropierea fâşiei de acţiune, precum şi a surselor de aprovizionare cu medicamente, sânge şi materiale sanitare; existenţa, starea şi orientarea căilor de comunicaţie." [5]

---

[3] *L-1, Regulamentul logisticii acţiunilor militare*, Bucureşti, 1999, art. 59.
[4] Joint Publication, 2001, cap. I, p.1-1.
[5] *Md-1, Regulamentul asigurării medicale în operaţie (luptă)*, Bucureşti, 1987, art.2, 7.

Pentru asigurarea asistenței medicale, organele de planificare şi de conducere logistică trebuie să organizeze şi să planifice amănunțit activitățile specifice. În urma activității de planificare a sprijinului logistic, rezultă o serie de documente (planuri şi ordine de specialitate) prin intermediul cărora această activitate să poată fi condusă eficient şi eficace. Din multitudinea documentelor de planificare şi de conducere logistică ce se întocmesc în armatele moderne, dorim să supunem atenției, modalitatea de elaborare a planului de acțiune, în cazul producerii unui număr mare de pierderi sanitare (*Mass Casualties – MASCAL*), plan care în instrucțiunile şi regulamentele naționale nu apare ca fiind necesar de întocmit. Punerea în funcțiune a planului MASCAL (victime în masă) devine o necesitate în condițiile în care se înregistrează un număr de pacienți cu răni care depăşesc capabilitățile unității medicale de sprijin.

Punerea la punct a unui astfel de plan devine o condiție obligatorie pentru realizarea cu succes a cerințelor operaționale stabilite pentru structurile medicale aflate în zona de operații. În acest sens, imediat după intrarea forțelor în teatrul de operații, pentru fiecare locație (tabără, raion de dispunere etc.) se organizează şi se desfăşoară activități de planificare pe linia asistenței medicale, care vizează printre altele realizarea unui asemenea plan.

Având în vedere aceste aspecte, considerăm că un astfel de plan trebuie să conțină *toate direcțiile de acțiune, măsurile, forțele implicate, activitățile desfăşurate de structurile medicale, etapele de evacuare medicală, mijloacele şi echipamentele utilizate, termene şi responsabilități pentru toate unitățile (subunitățile) aflate într-un raion de dislocare*.

Pe timpul elaborării planului MASCAL se desfăşoară o serie de activități (paşi) care vizează, în primul rând, stabilirea unor facilități în care se va desfăşura activitatea de asistență medicală, în cazul sosirii în raionul de dislocare a unui număr mare de răniți şi bolnavi. Astfel, pentru toate forțele aflate într-un raion de dispunere (tabără) se stabileşte o locație primară, care poate fi: infirmeria sau stația de prim-ajutor sau o locație alternativă care poate fi sala de mese (spre exemplu). Ulterior, pentru fiecare subunitate (unitate) se stabilesc locații care vizează acordarea asistenței medicale pentru militarii proprii.

Momentul punerii în aplicare a unui astfel de plan, începe cu primirea în punctul de comandă (*Tactical Operational Center − TOC*) al unității (marii unități) a unui raport tip MEDEVAC în 9 linii, sau un raport despre victime de la unitatea care desfăşoară acțiuni militare (solicitantă), însoțită de un *input* (document constatator) prin care medicul-şef al unității (marii unități) ia la cunoştință de apariția criteriilor de punere în aplicare a planului MASCAL.

Odată constatate criteriile de punere în aplicare, medicul şef prin ofițerul de serviciu din punctul de comandă (TOC), denumit în continuare *Battle Captain* pune în aplicare planul MASCAL, luând următoarele măsuri:

- Anunțarea, în mod prioritar, a personalului de specialitate prin ordine verbale sau prin rețeaua sonoră de amplificare. Ca alternative la această metodă de anunțare poate folosi rețeaua radio FM (ICOMs şi stații radio) sau curierii nominalizați din timp;
- recomandă celor de pe rețeaua radio FM şi TAC SAT, ca fiecare să elibereze rețeaua pentru traficul radio în situația punerii în aplicare a planului MASCAL;
- atenționează compartimentele necesare de sprijin (celula de criză din statul-major), în conformitate cu prevederile planului MASCAL;
- realizează coordonarea activităților prin punerea în legătură a comandantului taberei (raionului cu comandanții unităților (subunităților) dislocate pentru organizarea personalului şi a mijloacelor care acționează în această situație;
- înştiințarea eşalonului superior despre punerea în aplicare a planului MASCAL;
- solicită sprijin suplimentar, dacă este nevoie, astfel: mijloace de evacuare medicală aeriene (terestre), personal medical specializat, resurse şi echipamente clasa a II-a, vehicule de evacuare standard sau nonstandard.
- înştiințarea furnizorilor locali despre punerea în aplicare a planului MASCAL în raionul de dislocare (tabără).

Răspunsul de bază al structurii medicale vizează pregătirea stației de prim-ajutor (infirmerie) pentru pacienții cu urgențe imediate sau amânați şi trimiterea de personal specializat (de regulă medic specialist) la locația alternativă (sala de mese, în exemplul nostru) să acorde asistență medicală unui număr minimal de pacienți. Ulterior, dacă este nevoie, în funcție de evoluția situației, se comunică alte indicații de specialitate către ofițerul de serviciu din punctul de comandă (*Battle Captain*).

Intervenția echipelor medicale pentru asigurarea asistenței medicale de urgență (*Combat Life Saver – CLS*), precum şi a brancardierilor se declanşează odată cu afluirea personalului de specialitate pe locul special stabilit în plan, denumit *zonă de adunare* (*assembly area − AA*). Coordonarea activităților în astfel de situații vizează, în primul rând, transmiterea (ajungerea) informațiilor de la toți comandanții de unități (subunități) şi personalul de stat major implicat în punerea în aplicare a măsurilor cuprinse în plan, la stația de prim-ajutor/ infirmerie (*Aid Station − AS*).

În afara răspunsului sosit din partea echipelor medicale specializate, pentru punerea în aplicare a planului MASCAL sunt necesare o altă serie de măsuri care vizează modul de reacție al tuturor compartimentelor din cadrul statului major al marii unități (unităților) aflate în raionul de dislocare (tabără), precum şi a personalului cu diferite atribuții pe această linie.

Astfel, comandantul unității (subunității) de sprijin logistic trebuie să aibă o situație exactă cu încadrarea cu personal şi mijloace ale locațiilor alternative pentru acordarea primului ajutor din raionul de dislocare (tabără), cele care, în mod normal, nu sunt destinate pentru acordarea asistenței medicale. În acelaşi timp trebuie să aibă în vedere împreună cu comandantul subunității destinate pentru paza raionului de dislocare (taberei) următoarele aspecte:

- existența organelor de control şi de îndrumare a circulației (traficului) la fiecare punct de acces în raionul de dislocare (tabără);
- asigurarea condițiilor de păstrare în siguranță a armamentului individual al brancardierilor şi al personalului care asigură acordarea primului ajutor într-un loc special destinat din zona de adunare;
- asigurarea unui flux de circulație continuu a autovehiculelor (mijloacelor) nespecializate (platforme de evacuare nonstandard) către zona de adunare în vederea evacuării pacienților;
- existența şi disponibilitatea conducătorilor autovehiculelor specializate şi a vehiculele nonstandard folosite la evacuare.

În acelaşi timp, vor fi luate măsuri pentru adunarea şi evacuarea (pe cât posibil) a personalului civil (local) care execută diferite activități în tabără (raionul de dislocare) în locurile special destinate în plan.

Comandantul unității (subunității) logistice, sub îndrumarea şefului structurii logistice îşi va coordona activitatea cu cea desfăşurată de medicul-şef pentru amenajarea spațiilor disponibile şi a stației de prim-ajutor (infirmeriei) în situația punerii în aplicare a planului MASCAL.

Activitatea (răspunsul) compartimentului personal (S1) vizează asigurarea reprezentanților necesari pentru înregistrarea pacienților sosiți, într-un interval de 5 minute de la notificarea inițială, pentru stația de prim-ajutor (infirmerie) şi celelalte locații alternative de acordare a asistenței medicale.

Activitatea (răspunsul) compartimentului informații (S2) are în vedere asigurarea personalului specializat pentru identificarea pacienților înainte ca aceştia să intre în stația de prim-ajutor (infirmerie).

Activitatea (răspunsul) compartimentului operații (S3) urmăreşte, în primul rând, asigurarea mijloacelor de evacuare medicală aeriene, luarea măsurilor de siguranță pe perimetrul zonei de aterizare (*pick up zone/landing zone − LZ*) pentru elicoptere, managementul şi coordonarea activității mijloacelor aeriene de evacuare într-un interval de 5 minute de la notificarea inițială.

Activitatea (răspunsul) compartimentului logistic (S4) are în vedere asigurarea serviciilor de campanie pentru răniții şi bolnavii aduşi la stația de prim ajutor (infirmerie). Astfel, asigură reprezentanți care să colecteze obiectele personale ale pacienților şi luarea lor în evidență, într-un interval de 5 minute de la notificarea inițială.

În colaborare cu S1, prin personalul din subordine, se asigură transportul şi depunerea decedaților în spațiile special destinate, în conformitate cu

procedurile de operare standard (SOPs) ale marii unități (unităților). Coordonează împreună cu reprezentanții administrației publice locale (Host Nation Support – în operațiile multinaționale) activitățile de colectare a obiectelor personale şi a celor funerare pentru răniții şi decedații aparținând comunității locale (națiunii gazdă).

Preotul unității (capelanul) se va deplasa către zona de adunare şi de acolo către stația de prim-ajutor (infirmerie) pentru a asigura asistența religioasă necesară (ultimele drepturi, cereri de rugăciune etc.) personalului rănit în lupte.

În planul MASCAL, odată cu punerea sa în aplicare sunt prevăzute activități ce trebuie îndeplinite şi de către subunitățile luptătoare, plutoanele de specialitate. În acest sens, personalul calificat disponibil (militarii pregătiți în a doua specialitate) se va deplasa la infirmerie cu genții de prim-ajutor din dotare (*Combat Life Saver – CLS*) în termen de 5 minute de la notificarea inițială.

În caz de evacuare terestră, dintre militarii pregătiți în a doua specialitate va fi destinat personal care va asigura escortă de specialitate (asistență medicală), în conformitate cu SOP-ul marii unități (unității). Există situații când din cauza insuficienței resursei, mijloacele de evacuare aeriană nu sunt disponibile. În acest caz, militarii care vor asigura escortă de specialitate (asistență medicală) se vor aduna în zona de constituire a convoaielor de evacuare.

Întrucât, în astfel de situații, traficul auto şi cel de personal în raionul de dislocare creşte în mod exponențial, planul MASCAL trebuie să prevadă şi măsurile de optimizare a circulației autovehiculelor şi a militarilor, după cum urmează:

- traficul autovehiculelor va fi dirijat pe un singur sens, după punerea în aplicare a planului MASCAL;
- vor fi stabilite puncte speciale de intrare/ieşire în tabără (raionul de dislocare), printre care: poarta principală de acces şi punctul de ridicare a pacienților din zona de aterizare;
- toate autovehiculele şi personalul care acționează pentru punerea în aplicare a măsurilor stabilite prin planul MASCAL, vor urma indicațiile militarilor stabiliți pentru dirijarea traficului şi ale celor care fac de serviciu în punctele speciale de acces în raionul de dislocare (tabără);
- autovehiculele care transportă pacienți vor fi dirijate către stația (punctul) de triaj, unde răniții şi bolnavii vor fi preluați de personalul medical pentru a fi selectați pe urgențe de intervenție. După predarea bolnavilor şi răniților, autovehiculele se vor deplasa către punctul de reaprovizionare cu materiale din clasa a II-a (materiale medicale şi sanitar-farmaceutice);
- la punctul de reaprovizionare, personalul care asigură escorta medicală pe timpul evacuării, vor înlocui tărgile deteriorate şi se vor reaproviziona cu materialele necesare (deficit) pentru o nouă cursă de evacuare medicală.

În vederea stabilirii urgențelor de intervenție medicală, personalul stației de triaj va trebui să execute „marcarea” bolnavilor şi răniților. În funcție de gravitatea rănirii (îmbolnăvirii) deosebim următoarele categorii de urgențe:

- în aşteptare; nu se pune nici un marcaj;
- rutină; pacienții vor staționa lângă locațiile alternative de acordare a asistenței medicale şi vor fi marcați cu lumină chimică verde sau bandă de aceeaşi culoare;
- prioritate; marcajul se execută la stația de prim-ajutor (infirmerie). Sunt situații în care numărul răniților şi bolnavilor depăşeşte capacitățile de acordare a primului ajutor pe care îl au la un moment dat structurile medicale implicate în aplicarea prevederilor planului MASCAL. În această situație, o parte din răniții şi bolnavii sosiți la stația de triaj sunt amânați şi marcați cu lumină chimică albastră sau cu bandă de aceeaşi culoare;
- urgent; marcajul se face cu lumină chimică roşie sau bandă roşie de aceeaşi culoare, la stația de prim-ajutor (infirmerie).

Evacuarea răniților şi bolnavilor către etapa următoare de evacuare medicală (ROL 2, ROL 2^{+}, ROL 3) se execută, de regulă, cu mijloacele de evacuare aeriene. În cazul neajungerii mijloacelor de transport pe cale aeriană şi în funcție de urgența situației vor fi stabilite mijloace de evacuare pe cale terestră (autosanitare sau mijloace nespecializate cu platformă) cărora însă le va fi acordată escortă blindată pe timpul deplasării. În astfel de situații, pe axele de evacuare a răniților şi a bolnavilor se pot stabili raioane de transbordare a răniților şi a bolnavilor (*Ambulance Exchange Points – AXPs*) în care pot funcționa echipe de intervenție către etapa următoare de evacuare. Militarii răniți şi bolnavi vor fi preluați de ambulanțele eşalonului superior din aceste puncte.

Atribuțiile personalului medical din structura subunităților de profil (indiferent al cărei unități/subunități) aparțin, în vederea punerii în aplicare a unui astfel de plan, sunt:

- comandantul subunității medicale urmăreşte ca întreg personalul să fie prezent, ajută la verificarea şi la înregistrarea pacienților care sosesc sau care părăsesc raionul de dislocare (tabăra) şi urmăreşte respectarea relațiilor de comandă şi control. Lucrează împreună cu comandantul subunității de pază la controlul mulțimii în zona de adunare şi în final, dacă este nevoie ajută la celelalte categorii de personal medical, spre exemplu brancardierii şi asistenții sanitari, sau desfăşoară activități de aprovizionare/reaprovizionare a punctului cu materiale clasa a II-a de resort;
- medicul şef (chirurgul) are prioritate la trierea pacienților. După finalizarea activității de triere a pacienților care necesită intervenții de urgență, acordă tratamentul primar;

- subofițerului sanitar, în astfel de situații îi revine ca sarcină principală, trierea pacienților;
- comandantul grupei de evacuare medicală asigură continuitatea fluxului de evacuare în/din raionul de dislocare (tabără) şi este responsabil de coordonarea activităților desfăşurate de către militarii sanitari şi brancardieri, de la locul de aterizare a elicopterelor (helipad) sau de la poarta principală de acces către stația de prim-ajutor (infirmerie);
- medicii specialişti contribuie la pregătirea spațiilor de lucru existente în cadrul stației de prim-ajutor (infirmeriei) pentru primirea pacienților şi asistă personalul care se ocupă de triajul şi tratamentul minimal al răniților şi al bolnavilor.
- asigurarea punctului de triaj inițial (zona de aterizare a elicopterelor sau poarta principală de acces) cu personal medical de specialitate.

Un subiect de mare importanță, planificarea asistenței medicale şi elaborarea documentelor de planificare şi de conducere a acestei activități, printre care şi planul MASCAL, ar trebui ne facă conştienți de numărul mare de victime ce pot apărea în cazul participării la acțiuni militare a marilor unități (unităților) ale armatei române.

Apreciem că prin natura lor şi caracterul lor, pierderile sanitare impun existența unui astfel de plan, care nu ar putea decât să mărească şansele de supraviețuire a răniților şi bolnavilor.

Ca o concluzie finală, suntem de părere că existența unui astfel de plan, chiar dacă contribuie la creşterea volumului de materiale consumate şi a volumului actului medical, imprimă activității de asistență medicală „... noi dimensiuni şi abordarea unor concepte într-o manieră mult mai realistă şi adecvată cerințelor luptei moderne” [6].

[6] Bixi-Pompiliu Mocanu, Elena Ana Popescu, Sorin Pânzariu, Ioana Enache, *Asistența medicală în acțiunile militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2005, p. 141.

NOUL ECHIPAMENT DE GENIU PENTRU ASIGURAREA SUPRAVIEȚUIRII FORȚELOR DE APĂRARE UNGARE - APLICAȚIE ŞI CONSIDERAȚII FINANCIARE -

Tibor KOVÁCS

The political changes of the past 15 years have given birth to the basic security and defence policy documents of the Hungarian Republic. Based on these documents, the work on the reform of the Hungarian Defence Forces (HDF) has begun and this process is still going on. The basic aim of this reform process is to create armed forces capable not only of defending the souvereighnity of the motherland but also of participating in the different peace support and crisis management operations of the NATO and EU, or in other words of creating an armed forces which meet the technical and organizational challenges of the 21st century.

Starting from the above mentioned requirements and goals, in this short article we would like to present the modern engineering equipment already available for the Western Armed Forces, which are designed to enhance survivability of the military personnel and the military means and equipment. The common feature of these equipments - other than meeting the criteria of the 21st century warfare - is that they are relatively cheap and still they can enhance to a great extent the survivability of the troops thus ensuring the freedom of operations for our own troops.

Conflictul militar al secolului al XXI-lea obligă forțele armate ale lumii să-şi asigure protecția propriilor trupe prin existența unui echipament de luptă care să asigure protecție maximă personalului şi mijloacelor tehnice şi, de asemenea, să elaboreze metode cât mai eficiente de angajare a acestora. O componentă caracteristică a acestor mijloace este aceea că procesul lor de dezvoltare nu poate cuprinde toate tipurile de conflict, care sunt prea variate, pentru a se putea acoperi toate situațiile cu un singur gen de echipament. Un exemplu concret îl constituie cele două grupe principale de situații conflictuale pentru armatele NATO, aşa-numitele operații „Articol 5” şi „Non-articol 5”, care presupun amenințări complet diferite pentru trupele implicate. În acest articol, am încercat să mă focalizez pe grupa de echipament care poate fi utilizat în ambele tipuri de operații. Aici am grupat echipamentul considerând cele mai de bază misiuni de protecție asigurate de genişti la luptă, şi anume „fortificația” şi „acoperirea şi camuflajul”.

I. Echipament modern pentru fortificații de teren

Bastionul HESCO

Bastionul HESCO este destinat să asigure supraviețuirea trupelor terestre, dar, pe lângă aceasta, poate fi folosit şi în alte scopuri, nu numai în domeniul genistic militar, ci şi în viața civilă.

Noua caracteristică a Bastionului HESCO, comparativ cu vechiul echipament similar de protecție utilizat de Forțele de Apărare Ungare, este aceea că poate fi angajat „deasupra nivelului solului" în timp ce vechiul echipament poate fi angajat numai „sub nivelul solului". Metodele „sub nivelul solului" sunt limitate de un număr de factori, cum ar fi acela că este imposibil să le foloseşti dacă nivelul apei pe teren este prea ridicat sau solul este prea pietros.

HESCO este compus din elemente ataşate. Aceste elemente pot fi ataşate unele de altele, atât orizontal, cât şi vertical, deci reprezintă o soluție ideală pentru a alcătui din ele poziții de tragere, poziții defensive sau chiar ziduri în formele şi mărimile dorite. După obținerea formei dorite, orice material găsit poate fi folosit pentru a umple structura de tip gabion a dispozitivului.

Forțele de Apărare Ungare au procurat primul echipament HESCO în anul 2000 pentru nevoile unei companii de infanterie. Echipamentul a fost folosit pentru acoperirea necesităților Forțelor de Reacție Rapidă Ungare COY oferite pentru Forțele de Reacție Rapidă NATO. Mai târziu, pentru acoperirea necesităților tuturor unităților ungare care efectuau misiuni în străinătate au fost achiziționate suficiente echipamente HESCO. Aceste structuri oferă protecție împotriva focului armelor de mână şi şrapnelelor, dar şi schijele mortierelor şi a focului armelor de infanterie. Singura problemă a echipamentului HESCO este aceea că presupune o muncă grea pentru cineva care doreşte să completeze manual gabionii. Pentru a le uşura soldaților munca, Forțele de Apărare Ungare intenționează să procure câte un escavator mic care să fie desfăşurat împreună cu forțele pentru umplerea gabionilor echipamentului HESCO. Această metodă nu este nouă, majoritatea armatelor NATO care folosesc HESCO adoptând aceeaşi soluție.

Fig. 1 *Bastionul HESCO*

Din punct de vedere tehnic, HESCO este un container pliant alcătuit din bucăți de material. Structura containerului este un gabion acoperit cu o folie geo-textilă pentru a susține mai bine materialul de umplutură. Mărimea elementelor fragmentate este de 1370 mm lungime şi 1060 mm lățime.

Bastionul HESCO poate fi folosit la:

- construirea de poziții deschise de tragere;
- construirea de poziții închise de tragere şi fortificații;
- construirea de structuri de înmagazinare;
- construirea de ziduri de sprijin;
- reîntărirea noroiului şi a altor părți ale drumului;
- construirea de puncte de control protejate.

Fig. 2 *Bastionul HESCO în uz*[1]

Tipul de adăpost panelat „PÁHOLY II”

Biroul Forțelor de Apărare Ungare pentru Dezvoltarea Tehnologiei Militare (în ungară abreviată „HM TH”) a dezvoltat acest tip de adăpost la începutul anilor ’90. Adăpostul este destinat să protejeze împotriva efectelor armelor nucleare, atomice, de artilerie sau bombelor aeriene.

Pe lângă utilizarea drept adăpost pentru personal, poate fi folosit şi ca Punct Înaintat de Comandă, Punct de Observație şi Punct de Sprijin Medical.

Adăpostul este gata-făcut, cu structură subterană, cu un cadru din fibră de sticlă şi poate fi mutat de la sol fără a necesita îndepărtarea stratului de pământ. După îndepărtare, adăpostul pate fi refolosit fără revizuire generală. Când este în poziție este acoperit cu 1,5 m de pământ, prin sistemul său de filtrare şi ventilare a aerului asigură protecția personalului împotriva:

- rafalelor armelor atomice de capacitate mică;
- efectelor schijelor armelor de artilerie;
- efectelor suflului minelor (explodate deasupra adăpostului);
- efectelor radioactive şi otrăvitoare ale armelor atomice, biologice şi chimice.

[1] Dr. Szabó Sándor, dr. Padányi József, *A békefenntartó műveletek műszaki támogatása*, 2001, p.47.

Adăposturile pot fi desfăşurate şi redesfăşurate de cel puțin zece ori fără a li se vătăma structura. Curățarea internă şi filtrarea sistemului de ventilație asigură protecția împotriva contaminării NBC. Aranjamentul interior al adăpostului poate facilita utilizarea în timpul luptei a computerelor moderne şi echipamentului de comunicații.

Structura de susținere a adăpostului este constituită din elemente panelate din fibră de sticlă care sunt simplu de acoperit şi descoperit. Aceste elemente pot fi mutate fără îndepărtarea stratului de pământ acoperitor. Structura este flexibilă putând fi extinsă sau restrânsă prin adăugarea sau îndepărtarea de elemente panelate şi prin mişcarea panelelor din față şi spate. Capacitatea maximă a adăpostului este de 15 persoane. Elementele panelului pot fi folosite, de asemenea, pentru crearea de acoperişuri pentru tranşee.

Tabelul 1 ***Principale caracteristici ale adăpostului***

Înălțime	1,8	m
Lungime	1,7	m
Întinderea spațiului interior	5,1	m
Întinderea intrării	2,7	m
Personal	Întinşi 6 Stând jos 4 În poziție de lucru 4	persoane

Elementele adăpostului sunt rezistente la rugină, putrezire, umiditate, microorganisme, benzină şi diluanți. Caracteristicile elementelor nu se vor schimba cu mai mult de 5% la o arie de temperatură între 243-324 grade Kelvin (-30C - +50 grade Celsius). Adăpostul echipat cu sistem de filtrare şi ventilare acoperit de 1,5 m de pământ, asigură protecție împotriva:

- undelor bombelor atomice de mărime mică;
- schijelor provenite de la bombele de artilerie;
- efectelor minelor amplasate chiar deasupra adăpostului;
- efectelor armelor atomice, biologice şi chimice.

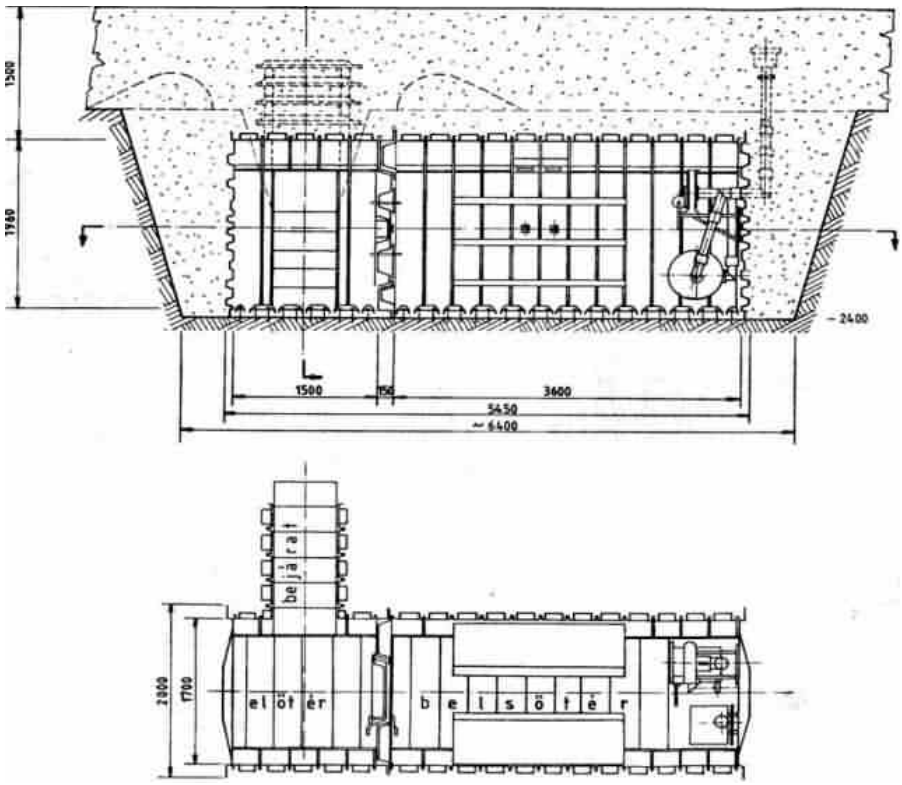

Fig. 3 *Tipul de adăpost panelat „PÁHOLY II.”*

Adăpostul mobil de plastic

Peretele din plastic al adăpostului este gros de 50 cm cu structură de umplere. Structura este uşor de instalat, demontat şi transportat. Adăpostul este constituit din şase elemente (o intrare, un panel terminal şi patru panele laterale). Adăpostul oferă protecţie împotriva efectelor armelor de mână.

Fig. 4 *Adăpost mobil plastic şi componentele sale*

Echipament de protecție mobil individual

Fig. 5 *Echipament de protecție mobil individual*

Echipamentul de protecție mobil individual este o structură individuală panelată de plastic pentru tragere, care este desfăşurată în luptă la sol şi oferă protecție dintr-o singură direcție pentru un soldat. Prin folosirea mai multor echipamente se poate crea o apărare în cerc pentru mai mulți indivizi. Capacitățile lui de protecție pot fi îmbunătățite prin umplerea elementelor cu material găsit la fața locului dar numai elementele din plastic oferă protecție împotriva efectelor armelor de mână.

II. Noua acoperire şi echipamentul de camuflare

Acoperământ multispectru

Misiunea sa este de a asigura camuflarea față de echipamentele de recunoaştere şi detectare vizuală (optică), unde radio şi detectoare de căldură prin eliminarea sau îngreunarea detecției pentru adversar.

Tipuri de acoperământ multispectru:

Tipul I al acoperământului multispectru:

- dimensiuni: 3,4 m până la 8 m;

- misiune de bază: asigurarea acoperirii pentru vehicule uşoare, arme, mortiere.

Tipul II de acoperământ multispectru:
- dimensiuni: 6,8 m până la 8 m;
- misiune: asigurarea acoperirii pentru vehicule, arme şi mortiere de până la 5 tone.

Tipul III de acoperământ multispectru:
- dimensiuni: 8,5 m până la 12 m;
- misiune: asigurarea acoperirii pentru vehicule: arme, mortiere şi vehicule motorizate de până la 7 t.

Tipul IV de acoperământ multispectru:
- dimensiuni: 11,9 m până la 16 m;
- misiune: asigurarea acoperirii pentru tancuri, lansatoare multiple de rachete, radare şi vehicule motorizate.

Tipul V de acoperământ multispectru:
- dimensiuni: 23,8 m până la 26 m,
- misiune: asigurarea acoperirii pentru nave aeriene şi rachete.

Acoperămintele multispectru pot fi utilizate şi pentru asigurarea protecției pentru buncăre, posturi de comandă, tabere militare şi facilitățile de înmagazinare etc. Forțele de Apărare Ungare îl folosesc şi pentru asigurarea protecției şi acoperirii personalului.

Fig. 6 *Acoperământul multispectru în uz*

Fig. 7 *Echipamente de acoperire multispectru pentru personal*

Acoperământul anti-glonț

Când se stabilesc tabere militare permanente, acoperămintele anti-glonț de protecție pot fi utilizate pentru îmbunătățirea nivelului de protecție în interiorul taberei prin împiedicarea unei trageri exacte din exteriorul către interiorul taberei. Acoperământul anti-glonț este produs în două versiuni, una este căptuşită cu cauciuc, iar cealaltă cu o geo-textilă.

Fig. 8 *Acoperământul anti-glonț peste bastionul HESCO*

Tipul „HTR" Acoperământul mobil termoizolator

Acoperământul este destinat să asigure protecția desfăşurării în condiții de temperaturi foarte ridicate. În aceste condiții, căldura ridică probleme mari în interiorul vehiculelor militare. Temperaturile ridicate sunt generate de factori multipli, cum ar fi radiația, motorul vehiculului şi sistemul său electronic. Chiar şi soarele generează o creştere a temperaturii cu 50% în interiorul vehiculului, ceea ce înseamnă că numai soarele creşte temperatura în interiorul vehiculului cu 5-20ºC. Acest sistem a fost dezvoltat de Barracuda SAAB, pentru a asigura termoizolarea vehiculelor şi a devia razele soarelui pentru evitarea încălzirii vehiculului din sursă externă. Sistemul este numit „Sistemul de reducere a transferului de căldură – HTR".

Deşi multe vehicule de luptă moderne sunt echipate cu sisteme de aer condiționat, acestea au multe dezavantaje. Ele consumă, pe de o parte, multă energie şi, pe de altă parte, ele nu sunt foarte eficiente dacă sunt conduse multe manevre sau misiuni de tragere cu ventilatoarele pornite, fapt ce înrăutățeşte eficiența sistemului de aer condiționat. Sistemul HTR îmbunătățeşte eficiența sistemelor de aer condiționat ale vehiculelor, reduce cerințele de energie şi ajută la scăderea temperaturii când sistemul de aer condiționat nu poate fi folosit. Acoperămintele HTR sunt combinate cu efectele de deviere ale acoperămintelor multispectru pentru îmbunătățirea nivelului de protecție al vehiculelor împotriva recunoaşterii inamicului. Sistemul HTR este proiectat, în primul rând şi cel mai mult, pentru condiții de mişcare, când şi unde alte mijloace de acoperire nu pot fi folosite.

Prin folosirea sistemului HTR, nivelul temperaturii în interiorul vehiculului poate fi redus cu 50%. Elementele HTR sunt de aproape 30 mm grosime şi nu îngreunează mobilitatea vehiculului. Sistemul HTR se poate spăla cu apă şi poate fi reperat cu uşurinţă în orice condiţii. În cazul unui tanc, greutatea adăugată prin instalarea protecţiei complete HTR abia dacă cântăreşte 100 kg. Dacă elementele HTR sunt contaminate cu ABC ele pot să fie arse fără să polueze mediul.

Ecranul barieră contra-observare – Contra-terorist (COBS - CT)

COBS-CT este un concept nou de asigurare a protecţiei pentru trupe, ambasade, aeroporturi etc., împotriva observării şi/sau atacului inamicului. COBS este un perimetru de gard acoperit, alcătuit din bare de oţel. Este compus din acoperământ multispectru numit Barracuda Shadecam care minimizează posibilitatea de pătrundere în ariile de frecvenţă. Braţele sale de sprijin sunt fixate în suporţi cauciucaţi care le permite fixarea indiferent de teren.

Gardul din oţel rezistă la echipamentul de tăiere tradiţional şi poate fi cu uşurinţă înlocuit sau reparat după atacuri. Acoperământul are pe interior o reţea de oţel care oferă protecţie împotriva grenadelor propulsate de rachete. Versiunea contra-teroristă (CT) este foarte puternică, rezistă chiar la vehicule care se izbesc de gard. Shadecam minimizează pătrunderea cu 90% în spectrele vizibile, infraroşii închise sau infraroşii de temperatură. Membrana poate opri aproape 75% diferite obuze şi gloanţe. COBS CT are 3 m înălţime, pilonii de sprijin sunt situaţi la cel mult 3 m distanţă unul de altul, rezistentă la vânturi de 100 km/oră.

Concluzie

Chiar dacă prezentarea mea a cuprins doar un segment redus al noilor echipamente şi materiale utilizate ulterior în Forţele de Apărare Ungare pentru îmbunătăţirea protecţia forţei, putem observa o dezvoltare enormă în domeniu. Astfel, armatele zilelor noastre au două opţiuni pentru obţinerea celor mai noi mijloace de protecţie: una este aceea de a se orienta spre companiile producătoare străine sau să caute posibilităţi de producere în plan intern. A doua opţiune este evident cea mai ieftină. Cei mai importanţi factori care trebuie luaţi în considerare când se decide adoptarea unui echipament de protecţie pentru orice forţă sunt următoarele:

- versatilitatea în uz;
- nivelul de protecţie;
- mobilitatea;
- posibilitatea de dezvoltare pe plan intern;
- costurile efective de procurare.

Toate echipamentele prezentate mai sus îndeplinesc aceste criterii şi contribuie în mare măsură la protecţia personalului Forţelor de Apărare Ungare atât pe teritoriul naţional, cât şi dacă sunt deplasate în exterior.

NEW ENGINEER EQUIPMENT FOR ENHANCING SURVIVABILITY IN THE HUNGARIAN DEFENCE FORCES – APPLICATION AND FINANCES CONSIDERATIONS

Tibor KOVÁCS

Schimbările politice din ultimii 15 ani au dus la conceperea documentelor de bază ale politicii de securitate şi apărare ale Republicii Ungare. Pe baza acestor documente s-a demarat procesul de reformă al Forţelor de Apărare Ungare (HDF), reformă care încă se desfăşoară. Scopul principal al procesului de reformă îl constituie crearea unei forţe armate capabile nu numai să apere suveranitatea spaţiului naţional, dar şi să participe la diferite operaţii în sprijinul păcii sau de management al crizelor ale NATO sau UE, cu alte cuvinte să creeze o forţă armată care să preîntâmpine provocările tehnice şi organizaţionale ale secolului 21.

Pornind de la cerinţele şi ţelurile deja menţionate, dorim să prezentăm în acest articol unele dintre echipamentele moderne de geniu, care sunt deja disponibile armatelor vestice, fiind destinate să asigure supravieţuirea personalului militar şi a mijloacelor şi echipamentelor militare. Caracteristica acestor echipamente – alta decât aceea de îndeplinire a criteriului războiului de secol 21 – este aceea că sunt relativ ieftine şi totuşi asigură, în mare măsură, supravieţuirea trupelor, deci asigură libertatea operaţiilor pentru trupele proprii.

21st century warfare obliges the armed forces of the world to enhance protection of their troops which in other words mean that they have to field equipment which ensures maximum protection of their personnel and technical means and then to elaborate the most effective methods of their employment. One typical feature of these means is that their development process can not be regarded as warfare because it is just too varied to cover all the situation by one kind of equipment. To give an example, the two main groups of warfare situations for the NATO Armed Forces are the so-called „Article V" and the „non Article V" operations, which pose completely different threats to the troops involved. In this article I tried to focus on the group of equipment which could be used in both kinds of operations. In the article I grouped the equipment according to the two most basic kinds of protective engineer tasks in combat, namely „fortification" and „cover and concealment".

I. Modern equipment for field fortification

HESCO bastion

HESCO bastion is designed to enhance survivability of the troops on ground, but beyond this, it can be used for a number of other purposes as well, not only in the military engineering field, but also in the civilian life.

HESCO bastion's new feature, compared to the older similar protective equipment fielded in the Hungarian Defence Forces is that it is employed „above ground level", while the older equipment is employed only „below ground level". The below-ground-level methods are limited by a number of factors, e.g. it is practically impossible to use them if the ground water level is too high, or the soil is too rocky.

HESCO is made up of attached elements. These elements can be attached to each other both horizontally and vertically, thus making it an ideal solution to be turned into firing positions, defensive positions or even walls in the desired form and size. Upon getting the desired form ready any locally found material can be used to fill up the gabion type structure.

The HDF procured the first HESCO kit in the year 2000 for the needs of an infantry company. The kit was used to cover the needs of the HDF Rapid Reaction COY offered for the NATO Rapid Reaction Forces. Later enough HESCO kits were procured to cover the needs of all Hungarian units in missions abroad. These structures give protection against the fire of handheld weapons and shrapnels and splinters of mortars and artillery weapons fire. The only practical problem with the HESCO structure is that it takes quite an excessive work if someone wants to fill the gabions by handwork. In order to relieve the field soldiers from this painful work, the HDF intend to procure an universal, small size earth mover to be deployed along with the forces to be used for the filling of the HESCO gabions. This method is nothing new, most NATO Armed Forces using the HESCO employ the same solution.

Fig. 1 *the HESCO bastion*

Technical HESCO in a folding container of frameworked web sides. The container structure is a gabion which is covered by geotextile foil inside to better hold the filling material. The size of the framed elements is 1370 millimetres height and 1060 millimetres width.

The HESCO bastion can be used to:

- build open firing positions;
- build covered firing positions and fortifications;
- build storage structures;
- build supporting walls;
- reinforce dirt and other road sides;
- build protected check points.

Fig. 2 *HESCO bastion in using*[2]

Panel Shelter Type „PÁHOLY II."

The HDF Office for Military Technology Development (in Hungarian abbreviated „HM TH") developed this type of shelter at the beginning of the '90s. The shelter is designed to give protection against the effects of nuclear, atomic, artillery weapons and aerial bombs.

Other than being used as a protective shelter for the personnel, it also can be used as a Forward Command Post, as Observation Post or Medical Support Post.

The shelter is a ready-made, underground structure, which has a framework made of fibreglass and which can be removed from the underground position without having to remove the covering earth layer. Upon removal, the shelter can be reused without overhaul. When in position, it is covered by 1,5 m of soil, through its filtering air ventillation system it provides the personnel in it with protection against:

- small sized atomic weapon's blast airwave;
- splinter effects of artillery weapons;
- mines' blast effects (when exploded upon the shelter);
- radioactive and poisoning effects of nuclear, atomic biological and chemical weapons.

[2] Dr. Szabó Sándor - dr. Padányi József, *A békefenntartó műveletek műszaki támogatása*, 2001, p. 47.

The shelters can provenly be deployed and redeployed minimum ten times without damage to the structure. The internal cleaning and filtering air supply system can create high pressure to provide protection against NBC contamination. The shelter's inner arrangement facilitates usage of modern computer and communications equipment during combat.

The shelter's loadbearing structures are fibreglass panel elements, which are simple to mantle and dismantle. These elements can be removed without removing the covering earth layer. The structure is flexible to be extended or shortened by adding or removing side panel elements and moving the front and end panel. The maximum capacity of the shelter is to receive 15 men at a time. The panel elements can also be used to create covers for trenches.

Megnevezés	**Főbb paraméterek**	**Mértékegység**
Height	1,8	m
Width	1,7	m
Lenght of inner space	5,1	m
Lenght of entrance	2,7	m
Personel	laying 6 sitting 4 in working position 4	persons

The shelter elements resist rust, rotten, funghi, damp, microorganisms, gasolines and dilutants. The characteristics of the elements will not change more than 5% within the temperature range of 243 – 324 Kelvin (-30C - +50 Celsius). When combar ready, the shelter equipped with the filter and ventillation system, covered by 1,5 metres of soil, provides protection against:

- air waves of small size atomic bombs;
- splinters of artillery shells;
- effects of mines emplaced directly above the shelter;
- effects of atomic, biological and chemical weapons.

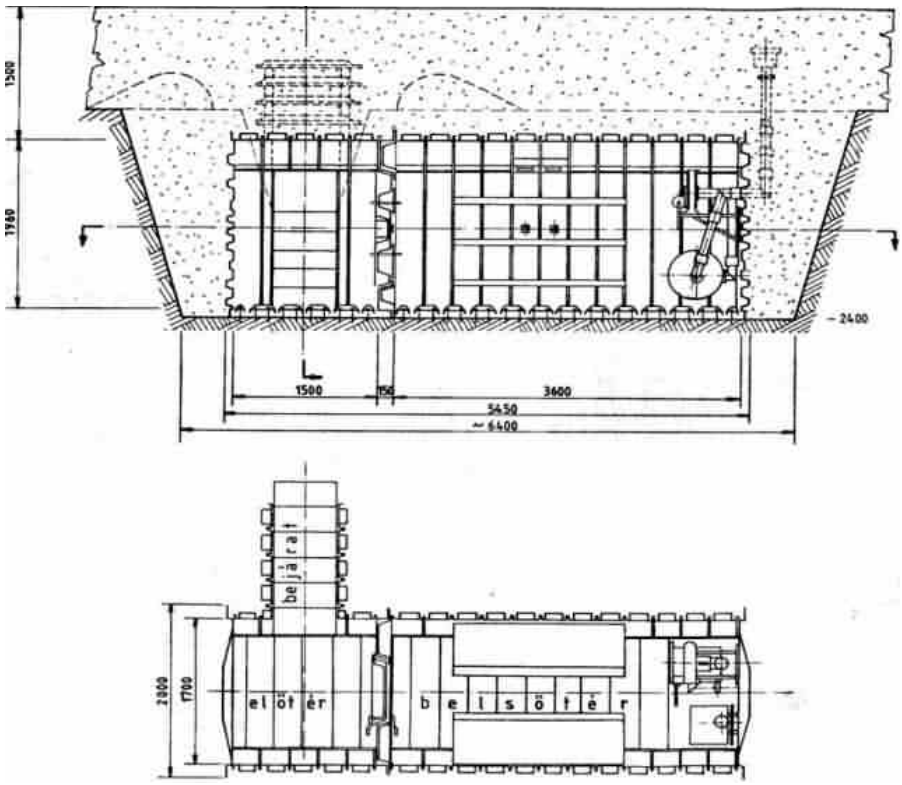

Fig. 3 *Panel Shelter Type „PÁHOLY II*

Mobile plastic shelter

The plastic wall of the shelter is 50 centimetres thick with a fill up structure. The structure is easy to set up, dismount and transport. The shelter consists of 6 elements (1 entrance, 1 endpanel and 4 side panels). The shelter provides protection against the effects of handheld weapons.

Fig. 4 *Mobil plastic shelter and its units*

Mobile individual protective kit

Fig. 5 *Mobile individual protective kit*

The mobile individual protective kit is a plastic panel structure individual firing position, which is deployed in combat above ground and provides protection for the individual soldier in one direction. By using more kits, one can create concentric defence for more individuals. Its protection capabilities can be enhanced by filling up the elements with locally found materials, but the plastic elements alone provide protection against the effects of handheld weapons.

II. New cover and concealment eqipment

Multispectrum cover blanket

Its mission is to provide cover against visual (optical), radiowave and heat detecting reconnaissance equipment by eliminating or hardening the detection for the adversary.

Types of multispectrum cover blankets:

TYPE I. multispectrum cover blanket:

- dimensions: 3,4 m by 8 metres;

- basic mission: to provide cover for light vehicles, guns, mortars;

TYPE II. multispectrum cover blanket:

- dimensions: 6,8 m by 8 metres;
- mission: to provide cover for vehicles up to 5 metric tonnes, guns and mortars.

TYPE III. multispectrum cover blanket:

- dimension: 8,5 m by 12 metres;
- mission: to provide cover for vehicles up to 7 tonnes, guns, mortars and engineer vehicles.

TYPE IV. multispectrum cover blanket:

- dimension: 11,9 m by 16 metres;
- mission: to provide cover for tanks, multiple rocket launchers, radars and engineer vehicles.

TYPE V. multispectrum cover blanket:

- dimensions: 23,8 m by 16 metres;
- mission: to provide cover for aircrafts and missiles.

The multispectrum cover blankets can also be used to provide protection also for bunkers, buildings command posts, military camps and storage facilities etc. The Hungarian Defence Forces have fielded an individual protection gear also to provide enhanced cover and concealment for the personnel.

Fig. 6 *Multispectrum cover blanket in use*

Fig. 7 *Personnel multisprectrum cover clothes*

Anti sniper cover blanket

When setting up permanent military camps, the anti sniper protective blankets can be employed to enhance the level of protection inside the camp by hindering accurate firing from outside the camp into it. The anti sniping blanket is produced in two versions, one is a rubber covered material, the other a thick geotextile.

Fig. 8 *Anti sniper cover blanket on HESCO bastion*

TYPE „HTR" Heat insulated mobile cover blanket

The blanket is designed for overseas deployment under extreme heat conditions. In these conditions, the heat inside the military vehicles poses a great problem. This extreme heat is generated by multiple factors, e.g. sun radiation, the vehicles engine and its electronics systems. The sun itself generates roughly 50% of the heat inside the vehicles, which in other words means that sun alone raises the inside temperature by 5-20 ºCelsius. This system was developed by Barracuda SAAB, in order to provide heat insulation for the vehicle and to deflect the sun radiation to hinder it from warming up the vehicle from outside. The system is called „Heat Transfer Reduction System – HTR".

Although many modern combat vehicles are equipped with air conditioning systems, these have many disadvantages. They consume a lot of energy on the one hand, on the other hand, they are not very effective as many manoeuvres and firing tasks are conducted with hatches left open what worsens the effectivity of the conditioning system. HTR system enhances the effectiveness of the vehicles air conditioning systems, lowers energy requirements and helps to reduce heat when the conditioning system can not be used. The HTR blankets are combined with the multispectrum deflecting blankets' effects to enhance level of protection of the vehicle against enemy reconnaissance. The HTR system is designed for first and foremost for on-the-move conditions, when and where other means of cover could not be used anyway.

By using the HTR system, the amount of heat inside the vehicle can be reduced by 50%. The HTR elements are roughly 30 millimetres thick and they do not hinder any movements of the vehicle. The HTR system is washable by water and can be easily repaired even among field conditions. In case of a tank, the complete HTR add-on protection weighs roughly a couple hundred kilogrammes. In case the HTR elements get ABC contaminated, they can be simply burned without environmental pollution.

Counter Observation Barrier Screen – Counter Terrorist (COBS - CT)

The COBS CT a new concept of providing protection for the troops, embassies, airports etc., against enemy observation and/or attacks. COBS is a cover perimeter fence, based on steel support rods. It is composed of the so-called Barracuda Shadecam multispectrum cover blanket, which minimizes possibilities of look-through in most frequency ranges. Its folding support beams are fixed in rubberized stands to facilitate set-up even where the soil is not suitable to emplace the rods into the ground. The base steel fence resists traditional cutting equipment and can be easily replaced or repaired upon attacks. The cover blanket has an inside steel net which provides protection against rocket propelled grenades. The Counter Terrorist (CT) version is ultra strong, it resists even vehicles driven against the fence. Shadecam minimizes looking through by 90% in the visible, close-infrared and heat-infrared spectrums. The web itself can stop roughly 75% of the different shells and bullets. The COBS CT is 3 metres high, its support pylons are at every 3 metres. maximum wind resistance is 100 kilometres/hour.

Conclusion

Even though my presentation gave only a very narrow segment of the new materials fielded lately in the HDF in order to enhance force protection, we can see the enormous development in this field. All in all, the Armed Forces nowadays have two options in order to obtain the latest protection gear: one is to turn to the producing foreign companies with their demands or to look for production possibilities in Romania. The latter is normally the cheapest way. The most important factors to be taken into consideration when deciding about the fielding of any force protection equipment are as follows:

- versatility in use;
- level of protection,
- mobility;
- possibilities for homeland development;
- effective costs procurement.

The above introduced equipment all meets these criteria and contribute greatly to the protection of the HDF personnel on homeland territory as well as when deployed abroad.

SITUAȚIA ACTUALĂ A ECHIPAMENTULUI DE FORTIFICAȚII DE TEREN AL FORȚELOR DE APĂRARE UNGARE ŞI POSIBILE DEZVOLTĂRI VIITOARE

Tibor KOVÁCS

Hungary's National Security Strategy and National Defence Strategy documents were officially approved as the result of the developments of the past 12 years. As a result, the modernization process of the Hungarian Defence Forces (HDF) has begun to continue even nowadays. The goal of modernization is to transform the HDF into a NATO compatible force, to create a force structure according to the organizational and technical requirements of the 21st century and to preserve the Hungarian national features and traditions at the same time.

Starting from the above mentioned facts I would like to give a brief overview of the field fortifications standards and related equipment, as well as the tasks and main directions of their modernization. The organizational changes, the changes in the operations and in the combat support and combat service support, as well as in the logistic supply make it inevitably necessary to start thinking about the new ways and methods to employ field fortifications and their equipment.

Cred că publicul ştie foarte bine că principiile, metodele şi echipamentul pentru fortificațiile din teren în cadrul Forțelor de Apărare Ungare sunt fondate pe baza experienței sovietice din cel de-al Doilea Război Mondial. Astfel, ele reflectă cerințele aşa-numitei „armate de proporții" şi nu iau în considerare nici cerințele şi standardele forțelor armate moderne şi nici eventualele provocări şi sarcini care pot apărea. Cea mai bună dovadă pentru această afirmație o reprezintă „Manualul Fortificațiilor de Teren al Forțelor de Apărare Ungare" care a fost implementat în 1963 (!).

Desigur, situația nu este mai strălucită nici pentru echipamentul fortificațiilor de teren şi materiale. Media de uzură a echipamentelor este de 30 de ani, dar cele mai „noi" au şi ele 20 de ani fiecare, în pofida noilor achiziții rare făcute recent şi care în mare măsură nu apar în lista organizației şi echipamentului (TOE) a unităților active. Cu privire la materialele folosite în activitățile de fortificare, încă se folosesc lemnul (cheresteaua), oțelul şi

materialele obținute la fața locului care sunt prioritar întrebuințate, deşi folosirea lor este destul de complicată şi consumatoare de timp, necesită capacități mari de transport şi pot fi folosite de obicei doar o dată.

În concluzie, este evident că principiile, metodele şi echipamentul fortificațiilor de teren trebuie revizuite cât mai repede posibil. Acest fapt m-a motivat să fac o evaluare a situației curente şi să contabilizez mijloacele şi direcțiile posibile ale dezvoltărilor viitoare cu atenție specială pentru echipamentele de la sol şi materialele folosite în activități de fortificare.

Datorită limitelor acestei lucrări şi a volumului excesiv de date auxiliare, nu mă pot aventura să acopăr întreaga sferă a subiectului, drept pentru care m-am concentrat pe capacitățile şi randamentul realizării unui terasament legat de fortificații cu o atenție specială asupra adăposturilor personalului şi construcția lor. Pentru a avea un fel de standard, am luat un „etalon" ca bază de calcul: o brigadă mecanizată de infanterie. Toate normele şi cifrele de bază se presupun a fi condiții „ideale", astfel nu am făcut corecții pentru diferite norme şi devieri de la cazul de bază. Tabelul structurilor de sub-apărare şi super-apărare sunt valide pentru aşa-numita brigadă-tip şi aşa-numita situație tactică tip. Brigada mea de bază are o organizare tipică 4 (infanteria mecanizată) + 1 (tanc) unitate batalion. Nu au fost luate în calcul nici o reîntărire sau sprijin. Pentru limitarea calculelor, am luat în considerare doar acele sub- şi suprastructuri care sunt prevăzute a fi construite în toate condițiile.

Pentru a trage concluziile şi a face sugestii pentru dezvoltările ulterioare, am luat în considerare majoritatea concluziilor acestei evaluări dar m-am referit uneori şi la experiența mea ştiințifică anterioară în acest domeniu.

I. Norme ale terasamentelor de amplasare a ariei de responsabilitate a brigăzii mecanizate de infanterie şi lecțiile învățate

Pentru a calcula necesarul de echipament al brigăzii date pentru stabilirea ariei sale de responsabilitate a trebuit să fac nişte prospecțiuni cu privire la cantitatea de pământ ce trebuie îndepărtată şi timpul necesar pentru aceasta. Am făcut calcule pentru trei tipuri principale de relief ale Ungariei (câmpie, dealuri şi arii montane/împădurite). Calculele sunt cuprinse în Tabelele 1, 2 şi 3. Timpul (ore şi zile) din tabele nu este un coeficient al unei cantități sau zi-muncă dar este necesară luarea în calcul a forțelor, capacitatea de lucru a buldozerului şi planul de manevră.

Tabel 1 ***Câmpie***

Tipul de terasament	Unitate	Cantitate	Timp (în ore)
Terasament de primă prioritate	m^3	96,940	1,052
Terasament de prioritate secundă	m^3	119,208	1,351

Altele	m^3	21,520	665
Total	m^3	237,668	3,068
Arie de responsabilitate totală/Brigadă	**m^3**	**237,668**	**3,068 ore (19,39 zile)**

Tabel 2 ***Dealuri***

Tipul de terasament	Unitate	Cantitate	Timp (în ore)
Terasament de primă prioritate	m^3	78,529	872
Terasament de prioritate secundă	m^3	78,316	792
Altele	m^3	8,923	281
Total	m^3	165,768	1,945
Arie de responsabilitate totală/Brigadă	**m^3**	**165,768**	**1,945 ore (18,66 zile)**

Tabel 3 ***Arii montane/împădurite***

Tipul de terasament	Unitate	Cantitate	Timp (în ore)
Terasament de primă prioritate	m^3	66,160	822
Terasament de prioritate secundă	m^3	67,204	736
Altele	m^3	8,708	276
Total	m^3	142,072	1,834
Arie de responsabilitate totală/Brigadă	**m^3**	**142,072**	**1,834 ore (18,77 zile)**

Dacă privim datele din tabele, deducem că o cantitate enormă de pământ trebuie mutată într-o perioadă relativ scurtă de timp. Cifra creşte dacă facem comparație între capacitatea brigăzii de efectuare manuală a acestei sarcini, pe de o parte, şi caracteristicile luptei moderne pe de cealaltă (de ex. viteza). Executarea acestei sarcini va consuma foarte mult timp şi efort, fapt ce va fi în detrimentul execuției altor sarcini.

II. Sprijinul subunităților de geniu ale brigăzii-tip mecanizate de infanterie (companie de geniu) a Forțelor de Apărare Ungare şi batalioanelor-tip mecanizate de infanterie (pluton de geniu)

Dacă dorim o privire de ansamblu asupra cantității lucrărilor de fortificații din teren trebuie să prevedem posibilitățile subunităților de geniu ale brigăzilor mecanizate de infanterie.

O brigadă mecanizată de infanterie are o companie de geniu şi deține 1 pluton de geniu la un batalion de infanterie.

Compania de geniu este compusă din:

- o companie de geniu;
- pluton de sprijin;
- un pluton blindat de luptă de geniu (Conducerea plutonului; 1-3 grupe de genişti-luptători /6 vehicule de luptă;
- plutonul pentru săpat şanțuri (conducerea plutonului, 1-2 grupe de săpători / 2 camioane T8; 4 excavatoare mobile; 2 buldozere tractate; 2 PZM-2;
- Plutonul de construcție drumuri (conducerea plutonului; 1-2 grupe de constructori drumuri) / 4 camioane T8; 2 buldozere mobile; rampă;
- Pluton Obstacol (conducerea plutonului; 1-3 grupe de obstacol) / 3 plantatoare de mine remorcate;
- Plutonul de aprovizionare cu apă (conducerea plutonului, 1-4 grupe de aprovizionare cu apă) / 5 centre mobile de aprovizionare cu apă VFSZ 2,5;
- Plutonul de construcție poduri (conducerea plutonului, 1-3 grupe de constructori de pontoane şi poduri / 3 echipamente de poduri de vase grele; Grupa de traversare în asalt / 3 vehicule amfibii; grupa uşoară de traversare în asalt / echipamentul de traversare de asalt uşor).

Plutonul de geniu este format din:

- conducerea plutonului;
- grupa de geniu de luptă / un vehicul blindat de luptă de geniu;
- o grupă de pontoane (tractată şi blindată) / 2 vehicule blindate de pod de pontoane;
- grupa de sprijin geniu / excavator, săpător de şanțuri motorizat; rampă.

Luând în calcul echipamentul existent de îndepărtare a pământului, din tabelele 1 şi 2, se poate vedea clar că nu există capacitatea necesară executării fortificațiilor din teren în timp util, cu atât mai mult executarea lor, în acelaşi timp, pe întreaga adâncime a ariei de responsabilitate a brigăzii.

O altă problemă considerabilă o constituie alocarea capacităților de îndepărtare a pământului, care este centralizată la nivel de brigadă, astfel încât batalioanele de manevră sunt total sărăcite de capabilitatea de a acționa independent.

Principiile curente, numărul şi capacitatea totală a fortificaţiilor şi echipamentului de îndepărtare a pământului nu permit executarea la timp a fortificaţiilor necesare din teren şi, de asemenea, nu permit expunerea diferenţelor calculate de timp potrivit diferitelor tipuri de teren.

III. Normele instalării fortificaţiilor brigăzii mecanizate de infanterie şi lecţii învăţate

Calculele de mai sus sunt făcute pentru o brigadă-tip mecanizată de infanterie, dar cu luarea în calcul doar a structurilor defensive ale unităţilor de luptă (tranşee, poziţii de tragere etc.) şi posturilor de comandă. Aceste calcule pot fi diferite potrivit situaţiei actuale reale a brigăzii. De asemenea, modificările şi execuţia diferitelor metode şi norme de ducere a războiului (manevre) comportă o influenţă asupra activităţilor de fortificaţii.

Se mai poate întâmpla şi să efectuăm calculul pentru un tip dat echipament de fortificaţii (de ex. KVSZ-A) şi o brigadă actuală să nu posede un astfel tip de echipament. În multe cazuri, brigăzile deţin echipament mai mult sau mai puţin performant decât cel prevăzut în norme.

În acest caz, presupunerea mea a fost că toate sarcinile de fortificaţie vizate, de la cele primare, secundare sau alte structuri, vor fi construite. Am presupus a se construi următoarele tipuri de structuri fortificate:

- buncăr pentru grupă (fără structură de lemn) – de tip FN MAF;
- structură de buncăr panelat uşor pentru grupă – de tip FN KOH;
- structură de buncăr panelat pentru grupă – de tip HU MAF;
- structură uşoară de buncăr de tip LKSZ;
- structură panelată de tip KVSZ-U;
- structură panelată de tip KVSZ-A.

Potrivit acestor tipuri de echipament, am creionat tabelele 4-8 ce conţin fortificaţiile ce trebuie construite de o brigadă mecanizată de infanterie. Pentru o mai bună înţelegere a tabelelor:

- „cantitate” înseamnă cât din structura respectivă va fi construită de subunitatea dată;
- „total” este produsul (înmulţirea) între numărul de subunităţi şi „cantitate”;
- coloanele „volum” şi „greutate” indică cantitatea necesară pentru o structură;
- „timpul de construire” este produsul (înmulţirea) numărului de persoane şi timpul necesar pentru construire (această dată nu conţine timpul necesar săpării fundaţiei şi timpul necesar pentru acoperirea ei);
- „subtotal” este produsul (înmulţirea) tuturor totalurilor cu toate structurile.

Tabel 4
Întăritura necesară a brigăzii mecanizate de infanterie (fără reîntărirea cu lemn) - de tip FNMAF
(FNMAF: "Adăpost sub balustradă" – abreviere în ungară)

Nr. crt.	Unde / Unitate	Cantitate	Total	Volum (m3)	Timp necesar
1.	Grupa inf. mec.	1	108	3,6	10
2.	Pluton Inf. mec.	1	36	3,6	10
3.	Aria de responsabilitate a batalionului (rezervă)	27	27	3,6	10
4.	Aria de responsabilitate a companiei (rezervă)	10	40	3,6	10
5.	Aria de responsabilitate a plutonului (rezervă)	4	48	3,6	10
6.	Batalion de tancuri xxx	1	1	3,6	10
7.	Aria de responsabilitate a batalionului de tancuri	3	3	3,6	10
8.	Cbt Spt & Cbt Svc Spt	12	12	3,6	10
9.	AT Res; Ctr Mob Dt AOR	2	4	3,6	10
10.	Post de tragere SP	6	6	3,6	10
11.	Post de tragere SP	6	6	3,6	10
12.	**SUBTOTAL**	**-**	**291**	**1047,6**	**2910**

Din tabelul anterior FNMAF putem trage următoarele concluzii:
- FNMAF este o structură defensivă de bază pentru brigada mecanizată de infanterie;
- este cel mai comun tip de adăpost utilizat pentru subunități şi posturi de comandă.

Avantaje:
- necesar scăzut de material şi unelte/dispozitive;
- rapiditate la construire;
- costuri scăzute;
- construirea nu necesită abilități speciale.

Dezavantaje:
- este necesar un volum mare de transport (mai mult de 1000 m^3 la nivel de brigadă);
- echipamentul poate fi folosit de maxim 2-3 ori (părțile din lemn se deteriorează).

Tabel 5 ***Tipul de adăpost FNKOH***
(FNKOH: "Adăpost uşor fără elemente lemnoase" - abreviere în ungară)

Nr. crt.	Unde / Unitate	Cantitate	Total	Volum (m3)	Ore de lucru necesare	Obs.
1.	Companie mecanizată de infanterie	1	12	6,8	20	pentru 20 de soldați
2.	Batalion mecanizat de infanterie	1	4	6,8	20	
3.	Aria de responsabilitate a batalionului rezervă	1	1	6,8	20	
4.	Aria de responsabilitate a companiei rezervă	1	12	6,8	20	
5.	Brigada logistică	4	4	6,8	20	
6.	Post de tragere de infanterie SP	4	4	6,8	20	
7.						
8.	Punct de control brigadă	2	6	6,8	20	
9.	Subtotal	-	47	319,6	940	

Adăposturile de tip FNKOH sunt foarte asemănătoare celor prezentate mai sus de tip FNMAF dar diferă materialul folosit. Totuşi oferă capacități mai largi şi o putere de foc, defensivă şi sprijin recreațional pentru personalul brigăzii. Experiența noastră ne-a demonstrat că posturile de comandă sunt construite pe acest tip de adăpost şi restul structurilor de fortificație de tip FNMAF. Acest lucru face ca brigăzile să construiască mai mult structuri de tip FNMAF şi mai puține de tip FNKOH.

Avantajele tipului FNKOH:

- necesitate relativ scăzută de materiale de bază şi echipament/unele de construcție;
- rapiditate;
- cost scăzut;
- necesitate scăzută de volum de transport.

Dezavantajele tipului FNKOH:

- poate fi utilizat de maxim 2-3 ori (partea lemnoasă se deteriorează).

Tabel 6 ***Tip HUMAF adăpost cu strat unduit***
(HUMAF: "Adăpost cu strat unduit" – abreviere ungară)

Nr. crt.	Unde / Unitate	Cantitate	Total	Volum (m3)	Necesar de ore lucrate	Obs.
1.	Grupă mecanizată de infanterie	1	108	3	6	450 kg
2.	Pluton mecanizat de infanterie	1	36	3	6	450 kg
3.	Arie de responsabilitate a batalionului rezervă	27	27	3	6	450 kg
4.	Arie de responsabilitate a companiei rezervă	10	40	3	6	450 kg
5.	Arie de responsabilitate a plutonului rezervă	4	48	3	6	450 kg
6.	Aria de marş a batalionului de tancuri	1	1	3	6	450 kg
7.	Arie de responsabilitate a batalionului de tancuri	3	3	3	6	450 kg
8.	Cbt Spt & Cbt Svc Spt	12	12	3	6	450 kg
9.	Expunerea antitanc şi detecția control-mobilă	2	4	3	6	450 kg
10.	Post de tragere artilerie SP	6	6	3	6	450 kg
11.	Post de tragere artilerie SP	6	6	3	6	450 kg
12.	**Subtotal**	**-**	**291**	**873**	**1746**	**130,950**

Nu există diferențe semnificative între cele două adăposturi de tip HUMAF şi FNMAF nici ca scop, nici ca mod de instalare astfel încât cantitățile din tabelul 6 nu reprezintă o extra-cantitate pentru brigăzi indiferent de tipul deținde unitățile subordonate.

Avantajele tipului HUMAF:

- necesitate scăzută de material şi echipament/unelte folosite;
- instalare foarte rapidă;
- costuri scăzute;
- construcția nu necesită abilități speciale;
- utilizare multiplă;
- posibilitatea utilizării pentru alte construcții (versatilitate) – vezi şi „Concluzii, lecții învățate".
-

Dezavantaje:

- necesitatea unui volum relativ mare de transport (dar totuşi mai redus decât pentru tipul FNMAF).

Tabel 7
Specificațiile adăpostului tip LKSZ
("LKSZ": - "Adăpostul cu structură uşoară" – abreviere ungară)

Nr. crt.	Unde / Unitate	Cantitate	Total	Volum (m3)	Ore de lucru necesare	Obs.
1.	Batalion mecanizat de infanterie	2	8	2	1,5	Capacitate de transport: 6 camioane
2.	Arie de responsabilitate a batalionului rezervă	2	8	2	1,5	
3.	Batalion de logistică al brigăzii	4	4	2	1,5	
4.	Arie de responsabilitate de artilerie SP	2	2	2	1,5	
5.	Arie de responsabilitate de artilerie SP	2	2	2	1,5	

6.	Punct control logistica	2	2	2	1,5	
7.	Punctul	6	6	2	1,5	
8.	**Subtotal**	**-**	**30**	**60**	**45**	

Adăpostul de tip LKSZ este destinat să furnizeze personalului unităţilor de luptă şi posturilor de comandă facilităţile de cazare şi securitatea muncii. Este constituit din două părți: o încăpere deschisă la intrare şi o parte interioară închisă, separată cu o uşă protectoare. Structura sa este din aluminiu căptuşit cu PVC.

Avantajele tipului LKSZ:

- necesitate relativ scăzută de material şi echipament/unelte;
- volum şi greutate de transport necesar scăzute;
- desfăşurare şi dezasamblare rapide;
- nu sunt necesare abilităţi profesionale pentru construcţie;
- protecţie împotriva armelor chimice şi bacteriologice.

Dezavantajele tipului LKSZ:

- cantitate insuficientă disponibilă în stocurile Armatei Ungare (pe viitor este necesară aprovizionarea).

Tabel 8
Tipul KVSZ-U şi KVSZ- specificaţiile adăpostului
(KVSZ-U: "postul subunitate de comandă cu structură de oţel";
KVSZ-A: "post înalt de comandă cu structură de oţel" – abrevieri ungare)

Nr. crt.	Unde / Unitate	Cantitate	Total	Greutate (kg)	Necesar ore lucrate	Obs.
1.	Post de comandă logistică	4	4	1315	2,5	KVSZ-U
2.	Post de comandă logistică	2	2	3226	2,8	KVSZ-A
3.	Post de control brigadă	2	2	1315	2,5	KVSZ-U
4.	Post de control brigadă	2	2	3226	2,8	KVSZ-A
5.	Subtotal	-	10	20,794	26,2	

Adăpostul de tip KVSZ-U este destinat să asigure spațiul de lucru şi cazare pentru personalul unui post de comandă unitate. Structura este alcătuită din plăci uşoare ondulate de oțel ataşate cu şuruburi. Parametrii adăpostului sunt: 5,5 m lungime, 1,86 m diametru, găzduieşte 6 persoane.

Adăpostul de tip KVSZ-A este destinat să asigure posturilor de comandă ale eşaloanelor mari cu facilități de lucru şi cazare. Reprezintă o modificare a tipului KVSZ-U.

Avantaje:

- utilizare multiplă;
- protecție bună împotriva armelor chimice şi bacteriologice.

Dezavantaje:

- necesitate crescută de volum şi greutate de transport;
- inexistența unei cantități necesare în depozitele Armatei Ungare (pe viitor, este necesară achiziționarea);
- necesar crescut de material construibil şi echipament;
- construire şi demontare relativ înceată;
- construcția necesită unități special antrenate în acest sens.

IV. Lecții învățate şi concluzii asupra tabelelor anterioare şi posibile soluții pentru fortificațiile şi adăposturile de teren viitoare

Echipamentele utilizate de Armata Ungară la fortificație, protecție şi adăpost sunt depăşite şi nu întrunesc cerințele războiului modern. Desfăşurarea şi transportarea lor este înceată şi complicată, necesitând un volum ridicat de transport. Materialele de bază folosite sunt învechite şi nu au utilizare multiplă. Cu excepția unora, nu oferă protecție împotriva armelor chimice şi bacteriologice. Desfăşurarea şi dezasamblarea necesită timp îndelungat. Ele nu corespund cerințelor generale ale posturilor de comandă şi adăposturilor moderne.

Ca posibile soluții pentru viitor, putem trage următoarele concluzii:

- cantitatea de pământ îndepărtat şi săpături trebuie să fie scăzută prin regândirea unor metode şi modalități de ducere a războiului şi operațiilor;
- companiile de sprijin geniu ale brigăzilor trebuie echipate cu echipament şi vehicule pentru construire de mare capacitate;
- batalioanele mecanizate de infanterie trebuie echipate cu echipament mobil uşor de îndepărtare a pământului de ex.: BOBCAT, KOMATSU etc.;
- în locul structurilor fortificate „îngropate” este necesară o schimbare între „jumătate îngropată” şi „deasupra solului”;

- structurile „jumătate îngropate” şi „deasupra solului” trebuie protejate prin folosirea echipamentului defensiv modern, de ex. bastioane HESCO şi NETLON – prin adoptarea acestor două sisteme în Forțele de Apărare Ungare (HDF);
- structurile „jumătate îngropate” şi „deasupra solului” trebuie să ofere mai multă protecție prin folosirea sacilor de nisip (mai ales în misiuni în sprijinul păcii şi la eşalon inferior şi nivel de subunitate) – aceasta necesită adoptarea şi a maşinilor vestice (mobile) de umplere a sacilor cu nisip;
- sistemele vechi de tip FNMAF trebuie înlocuite cu altele mai noi de tip HUMAF;
- sistemul de tip FNKOH trebuie păstrat la unități;
- companiile mecanizate de infanterie trebuie echipate cu sisteme de tip LKZS, în prezent aflate în depozitele centrale ale Forțelor de Apărare Ungare – în special pentru companiile subordonate brigăzilor active prevăzute pentru operații în sprijinul păcii şi cu roluri în forțele terestre mobile NATO;
- structurile de aluminiu şi oțel ale echipamentelor (tip KVSZ-A; KVSZ-U) trebuie înlocuite cu cele moderne din plastic şi sticlă – şi fire – de carbon;
- pentru îmbunătățirea mobilității brigăzii este necesar să se adopte echipamentul-tip realizat de cehi tip VESTA la niveluri de brigadă şi eşalon superior drept structura a postului de comandă (sau alt sistem cu parametri similari);
- dacă există posibilitatea achiziționării şi adoptării unui tip nou de echipament pentru fortificații pentru armată, pentru personalul subunităților sau pentru posturile de comandă, este necesar să se facă o direcție clară de utilizare: pentru că există adăposturi moderne destinate pentru a asigura protecție pentru lupta armată, activități de comandă, cazare, îngrijire medicală sau orice alt scop special cu materiale, plan şi aranjament diferit;
- un factor foarte important la alegerea tipului de adăpost este să deții uneltele, materialele şi echipamentul cerut şi existența lor în Ungaria.

THE PRESENT SITUATION OF THE FIELD FORTIFICATION EQUIPMENT OF THE HUNGARIAN DEFENCE FORCES AND THE POSSIBLE FUTURE DEVELOPMENTS

Tibor KOVÁCS

Documentele Strategiei Naţionale de Securitate a Ungariei şi Strategiei Naţionale de Apărare au fost aprobate oficial ca rezultat al evoluţiilor ultimilor 12 ani. În urma acestora, procesul de modernizare a Forţelor de Apărare Ungare (HDF) a fost, de asemenea, demarat şi este în curs şi astăzi. Scopul acestei modernizări este acela de a transforma Forţele de Apărare Ungare într-o forţă compatibilă NATO, de a crea o structură a forţei potrivit cerinţelor organizaţionale şi tehnice ale secolului XXI şi de a menţine neschimbate caracteristicile şi tradiţiile naţionale ungare.

Pornind de la faptele menţionate, aş dori să fac o scurtă trecere în revistă a standardelor fortificaţiilor de teren şi a echipamentelor auxiliare precum şi a sarcinilor şi direcţiilor principale de modernizare a lor. Schimbările organizaţionale, făcute în operaţii, în sprijinul de luptă şi în sprijinul serviciului de luptă, ca şi în aprovizionarea logistică, fac imperioasă includerea pe viitor a noi mijloace şi metode de angajare a fortificaţiilor de teren şi echipamentelor lor.

I think it is well known to the public that the principles, methods and equipment for field fortifications in the HDF are based on 2nd World War Soviet experience. As such, they reflect the requirements of a so-called "mass-army" and they do not take into consideration the requirements and standards of a modern armed force and the eventual challenges and tasks it has to face. The best proof for it is the "Field Fortification Manual of the HDF" which was fielded in Y1963 (!).

Of course, the situation is not any better as for the field fortification equipment and materials. The average age of the equipment is 30 years, but the youngest ones are not younger than 20 years either, despite the rare new acquisitions that have occurred lately and that mostly do not show up in the table of organization and equipment (TOE) of the active units. As for the materials used in the fortification activities, it is still wood (lumber), steel plates and locally obtained materials that are primarily employed, although their usage is quite complicated and time-consuming, they require large transport capacities and can be used only once in most cases.

Taking into consideration the above mentioned facts, it is evident that the principles, methods and equipment of the field fortifications must be revised as soon as possible. This motivated me to make a review of the current situation and record the possible ways and directions of the future developments with special stress on the earth-moving equipment and on the materials used during fortification activities.

Due to the limits of this article and to the excessive volume of related data, I could not cover the whole subject. As a result, I concentrated on the capabilities, capacities and output to do earthworks related to fortifications with a special attention on the personnel's shelters and their construction. In order to have some sort of a standard, I took a standard "unit" as a base for the calculations: a mechanized infantry brigade. All the norms and basic figures assume "ideal" conditions and as such I did not make any corrections for different norms or alterations from the basic case. The table on the defense sub- and super-structures is valid for a so-called type-brigade and for a so-called type tactical situation. My base brigade is a typical organization 4 (mechanized infantry) + 1 (tank) battalion unit. No reinforcement or support was taken into consideration. In order to limit the calculations, I took into consideration only those sub- and superstructures that are foreseen as to be built obligatorily in all conditions.

By drawing the conclusions and making suggestions for the further developments I took into consideration mostly the conclusions of this assessment but I also referred sometimes to my previous scientific experience in this field.

I. Norms of the earthworks to set up a mechanized infantry brigade area of responsibility and the lessons learned

In order to calculate the equipment needed by the given brigade for the setting up of its AOR, I had to make some calculations concerning the amount of the earth to be moved and the time necessary to move it. I made the calculations for the three main ground types of Hungary (flatland, hills and mountainous/wooded areas). The calculations are in Tables 1, 2 and 3. The time (hours and days) in the tables is not a quotient of an amount or workday, but a needed figure that is calculated on the forces, earth moving machinery capacity and the maneuver-plan.

Table 1 ***Flatland***

Type of earthworks	Unit	Amount	Time (in hours)
1st priority earthworks	m3	96,940	1,052
2nd priority earthworks	m3	119,208	1,351

Others	m3	21,520	665
Total	m3	237,668	3,068
Brigade AOR total	**m3**	**237,668**	**3,068 ore (19,39 zile)**

Table 2 ***Hills***

Type of earthworks	Unit	Amount	Time (in hours)
1st priority earthworks	m3	78,529	872
2nd priority earthworks	m3	78,316	792
Others	m3	8,923	281
Total	m3	165,768	1,945
Brigade AOR total	**m3**	**165,768**	**1,945 ore (18,66 zile)**

Table 3 ***Mountainous/wooded area***

Type of earthworks	Unit	Amount	Time (in hours)
1st priority earthworks	m3	66,160	822
2nd priority earthworks	m3	67,204	736
Others	m3	8,708	276
Total	m3	142,072	1,834
Brigade AOR total	**m3**	**142,072**	**1,834 ore (18,77 zile)**

If we take a look at the data in the tables, it becomes obvious that enormous amount of earth has to be moved within a relatively short period of time. This figure becomes even bigger if we compare it with the brigades' capacity at hand and with the other characteristics of modern combat (e.g. speed). The execution of this task will consume an enormous amount of time and capacity and will bear a direct influence on the execution of other tasks.

II. Engineer support sub-units of the HDF "basic type" mechanized infantry brigades (Engineer Company) and the "basic type" mechanized infantry battalions (engineer platoon)

If we want to have a plain image about quantity of field fortification works, we have to see the possibility of engineer sub-units of mechanized infantry brigades.

One mechanized infantry brigade has one engineer company and it has 1-1 engineer platoon/infantry battalion.

The Engineer Company consists:

- Engineer Company / CO Staff
- Support Platoon
- Armored Combat Engineer Platoon (Platoon Staff; 1-3 Armored Combat Engineer Squad) / Combat Engineer Vehicle: 6 pcs
- Trench digging Platoon (Platoon Staff; 1-2 trench digging squad) / 2pcs 8T truck; 4 pcs wheeled excavator; 2 pcs tracked bulldozer; 2 pcs PZM-2;
- Road Construction Platoon (Platoon Staff; 1-2 Road Construction Squad) / 4 pcs 8T truck; 2pcs wheeled bulldozer; grader
- Obstacle Platoon (Platoon Staff; 1-3 Obstacle Squad) / 3 pcs towed minelayer
- Water Supply Platoon (Platoon Staff; 1-4 Water Supply Squad) / 5 pcs VFSZ 2,5 mobile water supply center
- Bridge Building Platoon (Platoon Staff; 1-3 Pontoon Bridge Squad / 3 pcs heavy pontoon bridge kit; Assault Crossing Squad / 3 pcs amphibious vehicle; Light Assault Crossing Squad / light assault crossing kit)

The Engineer Platoon consists:

- Platoon Staff
- Combat Engineer Squad / 1 Armored Combat Engineer Vehicle
- Pontoon Bridge Squad (tracked & armored) / 2 pcs armored pontoon bridge vehicle
- Engineer Support Squad / wheeled excavator; wheeled trench-digger; grader

Comparing the earth-moving equipment in tables No. 1-2, we can clearly see, that the available capacity is by far not enough to execute the necessary earth-works in the necessary time, but definitely not to execute all the requested earth-works in the full depth of the Bde AOR at the same time.

Another considerable problem is the allocation of the earth-moving capacities, which is centralized at brigade level, thus the maneuver battalions are deprived totally of their independent acting capability.

The current principles and the number and total capacity of the fortifications and earth-moving equipment does not allow to execute the necessary earth works in time and they do not allow to display the calculated time differences according to different terrain types.

III. Norms of the mechanized infantry brigade fortification installations and lessons learned

The below calculations are made for a typical MechInf Bde, but by taking into consideration only the defensive structures of the combat units (trenches, firing positions, etc) and the command posts. These calculations can be different according to the actual situation of a live brigade. Also, the modifications and execution of the different methods and forms of wagging war (maneuvers) bear an influence on the fortification activities.

It can also happen that we make a calculation for a given type of fortification equipment (e.g. KVSZ-A) and an actual brigade does not possess this kind of equipment. In many cases, the brigades possess either more or less equipment than foreseen in the norms.

In this case my assumption was that all the fortifications tasks foreseen, as primary, secondary and other structures would be built. I assumed the following types of fortified structures to be built:

- squad bunker (without wooden structure) – Type FN MAF
- squad light panel bunker structure - Type FN KOH
- squad bunker panel structure – Type HU MAF
- Type LKSZ light bunker structure
- Type KVSZ-U panel structure
- Type KVSZ-A panel structure.

According to these kinds of equipment, I made up tables 4-8 containing the fortifications to be made by a MechInf Bde. In order to help to better understand the tables:

- “Quantity” means how many of the given structure will be built by the given sub-unit
- “total” is a product (multiplication) of the number of the sub-units and “Quantity”
- columns "volume" and "weight" indicate the necessary amount needed for one structure
- "construction time" is a product (multiplication) of the number of personnel and time needed for the construction (this data does not contain the time needed to dig the base and the time needed to cover it)
- "Subtotal" is a product (multiplication) of all the totals of all structures.

Table 4
Entrenchment-need of a mechanized infantry brigade (without wooden reinforcement) - Type FNMAF
(FNMAF: "Sub-banister (or hand rail) shelter" - abbreviation in Hungarian)

No.	Where / Unit	Quantity	Total	Volume (m3)	Time needed
1.	Mech Inf Squad	1	108	3,6	10
2.	Mech Inf Platoon	1	36	3,6	10
3.	Bn AOR (reserve)	27	27	3,6	10
4.	COY AOR (reserve)	10	40	3,6	10
5.	Plt AOR (reserve)	4	48	3,6	10
6.	Tank Bn xxx	1	1	3,6	10
7.	Tank Bn AOR	3	3	3,6	10
8.	Cbt Spt & Cbt Svc Spt	12	12	3,6	10
9.	AT Res; Ctr Mob Dt AOR	2	4	3,6	10
10.	SP Arty Firing pos	6	6	3,6	10
11.	SP Arty Firing pos	6	6	3,6	10
12.	**SUBTOTAL**	**-**	**291**	**1047,6**	**2910**

We can draw the following conclusions from the above FNMAF table:
- Type FNMAF is the basic defensive structure for the Mech Inf Bde
- This is the most commonly used shelter type for sub-units and command posts

Advantages:
- little material and tool/machine need
- speed in building
- low costs
- building requires no special skills

Disadvantages:
- large transport volume need (more than 1000 m3 at brigade level)
- the kit can be used max 2 or 3 times (as the wooden parts deteriorate)

Table 5 ***Type FNKOH shelter***
(FNKOH: "Without Wooden Elements Light Shelter" - abbreviation in Hungarian)

No.	Where / Unit	Quantity	Total	Volume (m3)	Working hours need	Remark
1.	Mech Inf COY	1	12	6,8	20	For 20 soldiers
2.	Mech Inf Bn	1	4	6,8	20	
3.	Reserve Bn AOR	1	1	6,8	20	
4.	Reserve COY AOR	1	12	6,8	20	
5.	Bde Logistics	4	4	6,8	20	
6.	SP Arty Firing Pos	4	4	6,8	20	
7.						
8.	Bde CP	2	6	6,8	20	
9.	Subtotal	-	47	319,6	940	

Type FNKOH shelters resemble the above-discussed Type FNMAF, but it supersedes that in material need. Still, it offers bigger sizes and as such larger capacities and better fighting, defensive, working and recreational support for the brigade personnel. Our experience is that command posts are built of this shelter type and the rest of the fortification structures of the Type FNMAF. This compromise gives that a brigade builds mostly Type FNMAF structures and much less Type FNKOH's.

Type FNKOH advantages:

- relatively low need for basic materials and construction tools/equipment
- speediness
- low cost
- low transport volume need

Type FNKOH disadvantages:

- can be used maximum 2 or 3 times (as the wooden parts get damaged)

Table 6 ***Type HUMAF waved sheet shelter***
(HUMAF: "waved sheet shelter" - Hungarian abbreviation)

No.	Where / Unit	Quantity	Total	Volume (m3)	Work hours need	Remark
1.	Mech Inf Squad	1	108	3	6	450 kg
2.	Mech Inf Platoon	1	36	3	6	450 kg
3.	Reserve Bn AOR	27	27	3	6	450 kg
4.	Reserve COY AOR	10	40	3	6	450 kg
5.	Reserve Plt AOR	4	48	3	6	450 kg
6.	Tank Bn Marshalling Area	1	1	3	6	450 kg
7.	Tank Bn AOR	3	3	3	6	450 kg
8.	Cbt Spt & Cbt Svc Spt	12	12	3	6	450 kg
9.	Antitank Res & Ctrmob Det	2	4	3	6	450 kg
10.	SP Arty Fir Pos	6	6	3	6	450 kg
11.	SP Arty Fir Pos	6	6	3	6	450 kg
12.	**Subtotal**	**-**	**291**	**873**	**1746**	**130,950**

There is no significant differences between the two kit Types HUMAF and FNMAF either for their purpose or for their way of installation so the amounts in Table 6 do not mean an extra quantity for the brigades as their subordinated units possess either one or the other type.

Type HUMAF advantages:

- low material and equipment/tools need
- very speedy installation
- low costs
- construction does not require special skills
- multiple use
- usage for constructing other structures (versatility) - see also in: "Conclusions, lessons learned"

Disadvantages:

- Relatively high transport volume need (but still much less than for type FNMAF)

Table 7.
Type-LKSZ shelter specifications
("LKSZ": - "Light structure shelter" - Hungarian abbreviation)

No.	Where / Unit	Quantity	Total	Volume (m3)	Working hours need	Remarks
1.	Mech Inf Bn	2	8	2	1,5	Tpt capacity: 6 pcs/truck
2.	Reserve Bn AOR	2	8	2	1,5	
3.	Bde Log Bn	4	4	2	1,5	
4.	SP Arty AOR	2	2	2	1,5	
5.	SP Arty AOR	2	2	2	1,5	

6.	Log CP	2	2	2	1,5	
7.	Bde CP's	6	6	2	1,5	
8.	**Subtotal**	**-**	**30**	**60**	**45**	

Type-LKSZ Shelter is designed to provide the fighting units and command posts personnel with protected working and accommodation facility. It consists of two parts: an open fore-room and a closed internal part, which are separated by a protective door. Its load bearing structure is aluminum covered with PVC coated canvas.

Type-LKSZ advantages:

- relatively low material and equipment/tool need
- low transport volume need and weight
- very fast deployment a disassembly
- no professional skills needed for building
- Chemical and Bacteriological weapons protection

Type-LKSZ disadvantages:

- Not enough quantity available in the Hungarian Army stocks (further purchase is necessary).

Table 8.
Type-KVSZ-U and KVSZ-A Shelter specifications
(KVSZ-U: "sub-unit command post steel structure"; KVSZ-A: "higher command post steel structure" - Hungarian abbreviations)

No.	**Where / Unit**	**Quantity**	**Total**	**Weight (kg)**	**Working hours need**	**Remark**
1.	Log CP	4	4	1315	2,5	KVSZ-U
2.	Log CP	2	2	3226	2,8	KVSZ-A
3.	Bde CP's	2	2	1315	2,5	KVSZ-U
4.	Bde CP's	2	2	3226	2,8	KVSZ-A
5.	Subtotal	-	10	20,794	26,2	

Type-KVSZ-U shelter is designed to provide working and accommodation space for unit command post personnel. The structure is light corrugated steel plates with bolt attachment. The shelter's parameters are length 5,5 meters, diameter 1,86 meters, accommodates 6 persons.

Type-KVSZ-A shelter is designed to provide higher echelon command posts with working and accommodation facility. It is a modification of the Type-KVSZ-U.

Advantages:

- multiple use
- good protection against Chemical and Bacteriological weapons

Disadvantages:

- large transport volume need and weight
- not enough quantity in the Hungarian Army depots (further purchase is needed)
- large building material and equipment/tools need
- relatively slow building and dismantling
- construction requires specially trained command post building units.

IV. Lessons learned and conclusions upon the above Tables and possible future ways for field fortifications and shelters

The Hungarian Army's fielded fortification, protection and shelter kits are outdated and they do not meet the requirements of modern warfare. Their deployment and transport is slow and complicated, as it requires high transportation volumes. Their base materials are outdated and those are not multiple use. Independent of a few exceptions they do not give protection against chemical and bacteriological weapons. Their deployment and dismantling requires long time. They do not meet the general requirements of modern command posts and shelters.

As for the possible ways in the future, we can draw the following conclusions:

- the amount of earthmoving and digging must be lowered by re-thinking the methods and ways of waging war and operations;
- the brigade engineer support companies need to be equipped with high capacity construction equipment and vehicles;
- the mechanized infantry battalions need to be equipped with mobile light earth-moving equipment e.g. BOBCAT; KOMATSU; etc;
- instead of the "fully in ground" fortifications structures a shift is needed towards the "half in the ground" and "above the ground" structures;

- the "half in the ground" and "above the ground" structures need to get protection by using modern defensive equipment, e.g. HESCO bastions and NETLON - this requires the fielding of these two systems with the Hungarian Defense Forces (HDF);
- the "half in the ground" and "above the ground" structures must get further protection by using sand-bags (especially in peace support operations and at lower echelon and sub-unit level) - this requires the fielding of Western (mobile) sandbag filling machines;
- the old Type FNMAF systems need to be replaced with newer Type-HUMAF systems;
- the Type-FNKOH system is needed to be kept with the units;
- the mechanized infantry companies need to be equipped with the type-LKSZ systems currently in the central depots of the HDF - especially for the subordinated companies of the active brigades foreseen for peace support operations and the NATO Mobile Forces Land roles;
- the aluminum and steel structure kits (Type-KVSZ-A; KVSZ-U) need to be replaced with modern plastic and glass- and carbon-thread kits;
- in order to enhance mobility of the brigade, it is necessary to field the Czech-made Type-VESTA kit at brigade and higher echelon levels as command post structure (or any other system with similar parameters);
- If there is a possibility to buy and field new type fortifications kits for the army either for the sub-units personnel or for command posts, it is necessary to make a clear distinction in the roles we want to use them for as the modern shelters designed to provide protected space for fighting war, command activities, accommodation, medical care or any other special purpose differ from each other in materials, design and arrangement.
- A very important factor in choosing a shelter type is the required tools, materials and equipment but especially their availability in Hungary.

CONCEPTUL DE RISC ŞI TIPOLOGIA ACESTUIA

Col.drd. Emil MARE

Tolerance means acceptance. It refers to the availability of running a risk in order to obtain certain benefits, but having the faith that the risk is adequately controlled. Tolerating a risk does not mean we will treat it as an unimportant or ignorable item, but as something which must be taken into consideration and reduced when and if we are able to.

Keywords
risk, management, administration, acceptability

În literatura de specialitate managementul riscului a devenit un subiect căruia i se acordă o atenție foarte mare, fapt ce demonstrează importanța, dar şi impactul acestuia în economia organizațiilor.

Organizațiile de confruntă, în practică, cu o mare varietate de riscuri, atât interne, cât şi externe care, tocmai din această cauză, nu pot fi avute în vedere în integralitatea lor.

Pentru manager este deosebit de important să identifice riscurile, să le clasifice, să le ierarhizeze şi să se ocupe de gestionarea lor în ordinea probabilității de apariție şi a iminenței efectului negativ pe care-l pot produce, fiind conştient că este imposibil să abordeze toate riscurile.

Riscul este amenințarea ca un eveniment sau o acțiune să afecteze capacitatea unei organizații de a-şi atinge obiectivele stabilite.

Riscurile posibile trebuie identificate pe fiecare obiectiv, funcție, activitate, program, proces, operațiune, urmând apoi o monitorizare permanentă a evoluției lor pentru a le identifica pe cele cu probabilitatea de apariție şi manifestare cea mai mare.

Auditorul intern, din momentul declanşării activităților pregătitoare ale misiunii de audit şi până la finalizarea acesteia, se va preocupa de riscuri. "Datorită insistenței în identificarea, analiza şi evoluția riscurilor, pe tot parcursul demersului său, auditorul intern este perceput de mulți ca fiind DOMNUL RISC"[1].

[1] Ghiță M.., *Auditul intern*, Editura Economică, Bucureşti, 2004, p. 115.

În literatura de specialitate există detaliată o întreagă tipologie a riscului în funcţie de anumite criterii. Principalele criterii de clasificare a riscului sunt:

- după probabilitatea apariţiei;
- după natura lor;
- după natura activităţilor (operaţiunilor) desfăşurate în cadrul entităţilor;
- după specificul entităţilor;
- conform clasificării consacrate de către normele generale privind exercitarea activităţii de audit public intern.

După probabilitatea apariţiei, riscurile sunt:

- *riscuri potenţiale*, susceptibile să se producă dacă nu se instituie un sistem de control eficient care să le prevină sau să le diminueze;
- *riscuri posibile,* reprezentate de acele riscuri pentru care managementul nu a adoptat şi promovat cele mai eficiente măsuri pentru a le contracara sau pentru a le diminua impactul.

După natura lor, riscurile sunt:

- *riscuri strategice*, care rezultă din realizarea unor acţiuni greşite legate de organizare , resurse, mediu, dotare IT ş.a.;
- *riscuri informaţionale,* rezultate din adoptarea unor sisteme nesigure sau contraperformante pentru prelucrarea informaţiilor şi pentru raportare;
- *riscuri financiare,* legate de pierderea unor resurse financiare sau a acumularea de datorii sau pierderi inacceptabile.

După natura activităţilor (operaţiunilor) desfăşurate în cadrul entităţilor, riscurile sunt:

- riscuri legislative;
- riscuri financiare;
- riscuri de funcţionare;
- riscuri comerciale;
- riscuri juridice;
- riscuri sociale;
- riscuri de imagine;
- riscuri legate de mediu;
- riscuri ce privesc securitatea informaţiilor ş.a.

După specificul entităţilor, riscurile sunt:

- riscuri generale, privind organizarea şi atitudinea managementului, situaţia economică a organizaţiei ş.a.;
- riscuri legate de natura activităţilor specifice;
- riscuri privind conceperea şi funcţionarea sistemelor;
- riscuri referitoare la conceperea şi actualizarea procedurilor;

Conform clasificării consacrate de către normele generale privind exercitarea activităţii de audit public intern[2], riscurile se clasifică astfel:

- *riscuri de organizare,* cum ar fi: neformalizarea procedurilor; lipsa unor responsabilităţi precise; insuficienta organizare a resurselor umane; documentaţia insuficientă, neactualizată;
- *riscuri operaţionale:* neînregistrarea tuturor documentelor în evidenţa contabilă; arhivarea necorespunzătoare a documentelor justificative; lipsa unui control asupra operaţiunilor cu risc ridicat;
- *riscuri financiare:* plăţi nesecurizate; nedetectarea operaţiunilor cu risc financiar ridicat;
- alte riscuri, cum ar fi cele generate de schimbările legislative, structurale, manageriale etc.

Apreciem că managementul riscului, în organizaţiile în care acesta este consacrat, are sarcina gestionării riscurilor susceptibile să se producă şi a impactului pe care-l pot avea asupra atingerii obiectivelor organizaţiei.

Managementul riscului la nivel microeconomic poate fi sintetizat în figura 1:

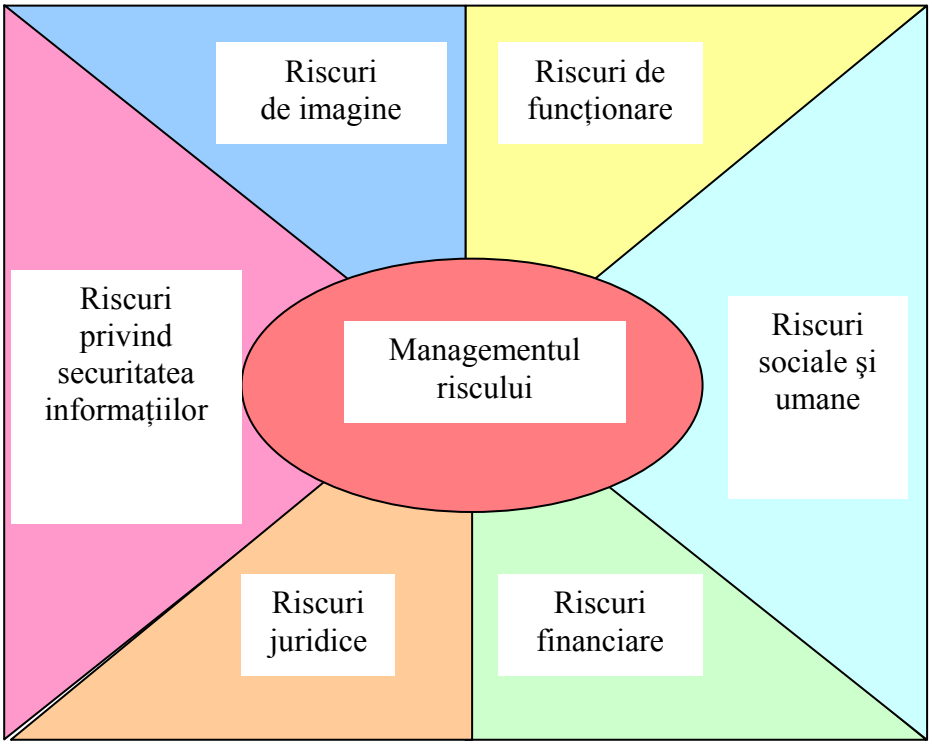

Figura 1 *Managementul riscului la nivelul unei organizaţii microeconomice*

Sursa: Ghiţă M. (2004): *Auditul Intern*, Editura Economică, Bucureşti, p. 116.

[2] Normele specifice privind exercitarea activităţii de audit public intern în cadrul Ministerului Finanţelor Publice, realizate de Direcţia de Audit Public Intern.

În literatura de specialitate pot fi regăsite şi alte clasificări ale riscurilor, dar în activitatea practică a organizaţiilor, elementele cele mai importante referitoare la riscuri rămân cele legate de:

- probabilitatea de apariţie a riscurilor;
- nivelul impactului, respectiv gravitatea consecinţelor şi durata acestora, în cazul în care riscurile s-ar produce.

Din momentul cuantificării celor două componente, de poate realiza harta riscurilor pe baza cărora managementul şi auditorii interni vor urmări riscurile a căror probabilitate de producere este mare şi foarte mare, iar impactul negativ al manifestării acestora iese din anumite limite de toleranţă stabilite şi admise.

Harta riscurilor rezultată din raportul dintre probabilitate şi impact poate fi reprezentată pe o scară cu niveluri, conform figurii 2:

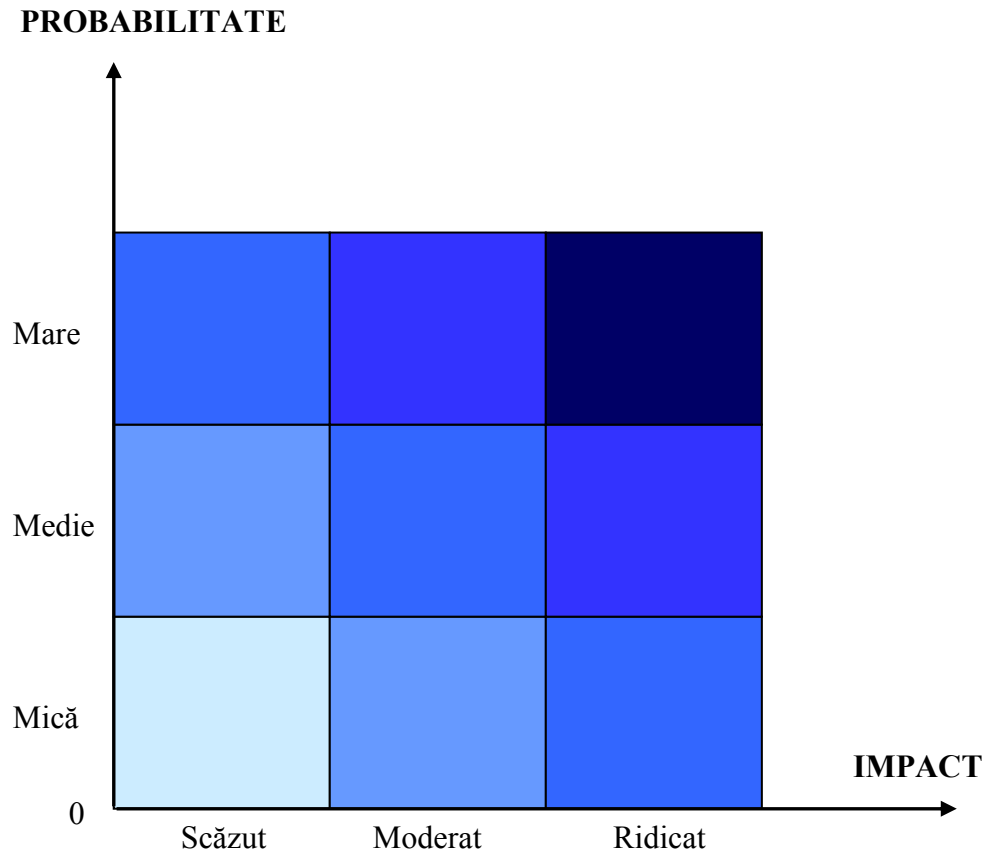

Figura 2. *Harta riscurilor*

Sursa: Ghiţă M. (2004): *Auditul Intern*, Editura Economică, Bucureşti, p. 118.

Identificarea şi evaluarea riscurilor reprezintă o componentă a procesului managerial ce trebuie să identifice şi să analizeze factorii interni şi externi (endogeni şi exogeni) care ar putea afecta obiectivele organizaţiei.

Factorii interni (endogeni) pot fi, spre exemplu, natura activităților organizației, nivelul de calificare al personalului, schimbările majore intervenite în structura organizatorică, performanțele individuale şi cele colective ale angajaților.

Factorii externi (exogeni) pot fi rezultatul schimbărilor intervenite în mediul economic, legislativ sau tehnologic.

Procesul de evaluare a riscurilor trebuie să ia în considerare toate riscurile identificate ca fiind asociate operațiunilor specifice organizației, motiv pentru care acesta este specific tuturor nivelurilor ierarhice, mai ales top-managementului organizației.

Rezultatele procesului de evaluare a riscurilor trebuie să se concretizeze în departajarea riscurilor măsurabile de cele nemăsurabile şi în selecționarea riscurilor controlabile.

Prin activitățile de control prestabilite, managementul organizației identifică riscurile şi analizează evoluția acestora la nivelul organizației. Structura de audit intern, fiind independentă, reia analiza riscurilor stabilite de către management în vederea evaluării şi perfecționării sistemului de control intern. Rezultatele acestei activități precum şi orice slăbiciune semnificativă descoperită pe parcursul desfăşurării auditării trebuie aduse la cunoştința managementului de vârf.

Evaluarea riscurilor, la nivelul organizațiilor microeconomice, reprezintă o preocupare primordială atât a auditorilor interni, pe care aceştia o realizează în conformitate cu standardele lor profesionale, cât şi a controlului intern, în vederea creşterii valorii adăugate organizației.

Nici funcția de audit intern nu este scutită de manifestarea unor riscuri specifice: riscul de audit, riscul inerent şi riscul de control. Structura riscului asociat funcției de audit intern este reprezentată în figura 3:

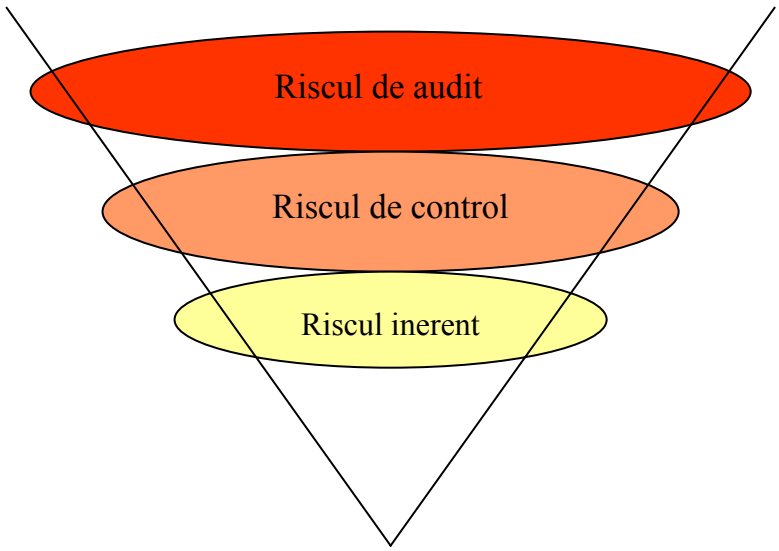

Figura 3. *Structura riscului asociat funcției de audit intern*

Riscul inerent reprezintă riscul ca o eroare materială să se producă.

Riscul de control nu este altceva decât riscul ca sistemul de control intern al organizației să nu împiedice sau să nu corecteze eventualele erori.

Riscul de nedetectare este riscul ca o eroare materială rămasă să nu fie depistată nici de către auditori, motiv pentru care se mai numeşte şi *risc de audit*.

Riscurile inerente sunt reprezentate de totalitatea riscurilor care planează asupra organizației şi pot fi riscuri interne sau riscuri externe, măsurabile sau nemăsurabile.

Riscurile de control sunt legate de mediul de control intern şi de activitățile de control implementate care trebuie astfel gândite, perfecționate şi adaptate astfel încât să permită gestionarea eficientă e riscurilor precum şi menținerea acestora la un nivel controlabil şi acceptabil.

Riscurile de audit sunt riscuri reziduale care mai pot apărea după monitorizarea riscurilor de către auditorii interni. Riscul de audit reprezintă posibilitatea de a fi formulate recomandări şi concluzii eronate, în mod material, sau neconforme cu realitatea specifică organizației auditate.

În practică, auditorii nu analizează toate riscurile, indiferent de nivelul lor de semnificație, ci se concentrează pe analiza riscurilor caracterizate de niveluri medii şi mari ale cuplajului probabilitate-impact. Aceasta nu înseamnă că auditorii acceptă slăbiciunile minore, ci doar că este logic şi normal ca să se concentreze în primul rând asupra evitării şi corectării slăbiciunilor mari, o altfel de practică fiind extrem de dăunătoare deoarece la adăpostul practicii auditorilor de a se preocupa de toate slăbiciunile organizației, fără a exista priorități, slăbiciunile mari pot deveni cronice, orice intervenții de prevenire sau corecție fiind tardive. De aici rezultă riscul de audit şi din faptul că auditorii interni evaluează şi monitorizează riscurile semnificative ale organizației prin compararea acestora cu propria listă de riscuri şi cu riscurile asociate activităților de control intern.

Gestionarea riscurilor presupune cu necesitate instituirea unui sistem de control intern eficient ca rezultantă a interdependenței a cel puțin următoarelor trei subsisteme componente:

- subsistemul mediului de control, respectiv: oamenii, competența profesională, integritatea şi valorile lor;
- subsistemul de identificare, evaluare şi monitorizare a evoluției riscurilor care trebuie să stabilească sediul riscului în cadrul organizației;
- subsistemul activităților de control intern care să elimine sau să diminueze impactul riscurilor.

Există două tipuri fundamentale de expuneri la risc: pure şi speculative. Distincția între cele două tipuri de risc este esențială din punctul de vedere al procesului de management al riscului, deoarece managementul riscului se ocupă, aproape în exclusivitate, de tratarea expunerilor la pierderile reale (pure).

Expunerea la risc real nu va implica acţiunea unor factori de risc care să permită obţinerea unor câştiguri, beneficii sau profituri în nici o situaţie de risc.

Expunerea la risc speculativ se caracterizează prin posibilitatea obținerii unui potențial câştig financiar. Cel mai tipic exemplu de risc speculativ este acela al unui jucător la bursă care intră în joc cu o anumită sumă de bani şi care la părăsirea jocului poate fi în câştig, în pierdere sau neafectat financiar.

Deşi par a fi mutual exclusive, în realitate cele două tipuri de risc coexistă aproape în orice activitate economico-socială.

Noțiuni care se raportează la risc

Am arătat anterior că riscul este folosit ca sinonim pentru pericol, dar sunt întâlnite şi alte accepțiuni ca de exemplu posibilitatea pierderii, probabilitatea producerii pierderii, hazard, pierderi potențiale etc.

Apreciem că toate aceste expresii pot caracteriza în mare parte riscul, pentru anumite circumstanțe particulare, dar nicidecum să înlocuiască noțiunea complexă de risc în accepțiunea prezentată în literatura de specialitate şi recunoscută de către cercurile de specialişti.

În ceea ce priveşte posibilitatea de măsurare a riscului, literatura de specialitate consacră două curente:

- riscul nu se poate măsura, prin urmare acesta există sau nu există;
- riscul este măsurabil şi are valori cuprinse între 0 şi 1. Acest curent câştigă din ce în ce mai mult teren în fața primului şi este frecvent utilizat în analizele de risc.

Hazardul este utilizat frecvent ca având semnificația de risc prin aceea că reprezintă o împrejurare sau un concurs de împrejurări, favorabile sau nefavorabile, a căror cauză rămâne, în general, necunoscută.

Hazardul poate fi clasificat astfel: hazard moral, hazard de comportament şi hazard fizic.

Hazardul moral se manifestă atunci când o persoană poate încerca să cauzeze, intenționat, o pierdere sau să exagereze amploarea unei pierderi produse. Acest tip de hazard are la origine defecte sau labilități ale caracterului uman. Hazardul moral este, în unele cazuri, un risc speculativ. S-a constatat statistic faptul că o acțiune prin care o persoană încearcă să cauzeze intenționat o pierdere poate determina beneficii pentru acea persoană sau pentru o altă entitate.

Hazardul de comportament sau de conduită se manifestă atunci când o persoană normală este mai puțin atentă față de comportamentul pe care ar trebui să-l adopte în diferite circumstanțe. De exemplu, depozitarea de către gestionar a unor bunuri materiale într-un spațiu impropriu poate conduce la creşterea pierderilor în caz de degradare, furt sau incendiu.

Hazardul fizic este asociat persoanelor, proprietății sau proceselor care cresc probabilitatea producerii pericolului sau mărimea pierderilor.

Cele trei categorii de hazard pot exista atât individual, cât şi împreună. Dacă primele două categorii de hazard sunt asociate nemijlocit factorului uman, cea de-a treia categorie extinde hazardul şi asupra entităţilor nevii (materiale).

Riscul desemnează pierderile potenţiale la care o entitate este expusă. Astfel se utilizează, de exemplu, expresia „risc de proprietate" pentru pierderile care afectează proprietatea, expresia „risc de afaceri" pentru pierderile intervenite în afaceri, „risc de sănătate" pentru atingerile aduse sănătăţii omului, „risc de audit" pentru operaţiunile sistemelor de conducere şi control intern care nu pot fi identificate şi evaluate prin mijloace specifice etc.

În practică se utilizează în mod frecvent şi alte expresii care se raportează la risc:

- *risc realizat* – reprezintă producerea efectivă a evenimentului generator de pierderi pentru o entitate;
- *risc potenţial* – evenimentul generator de pierderi nu s-a produs încă. Când evenimentul generator de pierderi se produce, atunci riscul potenţial se transformă în risc realizat;
- *risc curent (diurn, difuz)* – reprezintă riscul asociat activităţilor umane, caracterizat de o probabilitate de apariţie suficient de mare pentru a necesita o analiză şi este uşor de determinat. De obicei, aceste riscuri sunt studiate statistic, fiind repartizate în timp şi spaţiu (au un caracter difuz) şi sunt proporţionale cu numărul populaţiei. Riscul de producere a rebuturilor în procesul de producţie este un exemplu de risc difuz;
- *risc deosebit* – reprezintă riscul caracterizat, în general, de o probabilitate mică de apariţie, dar cu un impact negativ major sau catastrofal. De regulă, aceste riscuri sunt studiate determinist pentru fiecare caz în parte.

Definirea pragului de risc acceptabil

Atât acceptarea riscului, cât şi stabilirea unui nivel tolerabil al riscului pentru un individ sau pentru o societate, diferă de la o comunitate la alta şi sunt influenţate de o serie de factori psihologici, educaţionali, sociodemografici etc.

Comisia de sănătate din Marea Britanie (Health and Safety Commission) defineşte riscul tolerabil astfel: „Toleranţă înseamnă acceptare. Ea se referă la disponibilitatea de a trăi un risc pentru obţinerea de anumite beneficii şi cu încrederea că riscul este controlat adecvat. A tolera un risc nu înseamnă că îl vom privi ca fiind neglijabil sau ca pe un lucru pe care îl putem ignora, ci ca pe ceva ce trebuie avut în vedere şi redus dacă şi când putem". Prin urmare, acceptarea şi tolerarea riscului sunt în relaţie biunivocă cu obţinerea unui beneficiu sau cu păstrarea unei stări de comoditate obţinute anterior producerii consecinţelor generate de factorul de risc.

Rezultă deci realitatea că acceptarea unui anumit nivel al riscului este rezultatul comparării riscului cu beneficiile. Atunci când consecinţele manifestării riscului sunt de natură economică, stabilirea nivelului de acceptabilitate îşi găseşte rezolvarea în teoria optimului economic şi a optimizării deciziilor. Problema stabilirii nivelului de acceptabilitate a riscului devine extrem de complexă, dobândind dimensiuni etice şi morale deosebite atunci când consecinţele sunt de natură socială.

Putem reprezenta grafic riscul produs de un pericol, cu ajutorul unui punct având coordonatele corespunzătoare probabilităţii producerii evenimentului şi mărimii (magnitudinii) pierderilor. Astfel, riscul corespunzător pericolului reprezentat prin punctul A, eveniment cu o probabilitate de realizare foarte scăzută, dar cu o magnitudine foarte mare, fapt ce sugerează consecinţe grave, corespunde unui risc acceptabil în timp ce riscul corespunzător punctului B din grafic, eveniment cu o probabilitate de realizare ridicată, dar cu consecinţe mai puţin grave, corespunde unui risc inacceptabil.

În literatura de specialitate este prezentat, în mod frecvent, domeniul de acceptabilitate a riscului, atât sub forma de reprezentare ilustrată în figura 4, cât şi sub forma *modelului matricii de încadrare a riscului*.

În spaţiul din planul probabilitate-gravitate distingem trei zone (risc neglijabil, acceptabil şi neacceptabil) de către două curbe continue. Teoretic, aceste curbe ar trebui să corespundă unor relaţii de formă:

P x G = constant, în care: P – probabilitatea

G – gravitatea.

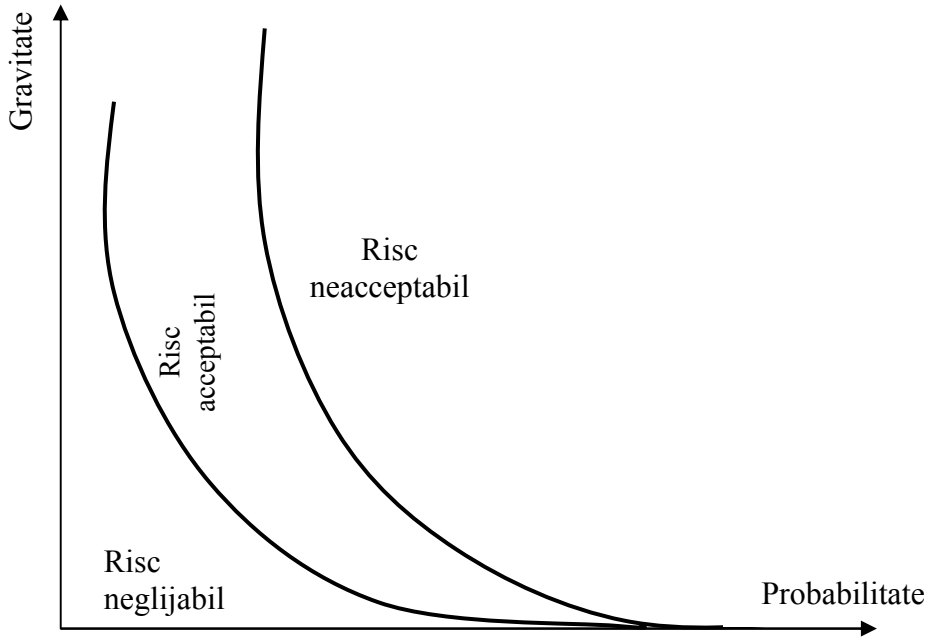

Figura 4 *Domeniul de acceptabilitate a riscului*

Sursa: Şerbu T. (2002): *Managementul riscului. Elemente de teorie şi calcul*, Academia de Poliţie „Al. I. Cuza", Bucureşti, p. 12.

Percepția riscului

Percepția riscului diferă de la individ la individ şi de la societate la societate, nefiind altceva decât o măsură a gradului în care fiecare individ şi fiecare tip de societate sunt pregătiți să facă acest lucru. Deoarece are un puternic substrat psihologic şi emoțional, percepția riscului depinde, în principal, de felul în care acesta este mediatizat, cât şi de factorii educaționali, morali, psihosociali, religioşi, culturali etc.

Regula generală arată că atât la nivel de individ, cât şi la nivel de societate, se acceptă faptul că oriunde şi oricând riscul poate exista. Am constatat în practica de zi cu zi că adeseori oamenii pot accepta, în mod voluntar, riscuri cu niveluri mari, dar sunt mult mai reticenți sau chiar refuză să accepte riscurile involuntare, chiar dacă acestea au niveluri reduse, mai ales în condițiile în care nu au cunoştințe suficiente despre acestea sau nu au nici un control asupra lor. Am remarcat că oamenii refuză să înțeleagă riscurile singulare, dar grave şi sunt mai toleranți cu riscurile mai puțin grave, dar mai frecvente, chiar în condițiile aceloraşi consecințe.

Demersul de a răspunde la întrebarea ce riscuri sunt acceptabile nu este un proces simplu, deoarece doza de subiectivitate nu poate fi eliminată în mod total. Cu toate că experții şi agențiile guvernamentale şi nonguvernamentale din domeniu caută să găsească criterii cât mai obiective în evaluarea riscului, evaluările rămân totuşi marcate de o doză mai mare sau mai mică de subiectivitate.

THE CONCEPT OF RISK AND ITS TYPOLOGY

Col.drd. Emil MARE

Toleranță înseamnă acceptare. Ea se referă la disponibilitatea de a trăi un risc pentru obținerea anumitor beneficii şi cu încrederea că riscul este controlat adecvat. A tolera un risc nu înseamnă că îl vom privi ca fiind neglijabil sau ca pe un lucru pe care îl putem ignora, ci ca pe ceva ce trebuie avut în vedere şi redus dacă şi când putem.

Cuvinte cheie
risc, management, gestionare, acceptabilitate

The research done in the domain has given an important place to risk management, which proves both its importance and its impact in the economy of the organizations.

In practice, the organizations are facing a great variety of internal and external risks, which, because of their nature, can not be allowed for in their integrality.

It is extremely important for the manager to identify the risks, to classify them and to deal with them according to the probability that they may occur and to the negative effect they may have. At the same time, he must be aware of the fact that it is impossible to tackle them all.

The risk represents the threat that an event or an action may affect the capacity of an organization to reach its established objectives.

The possible risks must be identified for each objective, position, activity, program, process or operation. Next, there must be a permanent monitoring of their evolution in order to identify those risks with the highest probability to occur.

From the very moment the preparatory activities of the audit mission are set and until they are final, the internal auditor will deal with risks. "Because of his insistence in identifying and analyzing the evolution of the risks, the internal auditor is perceived by a lot of people as MR. RISK itself [1].

[1] Ghiță M. (2004): *Internal Audit,* The Economic Publishing House, Bucharest, p. 115.

An entire typology of risk is comprised within the literature in the domain. The main criteria of classifying the risk are:

- the probability of their occurrence;
- their nature;
- the nature of the activities (operations) unfolded within the entities;
- the specific of the entities;
- the established classification by the general norms regarding the exertion the internal public audit activities.

According the probability of their occurrence, the risks are as follows:

- *potential risks*, susceptible to occur unless an efficient control system is instituted, system which must prevent or diminish them;
- *possible risks*, in whose case the management hasn't adopted or promoted the most efficient measures to counteract or diminish the impact.

According to their nature, the risks are:

- *strategic risks*, which are the result of some mistakes done in organization, resources, environment, IT etc;
- *informational risks*, which result from adopting unsafe or counterperformant systems to process the information and to report;
- *financial risks*, resulting from the loss of some financial resources or the accumulation of debts or unacceptable losses.

According to the nature of the activities (operations) unfolded within the entities, we speak of:

- legislative risks;
- financial risks;
- functioning risks;
- commercial risks;
- social risks;
- image risks;
- environment risks;
- risks regarding the security of the information etc.

According to the specific of the entities, there are:

- general risks, concerning the organization and the attitude of the management, the economic situation of the organization etc;
- risks concerning the nature of the specific activities;
- risks concerning the conceiving and the functioning of the systems;
- risks referring to the conceiving and the actualization of the procedures.

According to the established classification by the general norms regarding the exertion of the internal public audit activities[2], risks are classified as follows:

- *organizational risks*, such as: not making the procedures formal; lack of precise responsibilities; insufficient organization of human resources; insufficient and not up-to-date documentation;
- *operational risks*, favored by not registering all documents in the bookkeeping, by inappropriate keeping in archives of justificatory documents, by lack of control over high risk operations;
- *financial risks*: not secured payments; not detected high financial risk operations;
- other risks, such as the risks generated by legislative, structural, managerial changes.

We appreciate that risk management has the purpose to administrate the risks susceptible to occur and the impact they may have on reaching the company's objectives.

On a microeconomic level, risk management may be synthesized as shown in figure 1.

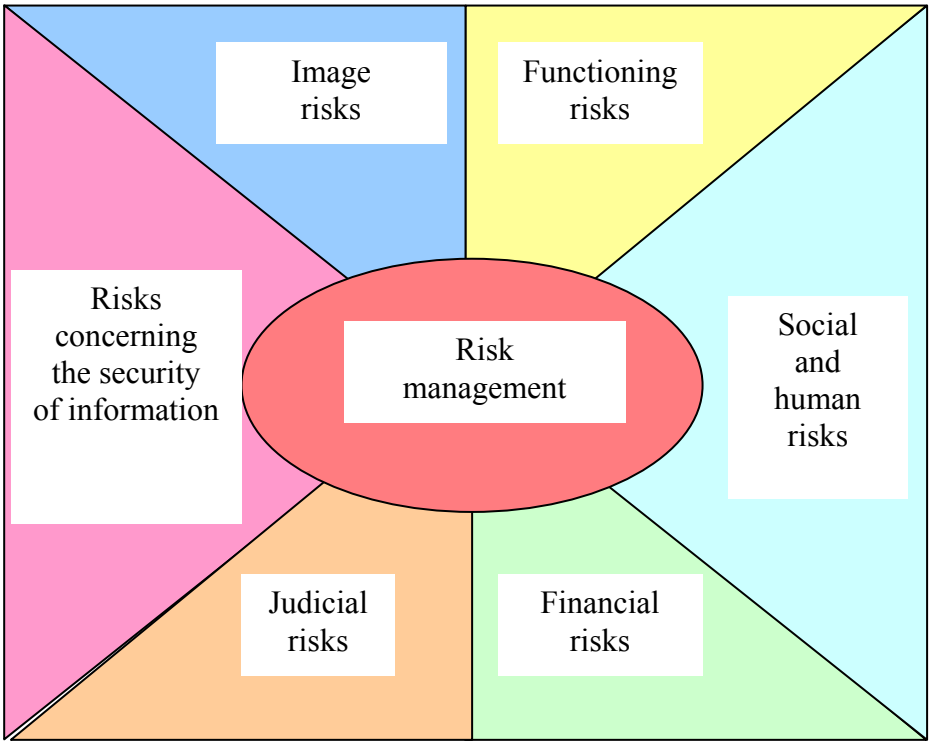

Figure 1 *Risk management at the level of a microeconomic organization*

Source: Ghiță M. (2004): *Internal Audit*, Economic Publishing House, Bucharest, p. 116

[2] The specific norms for the exertion of internal public audit activities within the Ministry of Public Finances, set up by the Internal Public Audit Department.

Other classifications of risks are to be found in the literature dealing with this subject, but, in the practical activity of the organizations, the most important elements concerning the risks remain the following:

- the probability the risks may occur;
- the level of impact, respectively the gravity of the consequences and their duration, in the case the risk does occur.

From the moment of the quantification of the two components, we can draw the map of risks on the basis of which the management team and the internal auditors will follow the risks whose probability to occur is high and very high, and whose negative impact gets out of certain established and accepted tolerance limits.

The map of risks resulting from the report between probability and impact may be represented on a level scale, as shown in figure 2.

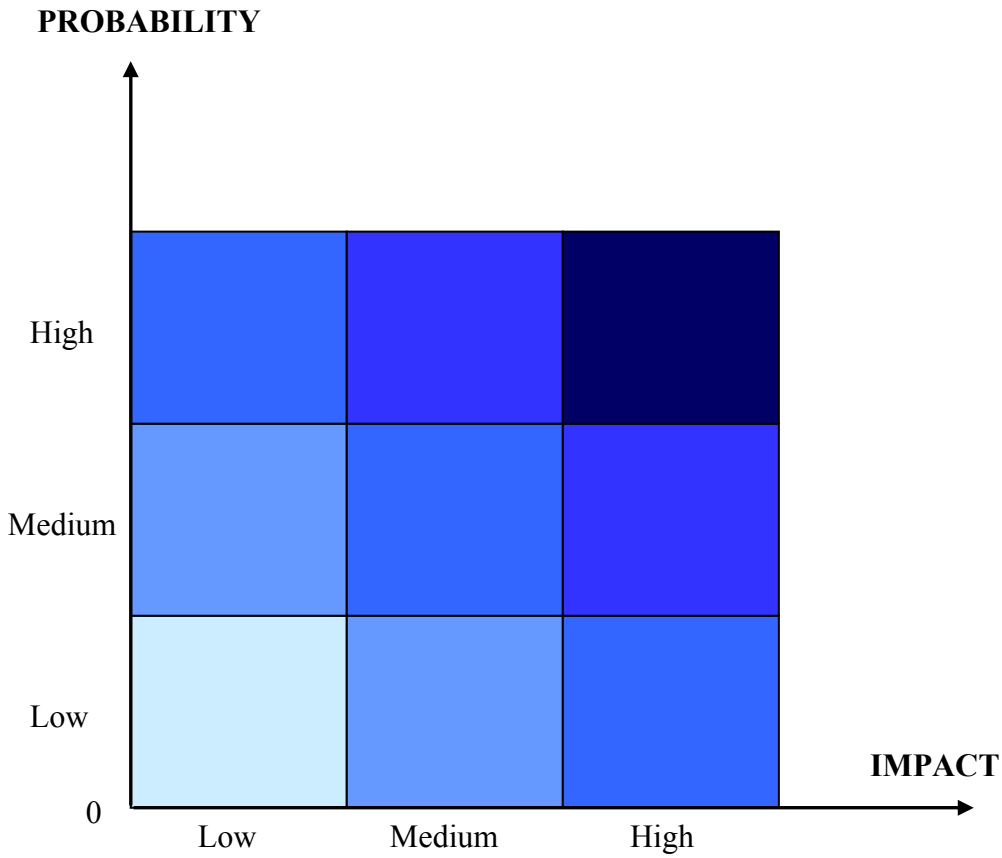

Figure 2. *The map of risks*

Source: Ghiță M. (2004): *Internal Audit*, Economic Publishing House, Bucharest, p. 118

Identifying and evaluating the risks represents a component of the managerial process which must identify and analyze the internal and external factors (endogenous and exogenous) which might influence the objectives of the organization.

The internal factors (endogenous) may be, for instance, the nature of the activities of the organization, the personnel qualifications, major changes in the organizational structure, individual and collective performances of the employees.

The external factors (exogenous) may result from the changes within the economic, legislative or technologic environment.

The evaluation process must take into consideration all the risks identified as being associated with the operations specific to the organization, and for this reason it is specific to all hierarchical levels, and especially to the top management of the organization.

The results of the risk evaluation process must be materialized in the separation between measurable and not measurable risks, as well as in the selection of controllable risks.

The management team of the institution identifies the risks and analyzes their evolution through pre-established control activities. Being an independent structure, the internal audit revalues the analysis of the risks established by the management team with the purpose of evaluating and improving the internal control system. The results of this activity as well as any significant weakness discovered during the audit process must be revealed to the top-level management.

Evaluating the risks, at the level of microeconomic organizations, represents a major preoccupation of both the internal auditors, who unfold this activity according to their professional standards, and the internal control.

The position of internal audit is not exempt from the occurrence of specific risks: the risk of audit, the inherent risk and the control risk. The structure of the risk associated to this job is shown in figure 3:

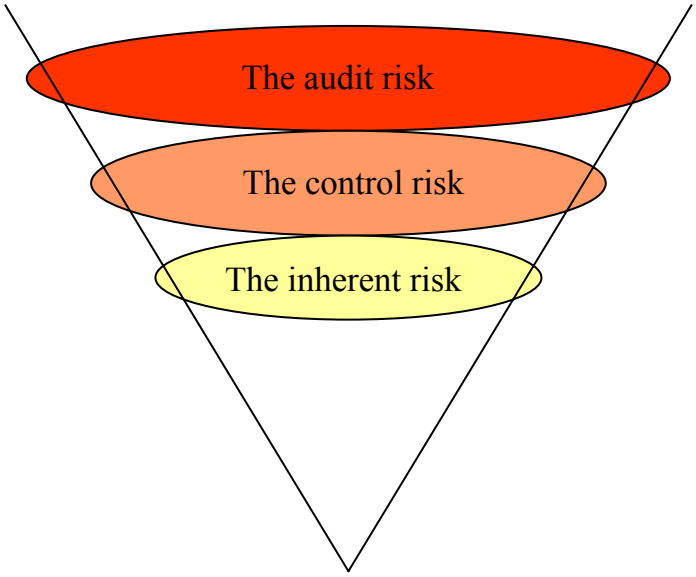

Figure 3 *The structure of the risk associated to the position of internal audit*

The inherent risk represents the risk that a material error may occur.

The control risk is nothing else than the risk that the internal control system of the organization does not prevent or correct the eventual errors.

The non-detecting risk is that risk that a material error remains hidden even to the auditors, reason for which it is also called *audit risk*.

The inherent risks are represented by the totality of risks which hover over the organization; they may be internal or external, measurable or not measurable risks.

The control risks are linked to the internal control environment and to the implemented control activities which must be designed, improved and adapted in such a way that they allow both the efficient administration of risks and their maintenance at a controllable and acceptable level.

The audit risks are residual risks which may occur after monitoring the risks by the internal auditors. They represent the possibility that erroneous recommendations and conclusions may be formulated, as well as conclusions which don't correspond to the reality of the organization being audited.

In practice, the auditors don't analyze all the risks, no matter their level of significance, but they focus on the analysis of the risks characterized by medium and high levels of the 'couple' probability-impact. This does not mean that the auditors accept minor weaknesses; it only means that it is logical and normal that they focus their attention first on avoiding and correcting big weaknesses. Any other tactics would prove to be extremely dangerous, because under of the auditors' preoccupation to deal with all the weak points of the organization, without having any priority, big weaknesses may become cancerous, any ulterior preventing or correcting intervention being useless or too late. The audit risk may also come from the fact that internal auditors evaluate and monitor significant risks of the organization by comparing them to their own list of risks and to the risks associated to the internal control activities.

Administrating the risks requires the institution of an efficient internal control system resulting from the interdependence of at least the three following component subsystems:

- the subsystem of the control environment, respectively: the employees, their professional competence, integrity and values;
- the subsystem of the identification, evaluation and monitoring of the evolution of risks; it must establish the 'home' of risk within the organization;
- the subsystem of the internal control activities which must eliminate or diminish the impact of risks.

There are two fundamental types of risk exposure: pure and speculative. The distinction between the two types is essential from the point of view of the risk management process, because risk management deals, almost exclusively, with the exposure to real losses (pure).

Exposure to real risk will not involve the action of such risk factors which allow obtaining financial benefices in any risk situation.

Exposure to speculative risk is characterized by the possibility of obtaining a potential financial benefice. The most typical example of speculative risk is that of a player on the stock exchange who begins playing with a certain amount of money and who, in the end, may have more, less or the same amount.

Although they may appear to exclude each other mutually, in reality the two types of risks coexist in almost any socio-economical activity.

Notions which deal with risk

As shown above, risk is used as a synonym for danger, but other acceptations of the word are to be met, such as the possibility of a loss, the probability that a loss may occur, hazard, potential losses etc.

We appreciate that these notions may characterize risk, in certain particular situations, but under no circumstances can they replace the complex notion of risk in its acceptation present in the literature in the domain and accepted by the specialists.

As far as the possibility to measure risk is concerned, the literature speaks of two trends:

- risk can not be measured, therefore it exists or it doesn't exist;
- risk is measurable and it has values between 0 and 1. This trend is more and more popular and, therefore, it is frequently used in risk analysis.

Hazard is frequently used with the meaning of risk due to its definition as a circumstance or a concourse of favorable or not favorable events whose cause remains generally unknown.

Hazard can be classified as follows: moral hazard, behavioral hazard and physical hazard.

We speak of moral hazard when a person intentionally tries to cause a loss or to exaggerate the proportion of a loss which already occurred. This type of hazard is originated in flaws of the human character. In some cases, moral hazard is a speculative risk, since it was statistically proved that an action through which a person intentionally tries to cause a loss may bring benefice to him or to another entity.

Behavioral hazard occurs when a normal individual is less careful towards his or her behavior in different circumstances. For example, when an administrator stores material goods in an inappropriate area, he may increase the losses due to the possibility of degradation, theft or fire.

Physical hazard is associated with the individuals, the property or the processes which increase the probability that a danger may occur and the proportion of the losses.

The three hazard categories may exist both together and separately. While the first two types are directly linked to the human factor, the third one expends hazard over material entities as well.

Risk means the potential losses to which an entity is exposed. Thus, the expression "property risk", for example, is used when referring to the losses which affect the property, the expression "business risk" – when talking about losses in business, "health risk" – to nominate damages of the individual's health, "audit risk" – to refer to the operations of both the management and the internal control systems which can not be identified and evaluated through specific means etc.

In practice, other expressions referring to risks are frequently used:

- *realized risk* – it represents the effective occurrence of the event which generates losses for an entity;
- *potential risk* – the event drawing losses hasn't occurred yet. When it does, potential risk turns into realized risk.
- *current risk (diffuse)* – represents the risk associated with human activities, characterized by a probability of occurrence high enough to require an analysis; it is easily established. Usually, these risks are statistically studied, allotted in time and space (they have a diffuse character) and proportional to the number of the population. The risk of wastes in the production process is an example of such a diffuse risk;
- *special risk* – it is the risk generally characterized by a low occurrence probability, but which has a major or catastrophic negative impact. As a rule, these risks are studied individually for each particular situation.

Defining the level of acceptable risk

Both accepting the risk and establishing an admissible level of risk for an individual or a society, are different from one community to another, the two processes being influenced by a series of psychological, educational socio-demographic factors.

The Health and Safety Commission in Great Britain defines acceptable risk as follows: "Tolerance means acceptance. It refers to the availability of running a risk in order to obtain certain benefices, but having the faith that the risk is adequately controlled. Tolerating a risk does not mean we will treat it as an unimportant or ignorable item, but as something which must be taken into consideration and reduced when and if we are able to." Thus, accepting and tolerating a risk are in a biunivocal relationship with the process of obtaining a benefice or of maintaining a state of comfort reached before the occurrence of the consequences generated by the risk factor.

Consequently, accepting a certain risk level is the result of comparing the risks with the benefices. When the consequences of a certain risk have en economic nature, establishing a level of acceptability finds its solution in the theory of the economic optimum and optimizing the decisions. The same preoccupation becomes extremely complex, acquiring important ethical and moral dimensions, when the consequences have a social nature.

We can graphically represent the risk produced by a dangerous situation with the aid of a point whose coordinates correspond to the probability the event may occur and to the magnitude of the losses. Thus, the risk corresponding to the danger represented by point A, event with a very low probability of occurrence, but with a very high magnitude suggesting serious consequences, corresponds to an acceptable risk, whereas the risk corresponding to point B, event with a high probability of occurrence, but with less serious consequences, corresponds to an unacceptable risk.

In the literature dealing with this subject, the domain of risk acceptability is frequently presented as shown in figure 4, as well as under *the model of the matrix of framing the risk.*

Two continuous curves distinguish three areas (negligible risk, acceptable risk and unacceptable risk) in the probability-gravity plane. Theoretically, these curves should correspond to some formal relationships:

P x G = constant, where: P – probability

G – gravity.

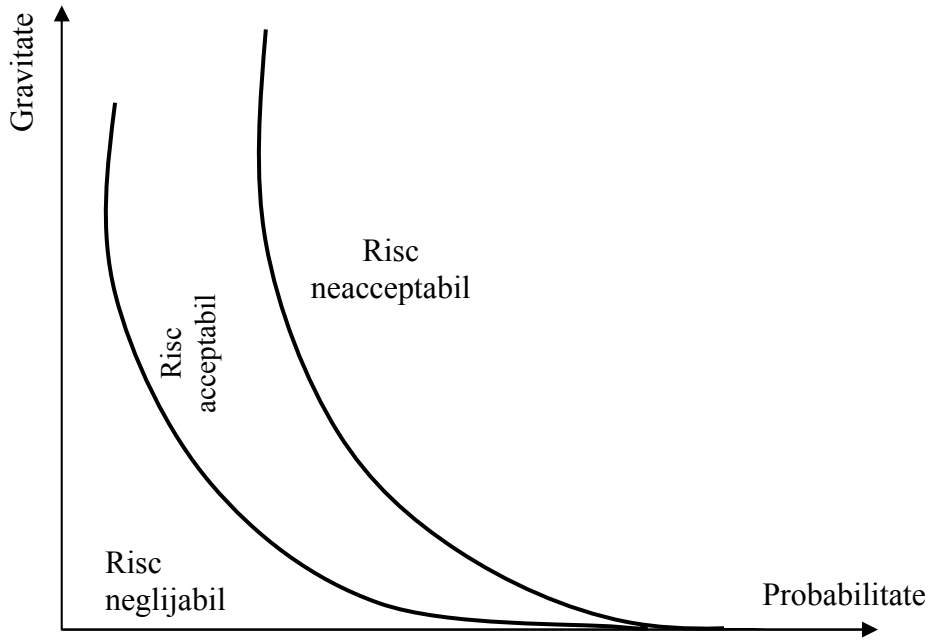

Figure 4 *The domain of risk acceptability*

Sourse: Şerbu T. (2002): *Risk Management. Theory and Calculation Elements,* "Al. I. Cuza" Police Academy, Bucharest, p. 12

The Perception of Risk

The perception of risk is different from one person to another, and from one society to another; it is nothing else but a measure of the degree to which each individual and each type of society are ready to do it. Since it has a strong psychological and emotional substratum, the perception of risk depends mainly on the way it is made public, as well as on educational, moral, psychosocial, religious, cultural factors.

The general rule shows that both at the individual and at the society levels, it is accepted that risk can exist anywhere and at anytime. Everyday practice established that people often accept voluntarily high level risks, but that they are more reticent or even refuse to accept involuntary or low level risks, especially when they don't possess enough knowledge of them or can't control them. We noticed that people refuse to understand singular but serious risks and are more tolerant towards less serious, but more frequent risks, even if the consequences are the same.

Answering the question what kind of risks are acceptable is not easy to do, because the degree of subjectivity can not be totally eliminated. Although experts as well as governmental and nongovernmental agencies have been trying to find objective criteria for evaluating risk, the evaluations continue to be affected by more or less subjectivity.

IMPLICAȚII ÎN CADRUL TRUPELOR DE GENIU ÎN NOUL CONTEXT DE SECURITATE AL FORȚELOR TERESTRE DIN ARMATA ROMÂNIEI

Lt.col.dr. Dumitru RADU

This article emphasis some new and important aspects concerning the latest ground forces missions in the present security context, in the position of NATO member.

Realizarea obiectivelor care revin Forțelor Terestre în calitate de componentă de bază a forțelor armate ale României impune: îndeplinirea sarcinilor asumate; asigurarea interoperabilității cu forțele similare din NATO; restructurarea şi modernizarea cadrului normativ; managementul eficient al resurselor umane, materiale şi tehnice din dotare; creşterea gradului de profesionalizarea al personalului militar.

Grafic, reforma Forțelor Terestre se poate prezenta conform figurii 1.

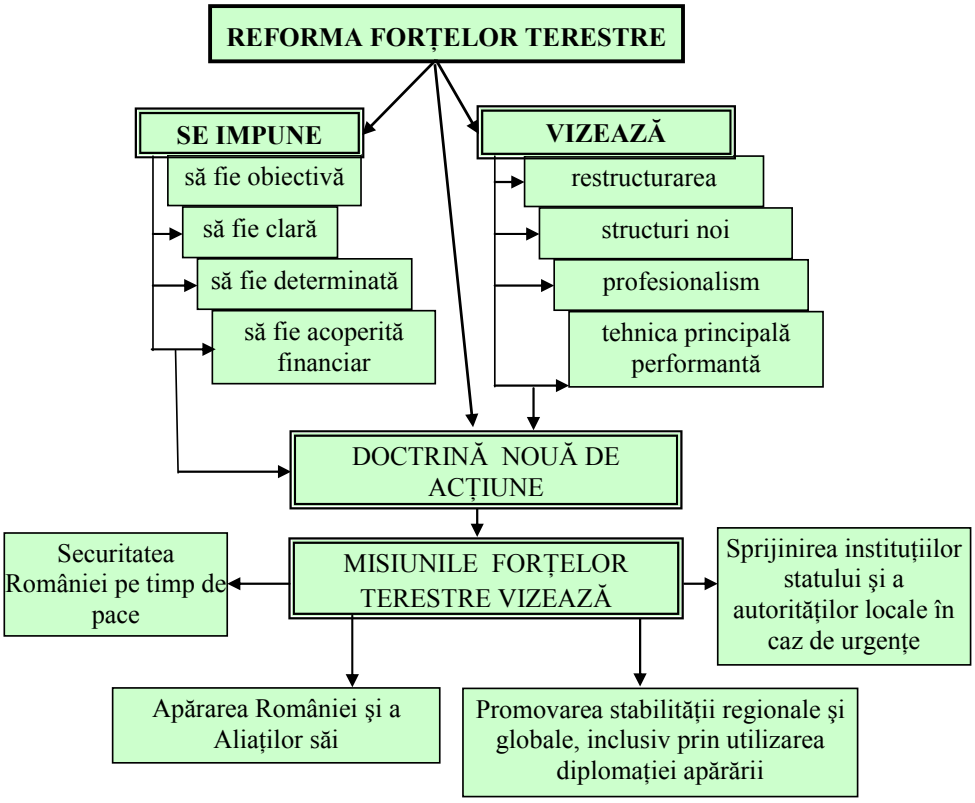

Fig. 1 *Elemente ale procesului de reformă al forțelor terestre*

Din această perspectivă, principalele aspecte privind reforma, restructurarea şi modernizarea forţelor terestre prefigurează determinările următoare: necesitatea încadrării în procesul general de reformă; noile misiuni ale armatei; asigurarea creşterii mobilităţii forţelor; realizarea modularităţii structurale; sprijin logistic naţional; implementarea managementului şi a tehnicilor manageriale în cadrul procesului de gestionare a resurselor umane, materiale şi financiare. Restructurarea forţelor corespunzător sarcinilor planificate a însemnat pregătirea pentru menţinerea nivelului de operaţionalizare a unităţilor prevăzute pentru misiuni de apărare colectivă.

În continuare, dorim să prezentăm principalele elemente ale procesului de restructurare al Forţelor Terestre şi relaţiile care există între acestea.

Detalii ale procesului de restructurare şi ale relaţiilor care există în cadrul acestui proces, din punctul nostru de vedere, sunt prezentate în figura 2.

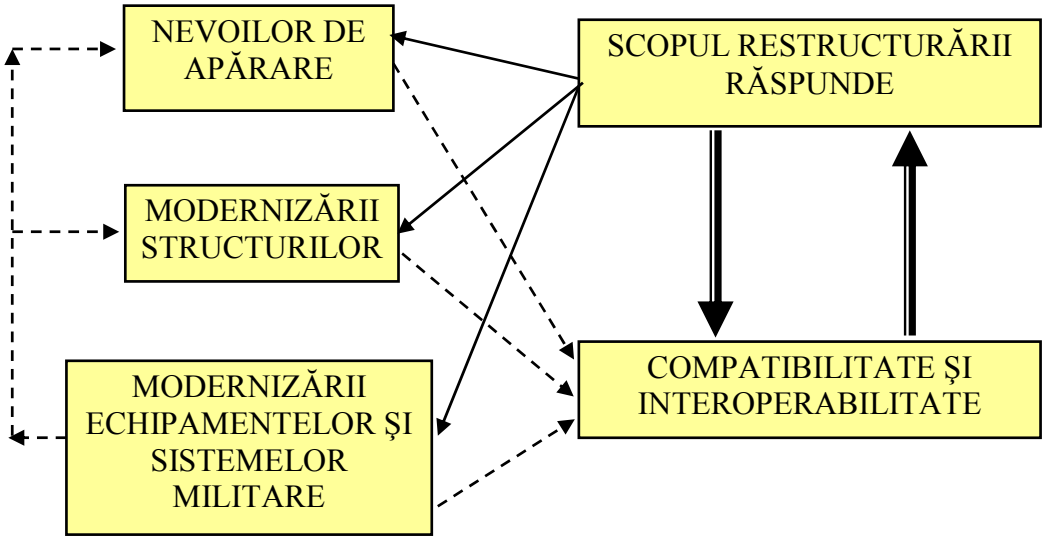

Fig. 2 *Elemente ale procesului de restructurare*

Conform angajamentelor asumate de ţara noastră, misiunile care stau la baza constituirii, modernizării şi pregătirii forţelor terestre se pot prezenta grafic ca în figura următoare.

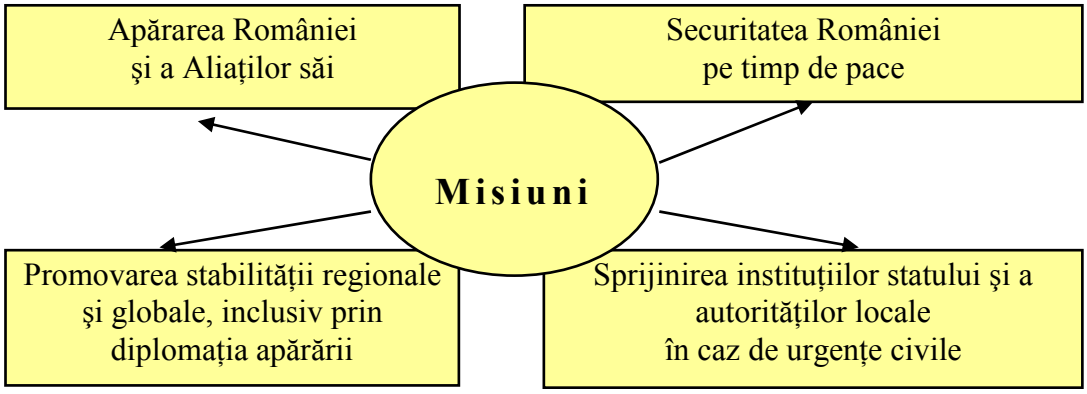

Fig. 3 *Misiunile Forţelor Terestre*

Pentru îndeplinirea acestor misiuni Forțele Terestre au în compunere tipuri diferite de forțe de nivel mari unități, unități şi subunități, luptătoare, de sprijin şi logistice. Aceste structuri militare se pot găsi în diferite situații în funcție de destinație, au caracteristici diferite privind gradul de operaționalitate şi capacitățile de dislocare.

Conform obligațiilor asumate de România, aceste forțe sunt pregătite şi pot fi angajate în: misiuni conduse de NATO, în cadrul unor inițiative regionale, apărare colectivă, dar şi națională cu un număr însemnat de structuri militare de diferite arme.

O clasificare a tipurilor de forțe se impune a fi făcută pentru a stabili locul şi rolul forțelor de geniu în contextul actual, acestea putând fi reprezentate grafic ca în figura 4.

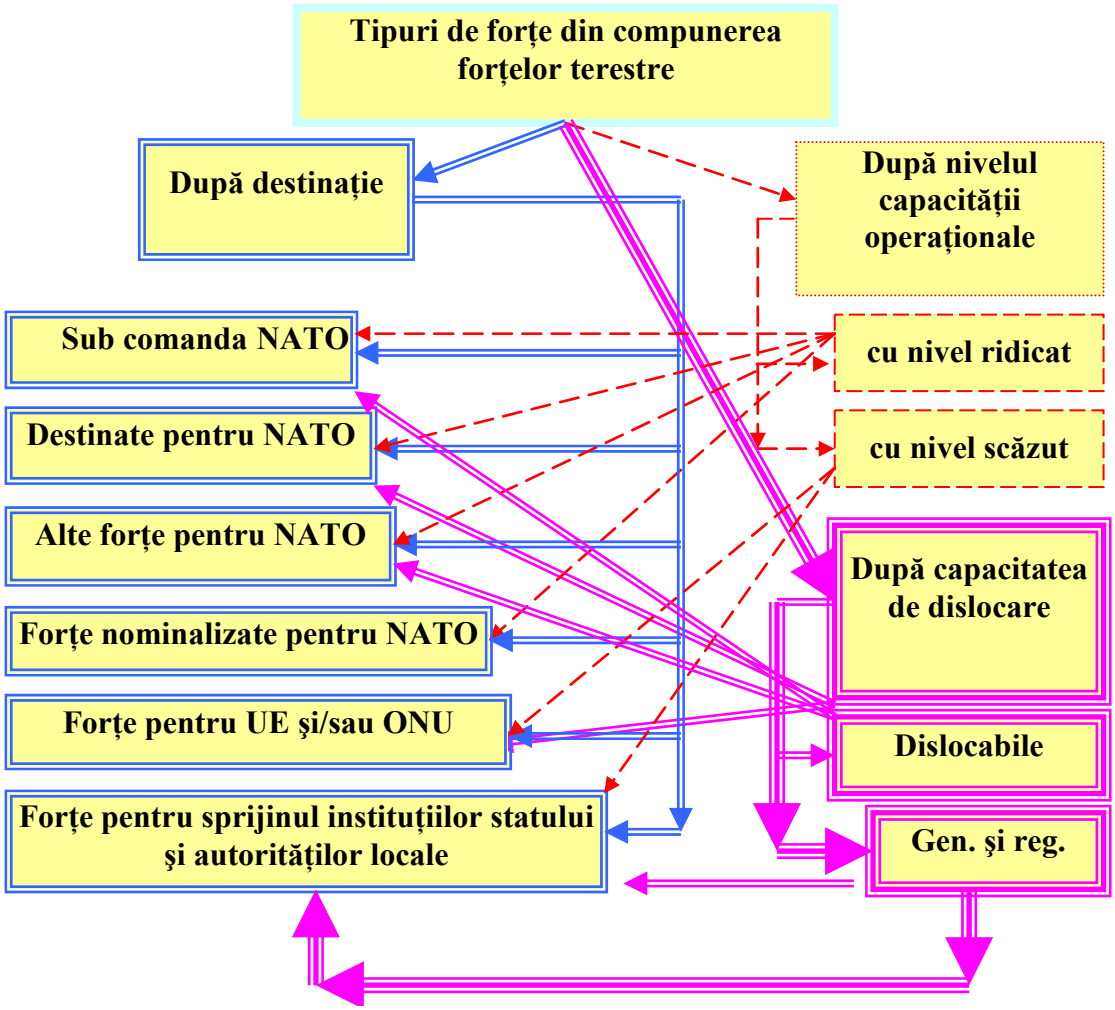

Fig. 4 *Clasificarea forțelor din cadrul Forțelor Terestre*

Tipurile de forțe prezentate răspund cerințelor celor patru misiuni principale ale forțelor terestre. Prima misiune, securitatea României pe timp de pace, se realizează prin îndeplinirea cerințelor operaționale, reprezentată grafic în figura următoare.

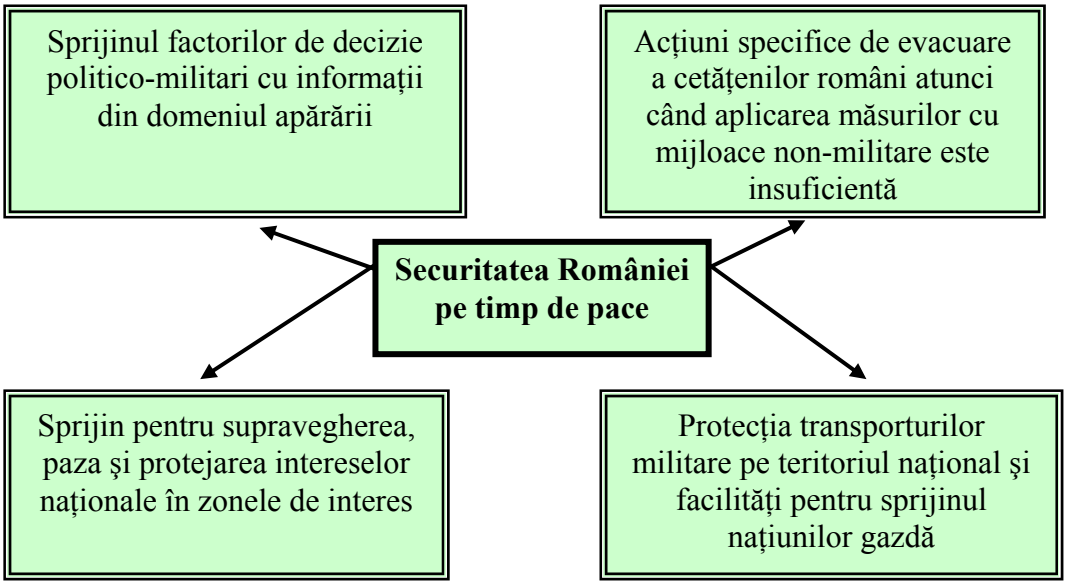

Fig. 5 *Cerințele operaționale ale securității pe timp de pace*

Misiunea următoare, apărarea României şi a Aliaților săi, se realizează prin îndeplinirea a două cerințe operaționale. Acestea se pot reprezenta grafic într-o variantă, materializată ca în figura 6.

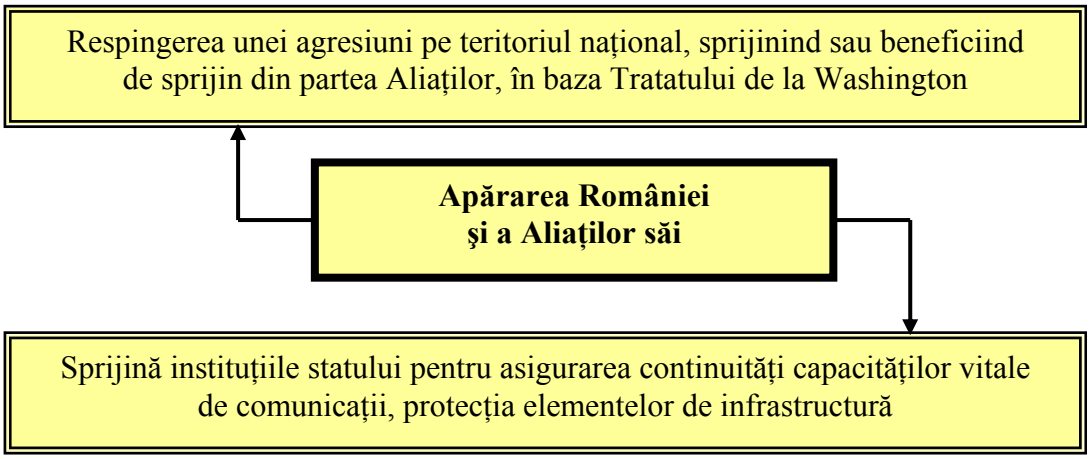

Fig. 6 *Cerințele operaționale ale apărării României şi a Aliaților săi*

Cerințele operaționale ale misiunii ce vizează promovarea stabilității regionale şi globale, inclusiv prin diplomația apărării, pot fi reprezentate grafic, în opinia noastră, ca în figura următoare.

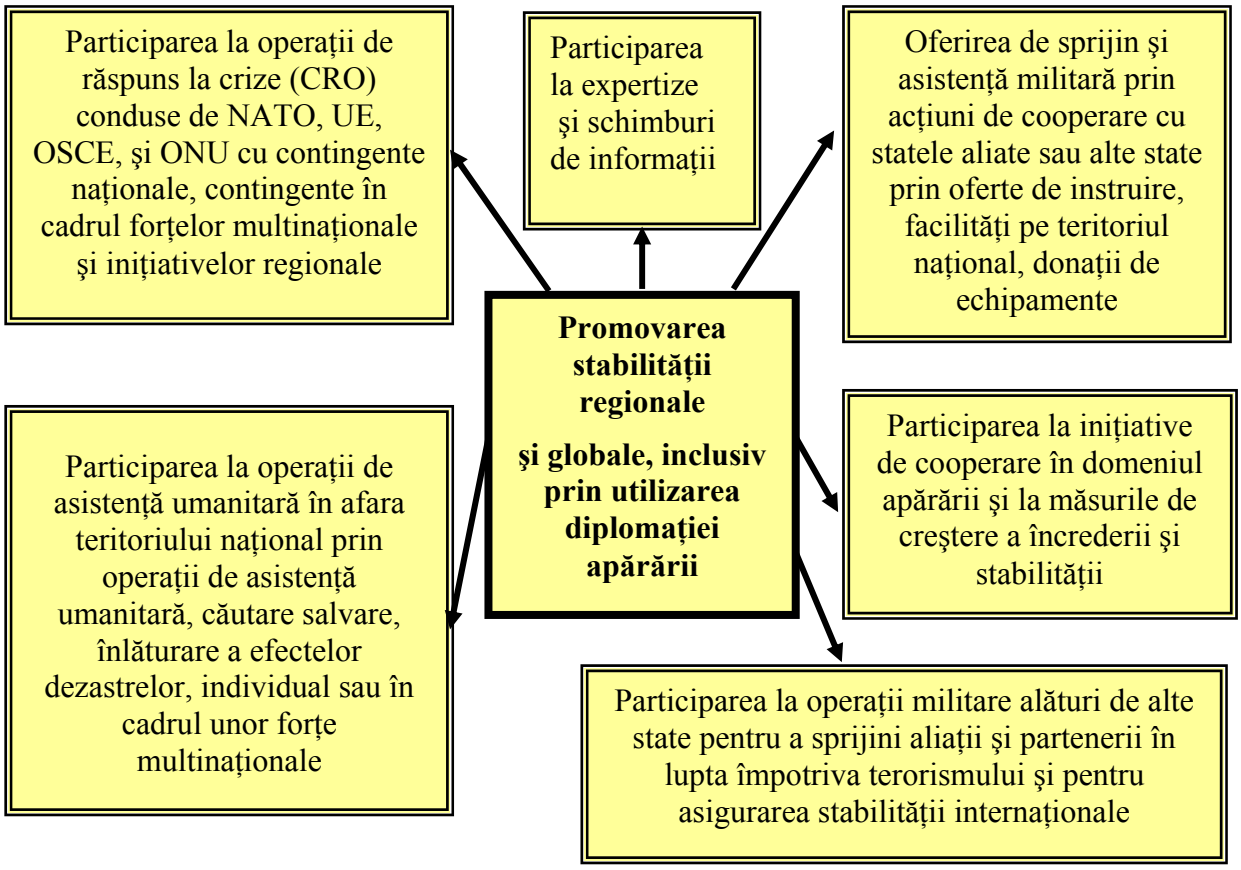

Fig. 7 *Cerințele operaționale ale misiunii de promovare a stabilității regionale şi globale, inclusiv prin utilizarea diplomației apărării*

Cea de-a patra misiune, sprijinirea instituțiilor statului şi a autorităților locale în caz de urgențe civile, se realizează prin trei cerințe specifice. Grafic acestea se pot materializa conform figurii 8.

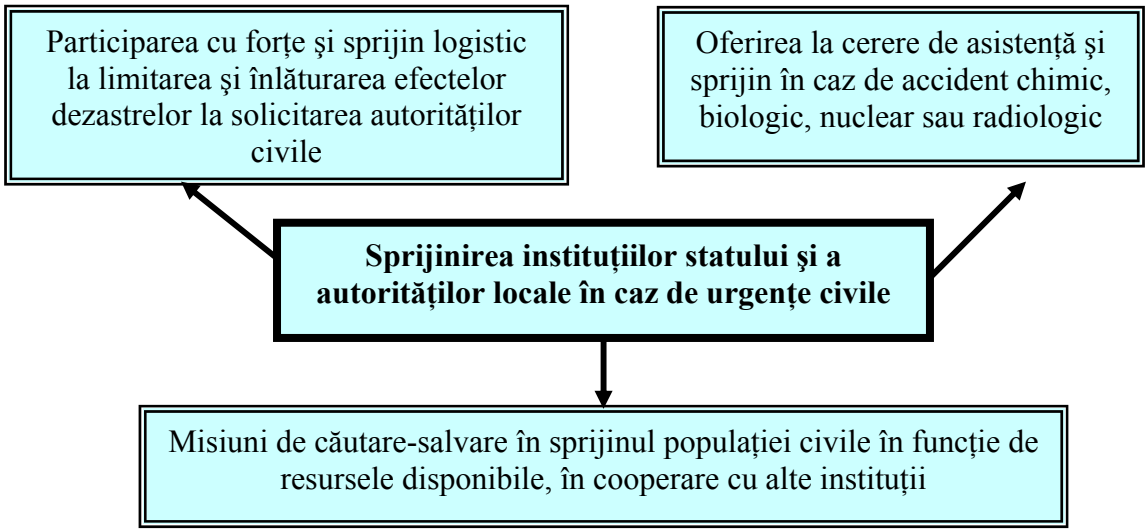

Fig. 8 *Misiunea de sprijinire a instituțiilor statului şi a autorităților locale în caz de urgențe civile*

Misiunile de perspectivă trebuie să vizeze elementele următoarele: continuarea participării la întregul spectru de operații NATO şi la lupta împotriva terorismului; restructurarea forțelor; Sprijinul Națiunii Gazdă.

Obiectivele care se au în vedere pentru a fi îndeplinite de forțele terestre în perioada imediat următoare, în scopul realizării unor forțe compatibile şi interoperabile cu cele similare din NATO, considerăm că pot fi următoarele:

- implementarea Planului de Restructurare al armatei României pe termen lung în vederea reorganizării unor forțe mai flexibile, mai bine pregătite, mai uşor de dislocat şi susținut în teatrul de operații pentru a contribui la întreaga gamă de misiuni NATO;
- stabilirea angajamentelor pentru Sprijinul Națiunii Gazdă (HNS), specifice acestei categorii de forțe armate;
- adaptarea sistemului de învățământ militar şi a instruirii astfel încât să reflecte strategia, doctrinele, procedurile şi standardele NATO;
- menținerea unui nivel adecvat al cheltuielilor de apărare necesare sprijinirii reformei militare;
- îndeplinirea standardelor NATO de competență în domeniul limbii engleze de către personalul desemnat să încadreze funcții de comandă şi stat major în cadrul unităților dislocabile;
- înzestrarea cu tehnică, sisteme şi echipamente moderne şi eficiente compatibile cu cele ale armatelor moderne.

Aceste aspecte, actuale şi de noutate, impun ca în perspectivă să fie materializate în practică, conform angajamentelor asumate şi reprezintă repere importante ale trupelor de geniu, ca parte componentă a forțelor terestre.

METODE DE OPTIMIZARE A PERFORMANȚEI SPORTIVE

Asist.univ. Marian BRABOVEANU
Asist.univ. Gabriela PENCIULESCU

The athletic performance reflects the individual or group score, obtained in a sports competition, expressed through absolute numbers complying with the official scoring standards, or through the placing in the competition chart.

Capacitatea reprezintă o ,,însuşire psihoindividuală", o ,,abilitate observabilă sau potențială a organismului" cu ,,posibilitatea de a activa într-un domeniu", în baza unor ,,însuşiri funcționale şi operaționale", care duc la ,,acțiuni eficiente şi de performanță" şi obținerea ,,unor performanțe ridicate într-o activitate oarecare". Performanța sportivă reprezintă rezultatul valoros, individual sau colectiv, obținut într-o competiție sportivă, exprimat în câteva cifre absolute după sistemul baremurilor oficiale sau prin locul ocupat în clasament. Realizarea unei anumite performanțe sportive poate constitui motivul fundamental al întregii activități de pregătire şi participare la competiție.

Maximizarea capacității de performanță este echivalentă cu noțiunea de optimizare care se realizează pe diferite căi şi prin diferite mijloace. Factorii care determină capacitatea de performanță sunt: selecția, creşterea volumului de lucru, creşterea intensității efortului, legarea antrenamentului de concurs, eficiența instalațiilor şi aparaturii specifice utilizate în procesul de antrenament, conducerea ştiințifică şi ecoul social.

Orientarea şi selecția inițială; selecția pe niveluri formative

Acesta este un factor important pentru alegerea şi promovarea elementelor talentate. Noul concept, consolidat în mare măsură pe plan mondial, acordă în mai mare măsură o importanță deosebită orientării şi selecției inițiale pentru sportul de performanță şi apoi selecției pe etape formative (sau stadii de pregătire) pentru promovarea adevăratelor valori.

În linii generale, aceste aspecte devin adevărate procese raționalizate care sunt concepute şi caracterizate în felul următor:

a) orientarea copiilor sau practicarea unor discipline sportive este o operațiune similară cu ,,orientarea profesională"; copiii sunt sfătuiți să

practice un anumit sport, în funcţie de aptitudinile favorizate pe care le reclamă o anumită disciplină sau probă sportivă;

b) selecţia iniţială este procesul care pleacă de la exigenţele (însuşiri, aptitudini, abilităţi, predispoziţii vocaţionale etc.) pe care le pretinde o anumită ramură sportivă pentru a fi practicată şi are drept scop identificarea timpurie a indivizilor care corespund acestor exigenţe;

c) selecţia după modelele de nivel formativ şi de performanţă se realizează pe baza unor cerinţe şi norme valorice sau de exigenţă crescândă, de la un nivel la altul. Aceste modele de nivel formativ preconizează că fiecare categorie de vârstă, copiii, apoi juniorii să achiziţioneze cunoştinţe şi să-şi amelioreze capacităţile (fizice, tehnice, tactice, psihice) la un nivel valoric, fără de care nu pot fi acceptaţi în etapa următoare de pregătire.

Având în vedere importanţa „materialului uman" pentru obţinerea performanţelor ridicate, atât antrenorii, cât şi oamenii de ştiinţă s-au preocupat permanent pentru perfecţionarea strategiilor de selecţie. În acest sens literatura de specialitate consemnează următoarele direcţii strategice:

- stabilirea vârstei optime pentru selecţia în fiecare ramură de sport;. de evidenţiat că selecţia timpurie este riscantă, deoarece lasă în afară mulţi copii care pe moment şi la o anumită vârstă nu-şi manifestă din plin aptitudinile pentru performanţă;
- lărgirea bazei de selecţie în vederea depistării subiecţilor purtători a unor gene care favorizează adaptarea specifică la efortul de antrenament şi competiţie;
- cunoaşterea fenomenului de heterozis (combinaţie între două rase ale aceeaşi specii, dar cu ereditate diferită) care are ca rezultat obţinerea unor descendenţi cu calităţi superioare. Marco-Milani Comparetti numeşte acest fenomen „selecţia luxuriantă";
- cunoaşterea fenomenului de acceleraţie (tendinţa secolului al XX-lea) caracterizată printr-o dezvoltare superioară şi creştere a tinerei generaţii din zilele noastre;
- promovarea sportivilor cu însuşiri psihice deosebite: voinţă, dorinţă de a învinge, spirit de sacrificiu, sacrificiu naţional, tendinţă de excelenţă, dorinţă de autodepăşire etc.

Creşterea volumului de antrenament

Volumul de antrenament este componenta cantitativă a efortului depus de sportiv, în forme diferite de organizare a pregătirii sale, exprimată prin durată, distanţă, încărcătură şi număr de repetări realizate corelat.

A. Gagea[1] consideră că volumul efortului este o consecinţă a produsului dintre trei factori:

[1] A. Hotz, *Antrenoriat şi competiţie*, Colecţia SDP, nr. 350-352, MTS, CCPS, Bucureşti, 1994.

- durata efectivă a efortului fără pauze;
- amplitudinea (media sau dinamica ei în locul intensității);
- durata pauzelor dintre mijloacele folosite.

Antrenorul şi sportivul generează cea mai importantă caracteristică a efortului şi anume dificultatea antrenamentului dată de raportul dintre cantitatea de lucru şi capacitatea de efort. Informații mai complete se obțin în condițiile în care se precizează care dintre componentele volumului sunt mai solicitate: durată, amplitudine sau pauze.

Creşterea intensității efortului

În majoritatea ramurilor sportive, creşterea ponderii lucrului cu intensități maxime şi supramaximale a devenit principalul factor de progres sau de maximizare a capacității de performanță. Această creştere este rezultatul dinamicii desfăşurării concursurilor importante.

În tendința de creştere a intensității efortului este necesar să avem în vedere că:

- intensitatea efortului se repartizează procentual la parametri maximi de efort ai fiecărui sportiv în parte;
- nivelul intensităților de efort sunt evidențiate prin valorile funcționale şi cel mai uşor cu ajutorul frecvenței cardiace;
- pentru intensitățile situate în limitele solicitărilor submaximale (față de capacitatea de efort a fiecărui sportiv) există o creştere paralel-liniară a frecvenței cardiace cu cea a valorii intensității efortului;
- creşterea intensității efortului se face în funcție de vârstă, sex, grad de pregătire a sportivului, în corelație cu efortul ce trebuie depus în concurs;
- măsurarea intensității efortului se face folosind valorile consumului maxim de oxigen (VO2 max) calculându-se echivalentul mecanic al acestuia.

Legarea antrenamentului de concurs şi pregătirea de joc

Modalitățile de legare a antrenamentului de concurs sunt:

- utilizarea modelelor operaționale în cadrul antrenamentelor de bază;
- jocuri de antrenament cu adversari potriviți;
- turnee cu caracter amical;
- jocuri cu dificultate crescândă în perioada precompetițională.

Alte cerințe şi aspecte generale:

- realizarea unei unități între exigențele concursului cu cele ale procesului de antrenament;
- creşterea considerabilă a numărului de jocuri pe sezon;

- meciurile cu caracter amical sau cele cu adversari mai slabi se transformă în antrenament cu temă tactică;
- toate competițiile devin mijloace de pregătire;
- modelele operaționale (exercițiile pretactice şi tactice) reflectă caracteristicile esențiale de concurs.

Accelerarea refacerii capacității de efort

Odată cu creşterea rolului intensității şi complexității efortului, a numărului de concursuri, refacerea devine o condiție „sine qua non" pentru maximizarea capacității de performanță. În vederea accelerării refacerii capacității de efort este necesar să respectăm următoarele cerințe:

- colaborarea permanentă cu medicii şi stabilirea unui complex de măsuri pentru refacerea şi recuperarea resurselor energetice necesare următoarelor competiții şi antrenamente;
- programarea rațională a efortului în decursul macrociclurilor şi antrenamentului diurn;
- păstrarea unui raport corect între muncă şi odihnă;
- respectarea normelor de bază a vieții sportive;
- abandonarea obiceiurilor dăunătoare sănătății: alcoolul, fumatul, excesele de orice natură.

Transferul de tehnologii din alte domenii de activitate

În procesul de pregătire a sportivului sunt utilizate o serie de instalații şi aparate menite să crească eficiența procesului de antrenament, să obiectiveze dirijarea efortului sau să identifice cauzele ascunse ale unor plafonări.

Maximizarea capacității de performanță este strâns legată şi de calitatea echipamentului de concurs.

Conducerea procesului de pregătire şi concurs de către team-work

Conducerea procesului de pregătire şi antrenament nu mai poate fi asigurată de către o singură persoană. În prezent se discută foarte mult aspectul managerial al echipei de specialişti şi, mai ales, atribuțiile şi sarcinile pe care le au componenții acestui grup de acțiune. Astfel s-au redefinit noțiunile de coaching şi training. După Hotz. A.[2]: „Coaching-ul trebuie înțeles ca o influență sistematică orientată spre performanță, desfăşurată nemijlocit înaintea, în timpul competiției şi după competiție, în funcție de particularitățile individuale ale sportivilor, pentru a le schimba comportamentul în sens favorabil performanței.". Noțiunea de coach-coaching are două înțelesuri:

[2] A. Gagea, *Parametrii de antrenament*, Culegere de texte, Editura IEFS, Bucureşti, 1982.

- ca activitate de orientare, supraveghere, îndrumare a întregii activități de pregătire şi concurs, care urmăreşte realizarea capacității maxime de performanță;
- ca activitate de asistență a sportivilor în timpul desfăşurării antrenamentelor şi concursurilor. Aceasta asistență are, la rândul ei, două obiective: asigurarea condițiilor ideale de realizare a capacității de performanță şi reglarea permanentă a stărilor psihocomportamentale ale sportivilor, anticiparea şi cunoaşterea abaterilor de la comportament, dar nu pentru a le pedepsi, ci pentru a le preîntâmpina sau pentru a găsi soluțiile de rezolvare a lor, astfel ca până la urmă obiectivele să fie realizate.

Training-ul se foloseşte ca pregătire pentru dezvoltarea antrenamentului şi competiției. Este vorba de o influență sistematică a capacității de performanță pe baza unor decizii metodologice raționale.

Conducerea ştiințifică a procesului de pregătire şi concurs

În general, prin conducerea ştiințifică a pregătirii se înțelege dirijarea pe baze ştiințifice a întregului proces de instruire sportivă, pe baza unui sistem de indicatori biologici, psihologici, sociali, metodologici etc.

Conducerea ştiințifică este principala rezervă de maximizare a capacității de performanță. Multitudinea de aspecte şi laturi de pregătire vor fi realizate printr-o interpretare rațională ca proces multifuncțional, înțelegând antrenamentul ca un sistem dinamic, complex, cu autoreglare, capabil să-şi optimizeze comportamentul care conduce la performanță.

Principalele aspecte şi cerințe ale unei conduceri ştiințifice:

- calculatorul este mijlocul de bază de coordonare ştiințifică;
- prelucrarea statistică a datelor face posibilă înțelegerea fenomenelor;
- necesitatea de a lucra în echipă, având în vedere dimensiunile procesului de pregătire şi de concurs.

Rezonanța socială a rezultatelor sportive

Ecoul social este un factor favorizant pentru maximizarea capacității de performanță.

Între societate şi performanțele sportive se instalează următoarele conexiuni bilaterale:

- creşterea numărului de cetățeni care practică sistematic exercițiile fizice;
- sportul devine un mijloc de deschidere, de combatere a sedentarismului;
- practicarea sportului ca profesie şi dorința unor tineri de a deveni performanți.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
"CAROL I"

Redactori: *Ioan GRECU*
Laura MÎNDRICAN
Tehnoredactor: *Gabriela CHIRCORIAN*
ISSN 1453-4967

Bun de cules: 01.06.2007	**Bun de multiplicat: 29.06.2007**
Hârtie copiator: A3	**Format: A5**
Coli tipar: 18,25	**Coli editură: 9,125**

Lucrarea conține 292 de pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare "Carol I"
Şoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, Bucureşti
e-mail: buletin@unap.ro
Tel./Fax 319.59.69; 319.48.80/0215; 0307

100/1270/07 **C. 318/2007**